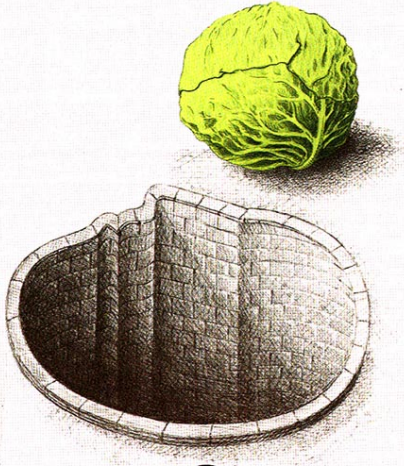
BÜTÜN ESERLERİ 12

Orijinal Metin

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kesik Baş

Ölüm Bir Kurtuluş mudur?

§

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

1864 yılında İstanbul'da doğan Hüseyin Rahmi Gürpınar, kısa süreliğine bulunduğu memuriyet görevlerinden sonra, hayatını hep kalemiyle kazanmış, 1887 yılında *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başladığı yazarlığını, 1936-1943 yılları sırasındaki milletvekilliği dışında aralıksız olarak sürdürmüştür. Eserlerinde İstanbul'un günlük hayatına büyük yer veren Gürpınar, halk dilini ve yaşayışının ayrıntılarını büyük ustalıkla işlemiş, döneminin en canlı betimlemelerini yaratmıştır. Edebiyatında her zaman mizahı ön plana çıkartan Gürpınar'ın roman, öykü, oyun ve makale türlerindeki kitaplarının toplamı ellinin üzerindedir. 1944 yılında 31 yıldır oturmakta olduğu Heybeliada'da ölen yazarın evi bugün Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi olarak hizmet vermektedir.

KESİK BAŞ

ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?

Hüseyin Rahmi Gürpınar

§

Türkçe Edebiyat **286**

Kesik Baş - Ölüm Bir Kurtuluş Mudur?
Hüseyin Rahmi Gürpınar

Kapak tasarım: Utku Lomlu
Kapakta kullanılan desen: Gürbüz Doğan Ekşioğlu
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 1942, Kesik Baş, Hüseyin Rahmi Gürpınar
© 1945, Ölüm Bir Kurtuluş Mudur?, Hüseyin Rahmi Gürpınar
© 2010; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Everest Yayınları 1. Basım: Eylül 2010

ISBN: 978 - 975 - 289 - 781 - 6
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Tel: (0212) 674 97 23
Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Fax: (212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Fax: (212) 519 33 00
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

KESİK BAŞ

I

Herkes satmakla, kırdırmakla, Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye giydirmekle meşgul... Lakin artık satacak şey, kırdıracak kâğıt, kolaylıkla külah giyecek insan da kalmadı. Çok adam elleri böğründe bir memuriyet arıyor. Memuriyettekiler aylıksızlıktan müebbet oruca idman etmekle beraber başka işler bulmak için dolaşıyorlar. Herkes bir lokma ekmeğin peşinde... Evvelden para arslanın ağzında idi. Şimdi nerede olduğu malum değil... Galiba akıllı arslanlar vaktiyle onu yuttular. Vücutlarının en derinlerine indirdiler. Sû-i hazma uğrayacaklar sandık amma boş lakırdı, bir şey olmuyorlar... İş tamam para yutma tasımında, arslan olabilmekte...

Birçok şeyler var ki manalarındaki eski şiddeti, kuvveti kaybettiler. Mesela yağlı fesle yamalı potinle, pejmürde kıyafetle

gezmek hiç ayıp değil... Ödünç para alıp tediye etmemek, borç yığılınca bakkalı, kasabı değiştirmek, maişet icabı şöyle böyle yalan söylemek, hatta masumâne ufak tefek hırsızlıklar yapmak, af-ı umumiye mazhar teklifsizliklerden sayılıyor. Çünkü başka türlü yaşamak kabil değil... Kim kimi aldatabilirse... Altta kalanın canı çıksın.

Bazı hükemanın kavlince ahlak, maişete daha açık tabiriyle yiyeceğe, içeceğe tabi imiş... İnsaf ediniz bu kadar karışık, bozuk yiyecek ve içecekler içinde halis tabiatlı kalmak mümkün mü? İnsan bir defa kazıklanır. İki defa aldanır fakat üçüncüsünde, dördüncüsünde kendi de başkalarını dolaba getirmezse öyle bir muhitin ahengi daha doğrusu ahenksizliği içinde bunalır, yaşayamaz. Ahlaksızlık da mide fesadı gibidir. Bir kere bozuldu mu artık düzelmez.

***

Nafiz Efendi, zavallı adam, zamanın zarureti içinde cayır cayır kavrulanlardan biridir. Evvelden masrafını iradına uydurmuş, beyler gibi geçiniyordu. Şimdi her şeyden sarfınazar, akşamları en mübrem ihtiyaçtan sayılan üç okka ekmek parası belini küttedek kırıyor. Şairin dediği gibi: "Viran olası hanede evlad ü iyal var"dı. Her akşam bulup buluşturup götürmeli.

Zaruret ağır ağır sıkışan bir cendere gibi her gün bir parça daha işkencesini arttırıyor, kendilerinden daha ziyade tahammül, metanet istiyordu.

Nafiz Efendi, bütün bu sıkıntılara yalnız bir şey ile mukavemet edebiliyordu. İşretle... Her akşam Langa'nın havuzlusunda ihtiyaç elemlerini birkaç kadehin, para bulabildiği zamanlar birkaç şişenin içinde boğuyor, evine o duvar senin, bu duvar benim şarkı söyleyerek geliyordu.

Bu hoppaca bedmestlik onun sinniyle hiç mütenasip değildi. Yaş kırk beşi geçmiş, saça, sakala kır serpmiş, hayatın kayınpederlik, büyükbabalık mevsimine gelmişti. Bu işret iptilasın-

dan dolayı son zamanlarda kayınvalidesi Refia Hanım'la geçimsizlikleri pek arttı. Kadın rastgeldiği eşine dostuna derdini yanıyordu:

"Hanım hanım, bizim zirzop damat evlere şenlik yaşlandıkça azıyor, hoppalaşıyor... Artık ondan bize hayır kalmadı. Kırkından sonra azanı teneşir paklar..." mukaddimesiyle söze girişiyor, anlatıyor ağlıyor, ağlıyor anlatıyordu.

Evet, damadının adını Zirzop koymuştu. O şimdi mahallede Nafiz isminden ziyade kaynanasının kendine hediye ettiği bu müstehzi mahlasıyla anılıyordu.

Nafiz Efendi, birkaç gün keyif çatacak para bulamadı. İki üç akşam meyhaneciyi astı. Artık bu ispirto ticaretgâhları arasından geçemiyordu. Krediyi düzelterek kafayı tütsüleyebilmek için birkaç kuruşa ihtiyaç vardı. Bu parayı bulmak müşkülün de fevkinde idi. Düşündü, taşındı, kayınvalidesinin üç dört yüz kuruşluk Eytam ve Eramil aylık koçanını aşırmayı kurdu. O, evde yokken dolabına anahtar uydurdu. Meramına erdi. Fakat kadın hakikati duyunca bir kızılca kıyamettir kopacak, yalnız ev değil, belki bütün mahalle yerinden kalkıp oturacaktı.

Nafiz Efendi, bu cihan kaygısını zihninde öldürecek iksiri çeksin de isterse küre-i arz mahrekini şaşırsın, umurunda değildi. Koçanı bir sarrafa kırdırdı. O akşam havuzlunun bir köşesine kuruldu. Önüne mezeleri dizdirdi. Kadehleri birbiri arkasına yuvarladıkça bu felaket, bu zaruret âleminin, beynini kemiren endişeleri hafifliyor, dünyanın her bakışta yürek yakan manzaraları değişiyor, şimdiye kadar seçemediği gayr-i memul cihetlerden ümit tebessümleri bile beliriyordu.

Bu ateş gibi mayii içtikçe dimağını saran şey neşe miydi? Ne idi? Güya birkaç gündür kendinde değilmiş de şimdi kadehleri midesine döktükçe ağır ağır kendini buluyor gibiydi. O kendini böyle bulmaya uğraşırken etraftan gelen seslerin perdeleri yükseliyor, bahisler tuhaflaşıyor, kahkahalar artıyor, güya hep ötekiler kendilerini kaybediyorlardı.

Bir aralık yanı başında cereyan eden bahse kulak verdi. Birkaç genç şöyle konuşuyorlardı:

"Bu aralık bütün zamane ukalası, ruhlarla meşgul... Dirileri düşünen yok..."

"Onun sebebi var..."

"Nedir?"

"Amerikalı meşhur muhteri Edison, ruhlarla muhabere imkânını verecek bir alet icadıyla uğraşıyor da onun için..."

"Laf..."

"Laf maf... Edison gibi şöhreti yüksek bir muhteri ortaya böyle bir söz fırlatırsa bu, hakikate ne kadar aykırı duran bir keyfiyet olsa yine kayıtsızca karşılanamaz... Herkese bir türlü lakırdı söyletir... İşte ruhlarla zaten muhaberede bulunduklarını iddia eden birçok şarlatanların yüzlerini güldürecek bir haber..."

"Evet... Ona tatbik edilecek bir aletin ihtiramdan evvel ruhun ne olduğunu katiyen tayin etmek lazım gelir... Dinsizler için ruh yoktur. Büsbütün manasız bir kelimedir. Dindarlar için ise ruh, Allah'ın en büyük esrarıyla muhat ve bazı mutasavvıflarca Zatullah ile alakadar gayr-i cismani, latif bir şeydir. Binaenaleyh Edison gibi âlimlerin, ruhu makine başına çağırıp söyletebilmeleri için onun bu iki telkinin haricinde üçüncü mahiyetini ispat eylemeleri icap eder. Ruh, dünyevî dilini cesedinde bırakıp gidiyor. Onun manevi lisanını ise hiçbir makine söyletemez... Çünkü sonra dünyanın altı üstüne gelir... İşit de böyle şeylere inanma, sırrullah olan ruh, dünya âlimlerinin laboratuvarlarında, fizik havanlarına, şişelere, kimya ünbubelerine, imbiklerine giremez. Girdi derlerse inan ki bu şeytandır."

Sarhoşlar hep bir ağızdan gülüştüler. Sonra içlerinden biri dedi ki:

"Canım, Edison'un ihtirasıyla uğraştığını ilan ettiği bu son ruhlarla muhabere makinesinin içinde ne cin var, ne şeytan, ne mübalağa ne de yalan. İşin aslını bilmiyorlar, hakikatin kimse farkında değil..."

"Sen farkında mısın?"

"Hayhay..."

"Nasıl farkında oldun?"

"Adam bunu anlamak için biraz zekâ, biraz mülahaza kifayet eder."

"Yenidünya'dan eskilerine yayılan bu mesele her tarafta çalkandı. Âlim, cahil binlerce kafalar bununla meşgul oldular... Bunu kimse bir sağlam kaba aktaramadı. Bu kadar mütefekkirlerin içinde senin kadar bir zekisi, mülahazalısı bulunamamış olduğuna taaccüp olunur. Keşfettiğin hakikati söyle de şu meyhane köşesinde dehânı el çırparak alkışlayalım..."

"Efendim, bilmem bilir misiniz? Edison sağırdır. Sesi büyüten aletle konuşuyor. Diriler ile olan bu mükâleme usulünü ölülere de tatbik etmek istedi. Mesele bundan ibaret... Şimdi işi çaktınız mı?"

Bir kahkaha tufanı daha koptu. Bu akşamcılar mangası içinde miskin mistik suratlı birisi bu kahkahalara iştirakten muhteriz görünerek dedi ki:

"Gülmeyiniz... Ruhlarla eğlenilmez... Hem bu, böyle meyhane âleminde münakaşa edilecek bir bahis değildir. Başka şey konuşalım. Eğlenceli laf mı yok..."

Birkaçı birden:

"Ooo... Demek ruhlardan senin ağzın yanık, onlardan bahse korkuyorsun..."

"Evet. Ne zannettiniz? En imansızları düşündürecek garabette birkaç vaka bilirim."

"Bu garip vakalardan birisini anlat da biz de irşat olunalım..."

"Küçükken tebdil-i hava için ailece Kurtköyü'ne gitmiştik. Orada bir cinayet oldu. Kâtil bir türlü keşfedilemiyordu. Nihayet maktul, bir gece zevcesinin rüyasına girerek caniyi ismiyle, resmiyle olduğu gibi haber verdi. Kadının ihbarı üzerine zabıta herifi yakaladı."

Bir sağanaklı gülüşme daha koptu:

"O... O... Oo... Doğrusu dumanı üstünde pek taze bir vaka... Necip'in çocukluk zamanında, yani bundan en az yirmi beş sene evvel olmuş bir cinayet... Haydi, oradan işine be! Zabıta, rüya üzerine insan tevkif etmez..." itirazları boşandı. Nafiz Efendi mütehassirâne çektiği kadehlerin verdiği tatlı bir baş dönmesi arasında bu ruh bahsini dinliyordu. Onun dünyaya, ahrete, ruha, cesede dair pek derin malumatı yoktu. Vaktiyle mahalle mektebinde tecvit, mızraklı ilmihal ve sonra da rüştiyede emsile, binâ filan okumuştu. Fen, felsefe namıyla bazı beşerî malumat olduğunu işitirdi amma bunların itikat bozan, binaenaleyh ahiret için pek muzır şeyler olduklarını vaizlerden çok defa dinlemişti. Dinî evamire inanmayı ve öte tarafını karıştırmamayı kendi için en büyük bir vazife bilirdi. Onun zannınca ruh, insanın ten kafesinde kuş gibi tüneyen ve vefatında uçan bir şeydi. Yanı başındaki mangadan dinlediği ruh bahsinde yalnız Kurtköyü vakası sarhoş dimağında derin bir tesir yaptı. Demek bazı cinayetlerde ruh, dünyaya inip kâtili ihbar edebiliyordu.

II

Akşamcıların çoğu kafaları tuttular. Kapanma zamanı gelen meyhane ağır ağır boşalıyordu. Lambalar kısıldı. Bir iki ufak tefek hırıltı oldu. Şimdiki mundar rakıların sarhoşluğu da berbat oluyor. İçenleri kudurtuyor. Eski zamanda meyhanelerden olgun çıkanlar kol kola girerler, birkaç adımda bir yol ortasında otururak mestâne telaffuzlarla birbirlerine şiddetli muhabbet ve samimiyet beyan ederler, her köşe başında sarmaşırlar, öpüşürlerdi. Zamane içkilerinin bedmestleri ise sille tokatla görüşüyorlar; kama, revolver çekiyorlar, birbirinin ceplerini tarıyorlar, cüzdanlarını aşırıyorlar.

Nafiz Efendi bu mütehassiriyle dudak dudağa çok öpüştü. Bulut gibi oldu. Fakat onun vuslatına bir türlü doyamıyordu. Bu

usturadan keskin rakı ile keyfini biledi, biledi. Bu meyhane köşesini terk etmek istemeyerek neşesini kendi tasavvurunun son kertesine kadar sağlamak için geceyi orada geçirmek arzusuna düştü. Lakin meyhane nizamnamesinin son bendi mucibince her koltuğunda bir garsonun tantanalı teşyisiyle kapı dışarıya azat edildi. Ayakta duracak hali yoktu. Sarhoş, omuzu ile havayı yarmak ister gibi yengeçvari yampiri kendini sokağa verdi. Hemen hemen yere kapanacak gibi sağnaklı bir yalpa ile karşıki piyade kaldırımını tuttu. Hava sakindi amma onun kafasından en muzır zehirler ile mağşuş bir içkinin fırtınası kopuyordu. Langa'dan, semti olan Tavşantaşı'na kadar o duvar senin bu duvar benim böyle yalpa vurarak gidecekti.

Üçüncü yalpada belini bir duvara verdi. Düşündü. Muhterem kaynanası dolaptan aylık koçanının sır olduğunu anlayınca hırsızı tayinde hiç güçlük çekmeyecekti. Zirzop damat bu latifeyi ona birkaç defa daha yapmıştı. Kaynanası, karısı, baldızı üçü ittifak ederlerse Zirzop'u eşek sudan gelinceye kadar döverlerdi. Bu küçük ve yumuşak ellerin paparasını o, dört beş defa doya doya yemişti. Tadı damağında idi. Üç kadın arasında dayak için ittifak hasıl olmazsa kaynanası bir iki defa ayılır bayılır, bununla mesele geçiştirilmiş olurdu. Bu üçlü ittifakı bozabilmek için bir menfaat göstererek müttefiklerden hiç olmazsa birisini ayırmak lazımdı. Çünkü damat ne kadar sarhoş olsa iki kadınla başa çıkabilirdi. Bu ince siyasetle bazen dayaktan kurtulurdu.

Sokakta sıra ile dizilmiş meyveciler, sebzeciler gördü. Büyük bir küfenin içine kule gibi istif edilmiş iri iri lahanalar dikkat-i nazarını çekti. Çünkü kayınvalidesi zeytinyağlı lahana dolmasını pek severdi. Bir yalancı dolma ile kocakarıya koçanın acısını unutturmak kabil olabileceğini düşündü. Okkası on ikişerden dört buçuk okkalık koskoca bir baş lahana aldı. Tam elli dört kuruş verdi. Birkaç onlukla bir yüzlüğü de farkında olmayarak yere düşürdü. Şimdi bu lahanayı kocakarının öfkesindeki şiddeti almak için yanaşan vapurla iskele arasına konulan bir balon gibi kullanacaktı.

Fakat meret ne kucağa sığıyordu, ne koltuğa... Kendini zor götüren Zirzop bu iri lahana kellesini nasıl taşıyacaktı?

Orsa boca, düşe kalka, lahanaya söve saya yine kendini yola verdi. Kestirme gitmek için yangın yerlerine vurdu. Buralarda sokak gibi iki taraf duvarları olmadığından sarhoşun yalpa sahası açıldıkça açıldı. Havasını bulunca pupasına gidiyor. Bazen toprak kümeleri, taş yığınları arasında kayboluyor. Yerlere kapanıyor... Bir müddet istirahattan sonra yine kalkıyor... Bazen arızalı zeminlerde elinden lahanayı kaçırıyor. Salibiye fasilesinden, küre-i arz şeklinde nema bulmuş bu yuvarlak sebze bir maniaya tesadüf edinceye kadar yokuş aşağı lastik top gibi koşuyor... Biçare Zirzop, elinden mahpusunu kaçırmış bir jandarma telaşıyla firarinin arkasından saldırıyor... O da, yere düşüp birkaç taklak atarak yuvar yuvar yuvarlanmadıkça bu yaramaz lahanaya yetişemiyor... Fakat küfürlerin binini bir paraya salıveriyor. Tediben firariye yumruklar indire indire şöyle bağırıyor:

"Vay anasını, avradını ... silsilesini bellediğimin kaynanamın lahanası... Yumurcak oğlu yumurcak, seni yetiştiren bostanın toprağına... Bahçıvanın eline, ayağına... beş de parmağına..."

Zirzop o civarın maruf sarhoşlarındandı. Ağzından böyle ispirto edebiyatı saçılmaya başlayınca arkasına, bir iki derken bir düzine kadar çocuk takıldı. Refia Hanım'ın damadı neşeyi taşırdığı zamanlarda ekseriya evine kadar böyle alayla giderdi.

Çocuklar:

"Ulan bak... Ulan bak, Zirzop lahanayı dövüyor."

"O, geçen günü ayağını vurmuş olduğu için potinle kavga ediyordu."

"Sen onun İstanbul Ağaçeşmesi'ne sövdüğünü işitmedin mi? Atıyor kantarlıyı..."

"Ne diyor be?"

"Behey utanmaz çeşme... Senelerden beri akmadığın halde ne yüzle gelenden geçenden baninin namına Fatiha, dua dilenirsin? Sonra ne ana bırakıyor, ne avrat..."

"O ne tuhaf adamdır be... Haydi kızdıralım..."

Çocuklar hep bir ağızdan:

"Matiz olmuş Zirzop... Matiz olmuş Zirzop..."

Sarhoş onlara çarpık ağzıyla haykırıyordu:

"Sizi gidi yedi silsilesini, ceddini ceddesini... köpeğini, kedisini, beygirini, kısrağını, ineğini, davarını suladığımın veletleri... Ulan sizin gibi iki velet de benim var... Büyükanalarına yani mingayrihaddin bendenizin kaynanama (elindeki lahanayı göstererek) işte bunun sahibe-i muhteremesine, cici anne derler... Tabiatsızlar... Bazen sorarım ulan eşşek oğlu eşşekler... Bu kocakarının neresi cici? Boyalı saçları mı? Çökük avurtları mı? Koca burnu mu? Bu kakanın kakası be! Allah belanızı versin... Sizin de öyle cici anneniz var mı? Çok söyleniyor mu? Huysuz mu? Onu ya kocaya vermeli... Ya ona bir düzüye lahana yedirmeli. Yalancı dolmayı, kapuskasını, çorbasını, turşusunu... Vira yedirmeli... Çünkü lahana insanın yelini alır. Kocakarıların meraklarını dağıtır."

III

Akşamın alacakaranlığı basıyordu. Çocuklar onu, o çocukları kızdıra kızdıra, terbiyeden dışarı alaylar, yuhalar, haykırışmalar içinde Nafiz Efendi dalgalı bir denize benzeyen viranelerin tepecikleri arasından bata çıka gidiyordu. Birdenbire sarhoşun sesi kesiliverdi. Eğlencelerini kaybeden çocuklar şaşırdılar. Sağa, sola, öne baktılar. Zirzop meydanda yoktu... Koltuğunda bir baş lahanasıyla koskoca adam bir anda nasıl yok olabilir? Refia Hanım'ın damadı kırklara karışacak kadar herhalde huddam ehlinden olamazdı.

Çocuklar büyük bir merakla taş yığınlarının etrafını, tepelerin arasını aramaya başladılar. Tuhaf şey, Zirzop'tan eser göremiyorlardı. Bu mahirâne saklambaç oyunuyla acaba onları hayrete mi

düşürmek istiyordu? Haşarılar viranenin bütün deliklerini, kovuklarını karıştırarak bağırıyorlardı:

"Zirzop, nerede isen ses ver!"

Bu suale derinden derine bir cevap geldi:

"Köpeğini, kedisini suladığımın piçleri, buradayım..."

Çocuğun biri:

"Ulan... Ulan... Burada bir kuyu var... Geçen günü kucağında çocuğuyla beraber bir kadın düştüydü..."

Yaramazlar kuyunun başına üşüştüler. Soruyorlardı:

"Zirzop, orada mısın?"

Derinden derine:

"Buradayım dedim a... Beygirini kısrağını suladığım hanım evlatları..."

"Ta dipte misin?"

"Hayır, orta katta muallakta duruyorum. Ne beyinsiz yumurcaklar bunlar! İnsan kuyuya düşünce neresinde durur ulan?"

"Nasıl düştün oraya be?"

"Birdenbire kendini aşağıya salıver de bak nasıl düştüğünü anlarsın..."

"Rahat mı orası?"

"Vay babanın şarap çanağına... Ulan kuyu dibi rahat olur mu? Of... Aman kazıklamasına bir oturuş oturdum ki sormayınız halimi... Bereket versin ki kaynanacığımın lahanası minder gibi altıma tesadüf etti de... mahaza... ve binaenaleyh omurgam, bodoslamalarım hurdahaş oldu... İskarmozlarımdan hayır kalmadı... Babafingom çarpıldı..."

Sarhoş, yerin dibinde, derinden derine böyle saçma sapan söylenirken çocuklar kuyuya adam düştüğünü etrafa ilana başladılar...

Nafiz Efendi, birkaç kulaçlık üstüvâne çukurdan mestâne atıp tutmasında devamla:

"Bunlar kuyu değil... Şehremanetinin ebna-yı sebil için kurulmuş kapanları... Haydi, ben sarhoşum, bastığım yeri bilme-

dim düştüm... Ya benden evvel buralara kaç ayık adam yuvarlandı? Vay ineğini davarını suladıklarım... Sıhhiye idaresi hummadan, veremden daha bilmem nelerden ölenleri bir bir yazıyor da kuyularda telef olanları neden vefiyât cetveline ithal etmiyor? Yoksa bunu ölümden saymıyorlar mı? Kuyulara hangi idare karışıyor? İstanbul'un bağrı milyonlarca kuyularla delik deşik... Fakat yine her taraf Kerbela gibi susuzluktan yanıyor. İşte benim düştüğüm bu kuyu da kuru... Sulu olaydı boğuldum gittiydi. Cenabıhak kaynanamın lahanasını cankurtaran simidine tahvil ederse o başka... Bazıları cılk çıkmakla beraber yumurtalara can veren Tanrım nelere kadir değildir... Mahaza bugün şehremanetine para vermek yumurtaları canlandırmaktan ziyade halikâne bir kudrete tevakkuf eder... Ulan... O ne be? Burada bir lahana daha var... Kaynanamın talihine bakınız... Ne kadar açıktır. Beni bu kuyunun dibine onun kısmeti çekti. Şimdi bu lahanalardan birinin dolmasını yaparsak ötekinin de turşusunu kurarız. Sirke, kırmızıbiber, sarımsak... Ohhh... Mezesi hoş kaçar... Fakat bu ikinci lahana taş gibi sıkı... Benden evvel buraya bir sebzevâtçı beygiri mi düştü acaba? Lakin tuhaf şey: Kuyuda bulduğum lahanayı beze sarmışlar... Muntazam bir çıkın yapmışlar... Bak bunun tutacak düğüm yeri var... Ya tevekkeli değil... Bunun düğümünden tutarsak bir yere kaçamaz. Benim lahana haşarı çıktı. Tutamağı da yok... Kaç defa fere... firaren babını çekti... Kaynanama benziyor. Cadı ihtiyardır amma cıva gibidir. Bir yerde rahat duramaz... Pencereden kapıya, kapıdan cumbaya, cumbadan bahçeye koşar durur. Komşularda ne olup bitiyor, mutlaka hepsini anlamalı... Sanki bunağı mahalleye fahrî vekâyi kâtibesi nasb etmişler... Komşulardan hangisinin erkek kedisi hangisinin dişisini ayartmış, buraya kadar mahalle vukuatı mazbutudur..."

Zirzop'un düştüğü kuyu, su kısmı yukarıdan yuvarlanan taşlar ve dökülen süprüntüler ile dolmuş ve hemen iki kulaçtan ibaret derinliği kalmış kuru bir çukurdu. Buraya düşerken sarhoşla-

rı sıyanet eden bir maneviyâtın vücuduna insanı inandıracak bir hüsn-i tesadüfle Nafiz Efendi'ye, başının ve ellerinin birkaç yeri hafifçe berelenip kanamaktan başka bir şey olmamıştı.

Çocukların kuyuya adam düştüğünü ilanen bağrışmaları üzerine birkaç kişi toplandı. Bu gibi vukuatta yardımcıdan ziyade seyirciler birikir. İşsiz, güçsüz kimseler için bu duhuliyesiz bedava temaşalar ne kadar tatlıdır. Böyle seyirlere yalnız avareler değil pek çok ciddi kimseler de dalarak işlerinden olurlar, türlü zararlara uğrarlar...

Şimdi kuyu başındakiler yukarıdan sesleniyorlar, sarhoş aşağıdan boğuk boğuk, tuhaf tuhaf cevaplar veriyor, bir kahkahadır gidiyor. Binaenaleyh birikenlerin adedi gittikçe artıyordu. Bir ip bulduarak kuyuya uzattılar. Bunu sıkıca beline bağlamasını sarhoşa teklif ettiler. Fakat aşağıdan cevap-ı red geldi. Zirzop karanlık makberinden, "*Hoş geldi bana bu kuyunun ab u havası*" mısrasını gazel gibi okuyarak yukarı çıkmak için türlü türlü mestane istiğnalar gösteriyordu... Nihayet iş karakola aksetti. İki polis geldi. Bunlardan biri kuyunun ağzından aşağı haykırarak:

"Ey, hişt, bana bak... Yukarı niçin çıkmıyorsun?"

Kuyudan derinden derine cevap:

"Nakliye vasıtası yok da onun için."

Seyircilerde kahkahalar...

"Sana ip atıyorlar. Beline niçin bağlamıyorsun?"

"Allah... Allah... Ben sarhoşum sarhoş... Su kovası değilim... İpi bağlayacak sağlam kulpum yok..."

"Ya nasıl çıkacaksın?"

"Beni buraya düşüren şeytan elbette çıkarır..."

Etraftan kahkahalar... Kahkahalar...

Yukarıdan: "Bu kadar kişi seni burada saatlerle bekleyemez. Haydi, çabuk ol..."

Kuyudan: "O kadar kişiyi oraya kim davet etti anacığım? Kuyuya bir sarhoş düşmüş... Bunu görmek için oraya yığılacak ne

var? Keyif benim değil mi? Kuyuya düşerim... Havuza düşerim... Lağıma düşerim... Âleme ne oluyor? Buranın havası bana her suretle iyi geldi. Serin, mahfuz, emniyetli, buraya kolay kolay hırsız gelemez. Tramvay işlemiyor, otomobil geçmiyor... Konferans veren yok, iane toplayan yok... Buradan âlâ yeri nerede bulacağım? Eve gideyim de kaynanamdan dayak mı yiyeyim?"

Kuyu başını ihata eden halkın kahkaha sağanakları gittikçe büyüyor ve bu gülünç muhavere devam ediyordu.

Yukarıdan: "Haydi, sarhoşluğun lüzumu yok..."

Aşağıdan: "Behey adamlar, sarhoşluk lüzum ve iktiza ile değildir. İçtiğim ispirto birkaç saat hükmünü icra edecek... Sarhoşluğumu piç etmeyiniz... Rakılar ateş pahasına çıktı. Vallah sizden zarar, ziyan dava ederim... Bu kuyunun içi yarım ahret demektir. Kimse karışamaz... Sarhoş lafi dinlemek istemeyen çekilsin oradan... Ben onların arkasından gitmiyorum... Onlar beni dinlemeye geliyorlar, hem de bedava kahkahalarla gülüyorlar. Öyle ya tiyatrolar pahaya çıkalı halk böyle beleşten sokak komedyalarını dört gözle arıyor..."

"Çok söylenme haydi... Haydi ipi bağla beline..."

"Ayol, ben sarhoşum siz ayıksınız... Evvela o uzattığınız şey kim bilir hangi çıkrıklı kuyunun çürük ipidir? Saniyen benim gibi sağını solunu kaybetmiş bir sarhoşun bağlayacağı düğüme emniyet edilir mi hiç? Kuyunun yarısına gelince çözülsün bir daha düşeyim aşağı... Vallahi bu sefer vücudum tek dürbünler gibi birbirinin içine geçer de insan şeklinden çıkarım."

Kahkahaların içinde külhaninin biri arkadaşına:

"Diyojen gibi bir adam... Doğru söylüyor be..."

"Diyojen kim ulan?"

"Bilir miyim ben? Bizim Makridis'in enişte..."

"Bilmediğin naneyi neye avurduna alıyorsun? Diyojen eczanelerde satılır bir sudur."

"Neye iyidir o?"

"İskalamentoniye..."

"Açbaşıbe... Enayi..."

"Ağabeyim, soğukluğa uğradı da iki şişe Diyojen içti. Belini öyle ısıtabildi..."

Muhatabı söyleyenin ensesine bir tokat aşk ederek:

"Güm..."

Öbürü silleyi iade ile:

"Pat..."

Kuyunun başında böyle türlü bahisler, latifeler, el şakaları edilirken içeriden Zirzop tuhaf ve arkası gelmez uzun nutkunda coşarak gittikçe viraneyi dolduran dinleyicilerini gülmeden kırıp geçiriyordu.

IV

Sarhoşa yukarıdan meram anlatmanın imkânsızlığı anlaşılınca aşağıya bir adam indirmeye karar verildi. Çünkü gün kararıyordu. Sarhoş, ayık her ne olursa olsun iki üç kulaç yerin altındaki bir kazazede, gecenin türlü tehlikelerine terk edilemezdi. Bir fener buldular. Güçlü kuvvetli birisi aşağıya inmeye razı oldu. Kuyuya evvela yanan feneri sallandırdılar. Sarhoş aşağıdan:

"Ben fener istemem. Aydınlık istemem. Çünkü ben kör kandilim... Lahanalarımı çalmaya geliyorlar..." şikâyetleriyle haykırıyordu. Fakat o adam mahir bir kuyucu gibi kuyunun örme taşlarına tutuna tutuna indi. İpin ucundan çözdüğü feneri bir kenara koydu. Kuyunun dibinde bir hayli yığın teşkil eden moloz tabakası Zirzop'un kemiklerini kırılmak tehlikesinden kurtarmıştı. Onun bağırıp çağırmalarına bakmayarak ipi koltuk altlarından geçirdi, sıkıca birbiri üzerine birkaç düğüm yaptı. Yukarıdan çekmeye başladılar. Sarhoş vince takılmış bir yük gibi döne döne yukarı çıkarken bütün kuvvetiyle yaygarayı basıyordu:

"Lahanalarım... Aman ümmet-i Muhammed, lahanalarım... Yarın ahrette on parmağım yakanızda olsun, lahanalarım..."

Onu kuyudan aldılar fakat oyuncağını tutturan huysuz bir çocuk gibi kopardığı "Lahanalarım!" feryadını kesmek kabil olmuyordu. İpi tekrar kuyuya uzatarak aşağıdaki adama lahanaları bunun ucuna bağlaması için seslendiler. Biraz sonra lahanalar da yukarı çekildi. Lakin çıka çıka ipin ucunda ezilmiş, üçte bir kısmı dağılmış bir lahana ile mavi ve kırmızı satrançlı bir dokuma parçasına bağlanmış yuvarlak bir çıkın çıktı. Çıkının şekli polislerin dikkatini çekti. Derhal sordular:

"Bu bezin içinde ne var?"

Sarhoş: "Lahana..."

"Nereden aldın?"

"Almadım... Onu kuyunun içinde böyle bağlı buldum. (Asıl lahanayı göstererek) Bunu şuradan küfeciden aldım. (Dokuma çıkını işaretle) Bunu da böylece kaynanamın kısmetine kuyuda buldum. Biri dolmalık... Biri turşuluk..."

Polisler derhal çıkının düğümünü çözdüler. Feneri yaklaştırdılar. İçinden Ermenice bir gazeteye sarılı lahana gibi yuvarlak bir şey çıktı. Kâğıdın birkaç yerinde koyu kırmızı lekeler görünüyordu, gazeteyi açtılar. Kenarı kroşe örmesi baklava dantelalı, kurumuş kanla mülemma bir patiska parçasının içinde yine aynı yuvarlak şekil tecessüm ediyordu. Yuvarlağa birkaç defa dolanmış olan bu patiskayı da açtılar. Kirpiklerinin arasından kesik koyun kelleleri gibi karaları kaymış süzgün bakan bir insan kafası çıktı. Bu kesik baş, kulaklarına kadar bir ressam paleti gibi türlü renge boyanarak çehre teşhis edilemez bir hale getirilmişti. Lakin onun bütün hüviyeti gözlerine toplanmıştı. O esrarengiz, o muammalı, o korkunç bakışıyla, ölümün sakit, donuk, derin süzüşüyle sanki "İşte beni kestiler. Bu kuyuya attılar... Kâtillerimi bulunuz. Adalet isterim... İnsan kardeşlerim..." demek istiyordu. Turşuluk lahanasının böyle feci ve müvahhiş bir şekle tahavvülünü gören sarhoş herkesten evvel büyük bir ürküntü ile "Aman Yarabbi, palyaçoyu kesmişler... Kafasını çıkına sarmışlar... Kuyuya atmışlar..." feryatlarıyla vakayı ilana başladı. Kesik baş, kan karış-

mış türlü boyalarıyla hakikaten bir facia sahnesinde kurban edilen bir palyaço simasını almıştı. Fakat bu, bakanları güldürmüyor, pek fena ürkütüyordu.

Derhal merkeze telefon edildi. Zabıta, tahkikatına başladı. Orada abuk sabuk sözleriyle başına kalabalık toplamaktan başka vakanın tenvirine bir faydası görülmeyen sarhoşun evine gitmesine müsaade olundu. Nafiz Efendi yürümek için ayağa kalkınca düşmekten hâsıl olan vücut ağrılarını işte o zaman hissetti. Her adım atışında "Aman belim... Aman dizkapaklarım... Topuklarım..." şikâyetleriyle bağırıyordu. Çocuklar, her meyhane dönüşünde türlü maskaralıklarıyla kendilerini eğlendiren bu parasız komiklerinin koltuklarına girdiler. Onu ağır ağır yürütüyorlardı. Birtakımı vakayı haber vermek için oraya pek uzak olmayan Tavşantaşı'na, eve koştular. Kapının zilini koparacak gibi bir telaşla çekince kaynana Refia Hanım içeriden hemen bağırmaya başladı:

"Kapının çıngırağını mı koparacaksınız? Kimdir o terbiyesizler?"

Dışarıdan çocuklar:

"Biziz... Hanım Teyze biziz... Damat kuyuya düştü."

Bu müjde karşısında kaynana hanımın öfkesi derhal sevince dönerek:

"Hay müjdeleyen ağzınızı öpeyim... Ohhh... İşte benim ahlarım tutuyor... Şükür Rabbimin inayetine..."

"Fakat çıkardılar... Çıkardılar..."

"Hay çıkaran eller kırılsın. Niçin çıkarıyorlar musibeti? Boğulmamış mı? Sağ mı çıktı?"

"Sağ çıktı, sağ... Biraz yanı beli ağrıyor işte o kadar..."

"Acı patlıcanı kırağı çalmaz. O, geçenlerde rakı diye yanlışlıkla, asit sidik (asit fenik) içti de bir şeycik olmadı. Bu kaçıncı düşüşü... Bu civarlarda onun düşmediği kuyu, lağım kalmadı... Ahlaksız, edepsiz herif... Rakı parası bulamayınca benim koçanımı çalar. Başka malım yok. Kala kala merhum kocamdan elimde bir

koçan kaldı... Çok para değil dört yüz elli kuruş a dostlar. Efendiye selamün kavlen geldi. Üç sene payapay lazımlığa oturttum. Bazen inatçı çocuklar gibi çişini söylemez, oturduğu yere salıverirdi. Kaldırıp koparamazdım. Vücudu bir külçe toprak kesildi. Arasam tırnaklarımın arasında hâlâ kirleri durur. Süngü depreşmesin. Helali hoş olsun. Bir şey dediğim yok."

Kaynana coştu. Bu kadar lakırdıyı görünürde hiçbir muhatabı yokken henüz açılmamış kapı arkasından söylüyordu. Nihayet her koltuğunda birkaç çocuk, kahkaha velveleleri içinde alayla Zirzop geldi. İçeride kaynana, zevce ve baldız hanımlar hırsıza bilâ-muhakeme mükemmel bir sopa çekmek için sözbirliği ediyorlardı. Kadınlar evvela çalınan koçan parasının meyhaneden artabilen kısmını bulmak için damadın bütün ceplerini, üstünü aramayı tensip ettiler.

Zirzop, uğrayacağı bu taharri muamelesini bildiği için meyhaneden artan parayı pek gizli bir yerine saklamak ihtiyatına riayetten geri durmazdı. Fakat bugün nasılsa rakıyı fazla kaçırması üzerine kuyu felaketi de eklendiğinden bu ihtiyatını icraya vakit bulamamıştı. Kadınlar ilk saldırışta cebinden yetmiş dört kuruş para çıkardılar.

Kaynanası kemik kesilmiş nasırlı ağır eliyle damadının yüzünü nezaketsizce okşayarak:

"Söyle bakayım, paranın üst tarafını ne yaptın?"

Sarhoş, kabahatini affettirmeye uğraşan arsız bir çocuk sırnaşıklığıyla:

"Paranın üst tarafını sarrafla meyhaneci aldı..."

Kaynana bir tokat daha inerek:

"Bakınız utanmaza... Kabahatini nasıl sıkılmadan söylüyor?"

"A... A! Senden mi sıkılacağım? Ben daima doğruyu söylerim... Asmaya götürseler yalan irtikap etmem... Fakat kaynanacığım, bugünlerde ne kadar zayıflamışsın... Elin sade kemik kalmış... Yenir, yutulur şey değil... Yüz elli dirhem rakı ile bayat ciğer kebabı, fasulye piyazı mezeleri üzerine bu sinirli eşek pastır-

masına dönmüş kadit elin dayağı yenir mi? İnsaf et. Aylığım çıktığı vakit paranı tastamam getireceğim..."

"Senin aylığın çıkıncaya kadar çoluk çocuk evde bizim canımız çıkacak... (Kafasına bir yumruk indirerek) Ha! Söyle bakayım hırsız herif..."

"Kaynanacığım, bu benimki hırsızlık sayılmaz, buna şu zamanda sahibine haber vermeden ödünç almak derler... Biraz kanun, biraz muaşeret usulü öğren..."

Kaynana eliyle bir türlü öfkesini alamayarak tekmeye girişir. Sarhoşun beli ortasına elinden daha kemik kesilmiş kaskatı tabanını birbiri arkasına indire indire:

"Al sana kanun... Al sana keman..."

Sarhoş güle güle:

"Dayağa benzemiyor ki... Kart kancık çiftesi..."

Kocakarı tepine tepine haykırarak:

"Hayy... Nefesim tutuluyor... Tıkanıyorum..."

Sarhoş: "Oohhh... Tıkan... Benden evvel kendi geberecek, bana hiçbir şey olmaz. Alışığım babam, beni kaç kere eşek tepti. Vücudum idmanlıdır..."

Kocakarı: "Hafakanım tuttu. Gidiyorum."

Sarhoş: "Uğurlar olsun, hâlâ buradasın yezit cadı..."

Kocakarı: "Ölürsem kanımı bu heriften dava ediniz... Diyetimi alınız çocuklar..."

Sarhoş: "Bu kadit, bu tirit karıda ancak yüz dirhem kan vardı. Onu da bu sene tahtakuruları emdi bitirdi. Hangi kanı dava edecekler? Kendini adamdan sayıp da bir de diyet istiyor... Ulan bugün bir tulum işkembenin fiyatı senden yüksektir... Dayak atmak genç harcıdır. Yetmişinden sonra dayak atanlar öfke ile iki defa kollarını kaldırıp indirince kalıbı dinlendirirler. Dayağı yiyene bir şeycik olmaz..."

Üç dört vuruştan sonra yarı baygın düşen kocakarının imdadına kızları yetişti. Zirzop'un rakı beynine vurdu. Ev yerinden kalkıp otururken acı acı sokak kapısının zili çalındı.

"Kimdir o?" sualiyle aşağıya koşan şu cevabı aldı:

"Zabıta geldi. Kuyu içi cinayetinden dolayı Nafiz Efendi'yi isticvap edeceğiz. Söyleyiniz, aşağı gelsin..."

Bu, "kuyu içi cinayeti" terkibi müthiş bir süratle bir anda bütün evin içindeki ağızları dolaştı. Kulaklarda ürpertili bir sada ile çınladı. Kavga ve dayak patırtılarıyla işretin ilk hızından uyanmaya başlayan sarhoşa bir ürkeklik geldi. Kuyu içi cinayetine dair kendinden ne soracaklardı? Ne biliyordu ki söylesin?

Nafiz Efendi, hafif bir ürperişle aşağıya indi. Kapı önünde iki memur duruyor, biri soruyor biri yazıyordu.

Sual: "Sen saat kaçta kuyuya düştün?"

Cevap: "Ben saati satalı bir sene oluyor. Yanımda saatim bulunsaydı bile sukutum kazaendir. Oruç bozar gibi saate bakıp da düşmedim ki!"

Sual: "Zaman hakkında alettakrip bir şey söyleyemez misin?"

Cevap: "Akşam ezanından sonra idi, diye bilirim."

Sual: "Kesik başlı çıkını dipte kuyunun hangi cihetinde buldun?"

Cevap: "Bunu pek iyi tayin edemem. Düşünce kuyunun dibine kıç üstü oturdum. Elimi kargıma uzattım, çıkına tesadüf etti..."

Sual: "Seni kuyunun başına götürürsek ne taraftan yürüyüp geldiğini, yüzün hangi cihete müteveccih olarak aşağı düştüğünü bize söyleyebilir misin?"

Cevap: "Söylerim."

Sual: "Ziyade sarhoştun değil mi?"

Cevap: "Evet..."

Sual: "Ne yaptığını seçemez bir halde?"

Cevap: "Hayır, hayır! Kendimi kaybetmemiştim... Ziyadece keyiftim... Hatta şimdi bile biraz öyleyim..."

Sual: "O çıkını kuyuda bulduğuna katiyen emin misin?"

Cevap: "Eminim. Başka türlü nasıl olur?"

Sual: "Onu kuyuya sen kendin götürmüş olabilirsin..."

Nafiz Efendi bu garip şüphe karşısında sırtının ortasından doğru bir titreme geçirerek:

"Affedersiniz, efendim. Ben kâtil değilim. Yanımda bir çakı bile yok..."

Bu isticvabı merdiven başından dinleyen kayınvalidesi söze karışarak:

"Polis efendiler... O başı, damadım kesmiştir. Allah için ben şahadet ederim. Çoktan beridir ahlakını pek bozdu. Artık ben bu adamdan her fenalığı umuyorum... Alınız, götürünüz. Cezasını çeksin... Asınız da elinden kurtulayım..."

Memur, hafif bir tebessümle:

"Hanım, size sual sorulmadan lakırdıya karışıp isticvabımızı ihlal etmeyiniz... (Nafiz Efendi'ye hitapla) Senin koltuğunda bir lahana varmış, yere düşürüp düşürüp yine alıyormuşsun..."

Cevap: "Evet..."

Sual: "O çıkını da lahana zannıyla yerden almış olabilirsin..."

Cevap: "Hayır efendim, hayır... Ben lahanayı zor götürüyordum. İkisini birden taşıyamazdım. O kesik baş çıkınının ben düşmezden evvel kuyuya atılmış olduğuna katiyen emin olunuz, efendim."

Sual: "Hangi meyhanede içtin?"

Cevap: "Küçük havuzluda..."

Sual: "Arkadaşların var mıydı?"

Cevap: "Hayır..."

V

Kesik baş cinayetinin tahkikine bu gibi esrarengiz vakıaları tetkik ve taharrideki tecrübe, ihtisas ve muvaffakiyetlerde maruf Remzi ve Seyit efendiler memur idiler.

Remzi Efendi, Fransızcaya ve oldukça Rumcaya vakıf ve biraz Ermenice anlar, polis mektebinin yetiştirdiği ezkiya içinde

temeyyüz etmiş, mesleğinin iftihar edeceği; yorulmak, üşenmek bilmez hemen yekta, müstesna bir zabıta memurudur. Bu mühim vazife için müktesebât kadar ve belki de ondan ziyade lazım olan mevhup, fitrî hassaları da camidir. Bir vakanın künhünü derinden derine lüzumu derecesinde tetkik etmedikçe zevahire aldanmaz, ilk ipuçlarında telaş göstermez, teenni ve temkinini hiç bozmaz. Bazen hakikat kisvesine bürünmüş aldatıcı hatalar olduğunu bilir. Beyhude gurur ve gösterişlerden hoşlanmaz... Bir cani yüzü, onun için defaâtla okunmuş bir sahife, esas hadleri çizilmiş bir muammadır. Muhtelif kimselerde zuhur eden aynı hastalık, seyrinden, arazından nasıl tanınırsa, bütün canilerdeki müşterek hatları, alametleri, nakisaları, fenalıkları öyle bilmukayese görür, anlar. Lazım gelen hükümleri çıkarır.

Seyit Efendi, nazarî müktesebâtça Remzi Efendi'ye yaklaşamaz. Fakat o da, bu birinci memurun sevk, idare ve ikazıyla daha amelî bir tarzda yetişiyordu. Bazen istidlallerine güvenerek vehimlere kapıldığı, serapları hakikat sandığı olurdu.

Vaka kendilerine haber verilir verilmez bu iki gayur memur araştırmalara kuyudan başladılar. Remzi Efendi evvelce inmiş olanlarla beraber bizzat kuyuya indi. Nafiz Efendi'nin ve onu çıkarmak için inen zatın hatıralarına müracaatla bu susuz kuyu dibinde çıkının bulunduğu noktayı tayine uğraştı. Kuvvetli bir fener ile orasını karış karış aradı. Evvela hiç şayanı dikkat ve ehemmiyet görülmeyen bir şeyden bazen insanı esasa götürecek bir ipucu yakalanacağını bilirdi. Ne kadar mahirâne ika edilirse edilsin hiç iz bırakmadan bir cinayet işlenebileceğine ihtimal vermezdi.

Birçok taş, toprak, kırıntı döküntü, sebze, meyve kabukları arasında ucu dışarıda kalmak üzere yan cebe takılır çengelli bir kurşunkalemi buldu. Nafiz Efendi ile diğer zata göstererek bu kalemin kendilerine ait olup olmadığını sordu. Her ikisi de kalemin sahibi olmadıklarını söylediler. Birinci vesikayı teşkil etmesi muhtemel olan bu şeyi Remzi Efendi cebine attı. Bu kalemin

de, çıkının bulunduğunu söyledikleri aynı noktada zuhur etmesi dikkate değerdi. Çünkü çıkını kuyuya atanın cebinden düşmüşe benziyordu. Kuyuya doğru fazlaca eğilince yan cebin kenarından kalem kayabilirdi. Gerek çıkının, gerek kalemin bulunduğu nokta kuyunun garp cihetine tesadüf ediyordu.

Kuyudan çıktıktan sonra Remzi Efendi büyükçe dört beş taşa işaret koyarak kuyu ağzının muhtelif cihetlerinden aşağıya attı. Tekrar inip bu işaretli taşların ne taraflara düşmüş olduklarını tetkik etti. Bundan maksadı çıkını atanın, kuyu başına hangi yol ve hangi taraftan gelmiş olduğunu tayine uğraşmaktı. Kuyunun dibi hemen bir buçuk metre kutrunda vardı. Fakat inişli çıkışlı pek gayr-i muntazam olduğundan atılan taşlar yukarıdan bırakılan istikametin bazen zıddı noktalara düşüyor, binaenaleyh meselenin halli güçleşiyordu. Lakin edilen mükerrer tecrübeler neticesinde çıkını atanın şark, yani Kumkapı cihetinden geldiği hemen yüzde altmış yetmiş derecesinde bir sıhhatle tebeyyün eder gibi oluyordu.

Seyit Efendi, üstadının bu kadar hurda teferruatla uğraşarak bazen beyhude vakit kaybetmesine biraz muterizdi. Fakat bir şey söyleyemezdi. O, hemen bariz, yanılmaz, şaşmaz alametler yakalayarak maksada erivermek isterdi.

Kesik baş merkeze götürüldü. Tıbbî muayenesinde cinayetin ancak dört beş günlük olduğu tebeyyün ediyordu. Hal-i aslîsiyle kellenin muhtelif variyette fotoğrafileri alındıktan sonra yüz çizgileri daha iyi seçilerek teşhisi kolaylaştırmak için ispirto ile boyalar temizlendi. Bu, kırk sekizlik, ellilik bir vücudun başıydı. Tepesi açılmış beyaz karışık kumral saçları ve bıyıkları mahir bir berberin makasıyla son moda ve gayet muntazam kırpılmıştı. Kadavralarda ölümden bir müddet sonraya kadar kılların sürmesi müspet bir hadisedir. Binaenaleyh maktulün yüzünde pek hafifçe sakal belirmiş olması cinayet günü yeni tıraşlı bulunduğuna delalet ediyordu. Gözlerinin içine kadar yer yer geniş ihtikanlar ve sağ şakağında iri bir bere görülüyordu. Doktorlar, keşif raporu-

na başın kesilmezden evvel boğulmuş olduğunu kaydediyorlardı. Bu kat' ameliyesi ustura gibi gayet keskin bir aletle yapılmıştı.

Üst ön dişlerinden, dört katıa ile iki enyap köpekdişi, yani altısı kauçuk bir damak üzerinde iğretiydi. Asıl dişlere iki yandan altın tel ile tutturulmuş bu takma kısmı ağızdan çıkardılar. Eğer dişçilerin yaptıkları takımlara imza koymaları âdet olsaydı bu altın dişli damak parçası maktulün hüviyetini tayine medar olabilirdi. Mahaza İstanbul'daki yüzlerce dişçilerin içinden hangisinin eser-i imali olduğuna dair üzerinde hiçbir alamet görülemeyen bu dişlerden bir ipucu yakalamak için herhalde yine büyük bir istifade memuldu.

Kesik başın fotoğrafisi gazeteler ile neşr ve aslı Divanyolu'nda üç dört gün ahaliye teşhir edildi. Başı tanıdıklarını iddia edenler oldu. Fakat tahkikat derinleştirilince birbirini tutmaz neticelerle hep bu iddialar boşa çıkıyordu. Başın kuyudan zuhuru Teşrinisani'nin on birinci Pazartesi günü akşamı vuku bulmuş olmasına göre o hafta zarfında insanca kaybı bulunanların, merkeze müracaatları ilan olundu.* Yine bir iki kişi geldi. Lakin başı gördükleri zaman aradıkları bu olmadığını söyleyerek gidiyorlardı.

Maktul acaba İstanbul'a yeni gelmiş, burada kimsesi bulunmayan bir taşralı veya bir ecnebi miydi? Bu kadar işaalara, ilanlara rağmen nasıl oluyor da bir akrabası veya tanıdığı zuhur etmiyordu? Tefessühü men için kesik kafa bir şişe kavanoz içinde eczaya konuldu.

Remzi ve Seyit efendiler, bedeninden ayrılmış bu başa hayatının son faciasını söyletmek için meçhule karşı inatla şişenin başından ayrılmayarak düşünüyorlardı. Lakin bütün bu ibramlar boşa gidiyor, zavallının süzgün gözlerinden mazlumâne adalet talebinden başka bir meal anlaşılamıyor, sorulan suallere o aralık ağız hiçbir cevap vermiyordu. Tahkikat ne tarafa sevk olunduy-

---

* Bu romanın yazıldığı tarihte henüz teşkil etmemiş olacaklar ki, zabıta cinayet masalarından ve morgdan hiç bahsolunmuyor. (1942 baskısında yayıncı notu.)

sa hep akamete müncer oldu. Vakanın üzerinden on sekiz yirmi gün geçti, aldatıcı bir iki ihbar ve dedikodudan başka hakiki bir ipucu yakalanamadı. Aman Yarabbi, bu maktul adam bir hacer-i semavî gibi İstanbul'a gökten düşmedi ya... Bir yabancı bile olsa elbette burada birkaç gün, birkaç saat yaşadı. Bazı kimselerle görüştü. Bazı mahallerde oturdu, kalktı, gezindi. Hiçbir tarafta vücudundan bir eser, bir iz bırakmamış olması kabil değildi... Bahusus bu bir baştı... Herhalde bunun bir bedeni olacaktı... Bir başı imha edemeyen kâtiller acaba koca vücudu nereye gizleyebildiler? Bu ceset de parça parça edilerek o civarda yahut muhalif semtlerde başka kuyulara mı atılmıştı? Çukurlara mı gömülmüştü?

Maktulün cesedi kâtilin başına bela kalan öyle müthiş bir musallattır ki derin kuyulara terk edilse kendini gösterir. Toprağa gömülse vakit ve saatini bekleyen bir tesadüfün yardımıyla silkinerek çıkar, denize atılsa dalgalar sahile getirir... Bu öyle izalesi kabil olmayan bir şeydir ki yıllar yıllar geçse kâtili her an tehditten halî kalmaz. Öldürülenin maneviyâtı, öldürenin dimağını kaplayan daimi siyah bir kâbustur. Samit maddiyâtı ise parçalanmış bile olsa ekseriya kâtilini yakasından tutarak zabıtaya teslim edinceye kadar uğraşır. Ayrı ayrı yerlere atılan, gömülen, yakılan bu kısımlar görenleri, işitenleri hayretlere düşürecek bir mucizekârlıkla günün birinde bir araya toplanarak nâ-kabil-i red bir cinayet vesikası şeklinde korkunç, beliğ, kâtilin önüne çıkarlar...

Maatteessüf ilelebet, gayr-i mekşuf ve mensi kalarak failleri namuslu adamlar arasında cezasız dolaşan, belki de heyet-i içtimaiye içinde hürmet ve itibarla yaşayan vakalar da inkâr olunamaz. İşte bütün kâtiller pek büyük bir maharetle işledikleri-ne kâni oldukları cinayetlerinin menhus cesaretini buradan, yani ebediyen gizli kalacağı zannından alırlar. Fakat bazen de bir hiç, yerler altında gömülü sanılan cinayetlerini, topraklara, denizlere kusturtarak onları maktele kadar sürüklemeye kifayet eder.

VI

Maktulün diğer uzuvlarına tesadüf etmek ümidiyle kesik başın zuhur ettiği viraneye civar ne kadar kuyu, çukur ve kuytu köşe bucak varsa kazarak, eşerek elek elek aradılar. Cinayeti tenvire yarar bir şeycik bulamadılar...

Ellerinde vesika hükmünü haiz olabilecek şeyler kırmızı ve mavi satrançlı dokuma, kenarı kroşe örgüsü baklava dantelalı patiska parçası, Ermenice *Aşharh* gazetesi, bir de kauçuk damaklı dişler... Bu takma dişleri İstanbul'daki en maruf dişçilere gösterdiler. Hiçbiri üzerine mal etmedikten başka, filan alametifarikasından dolayı falan dişçinin eseri imali olsa gerektir kabilinden umumî, hususi bir mütalaa beyan edeni de bulunmadı. Yalnız bu taharrinin bir cinayete taalluku münasebetiyle edildiğini anlayan bir tanesi şöyle dedi:

"Bu elinizdeki dişler pek mühim ve yanılmaz bir vesikadır. Çünkü bu damak parçası evvelce üst çenenin alçı ile bir kalıbı çıkarılmadan imal edilemez. Ve dünyada birinin kalıbı ötekine uyacak surette birbirine benzeyen iki çene bulunmanın ihtimali yoktur. Binaenaleyh hiçbir insanın iğreti damağı başka bir ağza uygun gelmez. Bu dişlerin kalıbını bulup da kesik başın ağzına tatbik edince onun olup olmadığı anlaşılır... Lakin ölüm çenenin damağın şeklini değiştirirse orasını bilemem..."

Pekâlâ, amma evvela bunu yapan benim diyen dişçiyi bulmalı ki sonra kalıp tatbikine imkân hâsıl olsun. Birçok evlerde birer benzerlerine daha tesadüf olunacağına şüphe edilemeyen diğer bez ve kâğıt parçalarından ibaret vesikalara gelince: Bunlarda, tetkik nazarını cinayetin membaına kadar ulaştırabilecek kuvvetli ifadeler bulması pek müşküldü. Bunlar cinayet lisanının öyle hiyeroglifleri idi ki, tesadüfen bazen yedisi, sekizi bir araya toplanmakla katiyete yakın manalar ihsas edebilirlerdi. Mahaza bunları söyletmek büyük bir maharete muhtaçtı.

Remzi Efendi tetkike gazeteden başladı. Bu bir *Aşharh* nüshasıydı. Tarihine baktı. 4 Teşrinisani Pazartesi... Bu tarih, kesik

başın kuyuda bulunmasından tam bir hafta evvele tesadüf ediyordu. Bunu pek manidar buldu. Çünkü tabip raporu da müddet hakkındaki fennî izaha nazaran gazetenin tarihiyle cinayetin vukuu günü hemen birbirine karışıyordu. Müddetler o kadar birbirine yakın veya birbirinin içinde idi. Gazetenin her tarafını inceden inceye gözden geçirirken kenarında kurşunkalemiyle Fransızca yazılmış şu ibareler gözüne çarptı:

*Oh, ma bien-aimée, je souffre beaucoup, donne moi un peu de force.**

Biraz daha aşağıda:

*Nous marcherons ensemble au but.***

Biraz daha ötede:

*C'est ton amour qui me pousse au crime; mais n'importe comment.****

Son kelimeden ötesi, kanla mülemma olduğundan okunamıyordu. "Beni bu cinayete sevk eden senin aşkındır," sözüyle kâtil hem cinayetini ve hem de saikini itiraf etmekle beraber kendi el yazısını da meydana koyuyordu. Kuyuda buldukları, dışarıdan yan cebe takılır çengelli kurşunkaleminin muayenesine başladılar. Bu her kâğıtçı dükkânında satılabilen bir ucu kırmızı, tepesi takma başlıklı alelade bir kalemdi. Üzerindeki Staedtier ve Tintenstift kelimelerini iki yıldız arasındaki "j", "s" harflerini, "1, 3, 7, 3" rakamlarını ve saireyi en ufak çizgilere varıncaya kadar inceden inceye pertavsızla muayeneye uğraşan Remzi Efendi'nin yorgunluğuna bakan Seyit Efendi:

"Birader, beyhude yoruluyorsunuz. Bu markalar, rakamlar her kalemde, bazen hemen aynı aynına tesadüf edilen şeylerdir..."

Remzi Efendi cevap vermedi. Pertavsızla tetkikini bitirdikten sonra kalemi bir müddet elinde evirip çevirerek onun kokusundan, tadından da bir ifade almak ister gibi burnuna götürdü.

---

* (Fr.) Ah sevgilim, pek mustaribim, bana bir parça kuvvet ver.

** (Fr.) Maksada beraber yürüyeceğiz.

*** (Fr.) Beni cinayete sevk eden senin aşkındır. Fakat her suretle olursa olsun.

Uzun uzun kokladı ve sevinçten biraz benzi uçarak kalemi Seyit Efendi'nin burnuna uzattı "İyice kokla," dedi.

Seyit Efendi, burnunun muktedir olabildiği bir nefesle kokladı. Remzi Efendi sordu:

"Eyy! Ne kokusu aldın?"

"Hafif bir lavanta kokusu..."

"Hafif değil... Düşünmeli ki kim bilir kaç gün kuyuda durduğu halde kalem bu rayihayı bütün bütün kaybetmemiş. Binaenaleyh bu koku esasen pek sert olmak lazım gelir. Bu lavantanın nevini tayin edebilir misin?"

"Hayır..."

"Evet, nevini tayin güçtür. Çünkü ticarete çıkarılan bu süslü şişelerin üzerlerindeki isimleriyle, resimleriyle bazı çiçeklere nispetleri görülüyorsa da hakikatte alelekser bunlar bilkimya istihsal olunmuş kokulardır. Kokunun bu sertlik ve muannitliği işte buradan geliyor... Yalnız bunda Frenklerin *Benjoin* dedikleri aselbent kokusuna dikkat ettin mi?"

"Evet, hafif onu andırır bir koku var..."

"Aselbent esasen nebatî ise de bu koku kimyevîdir."

"Sahte lavantaların ekseriya işte bu hususiyetleri var. Biraz aselbende çalıyorlar..."

"Peki, amma bundan ne çıkar?"

"Ne çıkacağını şimdi anlatırım."

"Bu kokuyu çok kimseler sürünebilir..."

"Kalemden aldığımız bu hafif rayihanın sertine tesadüf edersek onun da bu neviden olduğunu tayin edebilecek kadar burnunda hafıza var mıdır?"

"Zannederim..."

"Bu kâfi! Şimdi acele etme... Daha tetkik edeceğimiz bir şey kaldı. Bütün tetkiklerimizin neticelerini bir araya toplar isek bunların dördünden, beşinden kuvvetli hükümler çıkar."

Remzi Efendi elindeki çengelli kurşunkalemiyle bir kâğıdın üzerine Fransızca birkaç kelime yazdıktan sonra kanlı gazete-

nin kenarındaki ibareler ile bunları yan yana getirerek refikinden sordu:

"Şimdi her iki yazıya da dikkat et. Bunları yazan kalemin aynı kalem, yani şu elimde tuttuğum kalem olduğuna hükmedebilir misin?"

Seyit Efendi, yazıları sade gözle tatbik ve muayeneden sonra pertavsızla de tetkik ederek:

"Evet, çizgilerin kalınlıkları tamamıyla birbirinin aynı olduktan başka hafif mavi renkleri de tevafuk ediyor. Her iki yazının da aynı kalemin ucuyla yazıldığına hükmolunabilir..."

"Binaenaleyh beni dinle... Şimdi bir iz bizi bir eve kadar götürse, orada bu mavili kırmızılı dokumadan bir yastık, bir minder ve kenarı elimizdeki numuneye muvafık baklava dantelalı bir örtü görsek, mücrimiyetinden şüphe edilen şahsın üzerinden de bu kokuyu alsak ve ona bu kalemle iki satır yazdırtarak bu yazılan vukuf ehline, kanlı gazetenin kenarındaki ibareler ile tatbik ettirsek, her şey noktası noktasına uygun gelse, sonra artık maktulün hüviyetini tayine kadar yol açılmış olmaz mı? İşte görüyorsun ki bu küçük ve ehemmiyetsiz zannolunan deliller, evvela manasız görülen ufak tefek şeyler bir araya toplandıkça bunların kuvvetleri artıyor. Giderek her biri reddi kabil olmayan birer vesika şeklini alıyor... Şimdi biz aklımızın erdiği, gücümüzün yettiği kadar araştırmalarımızda devam etmekle beraber bizi hakikate götürecek tesadüfü bekleyeceğiz."

"Bu tesadüfün zuhuru çok uzarsa?"

"Uzayabilir."

"Her gizli cinayetin mutlak bir tesadüfle patlak vermesine kani misiniz?"

"Ne kadar ihtiyatla işlense her cinayet mutlak bir veya birkaç iz bırakır. Ve bazı tesadüfler de bu izlerin hislerimize çarpmasına yardım ederler. Fakat bu tezahürler bazen o kadar ehemmiyetsiz ve dikkati celp etmeyecek şeylere karışarak vuku bulur ki sanki bütün duygularımız onlara karşı mefluç kalır. Onların üzerlerin-

de dikkatlerimiz işlemez. Tetkiklerine girişmek akıllarımıza gelmez. En mühim izleri ekseriya dikkatsizlik yüzünden kaçırırız. İhtimal ki şimdi şu ele geçirdiğimiz birkaç parça şeyde bizi membaa eriştirebilecek kuvvetli izler vardır da biz göremiyoruz."

İki zabıta memuru önlerindeki eşyayı daha vuzuhla söyletmek için güya onları dinlemek ister gibi bir müddet derin bir sükûtla düşündüler. Nihayet Seyit Efendi dedi ki:

"Pek uzun sürmesi muhtemel bir tesadüfe intizar bana pek zor geliyor. İçim o kadar tez ki..."

"Bu iş bazı cihetlerce hiç tezlik ve acele götürmez. Tavuğun altına koyduğun yumurtaları müddet beklemeden karıştırır, kırarsan cılk edersin... Şimdi caninin veyahut canilerin bütün dikkatleriyle gözleri bizim üzerimizdedir. Fakat biz onların nerede olduklarını bilmiyoruz."

"Ermenice gazetenin delaletine bakılırsa bu işin içinde Ermeni var değil mi?"

"İhtimal..."

"İhtimal mi? Gazetenin milliyetine büyük bir ehemmiyet atfetmiyor musunuz?"

"Benim evimde de Rumca, Ermenice, Fransızca, Almanca, İngilizce gazeteler vardır. Bunlar içlerine bir şey sarılarak veya diğer sebeplerle içeri girmişlerdir. Ermenice bir gazetenin vücudundan işin içinde mutlaka bir Ermeni bulunduğu hükmünü çıkarmak doğru bir kıyas değildir."

"Cinayetin vukuu günüyle gazete tarihinin birbirine teması?"

"Evet, bu kuvvetli bir hükmü haizdir. Fakat hiçbir zaman katiyeti değil... Tesadüf bazen insana böyle büyük şaşırtmalar da yapabilir... Adımlarımızın altında sağlam toprak bulmadıkça yürümemeliyiz..."

"Ya gazetenin kenarındaki yazılarda bir katiyet görmüyor musunuz?"

"Bunun katî olan kısmı var, olmayanı var."

"Ne gibi?"

"Bu cinayet faciasında saik şeklinde görünen bir aşk var. Buna katiyetle hükmedebiliriz. Fakat sevdiği kadına hitaben o Fransızca cümleleri yazan kimsenin Rum, Ermeni, Türk veya Fransız olduğuna katiyen hükmedemeyiz... Çünkü Fransızca umumî bir lisan hükmündedir. Her milletten bunu söyleyip yazanlar çoktur."

"Kesik başı niçin sonradan ithamlarına medar olacak böyle ibareler yazılı bir gazeteye sarıyorlar?"

"Caniler usta değil... Bu ilk cinayetleri olmalı. Pek aceleye gelmişe benziyorlar."

"Ağızla konuşmayıp da böyle yazı ile meramlarını ifadede ne mana var?"

"Bunu icap ettirtecek çok sebepler olabilir."

"Cinayet vuku bulan evde yağlıboya resimle meşgul biri var..."

"Öyle gözüküyor amma katiyen böyledir demek ezbere bir hüküm olur."

VII

Bu iki zabıta memuru yakalamak için cinayetin bir ucunu, kulpunu ararlarken lodoslu bir günde Ahırkapı sahillerini döven dalgalar oraya bir insan bacağı atar. Dizden kesilmiş ve münfesih bir sol ayak. Acaba bu bacak kesik başa ait vücuttan mı koparılmış? Edilen muayenede ikisinin de kesilme tarihleri birbirine uygun gelir. Fakat bunda da sahibinin hüviyetini söyleyen hiçbir alamet yok. Bunu da muzad-ı taaffün ecza ile temizleyerek ispirto dolu bir kap derununda kesik başın yanında muhafaza ederler.

Acaba tesadüf, uzuvlarını oradan buradan toplayarak maktulün iskeletini terkibe yardım edecek mi? Birkaç gün sonra bu ümidi kuvvetlendirecek bir vaka daha zuhur eder. Muhterik Kızlarağası Hamamı'yla Kilise Camii arasındaki bir viranenin atik,

geniş ve mermer direkli mahzeninde paçavra toplayanlardan biri feneriyle mal aradığı esnada karanlık bir köşeyi karıştırıp eşelerken oraya sathice gömülmüş bir kol, sağ kol bulur. Evvela ürker kaçar. Bir türlü hazmedemediği bu mühim sırrı nihayet iki gün sonra bir arkadaşına açar. O da diğerine söyler. Hâsılı iş zabıtaya kadar akseder. Kol mahzenden çıkarılır. Muayene edilince bunun da kesildiği tarih, diğer iki uzvunkilerle mutabık gibi görülür. Fakat bunda zabıtanın yüzünü güldürecek bir nişane zuhur eder. Ecza ile temizlenirken elin adsız parmağında çürük etlere gömülmüş bir altın alyans yani izdivaç halkası bulunur. Yüzük temizlenip iç tarafı muayene edilince Fi 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 Perşembe tarihleri okunur. Tarihin hicrî ve yazının Türkçe olması kolun bir Müslüman'a aidiyetinden şüphe bırakmaz. Lakin meçhul cebir işaretlerine benzeyen bu tarih rakamlarından ne keşfolunabilir? Bu bir izdivaç tarihi... Peki, amma o kadınla erkeğin hüviyetlerini keşif kuvvetini bu rakamların neresinden bulup çıkarmalı? Bu kesik başla, kol ve bacak aynı şahsa mı ait? Yoksa bunların her biri başka başka cinayetlerin döküntüleri mi? Bu cihet de bütün fennî vuzuhuyla malum değil...

Bu üç uzvun aynı maktule aidiyeti farz edilirse cinayetin Kumkapı ile Samatya arasındaki bir sahada cereyanına hükmolunabilir. Lakin bu cinayetin veya cinayetlerin keşiflerini tamamlayacak vesikalar kim bilir hangi toprağın altında veya mahzen ve kuyunun dibinde yatıyorlar? Bu meçhullere vusul biraz da kutsî kuvvete tevakkuf eder gibi görünüyor. Ne yapmalı? Yine tesadüfün lütfuna avuç açarak uzun uzun beklemeli mi?

Kolun mahzende bulunduğu tarihin üzerinden bir aydan ziyade bir müddet geçer. Fakat hiçbir şey zuhur etmez. Geçen günler bu cinayete ait artık başka vesikalar, uzuvlar kusmuyorlardı.

Zabıta; 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 tarihlerine müsadif perşembe günü akit ve izdivaçları vuku bulup da o yıl Teşrinisani'sinin üçüne, dördüne, beşine, altısına doğru kocala-

rı birdenbire meydandan kaybolmuş aileler varsa hemen müdüriyete müracaatları lüzumunu gazetelerle ilan ettirir, bir hafta geçer, bu ilanlara hiç cevap veren olmaz.

Remzi Efendi ihtiyatkâr, sabırlı fakat bütün ruhuyla uyanık, bu cinayetin esrarından mühim bir katmer kaldıracak hadise veya tesadüfe intizar ediyor. Lakin Seyit Efendi merak ve acelesinden bir türlü kabına sığamayarak ve hemen ümitsizlenerek diyordu ki:

"Ben müdüriyetin bu ilanından büyük bir fayda memul etmiyorum. Çünkü İstanbul'da o tarihte hakikaten zevci kaybolmuş bir zevce varsa bu kesik baş vakası ortalıkta çalkanırken böyle bir ilan vukuunu beklemeden meraka düşerek bu kadının zabıtaya müracaatı lazım gelirdi..."

Remzi Efendi cevap veriyordu:

"Kim bilir bu kadın nerede? Ne halde? Sıhhatten, manen, maddeten ne vaziyettedir? Şehirlerde, gazetelerde bir sene müddetle devam eden ilanlardan bazı fevkalade ahval dolayısıyla haberdar olabilmek imkânsızlığı içinde kalan kimseler vardır. Canilerin elleri, her türlü teşebbüsten men için bu kadına kadar uzanmadığı ne malum. Bakalım kadın hayatta mı? Yahut ki... Aklıma müthiş bir ihtimal geliyor."

"Nedir?"

"Zevce de canilerle beraber olmasın?"

"O halde parmağındaki nişan veya izdivaç yüzüğünü maktulün parmağında nasıl bırakıyorlar?"

"Bazen en mahir canilerin bile böyle mühim nisyanlarda bulunacak kadar basiretleri bağlanır. Evvelce de söyledim ya! Cesedi ortadan kaldırmak için pek aceleye gelmiş olmalılar."

"Bizi caniye kadar götürecek ipucunu ne vakit ve nereden yakalayacağız?"

"Bekle, bekle ümit kesme..."

Seyit Efendi, tebdil-i kıyafetle bir akşam, kesik başın çıkarıldığı kuyu ile kolun bulunduğu mahzen arasındaki sahada dolaşırken tuhaf bir hale tesadüf eder.

Yine akşamın alacakaranlığında meyhane dönüşü başlamış, olgun matizlerin şuradan buradan pek keyifli naraları duyuluyordu. Kuyu civarından geçerken taharri memurunun kulağına acayip bir ses geldi. O tarafa yürüdü. Kuyu başında bir karaltı gördü. Neşesi taşmış yayık bir ağızdan çıkan bu sada garip bir hitabe tarzında şöyle devam ediyordu:

"Ey! Kesik başın ruhu neredesin? Vücudunu parça parça edip her uzvunu bir tarafa attılar. Ruh, senin için parçalara ayrılamaz diyorlar. Bunu sarhoş aklım almıyor çünkü her varlık bir kemiyettir. Bir varlık, iki varlık gibi vahit olan bir şey mutlaka kesir kabul eder. Sen de cesedin gibi parçalandın mı? Yoksa toplu halde mi duruyorsun? İnsanlar seni yakalayamıyorlar. Bütün hınçlarını bedenden alıyorlar. Halbuki bütün şeytanlıkları eden sensin. Cezayı o çekiyor. Ne duruyorsun, git zevcenin rüyasına gir. Kâtili haber ver. Akşamları havuzluya gelsene, Edison'un şerefine beraber birkaç kadeh çakalım... Amerikalı âlim sizinle muhabereye girişmek için bir alet icadına uğraşıyormuş... Sakın ha avlanmayınız... Diriler ile aranızda bir münasebet teessüs ederse sonra bir nevi siyaset başlar. Çünkü dünyanın ahretle görülecek çok davası vardır. İki taraftan sefirler tayini icap eder. Bu suretle bir kere devletler manzumesine dahil oldunuz mu artık bu dünya gibi ahretten de hayır kalmaz. O imrendiğimiz ebedi sükûtunuz Galata borsası yaygarasına döner. Birbirinizi yersiniz."

Hatip sözün burasından karagöz oynatır gibi eliyle ve ağzıyla def taklidi yaparak:

"Çif çaf çaf... Çif çaf çaf... İş ne imiş işimiz mevlaya kaldı... Yar bana bir eğlence medet... Ha ha ha yakaladım... (Kuyu başında tepinerek) Ulan etme Karagöz, cebimi karıştırıyorsun. Parmağın burnuma girdi... Edepsiz..."

Seyit Efendi, bu karagöz sahnesini sonuna kadar dinledi. Kukla, Zuhurî, meddah tuhaflıklarındaki repertuvarını bitirdikten sonra elindeki nevale çıkınını sallaya sallaya yola düzelen sarhoşun yavaşça omzuna dokunarak:

"Arkadaş, benimle beraber bir parça merkeze geleceksin..."

Sarhoş komik bir ürkeklikle irkilerek:

"Hangi merkeze? Merkez Efendi'ye mi?"

"Hayır... Polis Merkezi'ne..."

"O... O... Oo... Meyhaneden çıkıp da o neşe ile merkeze gitmek hoş kaçmaz. Çoluğum çocuğum, muhterem kaynanam beni şimdi sofra başında bekliyorlar. Eğer bir kabahatim varsa cezasını ona havale ediniz, o herkesten iyi hakkımdan gelir. Namına Refia Banu derler. Karagöz'deki meşhur Kanlı Nigâr bunun yanında toy çocuk gibi kalır. O kadar eline, diline kuvvetlidir. Onun dayağı altında vücut-ı ahkârânem Şam pestiline döndü."

Bu sözlerin sahibi kuyudan lahana ile beraber kesik başı bulup çıkaran Nafiz Efendi'den başka biri değildi. Seyit Efendi onu tanımıştı. Bu adam o kuyu başında ne dolaşıyor ve saçma sapan birçok sarhoş lakırdıları arasında kesik başın ruhuna hitaben savurduğu "Ne duruyorsun git zevcenin rüyasına gir, kâtili haber ver..." sözlerinden ne mana anlaşılır? Bu kelimeler, ispirto dumanıyla dimağı bulanmış bir kafanın hezeyanları mıdır? Yoksa kesik başın zevcesini bu sarhoş hakikaten tanıyor mu?

Merkezde edilen isticvabında sekr haliyle verdiği karmakarışık cevaplardan doğru bir meal çıkarmak kabil olmaz. Ayık iken sorulan suallere de şu cevapları veriyordu:

S: "Sen kesik başın zevcesini tanıyor musun?"

C: "Hayır."

S: "Onun bir zevcesi mevcut olduğunu nerden biliyorsun?"

C: "Onu da bilmiyorum."

S: "Bilmiyorsun da kesik başın ruhuna, git zevcenin rüyasına gir, teşvikiyle nasıl hitap ediyorsun?"

C: "Efendim benimki bir farziyedir."

S: "Her farziyenin bir esası olur."

C: "Benimki esassız farziye."

S: "Saklama, ne biliyorsan söyle."

C: "Vallahi bir şey bilmiyorum."

S: "Kesik başın bir zevcesi bulunduğu fikri sana nereden geliyor?"

C: "Gazetelerde okudum."

S: "Gazeteler öyle bir şey mi yazdılar?"

C: "Şurada Kızlarağası Hamamı civarındaki bir mahzende bir kol zuhur ettiğini ve bunun parmağında falan filan tarihlerle müverrih bir izdivaç yüzüğü bulunduğunu yazmadılar mı?"

S: "O kolun kesik başa ait olduğu kanaati sana nereden geliyor?"

C: "Kanaat değil bu bir zan..."

S: "Bu zannın sence husulüne sebep nedir?"

C: "Mantıkî bir sevk."

S: "Nasıl?"

C: "Kol ile bacağın hep kesik başın bulunduğu kuyu civarında zuhur etmesi insanda bu zannı doğurmaz mı?"

S: "Kesik başın ruhuna, git zevcene kâtili haber ver, suretinde hitap etmek fikri sana nereden geliyor? Bunu mutlak izah etmelisin..."

C: "Merakınız bundan ibaretse bu güç bir şey değil; peki izah edeyim..."

S: "Haydi bakalım, dinliyoruz..."

C: "Lahana zannıyla kuyudan kesik başı çıkardığım akşam kafam iyice tütsülü idi... Bermutat havuzluda içmiştim. Yanımdaki masada tanımadığım birtakım adamlar oturuyorlar, hem çakıyorlar hem de Edison'un ölüler ile muhabere için icada uğraştığı aletten bahsediyorlardı. Böyle ruha, ahrete dair edilen söz arasında mecliste hazır bulunanlardan bir zat, bilmem nerede maktulün biri zevcesinin rüyasına girerek kâtili ismiyle, resmiyle haber vermiş olduğu mealinde bir fırka anlattı. Sarhoşken kuyu başında ettiğim hezeyanı işte bu fikranın hatırası sevkiyle yapmış olmalıyım."

Bu cevap makulce görünmekle beraber kuyudan bir kesik baş çıkarıldığı akşam civar meyhanelerin birinde bazen kâtilin ruhu,

maktulü adalete ihbar edebileceği mealinde cinaî bir bahs açılmış olması Seyit Efendi'yi pek ziyade kuşkulandırdı ve hemen sordu:

"O adamlar havuzlunun daimi müşterileri midir?"

C: "Hayır... O akşamdan sonra bunların hiçbirini orada bir daha görmedim."

S: "Bunları başka bir yerde görmüş olsan tanıyabilir misin?"

C: "Sonradan böyle bir teşhis lüzumu zuhur edeceğini bilmediğim için çehrelerine pek dikkat etmedimse de yine biraz tanıyabilirim sanıyorum."

S: "Nereden geldiler? Ne tarafa gittiler?"

C: "Hiç farkında değilim."

Seyit Efendi bu eşhası kesik baş cinayetiyle alakadar sayarak hemen taharrilerine başlanılması reyinde bulundu. Remzi Efendi pek bu fikirde değildi. Çünkü o "meyhane âleminde her şeyden bahsolunabilir. Cinayetten bahsedilmesi, konuşanların mutlak cani olmalarını iktiza etmez..." diyordu.

Vakıa cinayete dair o aralık zuhur eden gayet mühim bir ifşa, zabıta memurlarının bütün merak ve dikkatlerini o tarafa çekti.

VIII

Polis müdüriyetine arkasında bir hizmetçi ile otuz bir otuz iki yaşlarında tahmin olunabilen şıkça bir hanım müracaat etti. Ne istediği soruldu. Şu cevabı verdi:

"Gazetelerle bir izdivaç tarihi neşrettiniz. Bu tarih bendenizin izdivacımla tamamı tamamına tefavuk ediyor. 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328'de gelin oldum, efendim..."

Hanım, parmağından bir altın halka çıkararak uzattı. Muayene ettiler, yüzüğün iç dairesinde aynı tarihin mahkûk olduğunu gördüler. Ve bu halkayı kesik elden çıkanla tatbik edince ikisinin aynı biçim ve şekilde olduğu anlaşıldı. Ve hemen hanımdan sordular:

"Mademki böyledir, niçin şimdiye kadar müracaat etmeyip de vakit geçirdiniz? Biz keyfiyeti ilan edeli hayli zaman oldu."

"İçime bir şüphe gelmedi de onun için müracaat etmedim..."

"Ne gibi?"

"Efendim! Bu yüzüğün bir eşini parmağında taşıyan zevcim elhamdülillah berhayattır..."

Zabıta memurları önlerine muğlak bir muamma sahası daha açıldığını görerek birbirine istiğrabla bakıştılar. Ve sorgularında devamla:

"Zevciniz İstanbul'da mıdır?"

"Hayır..."

"Hayatta olduğunu neden biliyorsunuz?"

"Mektup alıyorum..."

"Neredadir efendim?"

"Paris'te..."

"Oraya niçin gitti?"

"Ticaretle. Ve hem de gözlerini tedavi ettirmek için."

"İstanbul'dan hareket tarihini söyler misiniz?"

"Teşrinisani'nin birinci cuma günü."

Bu tarih, *Aşharh* nüshasının üzerindeki ay rakamıyla kesik başın kuyudan çıkarıldığı akşamın dokuz on gün evvelisine tevafuk ediyordu. Vakıa, tabip raporunda cinayetin vukuu müddeti biraz daha kısa gösterilmişse de birkaç günlük fennî bir hataya düşülmüş olması muhtemeldi. Zabıta memurları aradıkları ipucunu yakalamak üzere bulunduklarını anlatan mütehayyirâne bir sevinçle bir daha bakıştılar. Kadını şaşırtıp da ifade intizamını bozmaktan sakınarak gayet yumuşak bir sesle:

"Hanımefendi, affedersiniz biraz sinirlerinizi oynatacağız. Fakat ne yapalım, buna zaruret vardır. Başka türlü harekete imkân yoktur. Bizimle beraber şurada diğer bir odaya kadar teşrifinizi rica ederiz."

Kadın ne olacağını anlamadan kalktı. Hizmetçisiyle beraber memurların arkalarından gitti. Loş bir koridordan geçtiler. Birkaç oda aşırı yürüdükten sonra memurlardan biri önünde durdu-

ğu bir kapıyı cebinden çıkardığı anahtarla açtı. İçeri girdiler. Burası bir yazıhane, bir dolap, birkaç iskemleden ibaret eşya ile hemen çıplak bir oda idi. Bu odanın bir dıl'ını boydan boya kaplayan haki renkli perdeyi halkaları üzerinde yürüterek çektiler. Meydana çıkan hakiki dekor her zaman her yerde görülür şeylerden değildi. Duvara bitişik uzun bir masa üzerinde hacimlerine göre şişe kavanozlara konulmuş, bir kol, bir baş, bir bacak sıra ile duruyordu. Polis memuru:

"Hanımefendi! Lütfen yaklaşıp dikkatli bakınız..."

Kadın yaklaşmak değil bilakis hafif bir raşe ile bir adım geri çekilerek:

"Baktım efendim, baktım..."

"Tanıyabildiniz mi?"

"Hayır... Hayır..."

Kavanozların içindeki uzuvlar bazı eczanelerin camekânlarında görülen ceninler gibi solgun balmumu rengi almışlardı. Hele kafa bir insan vücudundan koparılmış olmaktan ziyade bazı emrazı temsilen müzelerde teşhir olunan yapma başlara benziyordu. O solgunluk arasında yer yer ihtikanlar görülmekle beraber kesik başın bütün mazlumâne ifadesi gözlerine toplanmıştı. Gittikçe değişerek ölülere mahsus bir umumiyet almıştı. Hayatî hüviyeti şimdi gözlerinde bir ifade membaı arıyor gibiydi. Ağzıyla beraber gözlerinin hemen aynı derecede aralık bulunması kendine bakanlara bir söyleyeceği varmış gibi insana bu bedensiz kafada bir hassasiyet bulunduğu vehmini veriyordu. Ölümün samit derinliği ve hallolunamayan esrarı içinden süzülerek bakan bu gözlerin maveraî belagati önünde kadın bir müddet ürkek, korkak durdu. Ve sonra biraz tereddüde düşer gibi oldu. Ölü, kavanozun içinden kendini tanıtmaya çalışan inatçı bir bakışla iki gözünü kadından ayırmıyordu. Hanım birdenbire elektriklenmiş zannolunacak bir çırpınma ile "Ah, işte şimdi tanıdım, zevcim Rasih Bey!" feryadını koparark hizmetçinin kolları arasına düştü. Müdüriyetin doktoru yetişti. Zavallıyı kendine getir-

diler. Şimdi dereler gibi ağlayarak kendine hiçbir sual sorulmadan o, birçok karışık şeyler söylüyordu. Ömründe hiç görmediği böyle bedeninden ayrılmış kafa, kol, bacak karşısında üzerine gelen bir sinir haliyle hanımın yanılması ihtimali vardı. Bu mühim cihet kendine ihtar olununca şu cevabı verdi:

"Hayır, yanılmıyorum. Bu başa ilk baktığım vakit ölüm bana pek soğuk göründüğü için birdenbire dikkatim uyuştu. Bir şey fark edemedim. Fakat şimdi baktıkça kocamın başı karşısında bulunduğumu ayan beyan anlıyorum. Alnının şekli, açık tepesini yanlardan ihata eden saçların renk ve biçimi, kaşları, gözleri, burnu, dudakları, kulakları hep o... Evet yüz uzuvları ayrı ayrı alınırsa hep o... Fakat umumî heyetindeki eski müşabehet ve ahengi ölüm bozmuş. Birdenbire bakılınca tanınamayacak bir hale getirmiş..."

Hanıma iğreti dişleri göstererek sordular:

"Bunları tanıyor musunuz?"

"Hayır."

"Fakat bu dişler bu kesik başın ağzından çıktı."

"Bu kadar senelik zevcesiyim, beyin ağzında takma dişi bulunduğunu hiç bilmiyorum..."

"Nasıl olur?"

"Doğrusu bu, efendim..."

"Belki size ihtiyar görünmemek için iğreti dişleri bulunduğunu hissettirmemeye uğraşmıştır."

"İhtimal... Hakikatin sübutu için şu saatte her şeyi açık söylemek ihtiyacını duyuyorum. Tabirimi affedersiniz, gayetle kadın canlısı bir erkekti. Kendine ihtiyar dedirtmemek için tuhaf tuhaf şeyler yapardı."

Hanım, karıkocalıklarının hususiyetine müteallik bazı esrar açmak ister gibi bir iki lakırdı kekeledi. Her nasılsa sonra kelimeleri yuttu. Bir şey söylemedi.

Kadın söz söylerken zevcinin hüviyetini ispata dair daha bariz nişaneler keşfetmek için gözlerini kesik baştan ayırmıyordu. Birdenbire ufak bir şüphe ile dikkatini arttırarak:

"Fakat efendim, deminden nasılsa farkında olamamışım. Şimdi bir şey taaccübümü çekiyor. Zevcim saçlarını, bıyıklarını kumrala boyardı. Hatta İstanbul'dan Avrupa'ya hareket ettiği günü boya ve mutena bir tuvaletle çok gözleri aldatacak bir delikanlı şekline girmişti. Bu kesik başın saç ve bıyıklarında yarı yarıya ak var. Buna ne mana vermeli?"

Bu cihet şube memurlarını da düşündürmeye başladı. Kadın devam etti:

"Bana gösterdiğiniz yüzük (parmağını uzatarak) işte bu halkanın eşi... O yüzüğün zevcimin parmağındaki alyans olduğuna zerre kadar şüphem yok... İstanbul'dan çıktığı günü bu halka yine parmağında idi. Kesik başta gördüğüm yüz çizgileri zevcimin simasının aynı... Memur efendiler, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bu muammamın anahtarını ancak siz bulabilirsiniz. Evvel Allah sonra siz... (Ağlayarak) Heyecandan boğulacağım. Kocacığımı hangi caniler böyle parça parça ettiler? Hak bir kibriya namına adalet isterim."

Seyit Efendi: "Bu kesik başın zevcinizin başı olduğunu tanıyorsunuz?"

Hanım: "Evet..."

"Yüzüğün parmağınızdaki halkanın eşi olduğuna hükmediyorsunuz..."

"Katiyen."

"O halde katiyetine hükmettiğiniz bu iki hakikatin yanında saçların ak veya boyalı olması meselesi ehemmiyetçe ikinci üçüncü derecede kalır. Buna bir izah sureti bulmakta o kadar müşkül değildir. Mesela diyebiliriz ki caniler bir şaşırtma vermek için kesik başın saçlarını ecza ile yıkayarak boyalarını çıkartmışlardır."

Memur Efendi: "Şimdi bir de mektup meselesi var. Zevcinizden sıkça mektup alır mısınız?"

Hanım: "İki üç haftada bir..."

"Son mektubu ne vakit aldınız?"

"Bir hafta evvel..."

"Bu gelen mektupların zevcinizin yazısıyla muharrer olduklarına emin misiniz?"

"Katiyen."

"Yanınızda bu mektuplardan bir tane var mı?"

"Hayır..."

"Beyinizin resmi veya muamelât-ı tüccariyeye ait yazılarıyla tatbik ettirilmek üzere vukuf ehline göstermek için bu mektuplardan birkaçını görmek isteriz. Fotoğrafisi varsa onu da getiriniz."

"Başüstüne, takdim edeyim..."

Şimdi hanımın ifadesi fezleke şeklinde zapt olunuyordu.

S: "İsminiz? Ve zevcinizin isim ve şöhreti?"

C: "İsmim Feride, zevcimin isim ve şöhreti Türabîzade Rasih Bey?"

S: "Sanatı? Ve hâzıran ikamet ettiğiniz semtiniz?"

C: "Hariciye Nezareti'nden mütekaitti. Şimdi ticaretle meşgul oluyordu... Semtimiz Vefa, Yeşildirek, numara 19..."

S: "Ticarethanesi nerededir?"

C: "Galata'da Demirhane Sokağı'nda, Loraki Hanı'nda 7 numaralı oda... Telefon 101."

S: "Ticaret refikleri, şerikleri var mıdır?"

C: "Evet..."

S: "İsimleri?"

C: "Kâzım, Vahit, Mümin beyler..."

S: "Ticaretlerinin nevi nedir?"

C: "Komisyonculuk ediyorlar..."

S: "Şeriklerinin içinde bir Hıristiyan, bir Ermeni var mıdır? Veyahut var mıydı?"

C: "Hayır yoktu..."

S: "İyi biliyor musunuz?"

C: "İyi biliyorum."

"Sualimi affedersiniz, hanımefendi. Deminden Rasih Bey pek kadın canlısı bir erkekti diyordunuz. Taşkınca hovardalıkları var mıydı? Bazı uygunsuz yerlere devam eder miydi?"

"Olabilir, efendim fakat bu nevi hareketlerini benden pek gizlerdi."

"O yolda bir iki vakasını haber verebilir misiniz?"

Hanım, yüzünü kaplayan hafif bir pembelikle biraz düşünerek:

"Haber verebilirim... Fakat bildiklerim ehemmiyetsiz şeyler..."

"Ne gibi mesela?"

"Kapı arkasında hizmetçi kızı sıkıştırmak... Bahçıvanın kızı Eleni'ye beş altı liralık bir *pandantif* hediye etmek kabilinden şeyler..."

Bu sözleri akabinde hanım eski kıskançlıklarından kalma bir hınç bakiyesiyle şişe kavanoza doğru baktı. Ve derhal infiali derin bir teessüre dönerek mendiliyle gözlerini sile sile:

"Ah," dedi. "Ah... Zavallı zevcim herkes gibi ölümünden sonra bir mezarın mahfuziyetine çekilemedi. Kim bilir daha ne kadar müddet böyle şişeler içinde zabıta tahkikatına maruz kalacak... Ve daha ne kadar zaman mütecessis gözler bu cinayetin izlerini keşfetmek için onun susmuş simasına dikilecekler ve onu söyletmeye uğraşacaklar."

Kesik başı sarmış oldukları mavi, kırmızı satrançlı dokuma ile kenarı dantelalı patiska parçasını ve Ermenice gazeteyi masanın üzerine birer birer yayarak hanımdan sordular:

"Efendim, bu bez parçalarıyla hiç göz aşinalığınız var mı? Bunlardan birini hiçbir yerde görmüş olduğunuzu hatırlayabiliyor musunuz?"

Hanım, bu kanlı vesikalara yine teessür raşeleriyle sarsılarak baktı. Baktı, düşündü. Nihayet:

"Hayır, bunları hiçbir yerde görmedim. (Ağlayarak) Keşke burada da görmeyeydim."

"Zevciniz Fransızca bilir miydi?"

"Hariciye memurluğundan mütekait olduğunu söylemiştim. Evet, bilirdi..."

"Siz de bilir misiniz, Hanımefendi?"

"Biraz..."

Aşharh gazetesinin kenarındaki kurşunkalemiyle yazılmış Fransızca cümleler gösterilerek:

"Bu yazıyı tanıyabilir misiniz?"

Hanım derin bir dikkatle bakarak:

"Hayır..."

O günlük o kadar sual cevap kâfi görüldü. Ve hemen hanesine avdetle maktulün fotoğrafisiyle Avrupa'ya azimetinden sonra göndermiş olduğu mektuplarını alıp getirmesi ve isticvabın şekli ve gördüğü şeyler hakkında kimseye ve hatta evdeki en emin kimselere bile en ufak bir söz kaçırmaması sıkı sıkıya hanıma tembih edildi.

IX

Arası bir saat geçmeden Feride Rasih Hanım istenilen şeyleri bizzat getirdi. Müdüriyete bıraktı, gitti. Şimdi takibât ve tahkikatta Müddeiumumîlik'le Müdüriyet-i Umumiye memurları bütün kudret-i keşfiyyeleriyle beraber çalışıyorlardı. Evvelen hanımın bıraktığı fotoğrafiyle kesik baş arasındaki müşabeheti tetkik ettiler. Ölümün yüz çizgilerine getirdiği bazı değişikliklerden sarfınazar olunursa kalıp ve teşekkül itibariyle şişe içindeki kafa, mukavva üzerindeki resme o kadar benziyordu ki fotoğrafi cesamet-i tabiiyede büyüldükten sonra hususi aletle kavanozdaki başa tatbik edilse birçok kavis, çıkıntı ve hatların ayniyet ve müsavâtı görülecek zannolunuyordu.

Memurların bir kısmı bu tatbikatla meşgul iken Galata'da Demirhane Sokağı'nda, Loraki Hanı'nda 7 numaralı odada da tahkikat başladı. Maktulün ticaret şerikleri Kâzım, Vahid, Mümin Beyler celp olunarak ayrı ayrı isticvap edildiler. Üçünün de, ortakları Rasih Bey hakkında verdikleri malumat birbirine uy-

gundu. Bu üç isticvabın hemen aynı mealdeki sual ve cevapları şöyle hülasa edilebilirdi.

S: "Rasih Bey'le ne zamandan beri işbirliği yapmakta idiniz?"

C: "Harbin ilk senelerinden beri..."

S: "Şirketiniz hâlâ berdevam mıdır?"

C: "Evet..."

S: "Rasih Bey şimdi nerede bulunuyor?"

C: "Avrupa'da..."

S: "Oraya niçin gitti?"

C: "Muamelede bulunduğumuz birkaç ticaret evinin patronlarıyla görüşmek ve hem de iki üç senedir rahatsız olduğu gözlerini tedavi ettirmek için..."

S: "Buradan hangi tarihte hareket etti?"

C: "Teşrinisani'nin birinci cuma günü..."

S: "Ne tarikle gitti?"

C: "Trenle... Ailesinden bir iki kişi ve biz kendisini Sirkeci Garı'na kadar teşyi ettik. Kompartımana beraber girdik. Yol çantalarını yerleştirdik. Trenin hareketinde orada idik. O, vagonun penceresinden, biz rampa üzerinden selamlaşa selamlaşa ayrıldık."

S: "Yanında çok para var mıydı?"

C: "Altı yedi bin lira kadar..."

S: "Paranın nevi?"

C: "Çek ve kaime..."

S: "Rasih Bey'in şimdi Avrupa'da bulunduğundan emin misiniz?"

C: "Paris'te bulunduğundan katiyen eminiz. Bizce adresi malum ve her hafta muhaberemiz var..."

O hafta almış oldukları son mektubu gösterdiler. Ticarethanelerine ait birçok şeyden bahsettikten sonra gözlerinin tedavisi hitam bulur bulmaz İstanbul'a avdet edeceğini ve göz hekiminin tahminine nazaran bunun da bir aydan ziyade sürmeyeceğini yazıyordu.

Rasih Bey'in bu üç ticaret ortağı, her biri maktulün birer uzvunu havi olan üç kavanozun karşısına çıkarıldıkları vakit teessürlerinin şiddetinden sapsarı kesildiler. İlk bakışta kavanozdaki kafanın, ölümünden şüphe edilen Rasih Bey'le benzerliğine dair pek bariz nişaneler seçilemiyor fakat baktıkça ve bahusus mefruz maktulün simasını hatırlayarak baktıkça onun yüz çizgilerini bu ispirtodaki çehrede birer birer bulmamak da kabil olmuyordu.

Bu ne müthiş cinaî bir muamma idi? 1 Teşrinisani tarihinde gözlerinin önünde trene binen, daha tanıdıkları bazı zatlar refakatinde Paris'e giden ve her hafta aralarında, ticaretlerinin hariçten kimsenin vakıf olamayacağı hususiyetlerine dair mektuplar teati olunan bir adamın nasıl olur da kendisi orada sağ ve başı burada şişede bulunabilir?

Teessürleriyle beraber dakikadan dakikaya artan dikkatleriyle şişelerdeki uzuvları muayene etmekte iken Vahit Bey birdenbire tutulduğu bir taaccüple dedi ki:

"Fakat efendim, Rasih Bey'in saçlarında beyaz yoktu. Bu kafanınkiler yarı yarıya ağarmış. Buna bir mana veremiyorum..."

Adliye memuru: "Rasih Bey saçlarını boyar mıydı?"

Vahit Bey: "Zannederim. Çünkü bazen orada burada peyda olan aklar hemen ertesi günü kaybolurdu."

"Ağzında takma dişleri var mıydı?"

"Bize hiç öyle bir şey hissettirmedi. Farkında değiliz."

"Ticaret refiklerinizin arasında bir Hıristiyan, bilhassa bir Ermeni var mıydı?"

"Hayır..."

Ak saçlardan, takma dişlerden sarfınazar edildiği surette kavanozdaki kafanın teşekkülce Rasih Bey'e müşabehetinin tayininden başka bu isticvaptan kati bir netice anlaşılamadı. Gerek zevcesine ve gerek şeriklerine göndermiş olduğu mektuplar mefruz maktulün ticaret defterlerindeki elyazılarıyla tatbik edildi. Vukuf ehlinin tetkikine hacet kalmadan hatlar birbirinin aynı oldu-

ğu anlaşılıyordu. Ve daha birçok sual cevaptan sonra memur neticeten dedi ki:

"Paris'teki Rasih Bey'e bu cinayet hakkında hiçbir şey yazmayınız. O sizden tafsilât isterse bu garip maddeye dair ciddi ve katî bir şey bilmediğinizi yazınız. İsticvap edildiğinizden bahsetmeyiniz. Halkın merakını körüklemek için bu esrarı eşelemeye gelen gazete muharrirlerine karşı ağızlarınızı kilitli bir demir kapı gibi kapalı bulundurmaya dikkat ediniz. Çünkü vaka şeklen iki ihtimalden hariç olamaz. Ya Rasih Bey hakikaten Paris'te berhayattır veyahut ki bu cinayet şeriklerinden biri orada büyük bir maharetle maktulün elyazısını takliden buraya mektup gönderiyor. Bundan maksadı adliye takibâtını şaşırtarak oyalamak mıdır? Yoksa diğer türlü müdür? Bilinemez. Rasih Bey'in hüviyetine girerek o veyahut onlar, nasıl bizi iğfale uğraşıyorlarsa biz de bu iğfale kapılmış gibi görünerek onları oyalamalıyız. Bu isticvabımıza dair harice hiçbir şey sızdırmamayı Rasih Bey'e karşı olan uhuvvetiniz namına büyük bir vazife bilmelisiniz. Zira caniler, takibâtta hangi izlerin uç gösterdiğini, doğru veya yanlış olarak tahkikatın ne dereceye geldiğini günü gününe öğrenirlerse keşfolunmamak için ona göre planlar tertibiyle tedbir alırlar. Şunun bunun merakını adaletin sübutuna feda etmek lazım gelir. Şimdi efendim, Rasih Bey namına mektuplar teati ettiğiniz adresi isteriz..."

Bu adres derhal verildi. Şu idi: Rasih Bey, Clichy 21, Paris.

X

Tahkikat bu merkezde durdu. İlerlemiyor, şişelerdeki kesik uzuvlar Rasih Bey'e müşabehetlerinden başka artık bir şey söylemiyorlar, fakat Remzi ve Seyit efendiler hiç durmayıp cinayetin etrafında dönüyorlardı. Meselenin görünürdeki en mühim düğümü Paris'te idi. Clichy'de 21 numaraya mektup yazılınca hiç

gecikmeden Rasih Bey'in yazısı ve imzasıyla muntazaman cevap geliyordu.

Şişedeki kafa hakikaten Rasih Bey'e ait olup da Paris'ten onun namına oynanan bu oyun caniyâne bir komedyadan başka bir şey değilse, mektupların mürettibi bu kâtil aktörlerin maslahatı idaredeki maharetleri pek büyük hayretlere seza melanetlerdendi. Tamamdır, Paris'te o adreste tahkikata başlandığı sırada Rasih Bey'den İstanbul'a müteveccihen hareket etmek üzere olduğu hakkında bir mektup geldi. Acaba bu bir hakikat miydi? Yoksa melaneti tedvir hususunda vakit kazanmak için takibâtı işkâl maksadıyla mı yapılıyordu? Bu nazik keyfiyet zabıta memurları arasında münakaşa edilmekte iken Rasih Bey'den Loraki Hanı'ndaki şeriklerine Paris'ten hareket gününü bildiren bir telgrafname geldi. Bu, akılları durduracak cürette bir şeytanet de olsa herhalde vadeli bir hile demekti. Çünkü telgrafname tarihine göre Paris'ten buraya olan sefer müddetinin mürurundan sonra Rasih Bey gözükmediği takdirde hakikat anlaşılacak, bu mühim sır en son sekiz on gün içinde tavazzuh edecekti.

Filhakika keyfiyet öyle cereyan etti. Adliye ve zabıta memurları bu müddeti büyük bir merakla geçirmekte iken nihayet beklenilen şark katarı geldi. Vagonlardan çıkanları halecanlı ve hemen heyecanlı denecek bir dikkatle muayene ediyorlardı. Valizlerini hamallara yükleterek katarın basamaklarından rampaya atlayan yolcuların arasında gözleri siyah bir gözlüğün iri camlarıyla örtülü bir adam indi. Gözükmeyen gözlerinden gayri olan yüz çizgileri, kıyafeti, etvarı Rasih Bey'e pek benziyordu. Şerikleri küçük bir tereddütle yaklaşarak bunun Rasih olduğunu anladılar. Hemen boynuna sarılıp hararetle istikbale atıldılar. Adliye memurları uzaktan bu sarmaş dolaşı büyük bir dikkat ve tefahhusla seyrediyorlardı. Ve hatta bu kadar samimiyetle karşılanan bu yolcunun siyah gözlük camları altında Rasih'in şekli şemailine girmiş usta bir cani bulunması şüphesiyle alınları buruştuğu seçiliyordu.

Bu pek meraklı şüpheler arasında memurların gözleri Rasih Bey'in parmaklarına dikildi. Sağ elin yüzük parmağında bir izdivaç halkası görülüyordu. Yolcunun alnı, kulakları, yanakları, burnu meraktan insanı tıkayacak derecede şişedeki kafaya benziyordu. Saçlarda, bıyıklarda beyaz yoktu. Fakat yüz derisinin porsukluğu bu akların boya ile kapatıldığını tecrübekâr gözlere karşı pek saklayamıyordu.

Ufak bir istizah için polis müdüriyetine kadar gelmesi kulağına fısıldandığı vakit biraz benzi atarak Rasih şaşaladı. Vakadan hiç haberi yok muydu? Yahut öyle görünmek mi istiyordu?

Hariçten gelen yolcular hakkında icrası mutad resmî muamelât yapıldıktan sonra Rasih Bey Müdüriyet-i Umumiye'ye götürüldü... İsticvabı başladı. Sorulan şeylere bilâ-tereddüt, vazıh cevaplar veriyordu. Mesele teşrih edilip de gaybubeti esnasında İstanbul'da vukua gelmiş esrarengiz bir cinayette kendinin maktuliyetine dair bir zehab hâsıl olmuş bulunduğuna çok şaştı. Ve pek müteessir oldu. Hayretler içinde düşündü, düşündü. Bu muammadan herkesle beraber kendinin de bir şey anlayamadığını itiraf etti.

Rasih Bey'in Avrupa'dan avdetiyle katiyen tavazzuhu memul edilen bu cinaî mesele şimdi daha ziyade muğlak ve hemen akıl almaz bir şekle girmiş gibiydi. Müstantik birdenbire Rasih Bey'den parmağındaki izdivaç halkasını istedi. O da hemen çıkarıp uzattı. Yüzüğün iç dairesindeki mahkûk tarih muayene edilince bunun, Fi 21 Sefer 1320 ve 16 Mayıs 1318 Perşembe olduğu göründü. Adliye ve zabıta memurları istigrabkâr nazarlarla birbirine bakıştılar. Müstantik, Rasih Bey'i derin bir dikkatle süzerek:

"Bu halkadaki mahkûk tarih sizin izdivaç tarihiniz değildir..."

Rasih Bey fevkalade afallayarak:

"Bu halka bendenizin nişan yüzüğüm, binaenaleyh içindeki mahkûk tarih de izdivaç tarihimdir."

"Hayır, doğru söylemiyorsunuz..."

"Doğru söylüyorum, efendim. İzdivaç tarihimi inkâr veya değiştirmekten benim için ne menfaat mutasavverdir?"

"Siz 21 Sefer 1340 ve 16 Mayıs 1318'de değil 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 tarihinde evlendiniz... Zevceniz Feride Hanım'ın parmağındaki nişan yüzüğü üzerinde ettiğimiz tetkikten anlaşılan hakikat budur. Zevcenizin itiraf ve tasdiki de aynen böyledir."

"Evet, bendeniz izdivaç tarihimin 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 olduğunu inkâr etmiyorum. Evlendiğim gün ve ay işte tastamam budur..."

Rasih Bey'in parmağından çıkan halkayı müstantik yine kendine uzatarak:

"Alınız, bunda mahkûk olan yazılara bakınız. Oradaki tarih ifadeniz ile tevakkuf ediyor mu?"

Rasih Bey yüzüğü aldı. İç tarafında mahkûk tarihe bakınca hayretinden gözleri büyüdü. Titreyen dudaklarının arasından bir şeyler kekeledi. Söylediğini ne kendisi biliyor, ne işiten anlıyordu. Elini başına götürdü. Beynini sıka sıka hatırasını zorlayarak gözlerini sabit bir noktaya dikti. Düşündü, düşündü... Nihayet "Aman efendim. Bu yüzük benim değil..." dedi.

"Yüzüğün sizin olduğunu inkâr edemezsiniz. Çünkü şimdi burada beş altı kişinin gözü önünde parmağınızdan çıkardınız."

"Aman, efendim, merhamet ediniz. İnanınız, bu yüzük benim değildir..."

Rasih Bey, siyah camlı gözlüğünü çıkardı. Muktedir olabildiği bütün dikkatiyle yüzüğü evirdi, çevirdi ve durmadan "Bu yüzük benim değildir ve mümkün değil benim olamaz..." sözlerini tekrar ediyordu. Demevî simasına bir horozibiği kadar kan toplandı. Bakışında, ifadesinin doğruluğunu tasdik eden büyük bir samimiyet ve safvet vardı. Ve sonra bu teessür ve telaşlarını bir tebessümle tadile uğraşarak:

"Parmağımdan çıkan yüzükte izdivacıma ait olmayan bir tarih zuhur etmesi ittihamımı mucip bir hadise sayılamaz ya... Na-

sıl olmuş ise olmuş, parmağımdaki asıl yüzüğümü başka bir adamınkiyle değişmişim."

Kesik koldan çıkan yüzüğü Rasih Bey'e uzatarak sordular:

"Bu halkayı tanıyor musunuz?"

Zavallı adam yüzüğe bakar bakmaz haykırdı:

"Tanımamak kabil mi? İşte bu benim yüzüğüm..."

"Bunun kendi yüzüğünüz olduğunu ileride ifadenizi değiştirmeyecek bir katiyetle tanıyor musunuz?"

Rasih Bey iki halkayı birbiriyle tatbik ederek:

"Bu yüzüklerin kuturları ve şekilleri hemen birbirinin aynı, fakat bu verdiğinizin iç muhitindeki mahkûk aylar, seneler günü gününe benim izdivaç tarihimdir... (Halkayı parmağına geçirerek) İşte bakınız tıpkı tıpkısına parmağımın halkası..."

"Demek bunu katiyen tasdik ediyorsunuz?"

"Katiyen... Katiyen..."

"Fakat efendim, bu yüzük denizden zuhur eden kesik bir kolun parmağından çıkarılmıştır..."

Rasih Bey, birdenbire sinirlerine sızma kesaleti gelen bir sarhoş gibi iskemlesi üzerinde iki yanına sallanarak yere kapanacak gibi oldu. Sonra, muvazenesini buldu. Lakin hayretinden ağzı açıldı. Gözlerinde ürkek bir koyunun eblehâne bakışı vardı. Ta göklerin derinliğinden hiç tanımadığı bir âleme düşmüş gibi etrafındakilerin yüzlerine bel bel bakınıyor, duyduğu son cümleden hiçbir mana anlayamamış gibi görünüyordu.

Onun caliyetle tabiîliği vehleten pek fark olunamayan bu belahet edasına karşı müstantik dedi ki:

"Beyefendi, vakadan haberiniz yok mu?"

"Hangi vakadan?"

"Kesik baş cinayetinden..."

"Bir şeyden haberim varsa bütün şiddetiyle Allah'ın gazabını üzerime celp etmiş olayım..."

"Ne kadar inkâr etseniz bu cinayetle olan münasebetinizi büsbütün red kabil değildir."

"Adl ve insafınıza sığınırım, efendim. Niçin kabil olmasın?"

"Çünkü zatınıza aidiyetini katiyetle tasdik ettiğiniz yüzük, maktulün parmağında bulundu. Ve şimdi parmağınızdan çıkarmış olduğunuz halkanın üzerinde de diğer bir izdivaç tarihi mahkûk bulunuyor. İhtimal ki bu yüzük de maktule aittir. Bunu ne vakit, nerede ve ne münasebetle değiştirdiniz, efendim? Hafizanızı icbar ile iyi düşününüz. Adaletin bu sualine cevap vermeye mecbursunuz..."

"Şan-ı uluhiyete kasem ederim ki, bu halkanın nerede, ne vakit ve suretle değiştiği sizin kadar bence de meçhul kalmış bir muammadır."

"Parmağınızdaki yüzüğün sizin olmadığını bilmiyor muydunuz?"

"Bu saate kadar vallahi bilmiyordum..."

"Hiç parmağınızdan çıkarıp da mahkûk tarihe bakmadınız mı?"

"Nesine bakayım, efendim... Parmağımdaki yüzüğün tarihi değişeceği akla gelir bir keyfiyet midir?"

"Halkanın biçimindeki cüzî bir başkalıktan, darlığından, bolluğundan, hiç şüpheye düşmediniz mi?"

"İşte efendim, iki yüzüğü de yan yana muayene ediniz. Eğer şeklen ve kutren bir farklarını bulabilirseniz söyleyiniz..."

"Demek ki parmağınızın kalınlığı maktulünkinin aynı imiş..."

"Öyle olmak iktiza ediyor."

"Bunun daha garibi var. Maktul veçhen de tamamı tamamına size benziyor."

Gittikçe dolaşıklığı artan bu karışık meselenin kördüğümlerini gevşetebilmek iktidarından zihnini pek uzak bulan Rasih Bey ağlamaklı olarak:

"Adaletinize sığınırım. Simaca maktul bir şahsa benzeyenlerin mücrimiyetlerinden şüphe etmek hangi fende, hangi kanunda vardır?"

"Bu benzerlik o derecede ki maktulün 'siz' olduğunuzdan şüpheye düştük."

"Allah Allah... Ben kendi kendini öldürdükten sonra tekrar yaşayarak hem kâtil, hem maktul olamam ya! Sözlerinizin ciddiyetine inanamıyorum. Yoksa ben çıldırdım da işittiklerimi büsbütün ters mi anlıyorum... Cani olmak şöyle dursun, cinayetten katiyen haberim yok. Avrupa'dan geliyorum. Trenden çıktım. Buraya getirildim. Giderken keza şeriklerim, ahbaplarım tarafından vagona kadar teşyi olundum. İstanbul'dan çıkmazdan evvel de, işiyle gücüyle meşgul bir adam olduğumu âlem tasdik eder. Şehir hayatımda evimden başka bir yerde bir gece geçirmiş adam değilim... Hiç ilmim, haberim yokken ve belki de ben burada değilken vuku bulmuş bir cinayetten ben nasıl mesul olabilirim? Mücrimiyetimden şüphe ederseniz çok aldanırsınız. Adaleti beyhude yere savsaklayarak hakiki mücrimi takipte geciktirmiş olursunuz."

"Biz sizin mücrimiyetinizi iddia etmiyoruz. Bazı kere insan bilmeden cinaî bir vakaya karıştırılmış bulunur. Tekrar tekrar söylüyoruz. Sizin parmağınızdan kendinize ait olmayan bir yüzük zuhuru ve asıl izdivaç halkanızın kesilmiş bir elin parmağında bulunması ve meçhul bir maktul ile simaca tıpkı tıpkısına benzerliğiniz görülmesi; hep bunlar bir sıraya kuru tesadüflerin tevlit ettiği garaipten madut şeyler olamaz. Bunların asılları, astarları olsa gerektir. İşte onları arıyoruz. Belki birdenbire zihniniz karıştı, hafızanız bulandı. Teessürünüzün şiddetinden, dimağınız bütün vuzuhunu kaybetti. Ne düşüneceğinizi şaşırdınız. Telaş etmeyiniz. Hatıranızı toplamaya uğraşarak, şaşırmayarak ağır ağır düşününüz. Korkacak bir şey yoktur. Adalet sellemehüsselam bir masumun mücrimiyetine hükmetmez. Akrabanızdan size benzeyen bir kimse yok mu?"

"Bana pek benzeyen bir biraderim vardır..."

"Kendisi nerededir şimdi?"

"İsviçre'de..."

"Oraya ne zaman gitti?"

"Ben buradan Avrupa'ya hareket etmezden bir hafta evvel..."

"Mektup alıyor musunuz?"

"Hayır..."

Rasih Bey, birdenbire iskemlesinden fırladı. Kaçacak zannıyla yolunu kestiler. Gözlerini baktığını görmez bir dalgınlıkla karşısındaki çehrelerin üzerinde birer birer dolaştırdıktan sonra o anda hafızasından geçen mühim bir şeyi kavramak ister gibi elini şarkadak alnına vurarak:

"Sualiniz zihnimi uyandırdı. Teşekkür ederim. Parmağımdan çıkardığım yüzüğün içindeki mahkûk tarih biraderimin evlenme yılıdır... Fakat bu halkaları onunla ne vakit değişmişiz? Bundan ne onun haberi olmuş, ne de benim... Evet, ne vakit değişmişiz? Şimdi bunu bulmalıyım..."

Rasih Bey gözlerini küçülte küçülte alnını ova ova hafızasını zorlayarak düşünürken etrafındakiler onun bu zihnî faaliyetini ihlal etmemek için ağız açmak değil, nefeslerini bile hissettirmiyorlardı.

Zavallı adam, parmaklarıyla birtakım zaman, gün hesapları yaparak daldı, düşündü. Nihayet:

"Bir malumun aydınlatması yardımıyla meselenin karanlık cihetleri vuzuhlaşarak diğer meçhullerin hallerine de imkân hâsıl oluyor. Bir düğüm çözüldükten sonra ötekiler de gevşiyor. Elde edilmiş bir çivi ile öbürleri de sökülüyor. Şimdi bütün suallerinize cevap verebileceğim sanıyorum. Çünkü biraderimden bahsederek beni bir iz üzerine koydunuz. Binaenaleyh benden çabuk ve doğru malumat almak isterseniz meselenin her ciheti hakkında beni tenvir ediniz. Çünkü olan bitenden haberim yok... Masumiyetimden, saffetimden, sözlerimin doğruluğundan şüphe etmeyiniz..."

Rasih Bey'i kavanozların bulunduğu odaya götürdüler. Şaşkın şaşkın etrafına bakınırken perdeyi açıverdiler. Koca şişelerin içinde insan uzuvlarından kurulma o hüzünlü turşuları görünce kesik başın önünde durdu. Biri ahretten, öbürü dünyadan iki kardeş birbirine bir müddet kasvet ve esrar dolu melül birer sü-

züklükle bakıştılar. Sanki aralarında diğerlerinin anlayamayacağı bazı ifhamât vuku buluyor, bazı hisler teati olunuyordu. Ölü söylüyor, diri dinliyor gibiydi. Rasih, bu mezarsız kalmış ölünün samit sözlerini dinledikçe o da dünyasını değiştiriyor, sanılacak bir sarılık alıyor, balmumulaşarak eriyordu. Nihayet ayakta durmaya ve karşısındaki hakikatin fecaatini daha fazla görmeye takati kalmadığını gösterir bir hüngürtü arasında:

"Ah, kardeşim Raif, seni bu hale kim koydu?" Elim istifhamıyla şişelerin durduğu masa üzerine yüzüstü kapandı.

XI

Teessürünün şiddeti biraz geçince Rasih Bey'e takma dişleri, satrançlı dokumayı, dantelalı patiska parçasını gösterdiler. Dişlerin maktule ait olduğunu, fakat diğer eşyayı tanımadığını söyledi ve müstantikle aralarında şöyle sual cevap başladı:

S: "Bu kesik başı tanıdınız..."

C: "Evet, şüphesiz biraderimin başıdır."

S: "Biraderiniz ile ticaret ortaklığınız var mıydı?"

C: "Hayır. O büsbütün ve her suretle bizden ayrı yaşardı."

S: "Ne ile geçinirdi?"

C: "Pederden miras kalan emlaki vardı. Harp esnasında bulgurculuk etti. Çok para kazandı."

S: "Biraderinizin ticaret refikleri veya tanıdığı, teklifsiz konuştuğu kimseler içinde bir Ermeni veyahut o millete mensup bir aile var mıydı?"

C: "Hayır, bilmiyorum..."

Kanlı *Aşharh* gazetesi gösterilerek...

S: "Gazetenin kenarındaki şu Fransızca kelimelerin kimin el yazısı olduğunu tanıyabilir misiniz?"

Maktulün biraderi cümlelere büyük bir dikkatle bakarak:

C: "Tanımıyorum..."

S: "Bu sözlere ne mana veriyorsunuz?"

C: "Cinayetin saiki aşk olduğu görülüyor. Bu esrarengiz yazı kırıntılarının pek ateşli gençlerin parmaklarından saçıldığı hissolunuyor..."

S: "Biraderinizin ak saçlarıyla bu gençlerin arasında ne işi var..."

C: "Ah! İşte bendenizi en ziyade dağdar eden cihet burasıdır..."

S: "İzah eder misiniz?"

Rasih Bey gözlerini kavanozların içindeki kesik uzuvların üzerinde dolaştırıp hatırasını toplamaya uğraşırken müstantik önündeki dosyayı karıştırarak:

"Affedersiniz, zihninizin insicamını bozacağım, fakat buna lüzum vardır. Zevceniz Feride Hanım buraya müracaat etti. Bu şişedeki başı görünce size benzetti. Yalnız benzetmek değil, maktuliyetinize katiyen hükmetti. Kayınbiraderinden hiç bahsetmemiş olmasını şimdi biraz garip buluyorum. Ne dersiniz?"

C: "Müsaade buyurunuz. Vereceğim izahatla mesele kendi kendine tavazzuh eder."

Rasih Bey anlatacağı küçük hikâyenin aile esrarına ait cihetlerini mümkün mertebe kapalıca geçmek için küçük bir mülahazadan sonra başladı:

"Feride Hanım'la izdivacımız bir hayli sene oldu. Fakat zevcem henüz kayınbiraderiyle yüz yüze gelip görüşmedi."

S: "Sebebi?"

C: "Sebebi pek elimdir, efendim. Maktul Raif Bey'le bizim pederlerimiz bir, fakat validelerimiz ayrıdır. Ölüleri hayır ile yad etmek lazımdır amma adaletin sualleri karşısında maktul kardeşimin müteredddi hayatına ait bazı acı safhaları eşelemek ıztırarında kalmış olduğumdan dolayı Allah'tan merhamet ve kullardan af dilerim... Kardeşimi sû-i hal ve şöhreti hasebiyle valideṃ eve sokmazdı. Hatta aile arasında ismi bile anılmaz olmuştu. Sözü geçse bile ağızdan kulağa 'Evlere şenlik ihtiyar çapkın...' suretin-

de kapalı geçerdi. Arından ölen büyük yengem Nafia Hanım'ın irtihalinden sonra birkaç aşüfte aldı, bıraktı. Yaşça büyüğümdü. Lakin öyle bir iki kadınla kanaat edemezdi. Müteaddit metreslerle yaşadı. Hele uzun müddet Eleni isminde bir kadınla Ağahamamı civarında bir apartımanda hayat geçirdi. Zannederim ki son zamanlarda bıkarak onu da terk etti. En ateşli, en azgın delikanlılara rahmet okutturacak taşkınlıklar, inanılmayacak maceralar içinde ömür sürerdi. Bazen aylar, hatta seneler geçer de nerede bulunduğundan haberimiz olmazdı. Nereye giderdi? Kırklara mı karışırdı, ne yapardı? Bilmezdik. Hal ve hareketinden sual edenlere kızardı. Hususi hayatının birçok kısımları bizce de katiyen meçhuldür. Bizi arayıp sormazdı. Kendini arayanlara da öfkelenirdi. Bu kadar senedir ki ticaretle meşgul oluyorum, bir kere idarehanemize uğramamıştır. Şeriklerim onun hiç yüzünü görmemişlerdir. Ne şekilde bir adam olduğunu bilmezler. Asıl zihnimi karıştıran cihet, kendinin İstanbul'da bulunmaması idi. İşte yine tekrarlıyorum. Benim buradan hareketimden bir hafta evvel o İsviçre'ye gitmişti."

S: "Son defa kendisiyle nerede konuştunuz?"

C: "Şayian mutasarrıf olduğumuz bir arsanın satılma meselesinden dolayı kendini aradım. Beyoğlu'nda dolaşmadığım köşe bucak kalmadı. Nihayet Kulekapısı'nda bir apartmanda buldum. Pek asabi ve kederliydi. Bana, dünyadan bıktığını ve kadınlara karşı derin bir infial ve istikraha düştüğünü, bundan sonra kadınsız ve kimsesiz tek başına yaşayacağını ve yanına bir dişi kedi bile yanaştırmayacağını, bir haftaya kadar İsviçre'ye, oradan Paris'e, Paris'ten Londra'ya ve sonra Amerika'ya gideceği, bu uzun seyahate çıkmak için işlerini tasfiye, hesaplarını kesmek ve yol çantalarını hazırlamakla meşgul olduğunu söyledi. İçi içine sığmıyordu. Yüreğinde büyük bir derdi olduğu, bir sırada göğsünden boşanan ahlardan, oflardan anlaşılıyordu. Bir aralık geldi. Şaşkın, müteheyyiç ta karşımda durdu. Gözlerini kırpmadan istimdatkâr süzgünlüklerle bana dikti. İhtiyar ruhunda kaynayan ıstıraplarını

bana göstermek istedi. Hah, dedim, hah şimdi açılacak, karanlık, viran kalbindeki esrarı hep ortaya dökecek. Fakat birdenbire gözlerini tepemden aşırarak tavanın bir köşesine sapladı. Sanki oradan görünmez bir nasihatçi ona ihtiyat ve ketumluk tavsiye etti. Yutkunarak derin bir sükûtla karşımdan çekildi. Gözlerini bulandıran gam bulutlarını dağıtmak için güneş aradı. Pencerenin önüne gitti. Çamlıca ufkuna doğru daldı, kaldı. Dünyadan bizarlığına ve gönlünün bütün bu izmihlaline sebep kadın olduğunu, İstanbul'dan firarı da yine latif cins yüzünden düştüğü bir felaket ve şeamet hissinden başka bir şey olmadığını anladım. Sevda yıldırımının kocamaya yüz tutmuş yaşlı bir kütüğü vurması, genç bir ağaca çarpmasından pek hazin ve mühlik oluyor. Çünkü açılan derin yara teselli ve iltiyam kabul etmiyor. Aynı maslahat için üç gün sonra yine kendisini görmek icap etti. Gittim, odasında buldum. Kollarını dirseklerine kadar sıvamış, pasta hamuru yoğuruyordu. Aman Yarabbi, bir iki gün zarfında uğradığı değişiklik beni hayrette bıraktı. İlk gördüğüm günkü yeise, hüzne bedel şimdi yüzünde taşkın bir neşe, bir inbisat, kalbine sığmayan bir sevinç vardı. Hamurunu 'Seversin sevdiğim hem sevdirirsin' şarkısıyla yoğuruyordu.

"'Birader, bu ne hal?' dedim.

"'Sorma Rasih sorma... Ne olacak bekârlık...'

"'Daha dün kadından şikâyet ediyordunuz...'

"'Herhangi bir çocuk sana, artık şekerden bıktım bir daha yemeyeceğim, derse inanma. İnsan bazen canından da usanç getirir... Kadından bezginlik işte o kabildendir. Kadın erkeğin mütemmimidir. Onsuz hilkat, tenasül hiçbir şey olamaz. Kadından boş kalınca gönlüm mezara dönüyor. Bazen çok hafiflikler eder, fakat kadın daima masumdur. Onun nazını sefa edinmeyi bilmeyen erkek bu dünyadaki rolünü, hayatın zevkini anlamamış demektir.'

"Artık kadının senasında ardı gelmez bir ıtra'dır tutturdu. Böyle kadın iptilasıyla kağşamış dimağların leh ve aleyhte söy-

leyecekleri sözlerde büyük bir isabet olamaz. Fakat ben, onun gönlünü hoş etmek için dünkü şiddetli poyrazın üzerine bugün kuvvetli ve sıcak lodosa dönen bu köhne kalbin feveranlarını dinliyordum. O gittikçe coşarak aşk ile, şevk ile anlatıyor ve hararetlendikçe hızını hamurdan alarak önündeki kabı delecek gibi yumrukluyordu. Nihayet yoruldu. Elini kaptan çekti. İnce, süzgün bir tebessümle bir müddet dinlendikten sonra bana dedi ki:

"'Birader yoruldum. Bana biraz yardım etsene... Bu pasta gayet güzel oluyor. Fakat çok yoğurmak lazım, kesildim. Ah, bu dermansızlığımın sebebini bilsen kaç gündür geçirdiğim heyecanlar...'

"İhtiyatsızca ağzından kaçırmış olduğu bu birkaç kelimeden sonra kendini toplamaya uğraşarak sustu. Ve derhal lakırdıyı çevirerek yine başladı:

"'Beş on gün evvel bu dünyadan bana nefret geldi. Her şeye kızar, sinirlenir olmuştum. İşte hayattan bu bezginliğim arasında kadın ve erkek hizmetçilerimi savdım. Her işimi kendim görmeye karar verdim.'

"'Niçin ikisini birden savdınız. Birini alıkoymalıydınız.'

"'Dinle... Sana hizmetçiler hakkındaki tecrübe ve nazariyelerimi söyleyeyim. Geçirdiğim bekârlık hayatında başıma her şey geldi. Eğer bir evde bir başına yaşar bir adam iseniz, sizin için bir hizmetçi bir felaket, adeta büyük bir beladır. Sizi kıskıvrak kavrar, avucunun içine alır. Her bir esrarınıza hulul eder. Her hareketinize hâkim olur. Sizinle izdivaç kuruntularına kalkar. Sizi âlemden kıskanır... Yalnız evde yaşayan geçkin bekârların hemen daima hizmetçileriyle evlenmekte olduklarına belki dikkat etmişsindir. Binaenaleyh bu felaketi biraz hafifletmek için hizmetçinin iki olması lazım gelir. Fakat iki kadın birbiriyle geçinemezler. Biri erkek biri kadın olsa birbiriyle fazla geçinirler. Yani gayrimeşru bağdaşırlar. O zaman sizin kendi hanenizdeki mevkiiniz pek ziyade garabet ve nezaket kesp eder. Sizin evdeki efendiliğiniz bir gölgeden ibaret kalır. Asıl efendilik, uşağa intikal eder. Ye-

meğin âlâsını uşak yer, şiltenin yumuşağında o yatar. Her şeyin kaymağından o tadar. İkisi her şeyde müttefik yaşarlar. Sizi soyarlar, soğana çevirirler. Maazallah evde sandığınızda, dolabınızda yahut bankada paranız olduğunu sezinlerler ise ciddi tehlikeler içinde kalırsınız... İşte sizi hep bu belalardan kurtaracak candan, samimi bir kadındır. İşte bu meleği arayıp bulmalı... Hakiki saadet işte budur,' dedi, yine sustu. Göğsünden kabaran esrarı yine bir bir yutuyor, her nedense bilmem bana bir türlü açılamıyordu.

"Hamurun başından çekildi. Öyle kollar sıvalı bir koltuğa oturdu. Fazla söylediğine nedamet etmiş gibi düşünüyor ve yüzünde, kalbindeki gizli sevincin tebessümleri saklanamaz bir tekerrürle uçuşuyordu.

"Bir müddet birbirimize bakıştık. Nazarımın tecessüsünden kurtulmak için dedi ki:

"'Rasih, işte görüyorsun kesildim, kaldım. Bu hamuru böyle bırakırsak kesilecek. Bana yardım et. Haydi, göreyim seni sıvan... Benden birkaç yaş gençsin. Şunu bana yoğuruver. Yirmi dakikalık, nihayet yarım saatlik bir iş... Evvela ellerini şurada muslukta yıka, hemen işe başla...'

"İhtiyarladıkça kendine bir temizlik titizliği de gelmişti. Her elin yaptığını, yoğurduğunu yemiyordu. Teklifini reddedemedim. Sıvandım, yıkandım. Elimi hamura sokacağım esnada dedi ki:

"'Parmağından yüzüğünü çıkar. Şuradaki etajerin üst rafına, benimkinin yanına koy... Parmağında kalırsa halkanın bütün kirleri hamura çıkar.'

"Yüzüğü çıkardım. Etajerin üst rafına, onunkinin yanına koydum. Pasta hamurunu yoğurmaya başladım. Beş on dakika sonra hakikaten bunun çabuk yorgunluk veren bir iş olduğunu anladım. Fakat hiç şikâyet etmeyerek sonuna kadar devam ettim. Geldi, hamura baktı, 'Teşekkür ederim Rasih... Kıvama gelmiş. Eline sağlık kardeşim,' dedi.

"Gittim. Tekrar ellerimi yıkadım. Yüzüğü etajerin üzerinden alarak yine parmağıma geçirdim. Halkalar birbirine pek benzedi-

ği için farkına varmaksızın onun yüzüğünü takarak kendiminkini de ona bırakmışım... Şimdi hakikat gözlerimin önünde tamamıyla tavazzuh ediyor. İşte yüzüklerimizin değişme sebebi bu... Ondan sonra birbirimizi görmedik. Bu kadar müddet geçti. Bu saate gelinceye değin onun halkası bende, benimki onda kalmış olduğunun farkına varamadım. Belki onda da aynı hal vaki olmuştur."

S: "Birbirinizden nasıl ayrıldınız?"

C: "Sarmaşarak vedalaştık. Sebebini teşrih edemeyeceğimiz derin bir teessürle ağlaştık..."

S: "Biraderinizdeki üç gün evvelki seyahat fikri yine baki miydi?"

C: "Evet... İki güne kadar yola çıkacağını ve hatta o pastayı yol için yaptığını da söylüyordu. Efendim, hizmetçilerini savarak apartımanda bir can yalnız oturması, üç gün evvel hüzünler, yeisler içinde bir seyahate hazırlanırken sonradan kadınlar hakkındaki bedbinâne fikirlerini değiştirerek birdenbire neşelenmesi, usanç getirdiği dünyadan yine zevk duymaya başlaması, hep bu garip haller onun gibi bir adamın hayat sonunda mühim sebeplere taalluk eder şeylerdir. Zavallı biraderim için böyle bir feci akıbet gizlendiğini bileydim o günü her ciheti iyiden iyiye tahkik etmeden hiç yanından ayrılır mıydım?"

S: "Kendisiyle son defa görüştüğünüz Kulekapısı'ndaki apartman malum?"

C: "Malum, efendim..."

S: "Uzun müddet beraber yaşadığı metresi Eleni'yi bulmak?"

C: "O da pek müşkül bir keyfiyet değil..."

S: "Biraderinizin servetini ne kadar tahmin edersiniz?"

C: "En azı yirmi, yirmi beş bin lirası vardı sanırım."

S: "Kadınlarla müsrifâne yaşadığı halde?"

C: "Hayır, pek müsrifâne yaşamazdı. İdaresini bilir, sevdalı bir ihtiyardı. Gençliğinde bir müddet har vurup harman savurdu amma sonra idare cihetiyle aklını başına topladı. Son zamanlarda kendine adeta hisset-i pirî gelmişti."

S: "Paraları nerede dururdu? Bankalarda mı? Yoksa kısmen kendi nezdinde mi? Son zamanlarda bu nükudunu ne suretle istimal ederdi?"

C: "Bilmiyorum. Bu hususta kimseye bir şey sezdirmezdi."

XII

Kâtillere doğru, uzanmak ümidini verecek meydana pek mühim izler çıkmıştı. Tahkikata Kulekapısı Apartımanı'ndan başlanıldı. Hanenin apartımanlarını işleten Musevi bir kadın, Madam Moiz, kırk beş yaşının yüzüne çizdiği kayıtlara rağmen safranî saçlarını fazla kabartmış, nazarlara akciğer gibi bir pembelik ve yumuşaklık arz eden şişman vücudunu dirseklerden ve yakadan fazla açmış, gerdanında yalancı inciler, kollarında bilezikler, her parmağında çifter yüzük, hanenin alt katında kıntarak geziniyor ve meydanda su dolu kovalar, brok denilen Frenk güğümleri, saplı süpürgeler, göğsü önlüklü delikanlı bir hizmetçiye medhalinde sabah tuvaletini yaptırtıyordu. Remzi ve Seyit efendiler açık kapıdan içeri girdiler. Polis memurları tebdil-i kıyafet oldukları için kadın onlardan evvela hiçbir şey şüphelenmedi. Konuşmaya pek hevesli olduğunu gösterir bir gevezelikle söze kendi başlayarak:

"Kimi arıyorsunuz, efendim? Apartıman istiyorsanız boş yoktur. Gecelik oda vermeyiz. Bir hafta on gün kadar beklerseniz boşalacak güzel iki apartımanım var..."

Remzi Efendi: "Apartıman aramıyoruz. Biz sıhhiye memuruyuz. Salgın tifüs, çiçek var. Hastalığı saklıyorlar. Apartmanlarınızı gezeceğiz. Bütün kiracılarınızı muayene edeceğiz... Haydi, önümüze düşünüz."

Madam Moiz birdenbire telaşa düşerek:

"Hastalık, sağlık insanlar içindir. Fakat efendim, benim evimde hastalık yoktur. Olsa saklamayı asla kabul etmem... Evet, yirmi beş gün evvel beşinci katta dokuz numeroda boğmaca öksü-

rükten bir çocuk öldü. Belediyeden doktorlar geldiler... Muayene ettiler. Rapor verdiler. Cenaze kalktı. Ev içinde bütün dezenfeksiyon yaptılar... Vukuat bundan ibarettir. Ve üzerinden yirmi beş gün geçti. Allaha şükür başka hasta zuhur etmedi..."

Remzi Efendi: "Bütün apartımanlarınızı gezeceğiz. Aldığımız resmî emir böyledir. Bu sıhhat-i umumiyeye taalluk eder pek mühim bir meseledir. Bunda, sizin ve bizim için de ağır mesuliyet vardır. Eğer tebliğimize muvafakat etmezseniz polis celbine mecbur olacağız, madam."

Madam Moiz'in pembe rengi küçük bir halecanla solarak:

"Hayır efendim, benim evimde polise lüzum yok... Ben istemem böyle şey... Şimdi gideceğim. Bütün apartımanlara haber vereceğim. Bakacaksınız. Yalan söylemediğimi anlayacaksınız. Çünkü burada hasta yoktur..."

Otelci kadın bütün kiracılarına resmî emri haber verdi. Ufak bir sızıltı içinde hepsinin muvafakatini istihsalden sonra sıhhiye memurlarının önüne düştü. Dairelerini dolaştırmaya başladı. Onlar ince birer dikkatle şöylece oda kapılarından muhtasaran bakıp çekiliyorlardı. İntizamlı intizamsız odalar, salonlar, ailelerin hususiyetlerine ait açık saçık şeyler, karyolalarda yatan çiftler, kapı arkalarına sokulan yarı çıplak, saçları alan talan tuvaletsiz kadınlar, lazımlıklarda oturan çocuklar gördüler. Lakin o hanede bir cinayet vuku bulduğu şüphesini uyandıracak hiçbir şeye tesadüf etmediler. Taharri memurlarının, asıl maksatları kiracılardan çoğunun mümkün olduğu kadar simalarını tanımak ve hanede Ermeni aile bulunup bulunmadığını anlamaktı. Hemen bütün daireleri gözden geçirdiler. Yalnız üçüncü katta dört numaralı apartımanın kapısını sımsıkı kapalı buldular... Seyit Efendi sordu:

"Burası niçin kapalı?"

"Anahtarı bizde yoktur..."

"Kimdedir?"

"Kiracısında..."

"Kiracısı nerededir?"

"Avrupa'ya gitti..."

"Milliyeti?"

"Türk..."

"İsmi?"

"Raif Bey..."

"Kendi Avrupa'ya gidiyor da apartımanı niçin kapatıyor?"

"İçeride eşyası vardır. Bir senelik kirayı birden verdi, kapattı. Zengin adamdır."

Bu küçük isticvap esnasında Madam Moiz'in halinde hiçbir tereddüt, tevahhuş, korku eseri görülmedi. Kadın güler yüzle kayıtsız ve pek serbest cevaplar veriyordu.

Remzi Efendi, refiki Seyit Efendi'nin kulağına bir şeyler fısıldayarak onu bir yere gönderdi. Kendisi madamdan bir sandalye istedi. Kilitli apartımanın kapısı önüne oturdu. Sıhhiye memurunun boş bir daire önündeki bu bekçiliği otelci kadına biraz garip görünmekle beraber hakikatten şüphelendiğini hissettirecek tavırlar almadı. Remzi Efendi kadını yanından ayırmamak için birtakım afakî sözlerle oyalamaya uğraşıyordu.

Çok geçmedi. Sokakta, hane kapısının önünde bir otomobil durdu. Adliye ve zabıta memurları yetişti. O zamana kadar kayıtsızlığını muhafaza eden Madam Moiz'i büyük bir telaş aldı:

"Ne var? Ne olmuş? Hırsızlık mı? Burası namuslu bir hanedir. Kimsenin bir kaybı yoktur. Çağırınız kiracıları sorunuz. Böyle memurlar, polisler gelecek kadar bu evde ne oldu, efendim? Evimin adı çıkacak... Kiracılarım dağılacak, mahvolacağım..."

Kendisi için halecanı mucip bir tehlike olmadığı ihtar edilmekle beraber otelci kadının hanedeki kimselerden biriyle gizli bir ihtilatta bulunmamasına dikkat olunuyordu. Bu esnada celp edilen çilingir vasıtasıyla apartımanın kapısı açtırıldı. Ve Madam Moiz ile beraber hepsi içeri girdiler.

Apartıman, bir medhal üzerinde üç oda idi. Salon, yatak, yemek odaları, bir küçük mutfak... İçerisi loştu. Kapalı panjurların birkaçını açtılar. Al zemin üzerine hurma yaprağı şeklinde sarı

dallı Hereke kumaşı kaplı kanepe takımının üstü örtülü idi. Halı kaldırılmış, sandalyeler bir tarafa toplanmış. Her şey boş duracak bir eve mahsus itina ve intizamla derli toplu birer tarafa istif edilmişti. Yatak odasında gül rengi ipek cibinlikli sarı pirinç geniş bir karyola, ihtiyar bir adamın döşeğine değil, gençliğin çiçekler açan güzel kokulu rüyalarına dalan bir genç kızın sevda sığınağına benziyordu. Ve karşıda duran oymalı bir maun dolabın yüksek aynası çözük saçları bellerinden aşağı salıverilmiş çıplak, latif endamlara makes olduğunu samit bir ifade ile anlatır gibi duruyordu. Yemek odasında keza her şey bir intizam-ı mahsusla yerleştirilmiş, büfede tabaklar ve her takım yerli yerine dizilmişti.

Apartımanın hiçbir tarafında ne devrilmiş bir kap, ne kırılmış bir bardak, ne üzülmüş, yırtılmış bir bez parçası, ne yerinden oynamış bir sandalye, ne bir damla kan lekesi, ne bir ayak izi, ne şüpheyi çeken bir toz, bir kir, bir çamur, hiçbir şey, orada bir adam boğulduğuna delalet edecek hiçbir eser, en ufak bir nişanecik görülemiyordu. Kanepe, karyola, masa, sandalye altlarına, perde katlarına varıncaya kadar her tarafta karış karış tetkikât yapılır iken Seyit Efendi, Remzi Efendi'yi bir köşeye çekerek:

"Burada hiçbir cinayet vuku bulmadığına yemin etsem başım ağrımaz."

"Öyle görünüyor, fakat meçhul üzerine katî hüküm caiz değildir..."

"Birader... Burası neresi... Langa'da Alacamescit viraneleri neresi? Kâtil burada parçaladığı bir vücudun başını, kollarını, bacaklarını niçin İstanbul'un ta öbür ucuna götürüp de kuyulara, mahzenlere, denizlere atsın? Bunu akıl kabul eder mi?"

"Kâtiller sade fikirli kimseleri şaşırtmak için işte bazen böyle cinayetlerini aklın kabul etmeyeceği şekillerde tertip ederler..."

İki taharri refiki, her türlü ihtimal üzerine zihin sevkine uğraşır iken ötede Madam Moiz'in isticvabına başladılar:

XIII

"Madam, biz buraya gayet mühim bir keyfiyetin tahkiki için geldik. Soracağımız suallere doğru cevaplar vermeye gayret ediniz. Sonra size büyük yorgunluk ve üzüntü olur. Bu işin mesuliyeti büyüktür..."

"Ben kaşkariko bilmem. Yalan kabul etmem. Elbette doğru söyleyeceğim..."

S: "Bu apartımanda kim oturuyordu?"

C: "Söyledim efendim, Raif Bey..."

S: "Raif Bey kimdir?"

C: "Raif Bey ihtiyar, zengin, nazik, terbiyeli bir adamdır..."

S: "Bu apartımanı kiralayalı ne kadar zaman oldu?"

C: "İki sene var."

S: "İki senedir hep burada mı otururdu?"

C: "Hayır, başka evi vardı. Arada bir gelir burada kalırdı."

S: "Başka evi varken niçin arada bir burada kalıyordu?"

C: "Ne bilirim, efendim? O kendi keyfine ait bir şeydir..."

S: "Yalnız mı gelirdi?"

Madam Moiz, vereceği cevabı bulmak için bileğindeki halkaları aşağı yukarı birkaç defa oynattı. Ve ezgin bir baş kırıtmasıyla birkaç defa yutkunduktan sonra:

C: "Yalnız gelirdi... Bazen de bir kimse ile beraber..."

S: "Nasıl kimse? Kadın mı? Erkek mi?"

C: "Çok defa kadın... Arada bir erkek ahbap da gelebilirdi..."

S: "Bu misafirler gece kalırlar mıydı?"

C: "Niçin yalan söyleyeceğim... Evet... Çok çok bir kadın gelirdi. Ama çok temiz, namuslu bir kadın. Sonra ben Raif Bey'e söyledim... Beyefendi, burası komilfo* familyalar için namuslu bir evdir. Her kadın burada gelemez. O bana diyordu ki: 'Ma-

---

* Comme il faut: (Fr.) Düzgün, doğru dürüst.

dam Moiz, hiç merak etme; bu kadın benim nikâhlımdır. Başka eski bir karım daha var. O buna kıskanıyor. Onun için bunu buraya gizli getiriyorum.' Böyle diyordu, ben de inanıyordum. Çünküm (yüreğini göstererek) içerde fenalık yok..."

S: "Bu kadını görsen tanır mısın?"

C: "Elbette tanıyacağım..."

S: "Nerede olduğunu biliyor musun?"

C: "Hayır... Fakat sonra o kadın gelmedi. Başka bir kadın geliyordu, yine sordum. Beyefendi buna tanımadım. Bu kadın kimdir? O bana dedi: 'Madam Moiz, hiç merak etme. O kadını boşadım. Şimdi bunu aldım.' Ve sonra sonra ayda bir kadınlar değişiyordu. Soruyordum. Hep bana diyordu ki 'Merak etme. Onu boşadım, bunu aldım. Bizim *religion*'da* âdet böyledir. İnsan ne kadar isterse kadın alır ve boşayabilir...' Başkalarına da soruyordum ki bu doğru mudur? Evet diyorlardı, Müslümanlıkta böyledir."

S: "Hanenin apartımanlarındaki başka kiracıları ile görüşür müydü?"

C: "Hayır, kimse ile görüşmezdi. Ne kendi işini kimseye anlatırdı ne de kimsenin işini anlamak isterdi. Türk'tü ama komşularıyla kavga çıkarmazdı. Sessiz adamdı. Çok defa evinde var mıdır, yok mudur bilinmezdi. İşine pek sağlamdı. Vadesi gelmezden bir gün evvel tırınk kirayı verirdi. Böyle kiracı her zaman bulunmaz."

S: "Gelen kadınlar ekseriyetle Rum muydu? Ermeni miydi?"

C: "Zannederim her çeşitten vardı. Güzel kadın olduktan sonra o millet ayırmazdı..."

S: "Son zamanlarda nasıl yaşıyordu? Hayatında bir değişiklik oldu mu?"

C: "Bravo iyi söylediniz. Son zamanlarda biraz havasını değiştirdi. Onun sessiz yaşayışında bir bora koptu. Fakat ne oldu? Bunu eyi anlayamadım..."

---

* (Fr.) Din, diyanet.

S: "Ne gibi?"

C: "Son vakitlerde onun apartmanına bir genç erkekle bir kadın dadandı. Bu ikisi daima gece geliyorlardı. Bu delikanlı başına enli kenarlı bir şapka koyuyordu. Yüzünü pek göstermek istemezdi. Kadın da kaim bir peçe ile geliyordu. Ben merak ettim. Bu nasıl şey... Madam Moiz isterse bir şey anlamaya, onun yolunu bulur. Bir gün bu kadın geçerken dedim ki: 'Madam affedersiniz. Geçenki gelişinizde merdivenden çıkarken üzerinizden bir kart düşmüş. Çocuk görmüş. Almış sepete koymuş. Sepette birçok başka kartlar da vardır. Sizinki hangisiydi? Lütfen ayırır mısınız?' Bu sözüm üzerine şaşaladı. Kartını bulup almak için şişenin önüne geldi. Peçesini biraz sıyırarak okurken yüzünü gördüm... O ho ho ho piliçlerden piliç... Parası olan her erkek bu kaymaktan tatmak ister. İhtiyar mihtiyar bu kıza kimse dayanamaz."

S: "Bu genç erkekle kadın, Raif Bey'in nezdine devama başladıktan sonra onun hayatında ne gibi bora koptu?"

C: "Bu adam evvelden apartımanında sessiz oturuyordu. Evvelden gelen kadınlar ile hiç kavga yapmazdı. Fakat bu son gelenler ile patırtı başladı. Bir akşam bu genç kız yalnız geldi, ihtiyar ile beraber bir saat oturdular oturmadılar. Arkadan delikanlı yetişti. Çok öfkeliydi. Merdivenlerden yukarı pat pat koşuyordu. Apartmanın zilini çaldı. Zannedersiniz koparacak... Ben kuşkulandım. Merdivenden çıktım. Gizli gizli beklemeye başladım. Beş dakika geçti. Belkim daha ziyade, fakat ihtiyar açmak istemiyordu. Bu, büsbütün kızıyordu. En sonram kapu açıldı. Delikanlı içeri girdi. Apartmanda üçü beraber kavga yaptılar. Alt, üst kiracılar bu gürültüyü duydular. Fakat ne diyorlardı pek eyi anlaşılmayordu. Çok geçmedi, bu delikanlı kızın kolundan tuttu götürdü."

S: "Bu delikanlı ile genç kız nerede oturuyorlar?"

C: "Buna dair hiç malumatım yoktur."

S: "Hiç merak edip de anlamaya uğraşmadınız mı?"

C: "Merak koydum. Fakat bunların peşinden gitmeye vaktim yoktu. İşim çoktur. Hem bu kılın başı altından böyle şeyler çıkacağını ne bileyim... Raif Bey ne vakit bu kız ile konuştu, hizmetçilerini savdı. Başka türlü adam oldu..."

S: "Raif Bey seyahate gitmek üzere hangi tarihte bu evden çıktı?"

Madam Moiz aşağıdan otelin yevmiye defterini getirtip sayfalarını karıştırarak kaydı bulduktan sonra:

C: "İşte bakınız, Raif Bey hesabını gördü. Buradan 6 Teşrinisani* Çarşamba günü gitti."

S: "Artık bir daha gelmedi mi?"

C: "Evet, gelmedi."

S: "Buradan saat kaçta çıktı?"

C: "Akşamüstü beş vardı."

S: "Yalnız mıydı?"

C: "Evet..."

S: "O gün kendisini ziyarete gelen oldu mu?"

C: "Pek iyi farkında değilim. Lakin sanırım kimse gelmedi."

S: "Beraber hiç eşya götürmedi mi?"

C: "Büyükçe bir valizi vardı. Otel hizmetçisi Jozef, Kuledibi'ne kadar götürdü. Orada bir arabaya koydular. Kendi de bindi, gitti."

S: "Arabayı nereye gitmek için tutmuşlar?"

C: "Sanırım Sirkeci Garı'na..."

S: "Şark sürat katarı daha geç hareket eder, birkaç saat evvel Raif Bey'in Sirkeci'de ne işi vardı?"

C: "Bilmiyorum."

Jozef isticvap edildi. Raif Bey'in gara erken inmekten maksadı ne olduğu hakkında ondan da vazıh bir cevap alınamadı. Arabanın numarası soruldu... Dikkat etmediğini söyledi.

---

* 1942 baskısında sehven "Teşrinievvel" yazılmış, doğrusu "Teşrinisani" olmalı. (y.n.)

XIV

Tahkikat bu dereceye kadar geldi. Hayli ilerlemiş demekti. Lakin bu noktada yine durdu. O delikanlı ile güzel kadın veya kızın milliyetleri, hüviyetleri, şahısları, semtleri anlaşılamıyordu. Raif Bey'in Teşrinisani'nin altıncı günü katara bindiğini değil, Sirkeci'ye indiğini bir görene de tesadüf olunmuyor. Kuledibi'nden arabaya binerek Jozef'ten ayrıldığı dakikadan sonra artık izi bulunmuyordu.

İstanbul cihetine geçtiği ihtimali kuvvetli görünüyordu amma hangi semte? Kimin nezdine gittiğini keşfetmek falcılığa muhtaçtı. Biraderi Rasih Bey'den maktulün İstanbul'da hangi semtlerde tanıdıkları, dostları bulunduğunu, kimlerin nezdine gidebileceğini tahkike uğraştılar. Sadra şifa verecek bir şey öğrenemediler. Beyoğlu'nda Eleni'yi dost tuttuğu uzun müddet zarfında İstanbul'a pek geçmediği, artık orada görüşecek ahbabı kalmadığı anlaşılıyor ve binaenaleyh biçare adamın meçhul bir tarafta kapana düşürüldüğü zannı kuvvet buluyordu.

Eleni, kısa bir taharri neticesinde Tatavla'da,* akrabasından bir kocakarının ufacık evinde bulundu. Raif Bey tarafından terk edildikten sonra sefil bir hayata düşmüştü. Fuhuş, turfanda ve nefis meyvelere arız olan kurtlara benzer. Vücutlarına düştüğü güzel kadınları çürütünceye kadar kemirir. En latiflerini az vakitte yıprandırır. Bu kurdun tahribiyle solanlar birkaç sene de kendilerini boyayla, tuvaletle, fındıkçılık sanialarıyla, gönül avcılıklarıyla satarlar. En kaşarlanmışlarının bu son ömürleri çok sürmez. Buruşmuş bir fahişe çehresine badananın verdiği kasvet insanı ne kadar sıkar. Bu ıstampalı**, harap hüsnü gören erkekler hep bu külfetlerin kendilerinden bir bakış sadakası dilenmek için yapıldığını bilirler. Fakat elim bir istiskal ile başlarını çevirirler.

---

* Kurtuluş.

** (Argo) Ağır makyajlı.

Dün, bütün varlarını yollarına fedadan çekinmedikleri, bazen onlar için intihara kalkıştıkları bu zavallı çehrelerden bugün kaçarlar, taravetlerini emmek için terütaze yeni, masum simalar ararlar...

Pazarlarda bayat, çürük meyvelerin alıcıları olduğu gibi bu müsteskallerin de müşterileri bulunur. Fuhşun bâlâsı olmaz amma esfel-i safilini vardır. Beylerin, paşaların aguşlarından hamalların kucaklarına kadar sukut, beşerî haysiyetten müebbeden mahrumiyet, işte fuhşun evveli ve sonu...

Yüzlerine dikilen tapınıcı gözlerin ateşleri sönmeye başladığını hissederek bu akıbeti gören feylesof fahişeler vardır. İşte Eleni onlardan biriydi. Gençliğinde akranı içinde güzelliğiyle meşhurdu. Parlaklığı sönmeye yüz tutan ikindi devresinde Raif Bey'e çattı. Kadın turfandalığını yarıdan ziyade kaybetmiş olmakla beraber, yine ihtiyar zenperestin küçük kızı yerinde idi. Fuhuş günahkârlarının en son düştükleri dünya cehenneminden kurtulmak için bu geçkin, fakat paralı sevdakârına dört elle sarıldı, bütün samimiyetiyle ona sadık kaldı. Sefahat âleminin cıvık eğlencelerinden müteneffir ve yangındı. Asude ve hatta kabil olabilse namuskârâne bir hayat arıyordu.

Raif Bey, münasebetlerinin iptidasında Eleni'ye çok düşkünlük gösterdi. Fakat bin bir çiçekten bal almaya alışmış, onun yıllanmış hercai gönlü kadının bu sıdk-ı vefasına karşı bir aksülamel ile giderek ateşini kaybetti. Uzun bir vefaya karşı kalbimizin mukabelesi hemen daima nankörlük ve acı bir vefasızlıktır. Dünyanın gülünç hallerine had var mıdır? Genç sadık kaldı. İhtiyar azdı. O yaşta, mevsimsiz sevda tosunluğu edenler için hazırlanmış kanlı uçurumlardan en müthişine düştü.

Eleni, ihtiyar âşığının gönlü ateş, elleri para saçtığı zamanlarda edinebilmiş olduğu birkaç kırıntıyla o sığındığı bucakta yarı sefil fakat hamal camala geçmiş hüsnünün porsuk busesini bir lokma ekmek mukabilinde satmaya mecbur kalmaksızın geçinebiliyordu.

Müstantiklik huzuruna celp olunup da eski dostu zavallı Raif Bey'in uğramış olduğu feci akıbeti öğrenince samimiyetinden şüphe edilmeyecek bir hararetle ağladı. Hüngürtüler içinde diyordu ki:

"Yedi sekiz sene beraber yaşadık. Tıpkı karıkoca gibiydik. Yalnız nikâhımız eksikti... Babam yerinde idi. Fakat nazik, kibar adamdı. Genç ve azgın hovardalardan canım çok yangın olduğu için bununla yaşamakta zevk değil, rahat duydum. Sonra o bana en kalpsiz gençlerin yapmayacakları hıyanetlerde bulundu. Allah biliyor hiç kıskanmıyordum. Çünkü ben onu kendim için bir *aman** değil, bir baba biliyordum. Onu, benim hissim, benim merhametimle hiçbir kadın sevmez. Bu, onu anlamadı. Sandı ki bu yaştan sonra her kadın onun için ateşlenecektir. Genç kadınlar ancak parası için onun yüzüne bakmaya katlanabilirler. Kadınlar için çirkin bir genç, güzel ihtiyardan daima makbuldür. Bu onu bilmiyordu. İhtiyarladıkça daha *egoist* oluyordu. Pek şaşıyordum. Kendi ihtiyarladıkça bu adamda genç amma pek genç kızlar sevmek merakı artıyordu. Gide gide on beş on altı yaşında çocuklar ile sevda yapmaya çalışıyordu. Şakaya bozarak bana kocakarı demeye başladı. Ben kızmıyordum, gülüyordum. Çünkü bu adam aklını kaybediyordu."

Eleni, dertleri deşilen lakırdıcı kadınlara mahsus bir teessür coşkunluğuyla yedi sekiz senelik nâ-meşru hayatının haşivlerle dolu bir tarihçesini yaptı. Müstantik, bu taşkınlık arasından ipe sapa gelir bir söz ucu yakalayabilmek ümidiyle bu lakırdı kalabalığını dinledi. Lakin arkası gelmeyince nihayet her isticvabın iptidasında iradı âdet olan suallerden sonra sordu:

S: "Raif Bey'le ne zaman bozuştunuz?"

C: "Bir seneden ziyade var..."

S: "O vakitten beri hiç kendisini görmedin mi?"

C: "Hayır..."

---

* Amant: (Fr.) Sevgili.

S: "Vaktiyle onu baban gibi sevdiğini, ona çok acıdığını söylüyorsun, onun için ağlıyorsun da bir seneden ziyade bir müddettir bu adamın nerede olduğunu, ne yaptığını, hastalığını, sağlığını hiç sorup anlamamak olur mu?"

C: "O beni aramadıktan sonra ben onu niçin arayacağım? Bununla beraber hiç de aramadım değil... Birkaç defa nerede olduğunu, ne yaptığını anlamak istedim. Fakat baktım ki benden kaçıyor, gizleniyor. Sanıyor ki onu başka kadınlardan kıskanıyorum. Ondan para istemeye geliyorum. Ben tahtaya, çamaşıra, hizmetçiliğe giderim de onun cin tutmuş parasını istemem. O elindekini, avucundakini torununun torunu yerindeki kızlara yedirsin. Sonra işte onu böyle parçalasınlar..."

S: "Bu adamın ne kadar parası vardı? Nerede dururdu?"

Eleni, safderunâne bir tavır ile haç çıkararak:

"Nah işte *matofeo** ne kadar parası vardır? Ve neredедir? Bilmem. Bana ne verdiyse onu yedim, onu giydim. Başka şey sormadım. Fakat görünüyordu ki zengin adamdır."

S: "Raif Bey'le uzun müddet beraber yaşamışsın. Bütün âdetlerini, zaaflarını, kimlerle konuştuğunu, gizli, aşikâre dostlarını tanırsın. Onun uğradığı bu fena akıbet için ne dersin? Ne düşünürsün? Kâtili tanıtmaya, yakalatmaya medar olacak bize hiçbir söz söyleyemez misin?"

C: "Aklımın erdiğini söyleyeyim, efendim. Ve söylemek borcumdur. Cinayetin aslını keşfetmek istiyor iseniz bu işin içinde genç kızlar... On altı, on yedi yaşında güzel kızlar arayınız. Eleni söylediydi dersiniz."

S: "Son zamanlarda onunla görüşen genç kızlar tanıyor isen bize haber ver..."

C: "Tanımıyorum. Yalan söylersem günah olur. Bu adam kendine çok yazık etti. Böyle olacağı belli idi..."

S: "Neden belli idi?"

---

* (Rumca) Vallahi.

C: "Bu yaşta bir adamın ki parası vardır. Veyahut var diye adı çıkmıştır. Mutlaka candan bir familya içinde yaşamalı, yanında ya karısı, ya kızı, ya kız kardeşi bulunmalıdır. Neler gördük, neler işittik... Zengin kocakarıları sevişmeye kalkıştıkları delikanlılar boğarlar. Böyle kimsesiz yaşayan ihtiyar erkekleri de düşkün oldukları genç kadınlar boğarlar veya boğdurturlar."

S: "Maktulün eskiden beri iyi görüştüğü bir Ermeni ailesi tanıyor musun?"

Eleni küçük bir kaş çatmasıyla düşündükten sonra:

"Bir tane tanıyorum. Madam Parsih... Samatya'da oturur..."

S: "Bu nasıl bir kadındır?"

C: "Yaşlı ve gayet eyi, terbiyeli, namuslu bir kadındır. Bir de genç oğlu vardır. Leon... O da çok okumuş, akıllı, uslu, artist, filozof bir çocuktur..."

S: "Raif Bey'le ne zamandan beri ve ne münasebetle tanışıyorlardı?"

C: "Çok eskiden beri. Mösyö Parsih sağ iken gençliklerinde ikisi bir yerde memuriyette bulunmuşlar... Sorduğunuz için bunu malumat kabilinden söylüyorum. Lakin cinayet hususunda bu aileden şüpheye düşmek ihtimali yoktur... Bunların evlerinde genç kız değil, taze bir hizmetçi bile görülmez..."

İfadesinin her sözünde safvet ve samimiyeti görülen Eleni icabında tekrar celp edilmek üzere salıverildi.

Cinayete dair yeni tafsilat almak için her lahza müddeiumumîlik ve polis müdüriyetine başvuran gazete muhbirlerinden tahkikat gizleniyor, maktulün teayyün eden hüviyetine dair hiç malumat verilmiyordu. Meraktan pek üzülen halkı bu cinayet hakkında büsbütün havadissiz bırakmamak için gazeteler iki gün evvel yazdıkları satırların altını üstüne çevirip indî bir iki kelime ilavesiyle karilerini oyalamaya uğraşıyorlardı. Ve sonra sırf matbaaların dahilî mamulâtından olan bu haberleri tekziben birbirlerine karşı "Seninki yanlış, benimki doğru" iddia garabetiyle epeyce dokunaklı ve müstehzi cümleler fırlatıyorlardı.

Halk herhangi bir vakaya merak sardırırsa onu telleyen, pullayan havadis tellalları; eracif borsası simsarları vardır. Ortaya "uydurmasyon"dan öyle şaheserler çıkarırlar ki bu avam aldatıcı yalanlara karşı akıl ve muhakemece en mücehhez olan ihtiyatkârlar bile senede birkaç defa bu oltaların yemlerine tutulmaktan kurtulamazlar.

XV

Cinayeti saran kesif karanlığı aydınlatmak için aranılan pencerenin otelci Madam Moiz'in ifadesinden açılacağı anlaşılıyor gibiydi. Son zamanlarda maktulün nezdine esrarengiz ihtiyatlarla gelip giden dişi ve erkek iki gencin bu cinayette birer amil oldukları şüphenin fevkinde bir belirti derecesinde görünüyordu. Fakat her isticvapta otelci kadın yeni bir şey ilave etmemeksizin eski ifadesini tekrarlayıp duruyordu. Bu iki genç ne hüviyette mahluklardı? İstanbul'da mıydılar? Yoksa bir tarafa savuşmuşlar mıydı? Vakit geçtikçe cinayetin merkezinden oraya buraya uzanan zayıf izler birbirine karışarak siliniyor, görünmez oluyordu...

Oradan hareket etmek için tahkikata bir mebde, bir esas noktası tayini lazımdı. Remzi Efendi bu esası Kuledibi Sokağı'ndan Raif Bey'i alarak götüren arabacıyı taharride buluyordu. Maktulün bavulunu arabaya kadar taşıyan otel hizmetçisi Jozef'in zihni o anı hatırlamaya ne kadar icbar edilse herif bir türlü arabacının şahsı ve arabanın numarası hakkında vazıh hiçbir şey söyleyemiyordu.

Rasih Bey, Müdüriyet-i Umumiye'ye müracaatla biraderini katleden ve edenlerin hüviyetlerini keşif yoluna bütün servetini fedaya hazır olduğunu bildirdi.

Belki yine bir tesadüf, kim bilir hangi gün ve hangi saatte aranılan bu hakikati meydana çıkaracaktı. Bu müddeti tayin mümkün değildi. Bunun pek uzun sürmesi de muhtemeldi. Rasih Bey

beklemeye tahammül edemiyordu. Binaenaleyh son tedbir olmak üzere gazetelere şöyle bir ilan derç ettirdi.

"Sene-i haliye Teşrinisani'sinin 6. Çarşamba günü öğleden sonra saat beş raddelerinde Kuledibi Sokağı'ndan orta boylu, şişman, kır düşmüş kumral saç ve bıyıkları kırpık, elli dört elli beş yaşlarında tahmin olunabilen bavullu bir müşteri alan arabacı her kim ise polis Müdüriyet-i Umumiyesi'ne müracaatla bu zatı bıraktığı mevkiyi tayin ve ispat edebildiği takdirde kendisine beş yüz lira nakdî mükâfat verilecektir."

Vaat olunan nakdî mükâfatın dolgunluğu, karşı taraf arabacıları arasında adeta rekabetkâr bir tamah uyandırdı. İlanda münderiç gün ve saatte aynı mahalden ve aynı eşkâlde müşteri almış oldukları iddiasıyla tamam sekiz arabacı zuhur etti. Besbelli bunlardan hiçbirinin beş yüz lirayı kazanmak için talih tecrübesine kalkışmaktan başka vaka ile bir münasebetleri yoktu. Bu sekiz yalancı arabacı içinde acaba bir doğru söyleyeni var mıydı? Evet, doğruluk ihtimali ancak sekizde birdi. Mümkün değil, iki olamazdı. Hakikaten Raif Bey'i taşıyan arabacı bunların içinde ise bunu öteki yalancılardan nasıl ayırmalı? Hepsi de yemin billah ile doğruluk iddia ediyorlardı.

Bazılarının ifadeleri garip, birtakımlarının gülünç, bir ikisinin de hakikat ihtimaline yakın eşkâlde fakat hepsi de birbirini tutmaz ihtilaflarla dolu idi. Biri diyordu ki:

"Teşrinisani'nin altıncı Çarşamba günü Kuledibi'nden şişmanca kır ve kırpık bıyıklı bir müşteri aldım. Beraberinde kocaman bir yol çantası da vardı. Şişhane Karakolu'nun önüne geldik.

"'Nereye gideceğiz, Paşam?'

"'Balıkpazarı'na doğru çek,' dedi.

"Oraya geldik. Nereye gideceğimizi tekrar sordum. Kulağıma uzanarak:

"'Marıyam'ın umumhanesini tanır mısın?' dedi.

"'Vay Paşam, Beyoğlu'nda arabacı oluruz da hiç kireç ocağını tanımaz mıyız? Yalnız müşteri götürmek değil, orada kaç defa

kendim de haddim olmayarak yatmışımdır. Marıyam'a ben teyze derim. O da beni yeğen diye çağırır... Teklifsiziz...'"

S: "Orada ne yaptınız?"

C: "Hâşâ, huzurunuzdan dışarı üç sermaye aldık. Merhum babalık, pilicin gevreğini tanıyor. Bir hafta evvelden sipariş vermiş. Marıyam da dostlara layık üç tane hazır etmiş. Hiçbir şey yapmayarak suratlarına bakan keyf duyar."

S: "Sonra?"

C: "Sonra efendim, merhum malların ikisini arabada iki tarafına aldı, birini de kucağına oturttu. Bana çek dedi. Çektim, fakat içimi de beraber. Gönlümden dedim ki 'Bu ihtiyar adam ne kadar idmanlı olsa, dumanı üstünde bu üç taze kızla uğraşamaz. Bu ziyafetten mutlak bana da bir pay çıkacak...' Fakat pek yanılmışım, hiç umduğum gibi olmadı. Şişli'ye doğru çektik. Karakolu biraz geçince, bir de baktım ki orada büyük bir otomobil bekliyor. İçinde fesli, iki delikanlı var... Yemek sepetleri, çalgı kutuları... kıyamet... Benim arabadan indiler, otomobile bindiler. Üç kız, üç de erkek sayıca tastamam birbirine mutabık geldiler. Ben harice kısmet kaldım. Paramı aldım, beygirlerin kuyruklarına bakarak döndüm..."

S: "Bu dediklerini umumhaneci Marıyam'la sermaye kızlarla, otomobildeki delikanlılarla, şoförle veyahut bunlardan biri, ikisiyle ispat edebilir misin?"

C: "İşte efendim, güçlük buradadır. Marıyam beni yeğen çağırırken bu iş için gittim. Şimdi hiç tanımıyor. Kızlar arabama bindiklerini cebbar inkâr ediyorlar. Şoförü tanımam. Onu hiç buralarda gördüğümü hatırlayamıyorum... O iki delikanlı ise hiç gözümün ısırdığı suratlar değildirler. Otomobilin numarasına gelince; aklım fikrim kızlarda kaldı. Arabanın rakamlarına kim bakar ve hem ne bileyim ki bu işin ucundan böyle belalı bir vaka çıkacaktır?"

S: "Otomobil ne tarafa gitti?"

C: "Kâğıthane yolunu tutturdu. Cendere Boğazı'na doğru sürdüler sanırım..."

Avrupa'ya seyahat için yol çantasını beraber almış bir adamın birdenbire tebdil-i fikir ile karılar, çalgılar, yiyeceklerle dolu bir otomobile binerek Cendere'ye cümbüşe gitmesi garip olduğu kadar tuhaf bir şeydi. Mahaza sabırlı olup ikinci arabacıyı dinleyelim. Kıyafetinin kopukluğunu mavi çuhadan parlak düğmeli bir arabacı redingotu ile setreden ve sivri burnu, ufak çukur gözleriyle yüzünden bir tilki kurnazlığı akan bir delikanlı da şu martavalı okuyordu:

"Teşrinisani'nin altıncı Çarşamba günü saat beşe doğru şişman ve ihtiyarca bir adam Kuleönü Sokağı'nda bir yol çantasıyla beraber arabama bindi.

"'Nereye gideceğiz, Beybaba?' dedim.

"Dalgın mıydı, neydi? Ben suratında öyle bir acayiplik gördüm. Bu sualime karşılık hiçbir laf demedi. Yalnız eliyle sokağın ilerisini işaret etti. Ben de arabayı sürdüm. Tramvay caddesine çıktık. Yine nereye gideceğimizi sual ettim. Yine bir laf söylemeden Beyoğlu tarafını işaret etti."

S: "Seni kim tutmuştu?"

C: "Sokağın başından geçerken beni bir otel garsonu çevirmişti."

S: "Nereye gidileceğini söyleyerek seninle pazarlık etmemişler miydi?"

C: "Hayır. Tarife var. Şimdi pazarlık yoktur. Otel garsonu bana bir yolcu götüreceksin demişti. Ben de nereye gidileceğini sormamıştım."

S: "Peki sonra ne oldu?"

C: "Altıncı daire*, Pötişan**, Galatasaray, Parmakkapı... Ben hep sürüyordum. O hiç ses çıkarmıyordu. Taksim'e geldik. Yollar çatallaştı.

"'Ne tarafa gideceğiz?'

---

* Beyoğlu ve Galata bölgelerinden sorumlu belediyeye verilen isim.

** Beyoğlu'nda bir semt.

"Bir daha sordum. Bana Gümüşsuyu yolunu işaret etti. Almanya Sefarethanesi'nin önüne doğru gittik, büyük mezarlığın* önünde eteğimden çekerek:

"'Dur!' dedi.

"Durdum. Anahtar ile bavulunu açtı, içinden büyük bir kitap çıkardıktan sonra yine kilitledi. Kitabı elinde tutarak bana:

"'Sen burada beni bekle, şimdi gelirim,' dedikten sonra koca siyah selvilerin arasından mezarlığın içine daldı. Beş dakika, bir çeyrek, yarım saat bekledim. Baktım ki gelen giden yok. Bir divaneye mi, yoksa bir dolandırıcıya mı çattım? Böyle zamanda her şey akla gelebilir. Vakıa bavulu arabada bıraktı amma içi boş mudur? Dolu mudur? Kıymeti araba kirasını tutar bir şey midir? Onu da bildiğim yok. Beni bir meraktır aldı. Öyle ya, cinayet olur, bir şey olur sonra benden kırk bin suale cevap isterler. İşini bırak da mahkemelere git gel artık... Ben meraktan büyük üzüntü çekerken bereket versin ki o aralık caddeden iyi tanıdığım bir arabacı geçiyordu. Müşterisi yoktu. Ona dedim ki:

"'Arkadaş, sen şu benim arabayı bekle, içinde bavul vardır. İyi dikkat et. Ben şimdi gelirim. Tuhaf bir derde çattım. Ne var bir anlayayım.'

"Yürüdüm. Koca mezarlık. Ortalık kararıyordu. Gittim, gittim. Sağıma baktım, soluma baktım. Bir ben, bir mezarlar, bir de içlerindeki ölüler. Başka kimse yok. İhtiyar sarhoş muydu? Afyonlu muydu? Kitabı başının altına koyup da bir tarafta sızdı mı acaba dedim? Biraz daha yürüdüm. Bir mırıltı duydum. Sese gittim. Bizim müşteri bir mezarın önüne diz çökmüş, kitabı rahle gibi yüksek bir taşın üzerine koymuş; ezgili bir makam tutturmuş okuyor.

"'Efendi,' dedim. 'Arabayı gündüz için kiraladınız; şimdi gece oluyor ücret başkadır.'

---

* Ayaspaşa 17. yy.dan 19 yy. ortalarına kadar mezarlık alanıydı. 1615'te Taksim tarafında Hıristiyan mezarlığı alanı da açılmış ve Grand-Champs des Morts (Büyük Mezarlık) adıyla anılmıştır.

"Şahadetparmağını dudaklarının üzerine götürerek bana sükût işareti verdi. Okuma arasında laf etmek günah olduğunu anlattı. Ben de sustum. Hem okuyor, hem de küçük küçük hıçkırarak ağlıyordu. Mezarda yatan anası mıydı? Karısı mı? Kızı mı? Sevdalısı mı? Nihayet okumasını bitirdi. İki avucunu kaldırdı yüzüne sürdü. Benim aptestim yoktu amma ona uygun olmak için ben de ellerimle yüzümü örterek 'Yarabbi şükür' dedim. Sonra kalktı, beraber yürüdük. Bana eliyle mezarları göstererek 'Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa... Nihayet hepimiz böyle olacağız,' dedi. Anladım ki bazı ihtiyarlar gibi bu da ölümden korkmaya başlamış. Yola geldik. Arabaya bindi. Yine kitabı bavula kilitledi. Ben fenerleri yaktım. Nereye gideceğimizi sordum. 'Dolmabahçe'ye doğru çek,' dedi. Beş altı dakika gittik, gittik. Yoldan bir sarıklı efendi geçiyordu. Onu görünce tanıyarak 'Kâmil Efendi, Kâmil Efendi seni gökte ararken yerde buldum,' sevinciyle seslendi. Ve arabayı durdurup indi. Ne istedimse ücreti tamamıyla verdi. Bavulunu da aldı. O Hoca Kâmil Efendi'yle beraber yürüdüler. Sağ taraf sokaklardan birine saptılar. Ben de arabayı çevirdim. Taksim'e doğru yol verdim."

Bu ikinci arabacının da Kule Sokağı müşterisine dair gördükleri ve yahut ki uydurdukları burada hitam buldu.

Marıyam'ın fıkır fıkır, tazecik sermayelerini iki yanına ve kucağına oturtarak delikanlı refikler ile Cendere'ye hındıma giden Raif Bey'le bu ikinci arabacının mezarlıkta Kur'an okuyan müşterisi arasında ne büyük fark var değil mi? Birinci arabacının icat ettiği vakadaki şahısların zat ve hüviyetlerini tayin nasıl kabil değilse ikinci arabacının Hoca Kâmil Efendisi de ismi olup da, cismi bulunmayan bir anka idi.

Her ikisi de cehaletlerinden umulmaz birer ustalıkla yaptıkları Cendere Boğazı ve mezarlık tezlerinden dolayı hayal kuvvetleri itibariyle *bon puvan*'a* müstahak görülebilirlerdi. Fakat beş yüz

* bon point: (Fr.) Yüksek, iyi puan.

liralık mükâfatı kazanmak hakkından uzak kaldılar. Bu kadar güzel uydurulmuş masal sanilerinin mükâfata nail olamamaları diğer arabacıların uydurma cüretlerini kıramadı. 6 Teşrinisani'de Kule Sokağı'ndan tarif edilen eşkâle muvafik bir müşteri aldıklarını iddia eden arabacıların arkası kesilmiyordu. Bunlardan kimi müşteriyi rıhtıma indiriyor, çatal sakallı bir şapkalı ile görüştürtüyor, kimi vapura, kimi barkaya bindirtiyor, kimi Sirkeci'ye gara götürüyordu. Hâsılı tasnii kabil rivayetlerin hiçbiri eksik değildi. Fakat arabacının biri ortaya bu yolda bir şaheser koydu. Zabıtayı hayli oyaladı. Bunun bir tasni mi, bir hakikat mi veyahut kesik baş vakasıyla hiç münasebeti olmayan diğer bir cinayetin teferruatından mı bulunduğu iyice anlaşılamadı gitti.

XVI

Bir gün Müdüriyet-i Umumiye'ye çopur, kıranta ve biraz da kıyafet düşkünü, tıknaz, kısa boylu bir arabacı müracaat etti. Teşrinisani'nin altıncı Çarşamba günü Kuledibi Sokağı'ndan arabaya binerek meydandan sır olan müşteri hakkında pek mühim ifşaâtta bulunacağını söyledi. Fakat tevali eden masallara bir bap daha ilave etmeye gelen bu herifin sözleri Müdüriyet-i Umumiye'ce geniş bir esneme ile karşılanmakla beraber kendisine müdüriyetin mühim bir makam-ı resmî olduğu ve binaenaleyh oraya ifade namına abur cubur dinletmeye gelenlerin yalancılıkları derecesinde artık mücazât görecekleri anlatıldı. Fakat çopur arabacı bu ihtardan yılmayarak:

"Eğer efendim, bir kelime yalanım varsa hükümete karşı boynum kıldan incedir. Vurunuz."

S: "Söyleyeceğin sözleri eşhası ile, şahitlerle, rivayetine sokacağın mevkiler ile müdellelen ispat etmelisin. Kuru laflar ile kendi mücerret kavlinde kalacak ifadelerle hiçbir şey kazanamazsın..."

C: "Göstereceğim bazı yerler vardır. Şahıslara gelince, onların şekillerini de mümkün olduğu kadar tarif edeceğim. Bunları bulup söyletmek hükümetin vazifesidir."

S: "Söyle bakalım..."

C: "Teşrinisani'nin altıncı Çarşamba günü Kule Sokağı önünden geçiyordum. Beni bir otel hizmetçisi çevirdi. Sirkeci Garı'na bir müşteri götüreceksin, dedi. Peki, dedim. Yol çantasıyla beraber ihtiyarca bir efendiyi arabama aldım. Caddeye çıktık. Fakat müşterinin üzerinde bir acayiplik vardı. Bir düziye sağa bakıyor, sola bakıyor, başını çevirip arkaya bakıyor, birini mi arıyor, yoksa bazı kimselerden korkup çekinerek görünmek istemiyor muydu anlayamadım. Arabayı sürdüm. Yokuş aşağı indik. Banka önünden geçtik. Karaköy Köprüsü'nü yarıladık. Arkamızdan bir ses geldi. Yaşlıca bir Hıristiyan kadın 'Beyefendi... Beyefendi...' diye bize haykırıyordu. Müşterim bu sesi duyunca arabayı durdurdu. Beti benzi attı. Eli ayağı titremeye başladı. O hale geldi ki hemen hemen bayılacak sandım. Kadını arabaya aldı, bana 'Çek,' dedi. Ben yola devam ettim. Onlar arabada birinin dudakları ötekinin kulağında fısıl fısıl bir şey konuşuyorlar, fakat pek ehemmiyetli, pek gizli bir maddeden bahsettikleri telaşlarından, tavırlarından anlaşılıyordu..."

S: "Lakırdılarından hiçbir kelime fark edemedin mi?"

C: "Köprü üstü çok gürültülü idi. Onlar da gayet yavaş görüşüyorlardı. Bir laf seçebilmek hemen mümkün değil gibiydi. O şamata arasında yalnız kulağıma bir iki söz çalındı. Karı: 'Sizi mutlak görmek istiyor,' dedi. İsteyen kimdir? Tabii bilmiyorum. Müşterim bu teklife bir cevap verdi. Fakat ne dediğini anlayamadım.

S: "Bu Hıristiyan kadın ne millettendi?"

C: "Ermeni'ydi. Dili öyle çalıyordu. Eminönü'ne geldik. Kadın arabadan indi. El ele uzun uzun toka ettiler. Yine ağızdan kulağa fısıldaştılar. Ermeni madam kalabalığın içine daldı, kayboldu. Müşterimin rengi yerine gelmedi. Onu anlayamadığım

bir büyük telaş aldı. Ben Sirkeci'ye doğru hayvanları sürerken arabayı durdurtarak 'Sirkeci'ye gitmeyeceğim. Balıkpazarı'na çek,' dedi. Eh, araba benimdir amma keyif müşterinindir. Nereyi isterse elbette o tarafa çekeceğim. Balıkpazarı'na vurduk. Bir mağazaya uğradık. Bir şişe rakı, havyar, kutu kutu başka mezeler, meyveler, francalalar aldı. Sonra gittik, gittik... Unkapanı'nı bulduk. Müşteri dalgın, kendinden haberi yok. Yine sordum: 'Burası Unkapanı; daha gidecek miyiz?' Başıyla 'çek' işareti verdi. Çektim. Cibali, Fener, Ayakapı gidiyoruz... Bir hayli yol daha aldıktan sonra yine sordum. 'Eyüp'e kadar gideceksin,' dedi. İçimden 'Eh,' dedim. Bu gayetle acayip bir müşteri... Sirkeci'ye gara giderken birdenbire fikir değiştirip Eyüp Sultan'a dönmek... Böyle işret tertibâtıyla Hazreti Halid'in* semtine gidilir mi? Acaba divane midir? Yoksa pek sefih bir ahlaksız mıdır? Anlamak için yüzüne dik dik baktım. Benim şüphelendiğimi çakmış olmalı ki bu tuhaf hareketine karşı bir özür uydurmak için 'Eyüp Sultan'a bir kurban adamıştım. O borcumu edaya gidiyorum,' dedi. Rakı ile mezelerle türbeye adak vermeye gitmek. Ortalık kararmıştı. Gece vakti kurban kestirmek... Hep bunlar bana tuhafın tuhafı ve pek günah şeyler gibi göründü. Eyüp'e kadar çektik. Arabadan indi. İstediğim ücreti pazarlıksız verdi. Yol çantasını aldı; şişeyi, kutuları ceplerine yerleştirdi, yürüdü. Fakat benim içime kurt düştü. Düşünmeye başladım. Bu adam şüphesiz Sirkeci'ye gara gidecekti. O Ermeni karısı ne dediyse dedi, zihnini çeldi, yolu Eyüp'e çevirdi. Şehir uşağıyız. Bize de lolo olur mu? Bu işin içinde bir karı dalaveresi olduğunu anladım. İhtiyara bu akşam bir açmaz oynayacaklar amma bakalım nerede? Ne şekilde? Bu gece kurbanı hangi dergâhta kesilecek? Arabamı emin bir yere teslim ettim. Kendimi sezdirmeksizin bu garip adamcığın arkasına düştüm. Eyüp semti dünyadan ziyade ahrete benzer. Orada beş bin sekene varsa beş yüz bin de ölü vardır. Ora-

* Abu Eyyub Halid Bin Zeyd. Eyüp Sultan olarak bilinir.

ya namaz kılmaya, okumaya, duaya giderler. Böyle nevale düzüp zamparalığa gidilmez. Bu itikatsız ihtiyarın bu gece çarpılacağını anladım. O gider ben giderim. Dere içlerine bir yerlere daldık. Evler, mezarlar birbirine karışmış. O semtin dünyası da harap, ahreti de... Evlerin kaplamaları dökülmüş, pencereleri çarpılmış, bahçe duvarları oraya buraya küme küme yıkılmış, doğru duran bir mezar taşı yok. Hepsi karanlıkta geçenin üzerine saldıracak gibi yola başını uzatmış. O, selvilerin korkunçluğu... Simsiyah bir gulyabani ordusunun arasından geçiyorsun gibi yüreğin titrer. Ben ihtiyarın peşinden giderken baktım ki benim arkamdan da birtakım karaltılar peyda oldu. Ulan bunlar ne? Cin mi? Hayalet mi? Hortlak mı? Hırsız mı? Öyle mezarlık arası, ıssız yerde her şey akla gelebilir. Ben önümde gideni gözetliyorum. Sanırsınız ki onlar da beni... Ben şimdi ihtiyarı takipten vazgeçtim. Canımı kurtarmak lazım... Ne yapayım? Sağa mı kaçayım? Sola mı? Öne mi? Arkaya mı? Aman Allahım sen bana kurnazlık öğret... Böyle kertelerde acele de iyi değildir. Ben bir kişiyim, onlar üç dört... Düşündüm. Bunlar benim için mi geliyorlar? İhtiyar için mi? Bir kere bu ciheti iyice kestirmek lazım. İhtiyar, esrara karışmış bir adam... Benim ise Eyüp'te kimse ile bir alışverişim yok. Bunlar adi sokak hırsızları ise benim arkamdan da gelebilirler, ötekinin arkasından da... Böyle zamanda arabacılık da nazik, tehlikeli bir sanat oldu. Ben de ihtiyatsız değilim. Pantolonumun arka cebinde dolu bir altıpatlarım var. Hemen arkama el attım. Tabancamı tetiğe aldım...

"Bir tarafim mezarlık, öbür yanım uzun bir tahta perde çekili büyük bir bostan... Tahta perdenin önünden ince bir su akıyor. Mezarlık tarafında harap, kocaman yalnız tek başına bir ev var. Önümden giden ihtiyar bu periler, ölüler sarayına benzeyen evin önünde durdu. Ve iki kanatlı geniş kapısına parmağının ucuyla hafifçe bir iki defa vurdu. Kapı açıldı. Hemen içeri daldı. Kanat yine kapandı. Ben hiç tavrımı bozmayarak oradan geçen bir yolcu imişim gibi yoluma devam ettim. Fakat merak-

tan çatlıyorum. Böyle mezarlığın ortasında gece o yolda bir misafir kabul edecek bir hane bulunabilir mi? Arkamdan gelen heriflerde fiskos başladı. Derhal anladım ki onların dertleri benimle değil, içeri giren ihtiyar ile... Ve bahusus mevkiiyle hiç münasebet almaz günahlı bir ticaret yapan o viranhane ile... Kendime pek dikkat edilmediğini hissedince hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi bir hayli yürüdüm. Tahta perdenin kopuk bir yerine geldim. Bu aralıktan geçebileceğimi tahminleyerek suyu atlayıp hemen bostana daldım. Geri döndüm. Yani tahta perdeye sine sine yine geldiğim tarafa yürüdüm. Harap evin tamam hizasını bulunca durdum. Herifler de evin önünde durmuşlar, pencerelere bakarak fısıl fısıl kumpas kuruyorlardı. Ben tahta perdenin arkasında onlara hiç görünmeden sözlerinden bazılarını arada bir seçebiliyordum. Biri 'Bastıralım mı?' diyor. Öbürü 'Bekleyelim, fitil iyice ispirto emsin...' cevabını veriyordu. Sonra on bin liradan bahsettiler. Fakat bunun esasını pek iyi anlayamadım. İnsana merak verecek böyle cani ağzı birçok şeyler konuşuyorlardı. Evin geniş sofasında hafif bir ışık gezindi... Pandomima haydutları gibi bu heriflerin her biri bir tarafa sinerek tahta perdeden uzaklaştılar. İhtiyarın bu tehlikeden haberi var mıydı? O zavallı adamı oraya celp eden kadın bu cani tavırlı kimseler ile birlik miydi? Ben orada hep bu şeyleri görüyor, işitiyordum. Şimdi bana nasıl bir vazife düşüyordu? Orada durmalı mıydım? Savuşmalı mıydım? Zabıtaya haber mi vermeliydim? Fakat o aralık bostandan bir köpek havladı. Hayvan beni orada hissetti. Bulunduğum noktaya koşarak üzerime atlamaya başladı. Pek iriyarı bir şey değildi. Kendimi taşla maşla müdafaa ediyordum amma orada bir insat bulunduğunu öteki heriflere çaktırdı. Oradan çekilmişlerken kendilerini gözetleyenin kim olduğunu anlamak için yine tahta perdenin yanına geldiler. Dalavere-lerini öğrenmeye geldiğimi anlayınca benim işimi bitirivereceklerine şüphe yoktu. Ben bütün kuvvetimi bacaklarıma verdim. Dikili zerzevatları çiğneyerek bostanın öbür cihetine koş-

tum. İki bahçıvan sopalar ile çıktılar. Ben öbür tarafın çürük tahta perdesinden bir delik bularak dışarı atıldım. Hemen arabaya koşarak kamçıladım. Canımı kurtardım."

XVII

Bu herifin sözleri de az çok masala andırmakla beraber diğer arabacıların hiç sapı kulpu olmayan ifadelerine nazaran bunda muayyen bir mevki, sabit bir mesken gösteriliyordu. Tahkikat için bir mebde vardı. Ümit ihtimali yüzde bir raddesinde de olsa boşlamamak lazım gelirdi. Mezarlıklar arasındaki viran ev hakkında mahallinden yapılacak tahkikattan bazı mühim malumata ermek muhtemeldi. Binaenaleyh Remzi ve Seyit efendiler herifin ifade verdiği günü sivil kıyafette hemen arabasına bindiler. Eyüp'e çektiler. Araba filhakika dericilerde, mezarlıklar arasında, tarife tamamıyla muvafik, harap, münferit bir evin önünde durdu. Alt katı dolma, sathı kırmızı, aşıboyalı sıva, küçük pencereli, enli saçaklı, çıkmaları mertek kirişli bir hane... Sultan Mahmut devri binalarından yadigâr bir antika gibi orada bir asırlık sebatının neticesi olarak beli bükülmüş duruyordu. Etrafını ihata eden eski mezarlar gibi her yanında delikler, kovuklar açılmış; kırık tepe camlarından içine baykuşlar, yarasalar dolmuş, saçaklarının altına kırlangıçlar yuva kurmuş, kumrular sokulmuş, kovuklarına sansarlar, yılanlar sığınmış, hâsılı bedenine açılan yaraların her biri bir nevi mahluka mekân olmuş, bu köhne vücuda bir taraftan da birer üreme yeri bulmak için nebatâtın envai de hücumda, kiremitlerini dam korukları sayvanlamış, temel taşlarının arasından incir ağaçları sürmüş, ocağının tepesinden çitlembikler fışkırmış. İnsanların çekildiği bu eve canlı, cansız tabiat dolmuştu. Fakat içeride insan bulunup bulunmadığını anlamak için taharri memurları ne zili, ne tokmağı kalmış olan bu iki kanadı birbiri üzerine düşmüş kapıyı yumrukladılar. İçeriden ses gelme-

di. Tak tak taşla vurmaya başladılar. Yine hiç cevap yok... O aralık oradan geçen rençper kıyafetli birisi:

"Efendi ne vuruyorsunuz? İçeride kimse yoktur."

Remzi Efendi dikkatle herifi süzerek:

"Sen buralı mısın?"

"Evet... Şurada inekçiyim..."

"Burada ne zamandan beri kimse yok?"

"Çoktan... Belki bir seneden ziyade..."

Arabacı söze atılarak:

"Birkaç akşam evvel içeride aydınlık görünüyordu."

İnekçi: "Bazen aydınlık görünür. Mahalleden bunu cinlere, perilere istinat edenler var. Lakin cin kısmı aydınlıktan hoşlanmaz. Buraya ara sıra misafir olan periler ne cinstendir ben bilirim. Dişili erkekli gelirler. İçeride yerler, içerler, eğlenirler, giderler."

Remzi Efendi: "Bu evin sahibi yok mu?"

İnekçi: "Bu ev çok hisselidir. İçinde oturulmaz. Kiraya versen kimse tutmaz. Satsan bu aralık alan olmaz. Yıkmak için de hissedarlar arasında bir türlü uyuşamıyorlar... İşte böyle kalıyor..."

Remzi Efendi: "Biz belediye memuruyuz. Bu ev bir gün sokaktan geçenlerin başlarına yıkılacak... Bir kaza olacak. Bugün muayene edip de tehlikeyi def etmek için yıkılması hususunda rapor vereceğiz..."

İnekçi: "Allah sizden razı olsun; pek iyi edersiniz. Çünkü bu evin içinde olmadık rezalet kalmıyor. Belki bir gün kan da olur, cinayet de olur. İçeriye girmek istiyorsanız kapıyı zorlamaya hacet yok. Arkadan dolaşınız. Her tarafı açık... Nereden isterseniz oradan giriniz..."

İnekçi, bu malumatı verdikten sonra işine gitti. Kimse ile zevzeklik etmemesi ve arabasını biraz öteye sürmesi tembihiyle arabacıyı sokakta bırakarak taharri memurları arkadan kapı halini almış yıkık bir pencereden içeri girdiler. Devrilmeye hazırlanmış, örümcekli, boş duvar aralarından geçtikten sonra büyük avluya

geldiler. Burası, pencereleri insan boyundan yüksekte, dolma duvarlı, muhammes şekilde kırmızı tuğla döşeli, geniş bir ev altı idi. Etraf sıvalardan çoğu inmiş, duvarların içi cüzamdan dökülen bir cilt gibi sırıtıyor, zemin çarpılmış, tuğla döşemelerin yarıdan ziyadesi kırılmış veya büsbütün kaybolarak yerleri boş kalmıştı.

Seyit Efendi ani bir inhidamdan korkarak bir kenarda durdu. Remzi Efendi üst katı tutan iri kuturda yağhane direklerine bakarak "Korkma birader, korkma. Galata Kulesi düşer; bu eve bir şey olmaz. Dedelerimiz yaptıkları şeyleri sağlam yaparlarmış..." dedi.

İki memur, arabacının anlattığı gece vakasına medhal olan bu avlunun tavanından zeminine dikkatle göz dolaştırmaktalar iken, Seyit Efendi birdenbire parmağının ucuyla, yerde, kırmızı tuğlaların üzerinde daha kırmızı iri bir leke göstererek gözlerini oraya dikip öyle durdu. Çünkü bu bir geniş kan lekesiydi. Ne kadar eskimiş, kurumuş, rengi değişmiş olsa ihtisasları hasebiyle bir vücuttan akıtılmış bu hayat mayiini manzarasından derhal tanırlardı.

Her ikisi de hemen zemine eğildiler. Tetkike giriştiler. Bu leke bir kısımdan ibaret değildi. Kanlar fasıla fasıla, damla damla ileri geri devam edip gidiyordu. Merdivene doğru uzanan izi takip ettiler. Basamaklarda kan serpintileri iri ve ufak damlalar halinde ve diğer gayr-i muntazam şekillerde hanenin yukarı katına çıkıyordu. Sofaya vardıkları zaman lekeler büyüdü. Ve gittikçe çoğalıyordu. Takip edeni kanın saçıldığı membaa kadar götüreceği anlaşılan bu kırmızı saman uğrusunun delaletiyle bahçe üzerinde büyük bir odaya girdiler. Bir köşede kan göllenerek kurumuştu.

Seyit Efendi aradığı membaı bulan bir kâşif emniyet ve ciddiyetiyle "Eyüp'te kestireceği kurbanın yerine zavallı adamın kanını buraya akıtmışlar..." dedi.

Remzi Efendi arkadaşının bu itminankârâne ve acul hükmüne iştirak etmediğini gösterir bir teenni ile sustu. Cevap vermiyor, düşünüyordu. İki arkadaş kan lekelerini takiben cinayetin

vuku bulduğu noktayı bulmaya giderlerken oradan buradan sansar mı, fare mi, ne cins hayvan oldukları pek seçilemeyen ayaklarına çabuk bazı mahluklar kaçışıyor, kırık pencerelerden dışarı kuşlar uçuşuyordu. Her taraf toz ve örümcek içinde idi. Halbuki sıkça gece cümbüşlerine sahne olan bir eve bu kadar ürkek hayvanlar dolmayacak, tavanlardan, kapı sövelerinden aşağı böyle salkım salkım örümcek ağları sarkmayacaktı.

Remzi Efendi bu düşüncesinden refikine bir şey açmaksızın dedi ki:

"Takip ettiğimiz kan izlerinin bir ucu burada bitiyor. Şimdi öbür ucunu bulalım..."

Seyit Efendi cidden mühim bir iz üzerinde bulunduklarına getirmiş olduğu derin bir kanaatin neşesiyle cevap verdi:

"Evet, cinayet bu odada vuku bulmuş, sonra cesedi sürükleyerek bakalım nereye kadar götürmüşler?"

Tekrar ev altına indiler. Kırmızı tuğlalar üzerinde ilk kan lekelerini görmüş oldukları mahalle geldiler. Bu noktadan öteye doğru lekeler yine devam edip gidiyordu. Bu kırmızı izleri takiben yürüdüler. Yürüdüler. Avludan sonra loş bir aralığa girdiler. Sağa sola birkaç kapısı bulunan bu uzun yolun nihayetinde önlerine bir taş merdiven çıktı. Aşağısı gündüzden birdenbire geceye girilen koyu bir karanlığa gömülü idi. Ceplerinden hiç ayırmadıkları elektrik fenerlerini çıkardılar. Düğmelere basınca gittikçe açılan mahrutî iki ziya sütunu karanlığı deldi. Geniş bir mahzenin rutubetler damlayan ıslak duvarlarını aydınlattı. Fenerlerden fışkıran beyaz huzmeleri basamaklara verdiler. Kan lekelerinin kademe kademe merdivenden aşağı indiğini gördüler. Ve takiben yürüdüler. Atik inşaattan kalın tonozların altından giderek ellerindeki ziyaları mahzenin zemin ve cidarlarında oynatırlar iken köşede beyaz bir yığıntı gördüler. Fenerlerin ziya fiskiyelerini oraya dökmeye başlayınca bunların oralara serpilmiş birçok kafa, kaburga, kol, bacak, kalça, duş köprücükkemikleri olduğu anlaşıldı.

Onlar bir cinayet ararlar iken karşılarına böyle müteaddit cinayetlerin muvahhiş yığıntısı çıkınca bir müddet mebhut kaldılar. Nihayet Seyit Efendi büyük bir teessürle söze başlayarak:

"Burası ev değil meğerse müthiş bir cinayet kuyusu imiş... Bakınız bu harap damın altında ne kadar esrar saklı kalmış... Nasıl olmuş da şimdiye kadar zabıta burasını keşfedememiş?"

Remzi Efendi hiç cevap vermiyor, fenerin ziyası altında tuttuğu bu ölü kemiklerini bütün dikkatiyle muayeneye uğraşıyordu. Seyit Efendi yine sükûtu ihlal ile dedi ki:

"Birader, en son izler işte bizi buraya kadar getirdi. Zannederim ki artık cinayetin merkezindeyiz... Raif Bey'i burada katlettiklerine şüphe kalmıyor. Her sır bundan sonra birer birer meydana çıkacak..."

"Buna cidden kani misin?"

"Evet, Raif Bey'i burada katlettiklerine kanaat getirdim..."

"Sende pek alelacele hâsıl olan bu kanaate ben maatteessüf iştirak edemem..."

"Niçin?"

"Çünkü mesele zannettiğin kadar vazıh ve sade değildir..."

"Neden?"

"Neden olacak... Raif Bey'i burada katlettikten sonra niçin kafasını bezlere sararak ta Alacamescit'e kadar götürüp de bir kuyuya atsınlar? Bacağını denizlere fırlatsınlar? Kolunu bilmem nereye gömsünler... Onun cesedini de bu kemiklerin yanına terk etmekte ne mahzur görmüşler acaba? Bu garabetleri makul gösteren sebepleri keşfedebilir misin?"

Bu muhik itirazlar karşısında Seyit Efendi bıyığını kaşıyarak düşünmeye başladı. Arkadaşının, bu mağlubâne sükûtu üzerine Remzi Efendi devam ederek:

"Şurada yığınla gördüğümüz ölü kemikleri defaten yani bir defada işlenmiş bir cinayetin asarı değildir. Bunlar olsa olsa muhtelif tarihlerde ika edilmiş cinayetlerden bakiye olabilirler..."

"Tabiî bunlar muhtelif tarihlerde işlenmiş cinayetler olacak."

"O halde hesap şaşıyor."

"Ne gibi?"

"Ne gibi olacak, bu kemikler muayene edilse bunların arasında on beş, yirmi ve belki daha ziyade senelikleri bulunacağından eminim. Manzaralarına baksana, hiçbirinin üzerinde mevadd-ı uzviyeden eser yok. Hepsi tertemiz, bembeyaz tekellüs etmiş pek eski mezar kovuklarında görülenlere benziyorlar."

"Böyle olmaları birer cinayet mahsulü bulunmalarına mani teşkil eder mi?"

"Hayhay..."

"Nasıl?"

"Bu viranhanenin ancak bir iki seneden beri gayr-i meskûn kaldığı söyleniyor. Halbuki şu kemiklerin içinde dediğim gibi on beş, yirmi senelikleri var... Nasıl olur da bu evde oturanlar burada böyle yığınla insan kemiğini bulunduğunun farkına varmazlar? Bu mahzene hiç inip bakmamış olduklarına ihtimal verilebilir mi? Hem dikkat ediyor musun, burada hiç kadavra kokusu yok. Şu mahzende yeni bir cinayet vukuunu ben pek meşkûk buluyorum..."

"O takdirde, şu insan kemiklerinin buradaki mevcudiyetlerini ne ile izah edeceğiz?"

"Bütün etraf mezarlık... Kovuklardan kucak kucak kemik toplanıp buraya nakledilebilir..."

"Ya bu gördüğümüz kan lekeleri?"

"Yukarıdaki odada bir hayvan, mesela bir koyun boğazlayarak kanlarını akıta akıta buraya kadar indirmek güç bir şey mi?"

"Fakat efendim, bu oyunu bize kim yapacak? Ve niçin yapacak?"

"Bu kadar sade bir şeyi anlayamadın mı?"

"İtiraf ederim ki, hayır..."

Remzi Efendi gülerek:

"Ben dışarıdaki çapkın arabacıdan her şeyi memul ederim..."

Seyit Efendi de gülmeye başlayarak:

"Ha, şimdi anladım... Beş yüz liralık mükâfat-ı nakdiyeyi kazanmak için bu herifin bize yani zabıtaya karşı böyle bir cinaî komedya tertip etmiş olmasına ihtimal veriyorsunuz..."

"Bu sözüm ihtimal değil, kuvvetli bir hükümdür... Şimdi yanına gidince arabacının alacağı tavırlara, kullanacağı ağızlara dikkat et..."

Taharri memurları bu tahtaları kanlı, mahzeni ölü kemiği dolu viran evden dışarı çıktılar. Şimdi oynadığı komedyayı takımıyla yutturup yutturamamış olduğunu anlamak için arabacı garip tetkik ile memurların yüzlerine bakarak her tavırlarından birer meal çıkarmaya uğraşıyor, onlar da oltaya tutulmuş gibi görünerek herifin hilesini yüzünden vazıhan okumaya çalışıyorlardı. Arabacı içi içine sığmaz bir sabırsızlıkla gözlerini fıldır fıldır bir memurun yüzünden ötekine dolaştırarak:

"Efendiler, içeride ne gördünüz?"

Remzi Efendi câli bir kanaat göstererek:

"Gördüklerimizi sorma artık... İçeride bir cinayet değil, hesapsız vakalar olmuş..."

Arabacı, ruhundan kabaran muvaffakiyet neşesinin tebessümünü saklamaz bir halde "Ya! Ya! Ya!" savurdu.

"Raif Bey'in bu batakhanede öldürüldüğüne hiç şüphe kalmıyor..."

"Ben size söyledim... O gece onun oradan sağ çıkmayacağı belliydi. Şimdi o kâtil herifler nereden bulunacak?"

"Adalet aradığını kaçırmaz... Bazen geç olur, güç olur ama ezelî intikam nihayet yerini bulur..."

Arabacı istizahkâr nazarlarla bir müddet muhataplarının derin derin yüzlerine bakarak onlardan bir söz, bir tebşir bekledi. Fakat bu intizarının boşa çıktığını görünce sükûta tahammül edemeyerek:

"Hükümet bu ihbarımın ücretini bana elbette verir değil mi?"

"Nasıl ücret?"

"Vaat olunan beş yüz lira mükâfatı hak etmedim mi?"

"Ha, evet... Fakat daha ispatı lazım gelen şeyler var..."

"Nedir onlar?"

"Şimdi buradan müstantikliğe gideriz. Orada anlarsın."

Arabacı müstantikliğe götürüldü. Bir hayli müddet devam eden inkâr ve ısrarına rağmen nihayet hilesini itirafa mecbur oldu...

XVIII

Bu esnalarda Kulekapısı'ndaki otel müsteciri Madam Moiz'e, yaşıyla mütenasip bir gusto ve tuvaletle temiz giyinmiş kırk beş elli yaşlarında ağırbaşlı ve terbiyeli bir madam müracaat ederek kayıp Raif Bey'den bir haber sorar. Otelci kadın ziyaretçinin ifadesindeki safveti ihlalden çekinerek:

"Raif Bey'i ne yapacaksınız, madam?"

"Raif Bey İsviçre'ye gitti. Bize adres bırakacaktı. Buradan pek acele hareket etmeye mecbur kalmış olmalı ki bize bir şey demeden gitti... Eğer sizde adresi varsa bana vermenizi çok rica ederim... Çünkü pek lazımdır..."

"Affedersiniz madam, niçin lazımdır?"

"Benim de onda bir yeğenim vardır. Aleksan... Freiburg'da idi, Lucerne'e gitti. Onda hastalanmış diyorlar. Ne oldu bilmeyorum. Raif Bey onu görüp de bana bir haber edecekti... Ne ondan, ne ondan hiçbir ses çıkmadı. Pek çok meraka kaldım..."

Madam Moiz, ziyaretçinin Raif Bey vakasına dair gösterdiği tecahüle aynı tecahül ile mukabele ederek:

"Şimdiye kadar biz de kendisinden bir haber alamadık. Avrupa'daki adresini de bilmiyoruz. Fakat zannederim ki akşama sabaha bir haber gelir. Bize adresinizi bırakırsanız Raif Bey'den haber alır almaz, bir kartpostal ile size malumat veririz..."

"Teşekkür ederim. Adresim şudur: Samatya'da Taş Sokak'ta 9 numara, Madam Parsih..."

Madam Moiz büyük bir dikkatle bu adresi yevmiye defterinin bir tarafına kaydeder. Madam Parsih çekilir çekilmez otelci kadın

hemen mantosunu sırtına, şapkasını başına geçirerek soluğu polis Müdüriyet-i Umumiye'sinde alır. Ermeni kadınının bu garip müracaatını olduğu gibi hikâye eder. Ve adresini verir.

Zabıta memurları bu Samatyalı Madam Parsih namının maktulün eski metresi Eleni'nin ifadesinde de geçmiş olduğunu hatırlarlar. Bunda mutlak bir bit yeniği var, lakin mesele şeklen muğlakça görünüyor. Remzi ve Seyit efendilerin arasında münakaşa başlar. Seyit Efendi yine itminanlı bir sevinçle:

"Oh, işte bu defa sağlam ipucunu yakaladık..."

"Sağlamlığını neden anlıyorsun?"

"İş kendini gösteriyor. Bu cinayette aradığımız Ermeni'yi bulduk."

"Hani ya nerede? Kimdir o Ermeni?"

"İsviçre'de Freiburg'da iken Lucerne'e gidiyorum diyerek ortadan namını kaybeden Madam Parsih'in yeğeni Aleksan..."

"Şimdi bu Madam Parsih cinayette methaldar mıdır?"

"Tamamıyla..."

"O halde nasıl oluyor da zabıtanın onun Samatya'daki mevcudiyetinden hemen hiç haberi yok iken Madam Parsih ayağıyla Kulekapısı Oteli'ne gelip de kendi adresini ve Freiburg'dan Lucerne'e giden yeğeninin ismini haber veriyor?"

Seyit Efendi cevap vermek için biraz şaşalayıp yutkunarak:

"Kurnazlığından..."

"En tehlikeli bir zamanda gelip de kendi kendini zabıtaya ihbar etmek... Böyle kurnazlık olur mu?"

"*Aşharh* gazetesinin kenarına o Fransızca ibareleri yazan eğer bu Aleksan değilse, ben de hiçbir şey bilmiyorum..."

"Öyle kızarma, terleme, telaş etme... Ben Madam Parsih'in henüz yüzünü görmedim. Fakat aklıselim bana bu kadının masum olduğunu söylüyor..."

"Aynı aklıselimin delaletiyle Aleksan'ın masumiyetine de hükmediyor musun?"

"Onun için şimdilik bir şey diyemem."

"Hah! Birader, şöyle bir parça yola gel... Maktul Raif Bey'in hayat tarzına ve kayboluşundaki esrara dair malumat almak için müstantiklik elbette Madam Parsih'in isticvabını ihmal etmeyecektir..."

"Evet, öyle lazım gelir..."

"Binaenaleyh kadının sorgusu başlamazdan evvel biz hemen Samatya'da Taş Sokak'taki 9 numaralı haneyi ziyarete koşmalıyız... Çünkü Madam Parsih'in bu cinayet hakkında gösterdiği derin tecahüle masumiyet manası vermek hatadır."

İki taharri memuru sivil kıyafetle koltuklarının altlarına birer iri cüzdan sıkıştırarak Samatya'da Taş Sokak'ta 9 numaralı hanenin önünde durdular. Burası koyu malta rengine boyalı, beş altı odalı, kapısının pirinçleri pırıl pırıl ovulmuş, temiz bir evdi.

Zili çaldılar. Yaşlı hizmetçi kadın kanadı aralık ederek:

"Kimi araorsınız, efendim? Mösyö Leon bunda yoktur..."

Remzi Efendi: "Mösyö Leon yoksa madamı görmek isteriz..."

"Valideleri bundadır."

Yukarıdan merdivenin küpeştesine dayanmış bir kadın:

"Araksi kimdir onlar? Ne isteyorlar?"

"İki Osmanlı efendi... Size soruyorlar... Bilmem ki ne iş için gelmişlerdir?"

Yukarıdan:

"Sor. Ne ki isteyorlarsa desinler..."

Remzi Efendi kapının aralığından başını içeri uzatarak:

"Affedersiniz, madam... Biz belediye memuruyuz. Hanelerin vergilerine zam icra olunacak... Yeniden evleri gezip ölçerek kıymet takdir ediyoruz..."

Madam sinirli bir şikâyet sedasıyla:

"Ah, efendim vergisi, sigortası filanı festekizi kiralık hanenin masrafını geçeor... Güya ki evimiz vardır. Ben dul bir kadınım; genç oğlumla şunda otururum. Her sene bu kadar parayı nerede bulup da vereceğiz?"

Remzi Efendi: "Eh, ne yapalım. Biz de emir kuluyuz. Vazifemizi ifa ediyoruz. Nizam böyle..."

"Efendim, bu işe dibinden sağlam bir nizam koymalı... Böyle her sene vergilerin üzerine zam yapılır hiç? Ve bu işin sonu nereye varacak?"

Remzi Efendi: "Merak etme madam, genç oğlunuz inşallah çok para kazanır da size hiçbir düşünce bırakmaz..."

Madam: "Leon'umdan bir şikâyetim yoktur. Elmas parçası gibi temiz bir evlattır. Fakat para kazanmaya gelince orayı geçiniz. Şimdiki gençlere varsa ver yesinler... Benimki artist doğmuş bir çocuktur. Akşama kadar muşambaları boyar. O boyalar, fırçalar ve o şişelerin içinde bilmem ne çeşit yağlar, espiriler* hep bugün ateş pahasınadır. Gençliktir bu. Muzır bir şeye fikrini kaçırmadansa resimle meşgul olmasını hayırlı bulurum. Bu sebepten bir şey tınmayorum. Bu sene yaptığı dere içinde peri kızı tablosu sergiye kabul olunacakmış deyorlar..."

Madam Parsih'in bu lakırdıcılığı, safveti zabıta memurlarının pek hoşlarına gitti. Onun hissiyâtını ve bilhassa oğlu Leon hakkındaki gururunu okşayarak ağzından çok lakırdı alınabilirdi. Binaenaleyh Remzi Efendi en tatlı sesiyle:

"Ermenilerin *beaux-arts*'a** istidatları ziyadedir. Bu milletten meşhur ressamlar, musikişinaslar, sahne artistleri gelmiştir. Mahdumunuz Mösyö Leon'un istikbalde bunlardan biri olmayacağını ne biliyorsunuz?"

Madam: "Ah efendi, ağzını pus edeyim. Bu tatlı dilin yüreğime bir okka bal koydu..."

Remzi Efendi: "Türkiye'de sanayi-i nefiseyi uyandıran Ermenilerdir. Ressam Civanyanlar, Dikran Çuhaciyanlar, Manakyanlar, Mari Nuvartlar... Hâlâ birçok evlerimizin duvarlarını bu sanatkârların tabloları süsler. Hâlâ Türk salonlarında çalınan pi-

---

* Esprit: (Fr.) Alkol, alkol içeren geneltiler.

** (Fr.) Güzel Sanatlar.

yanolarda millî opera namına Çuhaciyan'ın besteleri ruhlarımızı gıdalandırır."

Madam: "Ah doğru özlü, şeker sözlü adam, sen evime hoş geldin, safa geldin. Eğer ki her Türk böyle senin gibi Ermeni'nin kıymetini bileydi hiç biz sizilen ayırt olmaya çabalanır idik? Benim büyük validem ferace yaşmak koyar idi. Biz o kerteyecek Türkleşmiştik."

Remzi Efendi, Madam Parsih'in tabirince ağzının şekerlerini evden içeri saçarak merdivenden çıkmaya başladı. Mösyö Leon'un bir ressam taslağı olduğunu anlayınca gözlerinin önünde beliren muvaffakiyet ışığı sevinciyle Seyit Efendi'nin dizlerinin bağına bir çözüklük geldi... Genç Leon, en büyük maharetini sergiye göndereceği su perisinde değil, kesik başın mazlum yüzünü boyamakta göstermişti.

Merdivenler muşambalı, yol keçeli, duvarlar ıstampalı, parmaklıklar, kapılar açık maun boyalı, eşya alelade olmakla beraber temiz ve bir intizam-ı mahsusla yerleştirilmişti.

Evvela orta katta hanenin en müzeyyen kabul mahalli olan salona girdiler. Ortada solgun renkli, ince dokunmuş bir şark halısı, köşede bir piyano, onun arkasında yapma bir hurma ağacı, duvarlarda yağlıboya, karakalem, fotoğrafi tablolar. Salon lüzumundan fazla ve ekseriya birbiriyle hiçbir ahenk teşkil etmeyen kıymetsiz cicili bicili eşya ile doldurulmuştu. Duvarın en göze çarpan mutena bir mevkiinde eski Pakradonik* sülalesinden zırhlar içinde bir Ermeni hükümdarı, yaldızlı bir çerçevenin ortasına kurulmuş oturuyor, onun mukabilindeki tablodan bıyıklı, gür kaşlı babayani bir Ermeni bakıyordu. Bu ikincinin aile babası müteveffa Parsih olduğunu Remzi Efendi anladı. Sözü bu rahmetliye intikal ettirmek Madam Parsih'in gevezeliğine küşayiş verecek tatlı bir mevzu olacağını hissetti...

Belediye memurları ceplerinden mesaha şeridi, defter, kalem çıkardılar. Remzi Efendi bir taraftan odaların enlerini, boylarını

---

* Pakraduni sülalesi: Tarihte bir Ermeni hanedanı.

ölçüp birbirine darp etmekle meşgul görünmekle beraber latifelere karıştırarak ailenin tercüme-i haline, hanenin maişet-i hazırasına dair ince sualler soruyor ve madamdan safdilâne cevaplar alıyordu. Zavallı kadın maişeten darda olduklarını, binaenaleyh hanenin vergisine yüksek bir şey zam etmemeleri ricasını her söz başında tekrarlıyordu.

Tatlı tatlı konuşa konuşa odaları ölçerek üst kata Mösyö Leon'un atölyesine çıktılar. Duvarlar yağlıboya resimden görünmüyordu. Fakat bunların bir kısmı ressamın pek acemilik ve çocukluk zamanında boyamış olduğu sert ve havasız resim karalamalarıydı. Küçük, büyük sehpaların üzerinde yeni başlanmış, tabiattan istinsah olunma müptedice empresyonist eserler vardı. Duvarın bir kısmını işgal eden uzun bir etajer, çoğu fersude Ermenice, Fransızca kitaplarla dolu idi. Bir masanın üzerine Fransızca, İngilizce, Almanca sanatkârâne musavver gazeteler, mecmualar istif edilmişti. Bir ufak yazıhanenin bir köşesinde katlanmış birkaç nüsha *Aşharh* gazetesi görünüyordu. Taharri memurlarının gözleri adeta halecanla bu nüshalara dikildi. Yine orada içi dolgun büyük bir karton duruyordu. Remzi Efendi refikine göz ucuyla kartonu işaret ederek Madam Parsih'i lafa tuttu. Ve konuşa konuşa bir bahane ile kadını odadan çıkardı. Ve dışarıda gördüğü bir tablo hakkında ondan tafsilat soruyor, madam da bütün safvetiyle, bildiklerini tatlı tatlı anlatıyordu. Onlar dışarı çakınca Seyit Efendi hemen koştu. Kartonun bağlarını çözdü. İçinde *Aşharh* gazetesinin o seneye mahsus ve o günkü tarihe kadar bir koleksiyonu toplanmış olduğunu gördü. Remzi Efendi'nin bu kartonu kendine işaret etmesindeki sebebi düşündü. Ve hemen intikal etti. Derhal gazeteleri karıştırarak içlerinde 4 Teşrinisani tarihli nüshayı aradı. Fakat bu nüsha yoktu. Sıra 3 Teşrinisani'den 5'e atlıyordu... Sevinçten Seyit Efendi'nin gözleri önünde pır pır bir şeyler uçuşuyor, elektriklenmiş gibi dudakları seğiriyordu. İşte hakikat bedaheten gözüktü. Kesik başı sarmış oldukları 4 Teşrinisani Pazartesi nüshası bu koleksiyondan

alınmıştı. Yahut ki koleksiyona girmesi lazım gelirken o kanlı istimalden dolayı girmemişti. Binaenaleyh bu genç Leon, cinayette ya kâtil veya muin kâtildi. Yani her halde medhaldardı.

XIX

Seyit Efendi odada kendi muhakemesinde tahakkuk eden cinaî bedahet önünde helecanlar geçirmekte iken Remzi Efendi dışarıda Leon'un validesinden soruyordu:

"Madam, oğlunuz *Aşharh* gazetesi mi okur?"

Madam Parsih istiğrabla:

"Siz Ermenice bilirsiniz?"

"Hayır, bilmem. Bir parça harfleri tanır, ibare okurum. Yerde bu gazeteyi gördüm de onun için soruyorum..."

"Evet, *Aşharh* okur. Çünkü bu gazete en ziyade *literer** ve *artistique*'tir.** Oğlum resim yapar, piyano çalar, *poezi*** yazar. Bunda olaydı size bir melodi çaldırır idim. Öyle ezgin, öyle üzgün, öyle kıyak çalar ki dinler iken insanın yüreği cennete gider gelir..."

Madam Parsih tekrar atölyeye girdi. O esnada Seyit Efendi tetkikini bitirip kartonu kapamış, bir kenarda düşünüyordu. Madam masanın üzerinden bir defter alarak:

"Oğlum Alfred de Musset'nin *poezi*'lerini Ermeniceye tercüme ediyor. Âşıklık üzerinden, *melankoli* üzerinden insanın içine iğne gibi batar, tatlı tesirli şeyler vardır. İşte Fransızcasını dinleyiniz:

Mes chers amis quand je mourrai
Plantez un saule au cimitière
J'aime son feuillage éploré

---

* Literaire: (Fr.) Edebiyatçı.

** (Fr.) Sanatçı.

*** Poesie: (Fr.) Şiir.

La pâleur m'en est douce et chère
Et son ombre sera légère
A la terre ou je dormirai."

Madam bu şiirin Ermenice tercümesini okuduktan sonra edayı mahsusla Türkçesine başladı:

"Sevgili dostlarım, ben mefat olduğumda
Mezarlığa bir söğüt ekiniz
Ki onun bıngır bıngır ağlayan yapraklarını severim
Onun soluk rengi bana hoş ve sevgili gelir.
Ve onun gölgesi hafif düşecektir
Uyuyacağım toprağın üzerine"

Remzi Efendi bu tercümeyi caliyeti fark olunmaz bir meftuniyetle alkışladı. Madam bu takdirlerin ruhu okşayan gururu içinde iken zabıta memuru sordu:

"Oğlunuz Mösyö Leon'dan başka bir akrabanız yok mudur, madam?"

"Akrabamız hemen kalmamış gibidir. Bir biraderim vardı, iki sene evvel mefat oldu. Şimdi bir yeğenim vardır. Aleksan sağlıksız bir çocuktur. Yarı ticaret yarı tebdil-i hava için İsviçre'ye gitti. Çok zaman vardır, ondan da bir haber alamıyorum... Merak-tayım..."

"İsviçre'ye gideli ne kadar oldu?"

"Bir seneye yaklaşıyor."

"Arada sırada İstanbul'a gelir gider mi?"

"Hiç gelmez. Fakat tuhaftır ki göya onu bundan iki ay evvel körpü üzerinde görmüşler... Hiç şüphe yok ki benzetmişlerdir. Aleksan İstanbul'a gelir de bana, halasına uğramadan gider hiç? Şüphe yoktur ki benzetmişlerdir..."

O, odada daha tetkik ve taharrisi icap eden şeyler olduğundan madamı kuşkulandırmamak için Remzi Efendi bu Aleksan bahsi-

ni derinleştirmedi. Başka söze atladı. Ne hela, ne aralık, ne yük, ne dolap, ne tavan arası, ölçmedikleri hiçbir yer bırakmıyorlardı. Böyle ölçe konuşa alt kata indiler. Taşlığın, mutfağın, aralığın mesahaları bitti. Şimdi nöbet hizmetçi Araksi'nin odasına geldi. Küçük pencereli dar, fakat temiz bir oda, bir köşede hizmetçi kadının ufak bir karyolası, pencerenin önünde mini mini bir kerevet, yatağın karşısında bir masacık, üzerinde Mahmutpaşa'dan alınma kahve tepsisi kadar bir ayna... Diş tozu, fırçası, tarak vesaireden ibaret fakirâne tuvalet edevatı...

Kerevetin üzerindeki örtüyü görünce taharri memurlarının gözleri büyüdü. Sanki odanın içinde bir şimşek çakarak arasından şeytanı görmüşler gibi birer hale geldiler... Çünkü bu mavi ve kırmızı satrançlı örtü kesik başı sarmış oldukları dokumanın bir aynı idi... Heyecandan Seyit Efendi'ye bacakları vücudunun ağırlığına tahammül edemeyecek kadar incelmiş gibi geliyordu. O, öyle nagehanî bir sihirle gözleri dokumaya mıhlanmış dururken Remzi Efendi yatağa yaklaşarak yastık örtüsünün kenar dantelasını muayene ile "Ne zarif dantela..." dedi.

Şimdi Seyit Efendi'nin gözleri dokumadan dantelaya kaydı. Bu, baklava örnekli bir kroşe örgüsü idi.

Kesik başın sarıldığı patiska parçasının kenarındaki dantelanın tıpkısı...

Remzi Efendi'nin dantelayı beğenmiş görünmesine mukabil Madam Parsih bî-fütur:

"He evet, örneği zarif bir danteladır. Bundan bir yatak takımımız vardı, eskidi, parçalandı. Şunda bunda kullanıyorduk. Bizim Araksi ondan bir parça almış, kendisine yastık örtüsü yapmış..."

Demek şöyle böyle istimaller arasında bu patiskanın bir parçası da kesik başı kefenlemekte kullanılmış. Fakat madamın ifadesindeki büyük safvet, bundan hiç haberi olmadığını anlatıyordu. Remzi Efendi kadının bu safderunluğundan daha ziyade istifade edebilmek için:

"Bakıyorum bu evin içinde sizinle Araksi'den başka bir kadın göremiyorum. Bu dantelaları kim örüyor? Salondaki yastıkları kim işliyor? Hep bunlar genç kız işi..."

Madam Parsih, ekseri yaşlı kadınların genç kızlara karşı duydukları sulh kabul etmez bir adavetle:

"Rabbime bin şükürler, teşekkürler olsun ki evimizde genç kız yoktur."

"Genç kızlardan hoşlanmıyorsunuz demek?"

"Onlardan ben hoşlanmışım hoşlanmamışım ehemmiyeti yoktur. Delikanlılar hoşlansın..."

"Niçin, madam? Genç kızlardan ne fenalık gördünüz?"

"Şimdikilerden fenalık görmeyen var mı? Bizim gençliğimizde sokakta yüzünü, gerdanını, bileğini meydana koymak ayıp idi. Şimdi bacaklarını açmak moda oldu... Ben onları soğanın cücüğü gibi çırıl çırpah gördükcez... ayıbımdan ter dökorum. Onlar hiç utanmak duymayorlar..."

"Mösyö Leon'u evlendirmeyecek misiniz?"

"Daha vakti vardır. Evvela para, sonra karı yavrum... Nerede arasan karı vardır. Fakat şimdicik parayı arayan hiçbir yerde bulamıyor..."

Kesik baş cinayetine bu evden bir el karıştığı hakkında kuvvetlice deliller teşkil eden bu gördüklerine dair konuşmak için taharri memurları Madam Parsih'e güler yüzle veda ederek sokağa çıktılar. Seyit Efendi pür-telaş:

"Ben sana demedim mi birader? Sen masumiyeti hakkında deliller arayarak Madam Parsih'i müdafaa ediyordun."

"Yine de ederim. Medhaldar olmak şöyle dursun, bu kadının cinayetten haberi bile yok..."

"Dokuma parçasıyla dantelalı patiskaya ne buyuracaksın?"

"Bu iki bez parçasının o evdeki mevcudiyeti bence o kadının mücrimiyetine değil, masumiyetine delalet eder..."

"Bu fikrini anlayamıyorum. Ne suretle masumiyetine delalet eder?"

"Eğer bu kadının cürümden haberi olaydı cinayette kullanılan eşyadan evde hiçbir örnek bırakmazdı. Caniler gerek acemi olsunlar, gerek kaşarlanmış, cinayetin vukuu anında bilahare kendi adlilerinde ithama medar olabilecek bazı tedbirsizliklerde bulunabilirler. Fakat acele hareketi icap ettiren bu ilk tehlikeli anları geçirdikten sonra vakit mürur ettikçe onların bütün meşgaleleri cinayetlerine ait vesikaları, delilleri kâmilen ortadan yok etmeye münhasır kalır..."

"Cinayetin bu evde vukuunu da ret mi edeceksin?"

"O hususta düşünürüm..."

"Bunun için demek kati bir şey söyleyemiyorsun. Cinayetin bu evde vukuu farz edildiği surette Madam Parsih'in bundan haberdar olmaması kabil midir?"

"Kabildir. Cinayet kadının evde bulunmadığı bir zamanda işlenmiş olabilir..."

"Mösyö Leon hakkında ne düşünüyorsun?"

"Şimdilik bir şey diyemem..."

"İsviçre'deki Aleksan hakkında?"

"Keza..."

"Hah, şöyle biraz dediğime gel..."

"Fakat maktulün eski metresi Eleni'nin söylediği genç kızdan bu evde eser göremedik."

"Akşama sabaha o da meydana çıkar..."

XX

Birkaç gün, girip çıkanlar anlaşılmak üzere ev sıkı bir tarassut altında bulundurulduktan sonra müstantiklikçe Madam Parsih ailesinin isticvabına başlanıldı. İstintakları esnasında derece derece bu cinaî vakanın tafsilâtına vukuf peyda ettikçe ana oğulun teessürleri, nefretleri artıyordu. Maktul Raif Bey'i çok sevdiklerini ağlayarak temin ve binaenaleyh bu hususta kendi aleyhlerin-

de hâsıl olan şüpheden katiyen berî olduklarını bütün ruhlarının galeyanıyla ispata uğraşıyorlardı.

Samatya'da mahalleden edilen tahkikatta Madam Parsih ailesinin hüsnühaline şahadet etmedik bir fert görülmüyordu. Herkes böyle bir cinayetin o haneden gölgesi geçmesine ihtimal tasavvur olunamayacağını söylüyordu.

Hele genç Leon'unun kimse ile kavga ettiği, ömründe bir defacık olsun sarhoş görüldüğü, münasebetsiz adamlarla görüştüğü vaki değildi. O, resim ile, şiir ile, musiki ile uğraşmaktan lezzet almış, adeta maaliyâta dalmış temiz kalpli, yüksek hisli bir çocuktu. Onların hakkındaki tahkikattan bilâ-istisna alınan cevaplar hep bu mealde idi.

Koleksiyon kartonu içinden *Aşharh* gazetesinin 4 Teşrinisani nüshası nereye kaybolduğu sorulunca Mösyö Leon o nüshanın ortadan ne suretle yok olduğunu kendi de bir türlü akıl erdiremediğini söylüyordu.

Leon, Madam Moiz ile muvacehe edildi. Yanında genç bir kadınla esrarengiz bir surette Raif Bey'i ziyarete gelen enli şapkalı gencin bu olup olmadığı soruldu. Otelci kadın bunun ona benzer hiçbir yeri bulunmadığını söyledi.

Madam Parsih'in yeğeni Aleksan İsviçre'den celp edildi. Bu delikanlı hiç müşkülât göstermeden İstanbul'a geldi. Kendisinin bir iki ay evvel Karaköy Köprüsü'nde görülmüş olduğu hakkında çıkarılmış olan şayiaya rağmen gaybubetinden beri payitahta hiç ayak basmamış, yani İsviçre'den harice çıkmamış olduğunu resmen ve delillerle ispat etti.

Her şey oldukça vuzuhla tahakkuk ediyor, Madam Parsih ailesinin masumiyeti anlaşılıyor, yalnız meselenin bir ucu hizmetçi Araksi'de kalıyordu. Bu zavallı kadın, aklı fikri pek derli toplu olmayan ve üç dört gün evveli yaptığı şeyleri kolaylıkla hatırlayamayan apdalca bir mahluktu. Kırmızı mavi satrançlı dokuma ile karyola takımından kalma kenarı dantelalı eski patiska par-

çalarını yırtıp yırtıp da nerelerde kullandığı hakkında kendinden sorulan suallere yoluyla cevaplar veremiyordu. Çünkü bu iki nevi bez parçalarını birkaç aydan beri pek çok şeylerde kullanmıştı. Bunların birer birer tahatturu o zayıf dimağ için kabil değildi.

Araksi'nin uyuşmuş beyninde adaleti tenvir için bir gün sanki Allah'tan ani bir yakaza peyda oldu. Ağır hatırasında bir şulecik parladı. Hemen madama koşarak:

"Madam... Madam... Aklıma bir şey geldi... Şimdicik size söylememiş olsam sabahacak yine unuturum..."

"Ne geldi, Araksi?"

"Söyleyeyim, fakat bir kabahatim vardır onu da affedeceksiniz?"

"Kabahatin çeşidini bilmeden affedebilirim hiç?"

"Edersiniz, madam, edersiniz... Çünkü ben onu fenalık değil, eyilik olsun için yaptım..."

"Eh haydi, de bakalım uzatma..."

"Bir ay var? İki var? Unutmuşum... Bir gün buraya Mösyö Alber ile kız kardeşi Matmazel Flora gelmişlerdi... Hani o günü yukarıda salonda piyano, keman çaldılar da Flora da aralarında kıyak türkü bağırmıştı. Siz de bravo deyi iki avucunuzu birbirine vurmuştunuz..."

"He... Aklıma gelor. *Minyon* operasından bir parça bağırmıştı..."

"Kimyondur? Tarçındır? Ben onu ağnamadım ya... O gün buradan evlerine dönerler iken Mösyö Alber benden bir parça ödünç kömür istedi. Yine getirip veririm. Bundan dolayı madama hiçbir şey tınmayasın, dedi."

"Eyi ettin, Araksi... Ben de bilorum ki kaç zamandır o çocukların, o iki kardaşın geçinmeleri pek zorluğa dönmüştür."

"Kömürlüğe gittim. O dokumanın içine iki kürek kömür koydum. Sıkıca bağladım verdim. Bilirsiniz madam, Mösyö Alber pek şık bir delikanlıdır. Yaptığım çıkına beğenmedi. 'Arak-

si,' dedi, 'ben bunu böyle elimde götüremem. Bir beyaz bezin yoktur ki bunun üstüne sarasın...' O zaman ben de tuttum o dokuma çıkınını tekrar dantelalı beyaz patiste sardım. O günü biz taze pasta ile uskumru dolması yapmıştık. Evet, birini hatırlayıncas ötekiler de fikrime gelor. O akşam Alber yemeğe bunda kalmadı. Evine gitmek istedi. Siz de Alber'e pasta ve balık dolması verilmesini söylediniz. Ben de pastaları ve dolmaları aryı aryı kâğıtlara sardıktan sonram Mösyö Leon'un odasından bir gazete alarak tekrar her ikisini o gazeteye koydum. Eyice tortop ederek kömür çıkınının içine bir güzelce yerleştirdim. Aldılar gittiler."

Madam Parsih, Araksi'nin bu ifadesinde şayan-ı nazar hiçbir cihet görememekle beraber bunu duyduğu gibi zabıta memurlarına aynen nakletti. Bu sözleri dinlerken memurların gösterdikleri helecanlı büyük bir ehemmiyete şaştı kaldı.

"Yok," diyordu. "Yok... Ben kendi zamirimden belki bir şüphe duyarım, lakin Mösyö Alber'den asla... Biraz havaî fişeng ahlaklı bir çocuktur. Fakat büyük artist duyguludur. Bilirsiniz kıyak artistler biraz afacan olurlar..."

Mösyö Alber'in tahkik hüviyeti hakkında sorulan suallere Madam Parsih şu cevapları veriyordu:

S: "Mösyö Alber'in hüviyeti? Milliyeti?"

C: "Ağnamadım, efendim..."

S: "Mösyö Alber kimdir? Ne millettendir?"

C: "Doğrusunu isterseniz ne millettendir ben de bilmem... Babası Urum'dur, anası İtalyan'dır nedir? İşte böyle karışık bir şeydir."

S: "Siz Mösyö Alber'i ne münasebetle tanıyorsunuz?"

C: "Oğlum Leon ile beraber bir mektepte okumuşlardır."

S: "Bu delikanlı ne iş yapar? Ne ile geçinir?"

C: "Bu ciheti de pek iyi bilmem. Resim yapar. Hocalığa gider... Musiki söyler... Çok marifetlidir. Her şey yapar..."

S: "Semti neresidir? Nerede oturur?"

C: "Evvelden Beyoğlu'nda otururlardı. Kiralar pahalı geldi. Kumkapı'da bir evin üst katında bir oda tuttular. Orada oturuyorlardı. Fakat oradan da başka bir yere taşınmışlar... Nereye gitmişler öğrenemedik. Daha bize de bir haber etmediler..."

S: "Mösyö Alber'in ailesi kaç kişidir?"

C: "Bunlar iki kişidirler. Bir kendi, bir de kız kardeşi Matmazel Flora. Başka kimseleri yoktur..."

S: "Pederleri, valideleri vefat mı etmişler?"

C: "Ne olmuşlardır pek iyi bilmem..."

S: "Siz bu Mösyö Alber'i çok eksik tanıyorsunuz."

C: "Evet, itiraf ederim efendim. Analarını babalarını tanımam. Çünkü hiç görmemişim. Bu işin içinde bir esrar vardır. Belkim onlar nikâhlı değildiler de metres ve aman idiler. Fakat efendim, bundan çocukların ne kabahatleri vardır? Alber'i mektebe *interne** olarak koymuşlardı. Hafta başlarında çocuk bir yere gitmezdi. Bazen *directeur*** müsaade ederdi. Leon'la beraber bize gelirdi. Öksüzdür deyi ben de yedirir, içirirdim. Mektepten çıktı. Şöyle böyle işler tutmaya uğraştı. Sonram bir ara buradan kayboldu. Bir sene sonram bir güzel, amma pek güzel bir kız ile beraber geldi. Kız kardaşımdır deyi bize *prezante* etti***. İşte Alber'i bildiğim kadar size de tanıttım. Bundan başka bildiğim bir şey yoktur."

S: "Alber, Raif Bey'i tanır mıydı?"

C: "Tanırdı."

S: "Nerede tanışmışlardı?"

C: "Bizde..."

Keyfiyetin bu derece tahakkukundan sonra Remzi Efendi arkadaşına dedi ki:

"Seyit, işte gördün mü sağlam izi. Birçok noktada yivi yivine hakikat nasıl kendini gösteriyor."

---

* (Fr.) Yatılı öğrenci.

** (Fr.) Müdür.

*** Presenter: (Fr.) Tanıştırmak.

Bu defa da Seyit Efendi bir tebessümle cevap verdi:

"Acele etme, birader. İşin daha çok su götürür yeri var. Mösyö Alber'i yakaladıktan sonra o da bu meşum satrançlı dokuma ile dantelalı patiska parçasını başka birine ciro etmiş olduğunu ispata muvaffak olursa bizim için yine uzun bir arama yolu açılır. O uğursuz bezlerin bir başkasına ciro edildiğini ispat kolay bir keyfiyet değildir. Çünkü cinayetin ta göbeğinden bir iki katmer açıldı. Aradığımız genç kızı endamıyla bulduk. Cinayetin en son oturdukları Kumkapı'daki hanede vukuu ağleb-i ihtimaldir. Çünkü kuyuda ettiğimiz taş sukutu tecrübelerinde, kesik başı oraya atanın şark cihetinden, yani Kumkapı tarafından geldiği yüzde altmış sabit oluyordu. Alber de yağlıboya resim yapıyormuş. Bu da kopuk sanatkârlardan birisi... Zengin, fakir bütün âlemin taayyüş kaydına düştüğü böyle bir zamanda imzaları meçhul ressamların tablolarını kim alıp, kim satar... Alber'in musikişinaslığı, hocalığı, ressamlığı filan sözden, daha doğrusu zatları hakkında reklamdan ibaret, onun asıl ne sattığını ben anladım..."

"Ne satıyor?"

"Hemşiresi Flora'nın gençliğini, güzelliğini... Son defa olarak ihtiyar Raif Bey'e hayatı pahasına sattıkları anlaşılıyor."

"Fakat birader, *Aşharh* gazetesinin kenarındaki Fransızca ibarelerde bu cinayetin saiki şiddetli bir aşk olduğunu gördük. Halbuki güzel Flora, Alber'in hemşiresi olduğu takdirde meseleye yine bir çaprazlık arız oluyor..."

"Hemşiresi olduğu ne malum? Madam Parsih'in safdilâne ifadesinden başka, ortada bu hemşireliği müeyyit bir şey var mı? Anadan babadan mehcuren yaşayan bir oğlun bir müddet İstanbul'dan kaybolduktan buraya bir hemşire ile avdeti zihne biraz solak gelen şüpheli bir keyfiyettir."

XXI

Mösyö Alber ile hemşiresi Flora'nın son ikametgâhları Kumkapı'da Saka Sokağı'nda 19 numaralı hane olduğunu Madam Parsih'ten öğrendiler. Vangel isminde bir Rum'un tasarrufunda bulunan bu ev, oda oda kiraya veriliyordu.

Remzi Efendi başına bir kaşmir kapela uydurdu. Farksız Rumca söylerdi. Seyit Efendi'yle birlikte Kumkapı'ya yürüdüler. Saka Sokağı'nda 19 numaranın zilini çektiler. Zayıf, esmer, sinirli bir kadın açtı. Taharri memuru bu nevi tahkikatında erkekten ziyade kadına tesadüf etmekten memnun olurdu. Çünkü kırkından sonra kadınların çoğu en büyük telezzüzü çenelerinin hareketinde bulurlar. Bu lakırdı makinelerinin manivelasını bir kere oynattıktan sonra artık siz susunuz. Siz dinlemekten yorulursunuz, onlar söylemekten bıkmazlar. Sizin sormak aklınıza gelmeyen şeyleri de kendiliklerinden söylerler... İşte Madam Vangel konuşmak için odundan adam arayan lakırdıcı kadınlardandı. Remzi Efendi "Kalimera kirya..." iftitahıyla Rumca söze girişerek:

"Bu evde Mösyö Alber namında bir kiracınız varmış..."

"Ne yapacaksınız?"

"Alacağım var... Beyoğlu'nda otururlarken benden alışveriş ederlerdi. Çok borçları birikti, vermeden savuştular. Nereye gitsem bulamıyorum. Şimdi benden kaçıyorlar, saklanıyorlar. Burada iseler söyleyiniz rica ederim."

"Burada değiller. Sizden başka onları aramaya daha çok alacaklılar geldi. Anlaşılan Beyoğlu'nda oturdukları müddetçe hep borç ile geçinmişler. Akşama kadar iki genç evde türkü söylerler. O kız hiç durmaz kanarya gibi öter. Çalışmayınca ekmek insanın ağzına gökten yağmur gibi yağmaz. İşte böyle birtakım insanlar vardır ki çalışmazlar. Sen ben çalışırız, onları besleriz. Herhalde biliniz ki biz ahmakız. Onlar akıllıdırlar. Çünkü biz çalışır iken biraz da malımız, paramız var iken geçinemiyoruz. Onlar hiç ça-

lışmadan bir parasız, senin benim hesabıma pek güzel yaşıyorlar. Bu da bir sanattır. Bir insanın cüreti çok, utanması az olduktan sonra her yerde gül gibi geçinir."

"Bunlar hiçbir iş görmezler miydi?"

"Görürlerdi. (Pek müstehziyâne bir tebessümle) İki kardeş yukarda pek ince işler görürlerdi. Allah beni affetsin, ben onların kardeş olduklarına da inanmadım. Çünkü efendim, siz erkeksiniz. Ben kadınım... Bu gözlerim çok şeyler gördü. Bundan ötesini anlatamam. İrfanınız kadar siz anlayabilirsiniz. Görünüşte resim yaparlar, hocalığa giderlerdi. Fakat kimseye bir tablo sattıklarını görmedim. O işi de kendilerine eğlence etmişlerdi. En üst katta bir oda kiralamışlardı. Hallerine acıdım, ucuz verdim. Çünkü yüze gülmeyi, adam aldatmayı pek iyi bilirlerdi. Sizin onlara çok para kaptırmış olduğunuz anlaşılıyor. O güzel kız bir kere boynunu bükerek karşınıza çıktı mı, gökten bir melek inmiş de size yalvarıyor sanırsınız. Son zamanlarda yağlıboya resme bir de fotoğraf ilave ettiler. *Şambrnuvar** yapmak için benden mahzenin anahtarını istediler. Yukarıki odanın icarını veremezler iken bir de üstelik mahzeni kiraladılar. Bilmem nasıl oldu, dilim tutuldu, vermem diyemedim. Verdim. Bir tek insanın para ile fotoğrafisini çektiklerini görmedim. Bir düziye birbirlerinin resimlerini çıkarırlardı. Sonra birkaç defa anahtarı geri istedim, vermediler. İçeride ecza vardır. Fotoğrafi bilmeyen adam kapıyı açar kaparsa bu eczalar bozulur, dediler. Bir taraftan bize kira, bir taraftan bakkala borç birikti. O şeytan kız benim saçlarımı taradı. Yüzüme mükemmel bir tuvalet yaptı. Süslü bluzamı giydirdi. Göğsüme bir demet taze çiçek taktı: 'Madam Vangel, senin böyle yağlıboya bir resmini yapayım,' dedi. Anladım ki resmimi yapıp kiraya sayacak.. Bana para lazım. Resmi ne yapacağım. Suratımı görmek ister isem aynaya bakarım. Fakat sonra bilmem nereden ellerine para geçti. Birikmiş kiraları verdiler. Esnafın borçlarını da ödeyip öyle gittiler..."

---

* Chambre noir: (Fr.) Karanlık oda.

"Buradan ne zaman gittiler?"

"Gittikleri tarih iyice aklımdadır. Çünkü para verdikleri için deftere kaydetmiştim. Teşrinisani'nin sekizinci Cuma günü..."

Remzi Efendi zihninden hesapladı. Maktul Raif Bey'in Kulekapısı Oteli'nden gaybubeti Teşrinisani'nin altıncı Çarşamba günü vuku bulmuş olmasına nazaran cinayetin işte bu iki tarih arasındaki perşembe ve cuma günleri zarfında vuku bulduğu anlaşılıyordu. Balık dolması ve pasta sarılı olarak kömür çıkınıyla giden *Aşharh* nüshasının tarihi 4 Teşrinisani olması itibariyle de bütün vukuatın birbirine girift bir yakınlıkla cereyanı görülüyordu.

Remzi Efendi, Madam Vangel ile Rumca muhaveresinde devamla:

"Madam! Bu iki şüpheli kardeşin nereye gittiklerini bize salık veremez misiniz? Çünkü alacağım para epeyce mühim bir miktardadır. Ben esnaf bir adamım. Bu kadar parayı kaptırmak benim için yıkımdır."

"Nereye gittiklerini bilmiyorum. Son zamanda onlar burada anlaşılmaz bir telaşa düştüler. Benim hizmetçi Angliko, Mösyö Alber'i gece kâğıtlara sarılı koltuğunun altında bir şeyler taşırken gördüğünü söylüyor. Onlar buradan gittikten bir epiyce zaman sonra bizim komşularımızdan Madam Teodor bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde görmüş veyahut ki onlara pek benzetmiş..."

"Bunlara misafir gelir miydi, madam?"

"Bazen kendilerine benzer hafif gençler gelirdi. Mandolin çalarlar ve söylerlerdi."

"Türklerden kimse gelmez miydi?"

"İhtiyarca, şişmanca bir adam gelirdi. Yukarıda ziyafetler geçerek onu eğlendirirlerdi."

"Bu adamın ismini, semtini biliyor musunuz? Onu bulabilirsem ötekileri sorar anlarım..."

"İsmini, semtini, sanatını bilmiyorum..."

"Onların bıraktıkları oda boş mudur?"

"Tutuldu. Şimdi oda boş kalmıyor. Onlara sekiz liraya vermiştim. Bu yeni gelenler ona tuttular."

"Mahzeniniz boş mu?"

"Boştur. Niçin soruyorsunuz?"

"Biz şimdi kömür ticareti de yapıyoruz. Rumeli'den vagonlarla Kumkapı'ya kömürümüz gelecek, bir depo arayoruz. Sizin mahzen bu işe elverişli ise değer fiyatıyla tutarız."

"Eski, geniş, mükemmel mahzendir... İşinize gelirse kirası için uyuşuruz..."

"Öyle ise bir görelim."

"Baş üstüne, fakat ben beraber aşağı gelemem. Pek rutubetlidir. İçinde beş dakika dursam romatizmama dokanıyor. Size anahtar ile beraber bir de lamba vereyim. Gidip bakınız. Kömür saklamak için çok elverişlidir. Çünkü kömürü daima nemli tutar. Okkada ağır bastırır."

Madam Vangel yakıp getirdiği bir kulplu lambayı Remzi Efendi'nin eline tutuşturarak "Arkamdan geliniz, size yolu göstereyim," dedi. Yürüdüler. Madam, duvarlarında tel yemek dolapları asılı bir aralığı birkaç adım yürüdükten sonra elindeki kocaman anahtarı üzeri iri iri çivili bir demir kapıya sokarak yüzü moraracak kadar bir kuvvet sarfiyla gacır gacır kilidin içinde iki defa çevirdi. Kapı açıldı.

"Haydi, buyurunuz..." teklifiyle kendisi çekildi. Taharri memurları on altı basamak bir taş merdivenden indiler. Önlerine epey geniş mustatil bir mahzen çıktı. Rutubetten duvarlar güherçile tutmuştu. Filhakika ilk nefeste burunlara çarpan sülfad dö sud,* idrokinin,** bromür dö potasyum*** ile karışık ecza kokuları orada fotoğraf banyoları yapılmış olduğunu girenlere ihsas ediyordu.

---

* Sulfate de soude: (Fr.)Sodyum sülfat.

** Hydroquinone: (Fr.) Fotoğrafçılıkta kullanılan bir çeşit kimyasal bileşen.

*** Bromure de potassium: (Fr.) Fotoğrafik film ve kabartmalarda kullanılan kimyasal bileşen.

Remzi Efendi elindeki lambayı bu kapkaranlık yeraltı binasının köşe bucağına doğru uzatarak her tarafı dikkatle muayeneye başladılar. Orada burada kırmızı, mavi, turuncu renkli Lumiyer, Killomino, Haof gibi muhtelif fabrikaların boşalmış hassas cam kutuları, plakların üzerlerinden atılmış ziya değdirmez siyah kâğıt parçaları, çekilmiş fotoğraf camı kırıkları görülüyordu. Taharri memurları bu cam kırıklarının irice parçalarını lambanın ziyasına tutarak işe yarayacak bir şekil aramaktalar iken Remzi Efendi'nin ağzından "İşte kâtili yakaladım..." tebşiri fırladı. Şimdi iki memur birden bütün dikkatleriyle gözlerini cama diktiler. Saçları beyaz, yüzü siyah, göğüsten aşağısı kırık, menfi bir insan şekli görünüyordu. Poz müddeti biraz geçmişti. Fakat yine şekil vuzuhla seçiliyordu.

Remzi Efendi sevinçle "İşte Mösyö Alber menhusu bu herif olacak..." dedi. Camı itina ile bir gazete parçasına sardı. Cüzdanının arasına yerleştirerek yan cebine indirdi. Diğer camların arasında Flora'nın resmini çok aradılar, bulamadılar. Camların çoğu hiçbir şey seçilemeyecek kadar bozuktu.

Şimdi lambayı yere tutarak karış karış zemini muayene ediyorlardı. Bu tetkik esnasında Remzi Efendi:

"Mutlak buralarda kan bulaşığı olacak..."

Seyit Efendi taaccüple:

"Neden hükmediyorsun?"

"Tahminime göre kâtiller Raif Bey'i yukarıda boğdular. Sonra cesedi bu mahzene indirerek parçaladılar. Gece muhtelif zamanlarda sokağa çıktıkça her bir uzvu bir tarafa attılar. Mahzenin anahtarı kendilerinde durduğu için bundan kimse bir şey sezinleyemedi."

Bu tahminin makuliyetine Seyit Efendi bir şey diyemedi. Her yanı aradılar. Eyüp'te Dericiler'deki viran konakta gördükleri gibi öyle göllenmiş kan lekesine hiçbir tarafta tesadüf edemediler. Yalnız mahzenin sol taraf köşelerinden birini süpürülmüş, temizlenmiş buldular.

Remzi Efendi lambayı oraya tutarak "İşte bak," dedi. "Cesedi burada parçalamışlar. Sonra kanları birkaç kova su ile yıkamışlar. Burayı silmişler, süpürmüşler..."

Lambayı köşenin iki cidarı üzerinde pek yakından gezdirerek sıçramış ufak bir iki kan lekesi buldu, tahminin doğruluğu anlaşıldı.

Seyit Efendi: "Başka ispata, delile hacet yok. İşte her şey tavazzuh ediyor."

"Bulduğumuz izler bizi buraya kadar getirdi. Lakin biz burada kâtilin kendini değil, fotoğraf camını bulduk. Melunun kendi nerede?"

"Hüviyeti tahakkuk ettikten sonra kendini yakalamak imkânsız sayılamaz..."

"Daha keşfi icap eden çok meçhuller var... Eğer bu iki kardeş İstanbul'da iseler şimdi gözleri bizim üzerimizdedir."

Madam Parsih'in evini, burasını mümkün olduğu mertebe tarassutları altında bulundururlar. Ona göre tedbirler alırlar.

"Artık buralarda dolaşmaya cesaret edebilirler mi dersin?"

"Kim bilir? Herhalde ihtiyatlı bulunmalı... Böyle cinayet takibâtındaki muvaffakiyetlerin anahtarı ketumiyettir. Şimdi biz bu mahzenin anahtarını ev sahibi kadına iade etmeyeceğiz. Mahzeni tuttuğumuzu söyleyeceğiz. Cinayetin vuku bulduğu yukarıki odanın muayenesi lazım gelirdi. Halbuki orası icara verilmiş, binaenaleyh silinmiş süpürülmüştür. Şimdi biz taharrimizin neticesini olduğu gibi Emniyet-i Umumiye'ye haber verirsek yarın buraya tahkikat için müddeiumumî muavini ve müstantik gelir. Vaka etrafa şayi olur. Dediğim gibi canileri kuşkulandırmış oluruz."

"Canım, canilerin burayı daima tarassut altında bulundurduklarına ne ile hükmediyorsun?"

"Madam Vangel'in komşusu, Madam Teodor'a bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde gördüğünü söylememiş mi? Demek maktulden aldıkları paraları sarf ederek gezip tozuyorlar. Ciddi bir tehlike sezinlemedikçe İstanbul'dan firar külfetine kalkışmayacağa benziyorlar. Böyle tahmin ediyorum."

"Bizce bu cinayet şimdi Alber ve Flora namlarına vazıhan tahakkuk ediyor. Katil mahallini bulduk. Lakin bizi kâtillere kadar götürecek yeni izi bulmayı müşkül görüyorum..."

"Şimdi merkeze gidince cebimdeki camı şasiye kor, resmi kâğıda çekerim. İkimiz de bu suratı iyice ezberleriz. Sonra tebdilen gece gündüz Beyoğlu'nda dolaşırız... Onlar cinayet şansı arkasına gizleniyorlarsa biz de adalet yardımıyla onları yakalamaya uğraşırız.

XXII

Remzi Efendi, Müdüriyet-i Umumiye'ye avdet eder etmez camdaki resmi kâğıda çekti. Körpecik değil, güzel hiç değil, adeta yirmi altılık yirmi yedilik bir sima çıktı. Saçlar, vaktinden evvel açılmış tepenin seyrekliğini örtmek için yana yatırılarak muntazam taranmış, bıyıklar kırpık, yakalık, kravat, yelek ve kordonda hiçbir hoppalık yok. Kibarâne, temiz, zevkiselime muvafik bir kıyafet...

Taharri memuru dikkatle resme bakarak: "Allah Allah... Bizim tasavvur ettiğimiz çehre ile bunun arasında ne büyük fark var. Biz ne bekliyorduk, bakınız ne çıktı..."

Seyit Efendi de kâğıt üzerindeki nasiyede bir muamma okumaya çalışarak:

"Siz ne bekliyordunuz?"

"Pek genç, yani körpecik bir sima, perde kanadı gibi kulak arkasına kaldırılarak yelevari enseye yayılmış uzun artist saçları, *marin** yakalık, yelpaze gibi göğüs üzerine, açılmış gevşek düğmeli bir kravat..."

"Evet... Bu hiç öyle değil... On dokuz, yirmi yaşındaki Mösyö Leon ve mektep arkadaşı olabilmek için bu sima da karttır.

* (Fr.) Denizci.

Lakin bence mücerrep olan bir şey var. Fotoğraf makinesi her zaman tabiattan doğru istinsah etmiyor. Çok defa yalan söylüyor. Bazı kart simaları gençleştiriyor, bazı tazeleri de kartlaştırıyor. Onun bu yalancılığını rötuş ile tashihe uğraşıyorlar amma o zaman iş daha ziyade bozuluyor."

"Ekseriya marifet makinede değil, ziyanın çehreye suret-i aksindedir..."

"Her ne olursa olsun fotoğraf Mösyö Alber'in yüzünü biraz kartlaştırmış. Mesele bundan ibaret..."

İki taharri memuru fotoğrafiyi cebe koydular. Madam Vangel'in mahzenine kadar uzanan tahkikattan kimseye bir şey sezdirmeksizin ellerine tütün paketi ve kibrit kutusu dolu bir çanta uydurarak Beyoğlu'nun bahçelerine, barlarına, birahane ve gazinolarına, tiyatrolarına, sinemalarına girip çıkmaya başladılar.

İki üç hafta kadar karşı yakanın gezmedikleri delik deşiğini bırakmadılar. Aradıklarını bulamıyorlardı. Fakat bu işte ümitsizlenmeye gelmez. Talih ne kadar size yardımını esirgerse siz de onu insafa getirmek için uğraşmakta o kadar musırr olmalısınız. Remzi Efendi taharriden bıkmaz ve yılmazdı. Lakin canilerin cinayet akabinde İstanbul'dan firar etmiş bulunmaları ihtimali biraz neşesini kaçırıyordu. Çünkü hep bu araştırmalar akim kalarak heba olacaktı.

Nihayet bir gün açık bir havada Kâğıthane sırtlarına tenezzülle çıkan otomobillerden birinin içinde, ceplerindeki fotoğrafinin sahibine, yani Mösyö Alber'e endamıyla tesadüf ettiler. Yanında bir de şık ve genç kadın vardı. Şüphesiz Matmazel Flora olacak... Günahları üstlerinde kalsın ya hemşiresi veyahut herhangi bir sebeple ise bu nam altında beraber yaşadığı metresi... Ve cinayet refikası...

Taharri memurlarının sevinçlerine payan yoktu. Sevgilisini kaybetmiş bir mütehassis âşık gibi her gün baka baka ceplerindeki fotoğrafinin en ince teferruatına kadar tamamıyla bellemişler-

di. Çukur gözlerin üzerindeki ince ve ziyade mukavves kaşlar, biraz semerli burun, kudret elinin fazla yırttığı büyük bir ağız, hürmetlice kulaklar hep hep mukavva üzerindeki çehreye aynı aynına benziyordu.

Avlamak istedikleri cinayet kuşları bunlardı. Fakat şimdi bu avları birdenbire bir dal üzerinde serbest gördüler. Yakalamak için ökseleri, kapancaları yoktu. Şimdi tozu dumana katarak otomobiliyle gözleri önünden kaybolabilirlerdi. Az bir müddet Remzi Efendi orada tarassutta kaldı. Seyit Efendi gitti, hemen bir otomobil kiralayarak geldi. İki memur içine yerleştiler. Artık İstanbul'un öbür ucuna kadar avlarını takip edebilirlerdi.

Mösyö Alber'in yanındaki kadın da modayı cıvıtmadan gustoluca giyinmişti. Uzaktan genç ve güzelce görünüyordu amma Flora'nın dilberliği hakkında işittikleri metihlere tevafuk edecek kadar taşkın bir letafette değildi.

Remzi Efendi cebinden küçük bir çifte dürbün çıkardı. Pencerenin kenarından sözüm ona bu iki kardeşin çehrelerini tetkik ederek:

"Kadın, aleladenin biraz fevkinde... Methini dinlediğimiz gibi öyle ahım şahım bir şey değil. Yeminle söylerim ki gülüşleri, birbirine bakışları hiç hemşire birader tavırlarını andırmıyor..."

Dürbünü Seyit Efendi alarak:

"Bunların suratlarında ne Kerem ile Aslı'nın tutuşturucu aşkı var ne de Paul ile Virginie'nin* masumâne muhabbeti... Kadın haftalık apartman gibi gönlünü kiralayan bir sevda yosmasına benziyor. Fakat onların temizcesi..."

"Binaenaleyh sevdalarında cinayet çıkarmaya kadar fışkıracak bir şiddet eseri görülmüyor."

Flora, bir diğer otomobil penceresi arkasından tarassut edildiklerinden habersiz, konuşuyor ifadesini ellerinin işaretleriyle kuvvetlendirirken parmaklarında elmaslar parladığı görülüyordu.

---

* Bernard De Saint Pierre'nin çocuklar için yazdığı kitap.

Daha öte tarafta, açık bir faytonda, Beyoğlu umumhanelerinden birinin bir canlı sermayesi tuvalet ve giyinmek için sanki renk aramış, tabiatın bazı nevi papağanları süslediği allı, yeşilli kıyafeti pek beğenerek tıpkı o şekle girmişti. O sanata has edalar içinde kiralık vücudunu teşhir ediyor ve etrafa dolaştırdığı süzgün davet nazarlarına evet diyecek gözler arıyordu. Flora, fahişeliğin bu nazarları çeken renkli reklamına ne kadınlığının insafsız istihzasıyla gülüyor, ne olduğu işitilemeyen tuhaf tenkitler yürütüyordu.

Vakit gecikti. Arabalar dağılmaya başladı. Tepedeki birikinti gittikçe seyreliyordu. Mösyö Alber'in otomobili de iri iri birkaç hareket soluğu aldıktan sonra Şişli yoluna düzeldi. Öteki de mesafeli bir takiple yürüdü. Öndeki otomobil, Şişli Caddesi'nin sağ taraf yan sokaklarından birinde Avusturyalı Madam Groser'in meşhur evi önünde durdu. Burası misafirhane, birahane ve hele hususi mülakatlar için her şeydi.

Remzi Efendi, her türlü ihtimale karşı Seyit Efendi'yi arabada bırakarak kendisi iki üç dakikalık bir ara ile evin çıngırağını çekti. Kapı açıldı, içeri daldı. Hane pek büyük değildi. Merdivenden çıkınca birinci kat sofasının etrafındaki odaların birinde Alber ile Flora'nın masa başında oturduklarını gördü. Kapılarını örtmemişlerdi. Güle eğlene biralar, mezeler ısmarlıyorlardı. Taharri memuru bu çiftin sözlerini işitmeye en müsait bulduğu odaya girdi. Belinden irili ufaklı bir demet anahtar sarkan açık mavi prostelalı kırk beşlik şişmanca bir kadın müşterilere karşı göstermeye idman peyda etmiş olduğu sahte bir tebessümle Remzi Efendi'nin önünde durarak:

"Evimizi unutmuştunuz. Kaliba yolunuzu şaşırdınız da bugün bugda geldiniz. Maşallah hoş geldiniz. Fakat niçin yalnız geldiniz, gecen saneki küçük güvegcin ne oldu?"

Remzi Efendi buraya ne geçen sene gelmişti. Tabiî ne güvercinden, kumrudan haberi vardı. Kadının bu *atmasyon*'larına latife ile mukabele etmek için karşıdaki odalardan ikisinin kapalı kapılarını göstererek:

"Galiba bu akşam çiftehanelerinizin çoğu dolu..."

"Allah böyle buyugdu. Big egkekle begabeg daima big kadın olacak."

Oraya kadınsız gelmek şüpheyi davet ettiği için Remzi Efendi derhal makama münasip şu yalanı uydurdu:

"Benim güvercin şimdi gelecek. Aşağıda beni sorarsa buradadır deyiniz... Adımı biliyor musunuz?"

"Sizin ad... biliyogdu... Nugi Bey..."

"Nuri Bey değil, Şakir Bey..."

"Bigavo... Şakig Bey, şimdi aklında geldi... Gövegcin gelince söyleyeceğim... Senin Şakig Bey yukagda... Müjde elacağım... Hem ondan, hem senden... Şimdi o gelince kadag efendim bir şey içmiyogsunuz?"

"Bir bira getir bakalım..."

"Biga ile begaberg meze ne istiyog. Vag bütün tuğlu peyniğ, çeğvelâ salata, katı olmuş yumugta..."

"Şimdi bir türlü bir şey getir. Güvercinim geldikten sonra her türlüsünden getirirsin..."

XXIII

Remzi Efendi bulunduğu odadan Alber ile Flora'nın lakırdılarını yarım yamalak seçiyor, bir parçacık eğilirse yüzlerini de az buçuk görebiliyordu. Bî-fütur yüksek sesle Fransızca görüşüyorlardı. Hususi oturulur bir ev intihap ettikleri halde odalarının kapısını niçin kapamadıklarına polis memuru şaşıyordu. Aralarında aşk ve cinayete dair pek hararetli bir bahis açılmıştı. Alber diyordu ki:

"Cinayet, insanlar arasında dört mecradan akar. Para, aşk, tahkir, intikam..."

Flora mütevahhiş bir sesle:

"Hamakat ve cehaleti de unutmayınız... Bunlar da en işlek beşinci ve altıncı cinayet caddesi olabilirler."

"Fakat en asilâne cinayet, aşk mecrasından akandır..."

"Of, işte bunu hiç anlamam... Cinayette asalet olur mu? Ver bana para cüzdanını yoksa seni öldürürüm. Bunu anlarım. Fakat aç bana gönlünün kapısını yoksa onu kurşunla, hançerle delerek içeri girerim... Bunda asalet değil, zerre kadar mantık bile yok.. Silahınızla fethettiğiniz bir gönül aşkınız için bir makarr olamaz."

"Fakat Fani, ekseri kadınlar gibi sen de derin düşünmeden söylüyorsun..."

Remzi Efendi bu Fani hitabına dikkat etti. Demek Flora, Fani olmuştu. Demek bunlar şimdi kendilerinin olmayan isimlerin himayesi altında yaşıyorlardı. Bu iki sevdazedenin baş başa verip de aşkın türlü ruhu okşayan esrarından, lezzet ve neşvelerinden bahsedecekleri yerde cinayetten dem vurmaları garip görülecek hallerdendi. Yoksa ettikleri cinayete hâlâ kanamamışlar, aldıkları paralara doyamamışlar mıydı?

Sonra Fani cevap verdi:

"Bernar, sen de her söz arasında erkekliğin kadına akılca tefevvukunu ispat için hemen bir fırsat ararsın. Bu mesele erkeğine, kadınına göredir. Ahmak erkeklere tefevvuk edecek zeki kadınların vücutlarını büsbütün inkâr edebilir misin? Emin ol, kadının yüreğindeki rikkat ve şefkat erkeklerin bütün faziletlerine galebe eder..."

Şimdi de herifin ismi Bernar olduğu anlaşıldı. Bu ne demekti? Müthiş bir cinayet işledikten sonra böyle sadece isim tebdiliyle zabıta takibâtından kurtulmuş olacakları kanaatiyle mi yaşıyorlardı? Yoksa bunlar hakikaten Alber ve Flora değil miydiler? Yanlış bir iz üzerine mi gidiliyordu? Fakat bu Alber, nam-ı diğerle Bernar'ın çehresi Madam Vangel'in Kumkapı'daki mahzeninde bulunan resme bu kadar aynı aynına nasıl benzer?

Remzi Efendi'ye aklî muhakemâtı haricinde o meslekte iktisap ettiği rüsuhtan doğan bir sevk-i tabiî bu Fani ile Bernar'ın kesik baş cinayetiyle münasebettâr bulunduklarını ihsas eder gibi oluyordu. Bu âşık ile maşuka hakikaten Alber ile Flora olmasalar

bile herhalde takiplerinde devam icap eden şüpheli eşhastan idiler. Bernar iddiasında devamla:

"Anlatamadım. Kadınlara meram anlatmakta kullanılacak o has lisanı bulamadım. Ben, muslihâne fethedilip de içlerinden silahla, bomba ile çıkılan kadın kalplerinden bahsetmek istedim. Mesela onlar... İşte sana sıcağı sıcağına bir misal. Fakat burada erkekle kadının yerlerini değiştirmeliyiz. Bedbaht kadın âşıkının günahı yüzünden iki defa... üç defa cani oldu..."

"Aman Bernar bana yine onlardan bahsetme. Artık dinlemeye sinirlerimin tahammülü kalmadı. Sanıyorum ki her erkeğin göğsünde çarpan yürekte o menhusunkiyle bir akrabalık vardır."

Bu muammalı mükâleme tarzı ne idi? Serbest ve hızlı konuşuyorlardı amma sözler bir nevi şifre muğlaklığını aldı. Remzi Efendi bu esrarlı bahsin alt tarafını can kulağıyla dinlemekte iken prostelalı kadın gelip önüne dikilerek:

"Şakig Bey hâlâ yalnız otuğuyoğsun... Senin güvegcin gelmedi. İsteyoğ musun getigiyom sana başka biğ güveğcin, göğecek-sin hem daha gozel (zabıta memurunun kulağına eğilerek) hem çok ucuz... Sen benim eski dost, bunun için..."

Remzi Efendi büyük bir hakikate ermek muhtemel olduğu öyle bir anda bu kadının gelmesine kalbinden lanet etmekle beraber:

"Olmaz madam, olmaz... Ben başka bir güvercin alamam. Çünkü benimki pek hiddetli, ateşli ve yamandır. Gelip de burada benim yanımda başka bir güvercin görürse bu evi takımıyla başımıza indirir. Sonra burada ne şişe bırakır, ne bardak, ne meze, ne tabak..."

"Senin güvegcin geliğse bize soğacak ki Şakig Bey buğda mı? Biz de diyeceğiz: 'Hayığ, yokduğ...' Neğden bilecek ki buğdasın, elbette gidecek..."

Şişman madam, güveğcin takdiminde böyle ısrar etmekte iken karşıki kapının aralığından bu icbar ve istiğnayı dikkatle dinleyen genç bir kadının boyalı yüzü arada bir görünüp kay-

boluyordu. Kümesinde bir eş bekleyen güvercin galiba bu nazenin olacaktı.

Remzi Efendi, bu güvercin tellalını başından epeyce güçlükle savdı. Yine öteki odadaki çiftlere kulak verdi. Lakin maalesef o muammaya benzeyen cinaî bahis kapanmış, şimdi afakî şeyler konuşuyorlardı.

Boş güvercinlikler bütün dolmakta, evin ticareti buram buram kıvamını bulmakta iken oraya girinceye kadar taharri memurları için Alber ve Flora ismiyle tanılan ve şimdi Bernar ve Fani namlarını alan bu erkekle kadın hesaplarını görerek birahane unvanı altında başka alışveriş yapan bu mahalden çıktılar. Otomobillerine bindiler. Polis memurları da kendininkilere atlayarak takibe koyuldular.

Seyit Efendi hemen sordu:

"Ne yaptın? Ben burada meraktan çatlıyorum..."

"Ben de içeri girdiğimden on derece fazla bir merakla dışarı çıktım."

"Acayip..."

"Acayibin acayibi..."

"Tuhaf..."

"Bilakis feci..."

"Hiçbir şey öğrenemedin mi?"

"İsimlerinin Alber ile Flora değil, Bernar ile Fani olduğunu öğrendim. Birbirini öyle çağırıyorlar..."

"Daha başka?"

"Daha başka gördüğüm, işittiğim şeyleri pek aklım almadı..."

"Ne gibi?"

"Madam Groser'in evine niçin gelinir?"

"Hususi bir odada halvet olmak için..."

"Bunlar bilakis odalarının kapısını açık tuttular. Ve bağıra bağıra konuştular. Oraya gideceklerine büyük cadde üzerindeki birahanelerden birinin penceresi önünde oturabilirlerdi. Bundan bir şey anlayamadım..."

"Öyle ise takip olunduklarının farkına varmışlar, şaşırtma yapmak için kurnazlığa başlamışlar..."

"Neye hükmedeceğimi şaşırdım. Gece gündüz bir arada yaşayan erkekle kadının o evin hususiyetinden istifade aramayacakları malum bir şey..."

"Bu garip hareketleri, takip olunup olunmadıklarını anlamak için başvurulan kurnazlıktan başka bir şey değil..."

"Nasıl?"

"Kâğıthane sırtında bizim otomobil penceresi arkasından dürbünle onlara baktığımızın farkına vardılarsa, peşlerine düştüğümüzü görünce Madam Groser'e girmeleri bizim de oraya girip girmeyeceğimizi anlamak içindir. Sen de onların arkalarından eve girdin. Halbuki yanında bir kadın yoktu. Kadınsız Madam Groser'in birahanesine gidilmez. İşi büsbütün çaktılar."

Öndeki otomobil vasat bir süratle gidiyordu. Taksim'e varınca topçu kışlasının biraz ilerisinde durdu. On dakikalık bir tevakkuftan sonra yine geri döndü. İki otomobil biri diğerini kovalayarak Harbiye'yi geçtiler. Öndekilerin bu manevradan maksatları ne idi? Taharri memurları bunu düşünmekte iken birinci otomobil, Osmanbey gazinosunun köşesinden sağa döndü. Sokağın içinde birkaç saniye ilerledikten sonra yine sağ cihet hanelerinden birinin önünde durdu. İçindekiler indiler. Otomobil ileri doğru sürdü gitti. Mösyö Bernar'la refikası Fani önünde durdukları hanenin açık kapısından girdiler.

Taharri memurları da bir kenarda beklemesini şoföre tembihle arabalarını terk ettiler. Fakat şimdi ne yapacaklardı? Evin önünde dinlemeyi veya sokakta aşağı yukarı gezinmeyi muvafık bulmadılar. Hanenin tamam karşısındaki pastacı dükkânına girdiler.

Seyit Efendi: "Eğer Mösyö Bernar ile refikası hakikaten bu hanede ikamet ediyorlarsa bunların hayatında zabıtadan ve kimseden gizleyecek bir şeyleri bulunmamak lazım gelir. Çünkü burası pek göz önünde bir yer..."

Remzi Efendi gözlerini karşıki evi tarassuttan ayırmayarak:

"Şimdi bizim için en önce tahkiki icap eden bir şey var..."

"Nedir?"

"Şu eve giren kadınla erkeğin isimleri hakikaten Bernar ve Fani midir? Burada kiracı mıdırlar? Ne zamandan beri ikamet ediyorlar?"

"Evet, fakat ortada bir şüphe uyandırmadan bunları hemen şimdi nasıl tahkik edebiliriz?"

"Sen bana şuradan, aktardan bir mektupluk kâğıt ile bir zarf getir."

Seyit Efendi sipariş edilen şeyleri derhal alıp geldi. Remzi Efendi cebinden bir mürekkepli kalem çıkararak bir Hıristiyan fakir kadın ağzından iane talebini müsterham birkaç satırlık bir şey karaladı, zarfladı. Ve üzerini Mösyö Bernar'a yazdı. Bu tezkereyi götürdü, hanenin kapıcı kadınına vererek "Mösyö Bernar cenaplarına takdim olunacaktır," dedi. Kapıcı kadın zarfin üzerini okuyarak:

"Yalnız Bernar değil, ona Mösyö Bernar Dorini derler..."

"İsim eksik yazılmış ise affedersiniz. Kime verileceğini anladınız ya bu kâfidir..."

"Anladım... Söyleyenden dinleyen arifi gerek. Fakat bu da böyle dımdızlak Mösyö Bernar yazılmaz."

"İşte bir daha söylüyorum affedersiniz, madam. Mektup benim olmadığı için kabahat de benim değildir. Komşum fakir ve hasta bir kadın vardır. Buradan geçeceğimi bildiği için Mösyö Bernar cenaplarına takdim edilmek ricasıyla bunu bana verdi."

Kadın hiddetle:

"Demek bu dilenci mektubu... Alınız geriye, efendi. Namlarına gelecek bu yolda mektupları kabul etmemekliğim için bütün kiracılarımız tarafından tembihliyim."

"Mösyö Bernar Dorini için çok zengin diyorlar. Fıkaraya birkaç lira verirse nesi eksilir? Bahusus bu yakınlarda da yine büyük bir servete konmuş..."

"Çok zengin olduğundan haberim yok. Bu yakınlarda servete konduğunu da sizden işitiyorum. Herhalde fakir bir adam değil, fakat onun parası metreslerine yetişmiyor..."

Remzi Efendi öğreneceğini öğrendi. Demek peşinden dolaştığı bu delikanlı oralarda hakikaten Mösyö Bernar Dorini namı altında yaşıyordu. Fakat aslını faslını Allah bilir. Çünkü bu isim pek sağlam bir hüviyet tespit etmiyordu. Eline geçen para metreslerine yetişmiyormuş. Bu Mösyö Bernar aranılan kâtil Alber olmasa bile ondan pek temiz bir ayakkabı da değildi.

Taharri memuru, kapıcı kadının kabul etmediği mektubu cebine koydu. Pastacı dükkânına döndü. Tahkikini arkadaşına anlattı. Mösyö Bernar Dorini'nin ihtimal-i hüviyeti hakkında uzun uzadıya konuştular.

Seyit Efendi: "Bu herif her kim olursa olsun arkasını bırakmamalıyız. Çünkü Madam Vangel'in mahzeninden fotoğraf camı çıkan bir adamın bu cinayetle bir bulaşığı bulunması ağleb bir ihtimaldir."

"Ben de bu fikirdeyim..."

Birkaç pasta çiğneyerek o günün akşam yemeğini yemiş oldular. Biri pastacıda oturuyor, öteki dışarıda biraz nöbetleşe tarassut yapıyorlardı.

Nihayet tiyatro, sinema, bar gibi Beyoğlu'nun gece eğlenceleri başlayacağı bir zamanda karşıki evden mahut erkekle kadın kol kola çıktılar. İki zabıta memuru da muhtelif mesafelerden ayrı ayrı avlarını takibe girişiler.

Bernar ile refikası caddede tevakkuf mahallinde tramvay beklemek için durdular. Bu intizar esnasında kadın arada bir asabî bir hareketle refikinin kolundan çekip kulağına bir şeyler fısıyor ve sonra mütecessis, mütevahhiş etrafına bakınıyordu. Acaba ne diyordu? Bu telaşların, bu sinirlenmelerin sebebi ne idi? Takip olunduklarının farkına vararak heyecana mı düşüyordu?

XXIV

Römorklu bir tramvay geldi. Ön vagona avlar, arkadakine memurlar atladılar. Şimdi tramvaylar raylar üzerinde akarken arabadan arabaya her iki taraf da birbirini tarassut ediyordu. Taharri memurları aralarında:

"Çaktılar..."

"Evet."

"Şimdi bizi satmak için bir yol düşünürler..."

"Belki fakat faydasız..."

"Niçin?"

"Çünkü ikametgâhlarını biliyoruz."

"Bu bilgimize çok güvenmemeli... İkametgâhlarına avdet etmeyiverirler."

Binaenaleyh memurlar avlarını bir lahzacık gözden ayırmıyorlardı. Tramvay, Parmakkapı'da durdu. Öndekiler indiler.

Sinemaların önüne toplanmış halkın bir kısmı tepelerinden yağan kuvvetli elektrik ziyaları altında ilanların tabiî cesametten büyük allı yeşilli devlere benzeyen resimlerine bakıyor, birtakımı da programları okuyarak Lüksemburg, Odeon, Vaynberg* ve sairleri arasında ber-vech-i tercih arıyorlardı.

Birinin önüne ahali ziyade birikmişti. Müthiş cinaî bir filmin resimleri karşısında herkes kendi zihniyet ve muhakemesine göre tefsirlerde bulunuyordu. Haydut bakışlı iriyarı birkaç kâtil ak sakallı bir ihtiyarın başına üşüşmüş, zavallıyı kocaman parmaklarının tazyiki altında boğuyorlardı. Mahnukun gözleri dışarı fırlamış, mosmor dili ağzından sarkmış, çehresi yürek dayanmaz, feci bir manzara almıştı.

Mösyö Bernar ile refikası Fani bu cinayet sahnesinin cazibesinden kurtulamayarak bilet almak için gişenin önüne gittiler. Yirmi dört numaralı locayı aldılar. Remzi Efendi de yirmi beşi aldı. Kaçanlar ile kovalayanlar gişenin aydınlığı içinde yüz yüze geldiler, birbirlerini yakından gördüler.

---

* O dönemde Beyoğlu'ndaki sinemalar.

Şaşılacak şey... Fani hiç korku, ürküntü, helecan eseri göstermedi. Bilakis fütursuz, müstehzi, ince bir tebessümle iki taharri memurunu tepeden aşağı süzerek refikinin kulağına bir iki kelime fısladı. Yürüdüler. Berikiler de arkalarından... Seyit Efendi arkadaşının kulağına:

"Bu kadar da aleni takip olur mu?"

"Niçin olmasın? Onlar bizden çekinmedikten sonra biz onlardan mı korkacağız?"

"Bunların gösterdikleri bu fütursuzluğun altında mutlak bir dubara saklıdır. Bu akşam bize bir oyun edecekler..."

"Oyun etmenin tavı biraz geçti. Artık elimizden kolay kurtulamazlar..."

Sinemaya girildi. Madamla mösyö yirmi dört numaralı locaya, taharri memurları da onun bitişiğindeki yirmi beşe oturdular. Açık mesafelerden ihtirazla birbirlerini gözetleyen bu dört kişi şimdi yan yana localarda yekdiğeriyle ense enseye, yüz yüze ve hemen nefes nefese idiler.

Parter'e*, localara, *paradi*'ye** halk ağır ağır doluyor, sinema garsonları aşağıda müşterilerin ellerindeki biletlere bakarak onlara oturacakları mevkileri gösteriyorlardı.

Birdenbire ziya muslukları kapandı. Ortalık simsiyah kesildi. Makinenin hırıltısıyla beraber perdede şekiller oynamaya başladı. Birkaç metre murabbaı amudî bir satha engin denizler, tepeleri bulutlara karışmış en mehip dağ silsileleri, hudutlarına göz ulaşamayan nihayetsiz yeşil ormanlar, dünyanın en meşhur, en büyük şehirlerinin, en kalabalık, en geniş caddeleri sığdırılıyordu. Bu cihandan cesim parçalar, kıtalar ihtiva eden aynı saha, bazen içine dört kişi sığamayacak kadar mukassi bir odacık oluveriyordu. Hep bunlar fotoğrafya ile menazır fennin birleşmesinden cilvelenen mucizelerdi.

---

* Zemin katı, alt kat. (Fr.)

** En üst balkon. (Fr.)

Piyano ile kemanların hem ahenk söyledikleri bir valsin ağır, ezgili makamı arasından bir manzara gösterildi. Sonra komik bir numara... Bir otomobil çattığı yerleri devirerek gidiyordu. Dükkânların camekânları tuzla buz oluyor, beş altı katlı binalar peynir gibi sapır sapır sokaklara dökülerek bir yığın enkaz halini alıyor, bu frensiz, dümensiz, şoförsüz alabildiğine giden otomobilin altında kalan insanlar maazallah sokaklarımızda hakiki numunelerini gördüğümüz gibi kafa, kol, bacak parça parça kanlar içinde hareketsiz yatıp kalmıyorlar, bu sinema kazazedeleri kalkan balığı gibi yamyassı kesilmiş bir halde ayağa kalkıp yürüyorlardı. Bu tuhaflığın önünde artık çocuk, büyük fark olunmuyor, bütün halk (hele bazıları gayriiradî bir ifraz vukuunu men için kasıklarını tutarak) gülmeden kırılıyorlardı...

Biz sanatça o kadar iptidaîyiz ki birçok cihetlerce büyüklerimizi çocuklarımızdan zihniyetçe ayırmak kabil olmaz. Vara güleriz, yoğa güleriz. İşte onun için bizde mizah gazetesi çıkarmak Yeni Cami mektubu yazmak* kadar kolaydır. Çocuk avutur gibi "cee" deseniz karileri kahkahadan bayıltırsınız. Güldürmenin bizde sanatla, fenle hiçbir münasebeti olmadığı için en kaba, ümmi adamlara komiklik payesi veririz. En galiz sözleri tuhaflık sanırız. Saf adamların bir kere gülme damarları sarsıldı mı artık ağlanacak şeylere de gülerler...

Mösyö Bernar ile refikası Fani, avamın bu saffetine iştirak etmediler. Hiç gülmediler. Bilakis bu sanatsızlığa gülenlerin zavallılıklarına karşı biraz somurttular.

Nihayet hazin bir hava ile büyük dram başladı. Ufkunda uzak bir köy görünen bir orman kenarında güzel bir delikanlı peyda oldu. Kâh kulaklarını uzun mesafelere vererek, kâh gözlerini ormanın yeşil derinliklerine dikerek bütün ruhuyla pür halecan bir şey bekliyor, bir yerde oturamıyor, cıva gibi oradan oraya akıyordu. Sonra birdenbire ormanın loş bir tarafından bir le-

* O dönemde arzuhalciler, Yeni Cami'nin çevresinde çalışırlardı.

tafet doğdu: Güneş saçlı, sema yüzlü bir kız... Evvela mütehassir, baygın delikanlı ile birbirine bakıştılar. Sonra mukavemeti yakan bir mıknatısiyetle kucak kucağa düştüler. Bu sevişme gitgide helecanlı bir ihtilafa, bir münakaşaya müncer oldu. Oğlan tapındığı kızı mühim bir hususun tervici için iknaa uğraşıyor, fakat kız kabul etmiyordu. Sonra bağırları dertli, gözleri yaşlı, hüzünler içinde birbirinden ayrıldılar. Diğer vakalar karışarak oğlanla kızın bu mülakatları tekrarlandı. Hep delikanlı niyazında, kız reddinde devam ediyorlardı. Nihayet erkek kadının pundunu buldu. Teklifini kabul ettirmeye muvaffak oldu.

Sonra ikinci kısımda şehirde bir ev gözüktü. Kız yarı metres, yarı hizmetçi vaziyetinde bir ak sakallı ile beraber yaşıyordu. Bu ihtiyarın arada bir odasına kapanıp kasasını açarak tomar tomar liralarını saydığı ve hizmetçinin anahtar deliğinden onu gözetlediği görülüyordu.

Bir gece karanlığında kız, sokak kapısını açtı. İçeriye yüzleri boyalı birtakım haydutlar girdi. İhtiyarı döşeğinde bastırarak onu çırpındıra çırpındıra bir tavuk gibi boğarlar iken seyircilerin içinde bu faciaya ağlayanlar, inleyenler oldu. Umumum bu heyecanı esnasında Madam Fani büyük bir teessürle "*Il me semble que j'assiste à l'étranglement de pauvre Raïf Bey...*"* demekten kendini alamadı. Kadın, Raif Bey cinayetiyle kendilerinin münasebetini ilan eden bu müthiş cümleyi epey yüksek bir ses ve açık bir telaffuzla söyledi. Hemen hemen pek garip bir itirafa benzeyen bu cesaret karşısında Remzi Efendi ne düşüneceğini şaşırdı. İşittiğini refiki Seyit Efendi'ye usulca tercüme etti. Onun da hayretten ağzı açık kaldı. Bu istiğraptan kendini toplamaya uğraşarak:

"Bu erkekle bu dişi, yaman mahluklara benziyorlar. Bunların bize bir oyun edeceklerini sana söylememiş miydim? İşte başladılar... Aman ayaklarımızı denk alalım."

---

* (Fr.) Sanki zavallı Raif Bey'in boğulmasını izliyorum.

"Evet... Takip olunduklarını anladılar..."

"Hiç şüphesiz..."

"Ey, bu muterifâne sözler ne oluyor?"

"İşte ona sen de şaş, ben de şaşayım..."

"Biz onları avlayalım derken onlar bizi kapana getirmeye çalışıyorlar..."

"Aman aman, boş bulunmayalım..."

İki taharri memuru böyle fısıldaşırlarken kadının bütün dikkatiyle kulak kabarttığı hissolunuyordu.

Sinema bitti. Ufak bir uğultu ile halk merdivenlerden, koridorlardan dışarı akıyordu.

Sokağa çıkınca Alber ile Fani kiralık bir otomobilin önünde durdular. Fakat binmezden evvel kadın kendilerini açıktan tarassut eden taharri memurlarını eliyle çağırarak bozukça bir Türkçe ile "Efendiler, rica ediyoğum. Bugda buyugıyorsunuz big pagça," dedi.

Memurları şimdi daha dehşetli bir hayret aldı. Bu davete icabetle yürüdüler. Dört kişi sokak fenerinin ziyası altında yüz yüze gelince Fani şimdi Fransızca ciddi fakat fütursuz bir tavır ile:

"Efendiler, siz bizi takip ediyorsunuz galiba?"

Remzi Efendi küstahâne bulduğu bu cesaretin önünde biraz kendini kaybedip yine toplamaya uğraşarak vereceği cevabı düşündü. Zahiren bu kadar merdâne ve cesurâne bir suale karşı inkârın mana ve faydası yoktu. Çünkü karşısındakilerin aldanır boydan olmadıklarını görüyordu. Binaenaleyh o da açık bir tavır ile "Evet, takip ediyoruz," cevabını verdi.

Kadın: "Raif Bey vakasından dolayı?"

Memur: "Evet, madam..."

Kadın: "Öyle ise her iki taraf için, yani sizin ve bizim için en az yorgunluk olacak surette hareket etmeliyiz..."

Memur: "Şüphesiz, madam..."

Kadın: "O halde efendim, otomobile buyurunuz. Birlikte bizim eve gidelim. Orada sizi meraktan kurtaracak izahatı verelim."

Bu teklif önünde Remzi Efendi düşünerek irkildi. Önce hesap etmiş oldukları veçhile acaba bir kapana mı düşürülüyorlardı. Zeki kadın memurun endişesine derhal intikal ile:

"Davetimi kabulde tereddüt gösteriyorsunuz. Ve bu hususta yerden göğe kadar hakkınız vardır. Çünkü bizim ne çeşit insan olduğumuzu bilmiyorsunuz. Hatıra her şey gelebilir... Fakat evvela herhalde şuna emin olunuz ki biz Nat Pinkerton* masallarındaki eşhastan değiliz. Kim bilir zihninizde bu saate kadar nasıl büyütmüş olduğunuz bu cinayet vakasının ne derece sade bir şey olduğunu bize gelince anlayacaksınız. Bununla beraber sözlerime emniyet edemiyorsanız lüzum gördüğünüz kadar ihtiyata riayetten geri durmayınız. Merkeze telefonla haber veriniz. Kapımızın önüne yirmi jandarma dikiniz. Ne yaparsanız yapınız. Fakat bu saatte bizi kafakola götürmeyiniz. Buna katiyen lüzum olmadığını göreceksiniz. Çünkü Beyoğlu gibi kalabalık ve her tarafı malum bir yerde Nat Pinkerton'un batakhaneleri, esrarlı mahzenleri, işkence mahalleri bulunmadığını siz bizden iyi bilirsiniz... İcap ettiği saatte usulü dairesinde ifade vermeye, Emniyet-i Umumiye'ye, adliyeye gitmeye hazırız. Allah göstermesin, biz cani değiliz. Vaka ile hiçbir münasebetimiz yoktur. Yalnız şimdi size anlatacağımız bir sebeple cinayetin cereyan suretine vakıf olduk. Bu vukufumuz da yenidir. Zabıta bunu bizden sormamış olsaydı bile yine biz gidip kendisine anlatacaktık... Bize inanmazsanız keyfiyeti İtalyan polisinden istediğiniz gibi tahkik edebilirsiniz... Bu açık sözlerime kani oldunuzsa otomobile buyurunuz... gidelim..."

Kadının yalandan, dubaradan uzak görünen bu sade ve pek tabiî sözleri polis memurlarının bir iki dakika evvelki dehşetli şüphelerini kızgın bir güneşe tesadüf eden buz kütleleri gibi eritti. Sanki onları biraz da afsunladı, büyüledi.

İkisi de otomobile atladılar.

---

* Ünlü bir kurgusal polis dedektifi.

XXV

Evin önünde indiler. Mösyö Bernar'ın üçüncü kattaki apartmanına çıktılar. Düğmelere basınca daire aydınlandı. Orta yaşlı bir kadın hizmetçi, misafirleri salona aldı. Her taraf temiz, mefruş ve süslü idi.

Mösyö Bernar yahut Bernardo aslen İtalyan ve burada Şark bankalarından birinde epeyce bir memurdu. Metresi Fani Avusturyalıydı. İkisi de uzun müddetten beri, her millet evladının macera ve maişet aradıkları Şark'ta kozmopolitizm hayatı içinde yaşayarak milliyet ve mezheplerini kaybetmiş gibiydiler.

Dinler hafifleyip mezhepler genişleyerek çürüyen ananeler sapır sapır döküldükçe zevciyet esasları kalmıyor. Devletlerin bünyanı gibi aile teşkilatı bozuluyor, zevcin zevceye, babanın evlada eski samimiyetleri değişiyor, dünyada bütün karabetler başka renklere giriyor, herkes birbirine yabancılaşıyor, âlemi egoizm boğuyor. İnsanlık arasında muhabbet, uhuvvet azalıyor.

Her gittiğiniz medeni memlekette bir oda ile beraber istediğiniz müddetle bir de kadın kiralayabiliyorsunuz. Uzak memlekette zevceniz varsa zararı yok o da orada bekleyedursun yahut aynı nevi hıyanetle sizden hınç alsın...

Bernardo ile Fani şimdiki zamanın nikâhsız karıkocalarından, papazların takdislerine bedel kendi gönüllerinin meyelanıyla birbirlerine bağlanmış ailelerden idiler. Münasebetlerini meşruiyete dökmek için hiçbir mani yoktu. Fakat hakiki karıkocalık kadrosuna girince bu haramilikteki lezzetin kaçacağına kaniydiler. İzdivaçtan ziyade gayrimeşru münasebetlerden haz arayanlar çoktur. Elbette bunun bir sebebi vardır. En büyük haz ve saadetin ne tarafta olduğunu evlilerden sorar iseniz onlar sizi de kendilerine benzetmek için meselenin aksini iddia ederler. Fakat zavallı evliler hemen daima meşruları olmayan kadınların, erkeklerin arkalarından ah çekerler.

İşte Bernardo ile Fani bu fikirde idiler. Birbirlerine şer'an bağlandıkları günü düğümün tazyikini hissederek çözülmeye uğraşacaklarını biliyorlardı.

Polis memurlarına o gece nefis bir çay ziyafeti verdiler. Süt kokan latif bisküvilerin, leziz pastaların, bonbonların, meyvelerin yenmesi arasında kadın macerayı şöyle hikâyeye başladı:

"Biz burada Alber ile Flora namları altında iki genç kardeş tanıdık. Oğlan çok haşarı, kız munis pek güzel ve sempatik idi. Burada yaşamak için gençlik ve güzelliklerinden başka hiçbir memba ve sermayeleri olmadığını görüyor ve elimizden gelebildiği kadar muavenetten geri durmuyorduk. Alber'i birkaç defa bankalarda hizmetlere koyduk, durmadı. Bir defasında küçük bir ihtilas yaptı. Ödedik. Çalıkuşu gibi daldan dala uçan kararsız bir çocuktu. Zavallı Flora'nın koyu mor kadife çiçeklerine benzeyen latif gözlerinden daima bir melal akardı. Bir gün geldi, gözyaşlarıyla kıvranarak dizlerime yattı 'Ah, hemşireciğim,' dedi. 'Mutekit değilim, fakat günahlarımı bir papaza itiraf ihtiyacıyla yüreğim yanıyor.'

"Aramızda şöyle bir muhavere açıldı...

"Ben: 'Nedir kızım? Vakıa dişi papaz olmaz amma sen beni öyle sayarak bütün dertlerini söyleyebilirsin...'

"O: 'Ah Fani, ah... Asıl dertler ne papaza, ne hekime söylenemeyenlerdir... İşte bu neviden gizli bir yara kalbimi kemiriyor, kemiriyor...'

"'Söyle kızım bana, söyle hafiflersin. Günahkârlara teselli vermek için mutlak papaz olmak lazım gelmez. Çünkü papaz da insandır ve hiçbir insan günahsız olmaz.'

"'Fani, kulağını bana ver. Bu kulağına söylediğimi öbür kulağın duymasın...'

"'Peki söyle...'

"'Alber benim kardeşim değildir...'

"'Ya nendir?'

"'*Aman*'ımdır...'

"'Ya?!'

"'Evet...'

"'Öz kardeşin değil ya. *Aman*'ın olmasında ne beis var?'

"'Fakat biliyor musun Fani, bu dünyadaki *false position*'ların* bu, en fenasıdır. Âleme karşı kardeş tanınmış olduğunuz bir erkeğin geceleri koynuna girmek.'

"'Bu ise kederin bir şey değil, kızım... Hakiki kardeş olmadıktan sonra aman ve metres halinde yaşamakla dünya yüzünde kimsenin işlemediği bir günahı icat etmiş olmuyorsunuz...'

"'Ah Fani, böyle deme... Bir sahte vaziyet daima insanı ondan daha fena sahte vaziyetlere düşürüyor...'

"'Peki, amma bu vaziyete girmeye seni kim icbar etti? İtalya'dan geldin. Burada seni hiç tanıyan yoktu. Kendini Alber'in hemşiresi ilan etmekten ne menfaat bekledin?'

'Bu yalanın mürettibi ben değilim, Alber'dir.'

'Buna neden lüzum görmüş?'

"'Alber bu memlekette büyüdü. Burada mektep ve terbiye gördü. Ana baba cihetinden, anonim bir hayat geçirdi. Lakin Beyoğlu'nda muhabbetlerini celp etmiş olduğu namuslu birkaç aile vardı. Onların himayeleriyle yaşıyordu. Beni onlara metres olarak takdim etse, bütün kapıların suratlarımıza karşı kapanacağını biliyorduk. Ah Faniciğim, bu genç yaşımda ihtiyar tecrübeleri geçirdim. Neler öğrendim... Neler öğrendim... Ne kadar fena olursan ol fakat kendini âleme iyi göstermek, iyi belletmek fennini bil... Şimdiki hayatın sırrı hep bu noktadadır. Yüzüne riyadan bir maske geçirerek kalbinin iğrençliklerini ört, iyiler zümresine girmiş olursun. İşte şimdi biz böyle yaşıyoruz. Kanlılar, kâtiller, şakiler, hırsızlar, belediyelerin fuhuş defterlerinde kayıtlı alenî ırz ticaretiyle geçinen kadınlar işte hep bunlar, maskesiz fenalık eden şerirler, ahlaksızlardır. İnsanların öbür kısmı gizli, yani maskeli günahkârlardır.'

---

* (İng.) Kandırmacalı durum.

"Flora, bana gelerek sahte vaziyetinden daima böyle şikâyetler ederdi. Kızın bu derin yeisindeki acı noktayı evvela pek iyi anlayamayarak bir gün yine böyle sahte vaziyetinden sızlanırken dedim ki:

"'Kızım bu haline taaccüp ediyorum...'

"'Niçin?'

"'Çünkü bu sahte vaziyete kendi kendinizi zora sokan yine sizsiniz... Kendinizi âleme hemşire birader olarak ilan etmeyip de karıkoca bildirmiş olaydınız ne lazım gelirdi?'

"'Derdimi anlamadın, Fani.'

"'Anlamadım...'

"'Ben galiba pek güzel bir kızım...'

"'Ooo! Buna hiç şüphe yok...'

"'Güzellik de bir nevi kapitaldir değil mi?'

"'Evet...'

"'Bu güzellik sermayesi nasıl işletilebilir?'

"'Türlü türlü...'

"'İşte bizimkisi senin düşünebileceğin türlülerin hiçbirine benzemiyor...'

"'Nasıl?'

"'Alber istiyor ki hem benim güzellik kapitalimi işletelim, hem de ben yine afif ve ona ebediyen sadık kalayım...'

"'Ciddi mi söylüyorsun? Yoksa zekâvetimi tecrübe için halli muhal bir bilmece mi uyduruyorsun?'

"'Hakikat söylüyorum...'

"'Hem güzellik sermayeni işletmek hem de *aman*'ına sadık kalmak... Bu nasıl olur?'

"'Nasıl olacak... İşte bundan da bir sahte vaziyet daha çıkıyor...'

"'Anlat merak ettim...'

"'Biz harice karşı iki afif kardeşten başka bir şey değiliz. Alber beni kibar dostlarına evlendirilecek bir kız olmak üzere takdim ediyor. Binaenaleyh bazen izdivacıma zengin talihler çıkıyor.

Beni onlara verecekmiş gibi görünerek Alber bir hayli zaman bu talihleri oyalıyor, işte bu iğfal müddetinde geçiniyoruz. Bu izdivaç namzedi ümidini kesinceye kadar bize yolunuyor. O çekildikten sonra başka bir namzet buluyoruz ve bu işi fuhşa düşmeden namuskârâne geçinmek sayıyoruz.'

"Bu tuhaf namuskârlıkla bir hayli vakit geçindiler. Artık sonra sonra Flora'nın av celp etmek için tuzağın önüne konan iştihâver bir yem hizmetini gördüğünü herkes bir parça anladı. Ustalıklı sandıkları bu geçinme yolunun da sonu çıkmadı. Maişetleri pek daraldı, artık ne Alber'in yaptığı resimler satılıyor ne de kimse bu şüpheli kardeşleri musiki, lisan ve saire derslerine çağırıyordu. Öyle bir vakit oldu ki bunların ne ile geçindikleri bir muamma şekline girdi. Bir gün Flora yine ziyaretlerinin birinde garip garip itirafâta girişerek:

"'Bu dünyada cinayetsiz hayat olmaz.'

"'Bu felsefeyi anlayamadım. Kim söylüyor böyle?'

"'Alber...'

"'Sen de bunu bir hikmet olarak kabul ediyor musun?'

"'Hayır, fakat işte bunun için her gün Alber ile mücadele, kavga ediyoruz...'

"'Bu karanlık, kanlı, vahşi felsefesini ne ile ispat ediyor?'

"'En büyük felsefe, kitap şeklinde neşrolunamayan hakikatlerdir. En küçük hayvanlardan insanlara kadar cinayetsiz hayat olamayacağı gibi yalansız da hiçbir içtimai heyet teşekkül edemez. En masumâne görünen fiil ve harekelerimizde birtakım cinayetler gizlidir. Umum insanlarca bunlar mafüvv görünür. Çünkü bunları işlemeden bir fert yaşayamaz. Meşru şekillere sokmak için bunların isimlerini değiştirmekle iktifa ederler. Görmüyor musun? Değil fertler, değil mahdut cemaatlar, koca koca milletler bile cinayetsiz yaşayamıyorlar. Yalnız şu kadar var ki bu umumi kıtale muharebe namını vermekle meselenin kirini pasını silmiş oluyorlar.'

"'Eh, sen buna ne diyorsun kızım?'

"'Ne diyeceğim, Fani? Alber'in bu kanlı felsefesi önünde çok sıkılıyorum. Bence muharebe başka, ferdî cinayet başkadır. Ve cinayet daima cinayettir... Alber ne kadar uğraşsa bu sakîm felsefesini bir hakikat olarak bana kabul ettiremez.'

"O günden sonra Flora'yı artık görmedim. Raif Bey cinayetini gazetelerde okuyunca hemen bu iki sevdalı kardeşi aradım. Fakat bir yerde bulamadım. Bu gaybubet üzerine canilerin bunlar oldukları hakkında bana şüphe değil, adeta kanaat geldi. Alber müthiş felsefesini nihayet bedbaht kıza kabul ettirmiş, binaenaleyh cinayetsiz hayat kabil olamayacağı nazariyesinin ilk tatbikini biçare Raif Bey'de göstermiş olacak..."

Remzi Efendi: "Madam, verdiğiniz bu samimâne malumata teşekkür ederiz. Lakin bu lütfunuzun itmamı lazımdır."

Fani: "Ne suretle?"

Remzi Efendi: "Bu saatte canilerin bulundukları yeri bize haber vermekle..."

"Ah, işte bu kabil değildir."

"Niçin?"

"Çünkü o bedbahtlar bu saatte hiçbir yerde değildirler. Artık yaşamıyorlar. Adalet-i ilahiye yerini buldu. Cehenneme bir taharri memuru izam-ı kabil ise bir diyeceğim yok..."

Fani, zabıta memurlarını iğfal için mi böyle söylüyordu? Remzi Efendi'nin iki kaşı arasında peyda olan şüphe hatlarından zeki kadın hakikate intikal ile "Merak etmeyiniz. Sözümü resmî bir vesika ile ispat edeceğim," dedi.

Kadın salondan çıktı. Taharri memurlarıyla kalan Mösyö Bernar sordu:

"Affedersiniz, bizim bu caniler ile tanıştığımızı nasıl keşfettiniz?"

Remzi Efendi: "Onların son defa ikamet ettikleri Kumkapı'daki hanenin mahzeninde bir klişe bulduk. Bunu kâğıda çektik. Çıkan resmi Alber sandık. Binaenaleyh bu resmin aslını bulmak için

İstanbul'un her tarafını aramaya başladık. Girip çıkmadığımız yer kalmadı. Nihayet bugün Kâğıthane sırtında size tesadüf ettik. Otomobilde oturuyordunuz. Maceranın mabadı malumunuz."

Remzi Efendi cebinden fotoğrafiyi çıkarıp Mösyö Bernar'a uzatarak:

"Bu sizsiniz değil mi?"

Bernar resme bakarak:

"Evet, benim. Tastamam kendim. Alber birkaç defa fotoğrafimı çekmişti. Nasılsa camlardan birini mahzende bırakmış... Böyle bir ihtiyatsızlıkta bulunduğuna ne iyi etmiş. Bu sayede sizinle müşerref olduk. Muğlak görünen bu cinayet de zabıta nazarında tavazzuh etmiş oldu. Kim bilir daha ne kadar müddet beyhude yere üzecek uzun bir yorgunluktan kurtulmuş oldunuz..."

Madam elinde küçük, şık bir ceviz çekmece ile avdet etti. Mini mini bir anahtarla bunun kapağını açarak:

"Zavallı kâtil dostlarımın ebedi ve müellim hatıralarını işte bu küçük mezara gömdüm. Bu kabri her ziyaretimde teessürüm artıyor. Flora'nın kendileri için yazdığı bu katil beratını okurken siz de bu caniler hakkında derin bir merhametle titremekten kendinizi alamayacaksınız sanırım... (Kutudan dolgun bir zarf ile beyaz bir ipekli mendil çıkarıp bu hazin yadigârları burnuna götürerek) İşte bu kâğıtlar ile bu mendil Flora'nın matemli titrek ellerinden aldıkları aselbent kokulu lavantanın rayihasını bile henüz kaybetmemişler. Ve bunu kaybetmemeleri için bunları sıkı sıkıya bu çekmeceye saklıyorum. Bu kokuyu burnum aldıkça Flora'yı yanımda sanıyorum. Çünkü Alber ile o daima bu lavantadan sürünürlerdi."

Fani, zarfla mendili Remzi Efendi'ye uzattı. O da burnuna yaklaştırarak:

"Hah, işte kuyuda bulduğumuz çengelli kurşunkalemi de tıpkı böyle kokuyordu."

Bu ince, beyaz ipekli mendilin iki mukabil köşesine biri erkek, diğeri kadın iki fotoğrafi çekilmişti. Alber ile Flora'nın re-

simleri... Her ikisi de çok genç ve güzel idiler. Hele kız pek müstesna, cazip lakin mahzun bir melahatle gözleri alıyordu. Alber mütenasip siması, başından siyah bir duman gibi fışkırmış gür saçları, biraz yana kaymış boyun bağı, müphem bir derinlikte mefkûresini arayan gözleriyle ve telebbüsçe gösterdiği derbederliğiyle bir artist tipi arz ediyordu.

Hakikat halin ne olduğunu henüz pek iyi anlayamayan taharri memurları bu iki genç ve güzel caniyi, kendi mesleklerine ait fevkalade iki numune tetkik eder gibi süzüyorlardı.

Fani, polis memurlarına iki zarf uzatarak:

"Bunun biri Flora'nın pek hazin bir rikkatle nakl-i macera edişidir. Daha doğrusu kendisiyle Alber hakkında yazdığı müessir bir katil ilamıdır... İkincisi, birincide hikâye edilen facianın sonu aynı aynına hakikate mutabık olduğunu teyiden İtalyan zabıtası tarafından verilen bir tasdikname suretidir... Bunları Türkçeye tercüme ettiriniz. Hakikat tamamıyla anlaşılır. Bize bir söyleyeceğiniz olursa buyurunuz. Bizi daima burada bulabilirsiniz."

XXVI

Flora'nın Fani'ye yazdığı itirafnamenin mütercem sureti:

Sevgili Fani,

Sen bu mektubu aldığın zaman ben ebediyetin kucağında hissiz uyumuş bulunacağım... Oh ne iyi... Çünkü benim için hissetmenin, mustarip olmadan başka manası yoktur. Pek fena ve müellim hadiseler arasında top atan bir müflis gibiyim. Kaç gündür bu acı hayatla olan alaka ve hesaplarımı kesmeye uğraşıyorum. Bu genç yaşımda kendi kendimin idam ilamımı yazarak ölüvermek kolay bir şey değil...

Fani, yer zalim, gök zalim, bütün tabiat zalim... Bu felaket dünyasında insan etrafına bakıyor. Kendine yine kendi cinsi in-

sandan vefa arıyor. Onu da bulamayınca bu felaketlerin sonuna, acıların söndüğü karanlık kuyuya atılmak istiyor. Bu dünyanın bütün sefaletlerine tahammül için Cenabıhak aşkı yaratmış... Bu âlemde aşktan ebediyen gülmüş bana kaç bahtiyar gösterebilirsin? Aşk, gönlümüzde yaşayan müthiş bir galeyandır. En mühlik hastalıklar gibi üç devresi vardır. İptida, vasat, intiha... Birincisinde vasıl arzusuyla yanarsınız, ikincisinde inkisar-ı hayale, üçüncüsünde istikraha uğrarsınız...

Aşk, iki kalbin karşı karşıya oynadıkları bir kumardır. Yenilen tarafın denizlerden, zehirlerden, iplerden, kamalardan şifa aradığı çok defa vakidir... Çünkü hilkıyyet hilkıyyete, mizaç mizaca, ahlak ahlaka, vicdan vicdana uymaz... Muhabbet sureta birleştiği gönülleri ekseriya hakikatte türlü imtizaçsızlık, tenafür ve felaketler içinde kıvrandırır...

Aşk için ruhun mürebbisidir, derler. Hayır, yalandır. O, musaplarını birtakım taşkınlıklara sevk ile bazen sersem, bazen deli, bazen arsız, bazen ahlaksız, neuzibillah bazen de kâtil eder...

Her çocuk gibi, ben de bu mektebe başlandım... Şaşılacak bir süratle icazet aldım. Hayatın bütün emellerine karşı yalnız muhabbette teselli arayan tecrübesiz her genç gibi ben de aldandım. Uçurumdan aşağı yuvarlandım... Düştüm... İndim... İndim... İşte şimdi sana ebediyetin bu derin siyah çukurundan sesleniyorum...

Fani, bu satırları sana vicdan denilen beşerî mahkeme huzurunda tebriye etmek için yazmıyorum. Çünkü o, ne sende var, ne bende, ne de bizim vicdansızlığımıza acıyacaklarda...

Ben ebediyetin bu uçurumuna riyadan, yalandan, iğfalden kurtulmak için atıldım. Lanet bu zemimeleri birlikte ahrete götürenlere... Her şeyi olduğu gibi dosdoğru söyleyeceğim... Ne ölülerden şefaat isterim, ne dirilerden dua... Ben artık hiçbir şeye muhtaç değilim. Fanilerin benim hakkımda isteyecekleri mağfiret, edecekleri tezkiye insaniyeti yani kendi kendilerini tenzih ve teselli içindir. Çünkü her insan birbirine benzer. Her nefis günaha münhemiktir. Onlar, bende kendilerini görmekten korktukları için sa-

lahımla alakadar görünüyorlar... Yoksa kim kime azizem... Açlıktan ölenlerin bazen ancak son nefeslerinde imdatlarına koşulduğunu hiç görmedin mi?

Fani, doğru söyleyeceğim fakat tıyneten bana müşabehetlerinden dolayı muğber olanlar şu ibret-amiz satırları karalayan dimağın doğruluktaki cüretine lanet edeceklerdir. Lakin bundan bana ne gam... Ben hiçbir tan-ı beşerin erişemeyeceği menzileye, bir hiçliğe karışmış olacağım...

Hayat bir maceradır. İlk nefesiniz ile başlar, sonuncusuyla biter. Bu intihasız âlem sahasında bir ummanın dalgaları gibi her hayat çırpına çırpına bir saadet sahili arar.. Lakin kimse aradığı bu selamet limanını bulamaz. Saadet öyle bir seraptır ki eliniz ile temas ettiğiniz günü dağılır. Etrafınızda bir şey kalmaz. Fakat bu hakikati tecrübe edenler mütenebbih olmazlar. Yine arkasından koşmak için yeni seraplar ararlar. En sahir, en mucizeli serap aşktır. Zehri sonradan duyulan bu kevserin lezzetini ben Alber'in kolları arasında tattım. Tecrübesizliğimin sevkiyle bu serabı hakikat sandım. Az bir müddet saadetin varlığına inandım. Onun vücuduna ikna için Alber beni hararetli kollarının üzerinde ne tatlı bir cennet ninnisiyle uyuttu... Bu rüyadan uyandığım vakit aşkın ruh-efza neşesi gitmiş, yalnız mühlik humarı kalmıştı.

Ahlakiyyun ne derlerse desinler. Horoz, tavuktan ta file kadar bütün hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da erkeğin savleti önünde dişide hilkî bir mutavaât meyli var. Erkek ruhunun ateşlerini gözlerinden saçarak baktığı vakit kadın benliğinin içinden "Hilkat vazifen budur, itaat et" mealinde ilahi bir ses duyuyor... İşte bana da böyle oldu. Ne kadar afif, temiz, saf bir kız idim. Bu dar-ı dünyada yalnız bir büyük validem vardı. Yuvanın kenarından yavrularına kâinatı göstererek hayatı, uçmayı talim eden bir çalıkuşu gibi masumiyetler içinde bana yaşamayı öğretir iken birdenbire Allah onu öbür dünyasına çağırdı. Bu koruyucu melekten mahrum kalınca etrafımı şeytanlar sardı. Bu iblislerin bana en

hoş geleni Alber oldu. Şahinler kuyulara düşmekten korkmaksızın nasıl göklerde süzülerek uçarlar ise ikimiz birlikte işte öyle dört kanatla uçurumların üzerinden havalandık.

Gönüllerimiz aşkla, ateşle, istikbale itimatla dolu fakat keselerimiz bomboştu. Bizi dünyaya getirenler sanki "Allah'ın mebzul havasını teneffüs bedavadır. İşte bununla yaşayınız..." nasihatiyle bizi bu hayat sahnesinin ortasına kapıp salıvermişlerdi. Allah'ın birtakım faziletler, mevhibeler, marifetlerle mübeşşir kulları bulunduğu gibi biz de kendimizi hilkî sanatkâr biliyorduk. Artistlerde idare, iktisat fikri, ferda endişesi, kazanç tasası olur mu? Sanatkâr sanat için çalışır... Onun müteali zihnine hayatın adi meşgaleleri giremez. Kasabı, bakkalı, ekmekçiyi düşünmek kaba insanların mahsusâtındandır. Sanat şerefiyle telif kabil olamayan küfürlerdendir... İlhamkâr dimağların gıdası maneviyâtta, bediiyâtta, maaliyâttadır. Biz sanıyorduk ki bütün dünya bizdeki büyük sanat istidadının meftunudur. Nereye gitsek bizi alkışlar bekliyor.

Biz bu zan ile semasında, güneşinde, bulutlarında, şehirlerinin kubbe, minare ve takları, harabeleri arasında sanat perileri uçuşan Şark'ın dillerde destan şiiriyetinden mülhem olmak için İstanbul'a koştuk. Alber beni böyle kandırdı... Vapurdan Galata rıhtımına çıktığımız günü sokaklarda karınca gibi kaynaşan halkın içine hüviyetsiz, şahsiyetsiz birer meçhul, garip fert olarak karıştık. Kimse bizim sahir mevcudiyetimizi avuçlarından takdirkâr sadalar çıkararak karşılamadı.

Biz İstanbul'a gelmezden evvel kendimizi her şey biliyorduk. Fakat o diyara girince hiçbir şey olmadığımızı anladık. Bize derlerdi ki Şark'ta en cahil bir Avrupalı dehrî geçinir. Başta şapka bir alamet-i deha ve hünerdir. Bu medeniyet serpuş altında Garp'ın pek çok beyinsiz kafaları, sürü sürü şarlatanları ilim ve sanatın her şubesinde birer harika kesilmişlerdir. Avrupa'nın çavuşu orada ferik yaşar, sülükçüsü hazık etibbadan geçinir, yol amelesi birinci derecede mühendis olur... Türk, etrafındakilere

bir takdirkâr medeniyet olduğunu ispat etmek için hanesini şapkalı mimara inşa ettirir... Nabzını şapkalıya uzatır... Nakdini ecnebi bankalara yatırır. Alışverişini hep din ve milliyeti haricindeki ticarethaneler ile yapar. Türk, asırlardan beri kanını, etrafını saran hasımlarına emdirdi. Gafletle sülük tutundu. Nihayet bünyesi zayıf, vücudu hasta düşerek ölüm döşeğine uzandı. Onu tedaviye uğraşır görünenlerin birer cellat olduklarını anladığı günü reçeteleri yırtmaya, ilaçları dökmeye kalktı ama iş işten geçmişti. Bizim İstanbul'a seyahatimiz Türk'ün işte böyle şapkadan hile sezinlemeye, teneffüre başladığı bir zamana tesadüf etti.

Şehrin diğer kısım sekenesi olan Rumlara, Ermenilere, Yahudilere gelince... Bunlar o kadar para âşığı çetin insanlar ki kendi milletlerinden olmayan sanatkârlara metelik vermiyorlar... Hüner talim edecekleri üstatları işe başlamazdan evvel o kadar inceden inceye imtihana çekiyorlar ki bu tetkik önünde onları hoca, kendinizi çırak sanırsınız...

Musiki, resim, lisan hocalıklarının bizim gibi hayalperestleri geçindirir birer sanat olmadıklarını pek acı tecrübeler neticesinde anladık...

Bir şey var ki işte yalnız o her memlekette para ediyor. Güzel kadın... Bu ticareti ne kadar ehl-i ırz görünerek yapar isen o kadar makbul olursun. Biz bunun şimdiye kadar hemen hiçbir revaç pazarına çıkarılmamış bir nevini işletmeye başladık. Bu doğrudan doğruya fahişelik değil bir nevi fındıkçılık, kahpelikti. Mademki maişet aramak için Şark'a geldik. Mademki hava ile yaşanamıyor, elbette istidadımıza göre uygun bir iş yapacaktık.

Alber beni zengin, terbiyeli, namuskâr delikanlıların muhitlerine götürüyor, ben de onlardan birinin gönlüne girmeye uğraşıyordum. Sonra izdivaç vaadiyle bu meftunumu yolmaya başlıyorduk. Nihayet tuttuğumuz avın tüyü, tüsü kalmıyor yahut ki saf delikanlı hakikati anlayarak bizden kaçıyordu.

Alber ile pek ateşli sevişiyor, birbirimizi ağyardan çıldırasıya kıskanıyorduk. Şu pek tuhaf tecellimize bakınız ki aramızdaki şid-

detli muhabbet başkalarının sevdalarıyla beslenme suretiyle devam edebiliyordu. Bu ince hilemiz anlaşılır gibi oldu. İğfal kapcasına artık bir aşk serserisi düşmüyordu. Yiyecek, içecek, giyecek ve yatacak yer o kadar pahalılaştı, öyle müthiş zaruret anlarına maruz kalmaya başladık ki eğer insan soymayı becerebileceğimizden emin olsak artık kesata uğrayan fındıkçılığı bırakıp yan cebimize bir revolver, belimize bir kama sokarak geceleri sokaklarda yolcu çevirmeye çıkmakta hiç tereddüt etmeyecektik. Ölmemek için öldürmek felsefesi misk gibi burnumuzda tütmeye başladı. Çünkü bu siyah muhakeme gözlüğü altından bütün dünyaya bakarak ölmeyenlerin gizli aşikâre muhtelif vasıtalarla öldürerek yaşadıklarını açıkça seçiyorduk. Çünkü bazı insanların bembeyaz keten örtülü, çiçeklerle süslü sofralarda nefis etler, bazılarının toprakla karışık otlar yemeleri, bazılarının yaldızlı tavanların haz-âver ziynetlerine gömülerek sefalar içinde uyumaları, bazılarının kâh kalbur gibi akan, kâh ateş gibi yakan tabii kubbe altında çukurlara kıvrılarak yatmaları ne demektir? Tabiat sahasındaki hayvanların inleri, kuşların yuvaları hep birbirine benzediği halde hayat tarzınca insanlar arasında görülen bu büyük ziynet ve sefalet farkı neden ileri geliyor? Asırlar arasında dereler gibi kanını döken beşer, aradığı tabii adaleti hâlâ bulamadı. Umumi olamayan hazlar, refahlar, büsbütün yok olsun... Lanet, insanlar arasına yerden göğe kadar farklar, nifaklar koymaya uğraşanlara...

Bugün insaniyetin muteber ve yüksek kürsülerinde ilim ve medeniyet hutbesi okuyan, sırtı pek, karnı tok, müteazzim, ilim ve fazlına mağrur felsefe müderrislerinin zamane icabına göre tertip edilmiş temkinli, klasik sözlerinden ziyade köşe başında haykıran sefil, cahil fakat hikemiyâtı amelî bir bilgiden saçılan aç, bedhah filozofun halkın kanına döktüğü zehirler, dünyayı sarıyor, sarsıyor. Avrupa sefilleri zaruretlerinin, felaketlerinin sebeplerini tahlile uğraşıyorlar, mesuller arıyorlar. Şark'ta öyle değil... Mütevekkil halk hayrı da, şerri de nasipten biliyor, boynunu büküp bekliyor.

Biz Garp'tan Şark'a böyle zehirlenmiş geldik. Zaruretimiz arttıkça, sefil bucaklarda bazı geceler aç yattıkça, muhteşem hanelerin manzaraları, şık otomobillerin homurtuları, zengin mutfaklardan gelen yemek kokuları bizi kudurtmaya başladı. Bir Bolşevik taburuna rast gelsek biz de baltalara sarılarak dünyayı yıkacak yakacak, otel, saray, banka, lokanta hiçbir şey bırakmayacaktık.

Alber servet, medeniyet, insaniyet, merhamet aleyhindeki müthiş nutuklarıyla her gece beni zehirliyordu. "Ah Floracığım!" diyordu. "Ah, ben yalnız bulunsam zaruretimden bu kadar meyus olmam. Seni gençliğinin icap ettirdiği zevklerden, eğlencelerden, refahtan mahrum gördükçe bitiyorum... Sana olan müfrit aşkımda mesut olmazdan evvel galiba cani olacağım..."

Ben bu müphem, karanlık sözler karşısında pek iyi seçemediğim bir uğursuzlukla titriyordum. Alber'in bu menhus cümlelerden maksadı ne idi? Biz nasıl cani olacaktık? Kimi öldürecektik? Zaruretin bazen tahammülümüzü yakan işkencesiyle kıvrandıkça ben de pür-dehşet bir yıkıcı kesiliyordum. Fakat biraz karnım doyduğu ve küçük bir eğlence ile sinirlerim yatıştığı zamanlar kadınlık rikkat ve şefkatim üstün geliyor, vurmak, öldürmek kelimelerini duyunca nefretle inliyordum...

Biz manen, maddeten bu halde, bu vaziyette, bu zihniyette iken Madam Parsih'in hanesinde Raif Bey'e rast geldik. Şişman, şen, şakacı, sevimli, zevkine sefasına düşkün bir ihtiyar...

Beni görünce bu geçkin çapkının iştiha ufkunda sanki bütün gönlünü ısıtan, hayalâtını nurlandıran, ümitlerini uyandıran, arzularını gençleştiren feyyaz bir güneş doğdu.

İlk telakide zavallı adamın gönlü çıralıdan yapılmış bir tahta perde gibi bana tutuştu. Musahabe esnasında bir muhtazır süzgünlüğü ile gözleri bana kayıyor, kendini kaybederek yaptığına şaşırıyor, ölüyor, bitiyordu.

Aşk defterime kaydolunanlar arasında hiç bu kadar geçkini yoktu. Ben bu son turfanda sevdaya gençliğimin bütün istiğrap ve istihzasıyla gülüyordum. Bazen de yanılmış olmaklığım ihtimali-

ni düşünerek kendi kendime "Bu adam beni sevse sevse ancak bir büyükbaba hissiyle sevebilir," diyordum. Fakat çok geçmedi. Yanılmış olduğumu anladım. Meğer o beni en ateşli bir genç feveranıyla seviyormuş. Günde birkaç defa gelip beni bulmayı, görmeyi mühim, büyük bir vazife şekline koydu. İkimiz baş başa yalnız kaldığımız zamanlar pek acayip tavırlar alıyor, renkten renge giriyor, dudaklarından mukavemeti nâ-kabil bir kalp taşkınlığının verdiği titreme ile anlaşılmaz, boğuk, kesik, mahcup kelimeler dökü-yordu. Nihayet bir gün bize Beyoğlu'nun en maruf lokantalarından birinin hususi bir odasında verdiği ziyafet esnasında Alber'in beş on dakikacık yanımızdan ayrılmış olmasından bilistifade yine büyük bir itirafta bulunacağını anlatır garip tavırlar almaya başladı. Aradığı cesareti bulmak için benim kadehimle tokuştu-rarak dolu bir şampanya dikti, bir iki kekeledi. Gulu gululamaya hazırlanan bir babahindi gibi kızardı. Kadehini benimki ile beraber bir daha doldurdu, oh nihayet iki şampanya arasında yeni lakırdı paralamaya başlamış bir çocuk safvetiyle "Flora... Floracığım..." dedi. Heyecandan kesildi. Gözlerimiz birbirine dikili bu halecanlı anın mühim birkaç saniyesini, bu ihtiyar müteheyyicin kalp darabanlarını dinleyerek sükûtla geçirdik. Nihayet... Evet, nihayet pek mukavim, zorlu bir söz kumaşı yırtar gibi şu birkaç kelimeyi parçalayabildi:

"Flo... Floracığım... Sana mühim bir şey söyleyeceğim."

Ben de işiteceğim bu mühim itiraf sırrının büyük merakı altında biraz üzülüp ezilerek "Buyurunuz," dedim.

O halecanının dalgaları içinde kesilen nefeslerini birbirine eklemeye uğraşarak devam etti:

"Fakat söyleyeceğim şeye hiç, amma hiç şaşmayacaksın. Bu... bu... bunun ne kadar ta... ta... tabii bir şey olduğunu sonra sana ispat edeceğim."

"Mümkün olduğu kadar şaşmamaya çalışırım."

Önümde, rolünü alkışlara seza, büyük bir maharetle oynayan bir aktör gibi dize gelerek:

"Fu-fu-fu-loracığım..."

"Efendim..."

"Benim zevcim... Of... Yok... Hayır... Zevcem olmak ister misin?"

Bu teklifi işitince sahnenin tabii komikliği karşısında gülmekle ihtiyara acımak hususları arasında mütehayyir, müteredditkaldım. Bu acayibin fevkinde tuhaf teklifi katiyen ve kahkahalarla reddedivermekle ihtiyara amansız bir nüzul darbesi indirmiş olmaktan korktum. Çünkü biçarenin hali o kadar acıklı, o kadar gülünç, o kadar şayan-ı merhametti. Ben de böyle bir teklif karşısında her afif kızın alacağı bir sıkılganlık tavrıyla mahcubâne önüme baktım. Biz böyle komedyanın idaresi en müşkül bir vaziyetinde iken Alber imdadımıza yetişti, bizi kurtardı.

***

O gece odamıza çekildiğimiz zaman günün macerasını gülerek anlattım. Alber benim bu gülüşlerime hiç iştirak etmedi. O bilakis ciddi bir düşünce ile somurttu. Sordum:

"Ne düşünüyorsun?"

"Bu anlattığın macera iffetle değil, pek ağır düşüncelerle karşılanmaya sezadır.."

"Ha anladım, izdivaç vaadiyle birçok kimseye oynadığımız yoluntu komedyasını bu ihtiyara da oynamak istiyorsun."

"Öyle değil mi ya? Raif Bey için çok zengin diyorlar... Kendisi o kadar görünmek istemiyor amma ben tahkik ettim. Yetmiş seksen bin liralık, belki de daha ziyade zengin bir adam imiş. Dişsiz bir bekâr ihtiyar bu kadar parayı neresine yiyecek?"

"Her birikmiş servette parasızların da hisseleri, hakları vardır. Zaman felsefesi bu değil mi? İhtiyarın yüzüne gülelim, hissemizi çekelim..."

"Yüksek bir zekâsın Flora... Bu yaşama pahalılığı içinde açlığa, belki de ağır ağır gelecek bir ölüme mahkûm kalanların yüreklerinde sine sine tüten bu Bolşevizm kanunundan meşru bir kazanç yolu olur mu?"

İzdivaç vaadiyle ihtiyarı yolmaya karar verdik.

Altı yedi ay sonra Raif Bey'le nikâhımız kıyılacaktı. Hal ile bu birkaç aylık istikbal arasına izaleleri nâ-kabil birtakım maniler koyduk. Mutlak bu müddeti geçirmek lazımdı. Nispetsizliğinden dolayı Alber bu izdivaca güya muhalif görünüyor fakat sanki yine meseleyi benim reyime bırakıyordu. Ben de ihtiyarın bana şiddetle ateşlenmesine karşı hissiz kalamayarak gençlere tercihan sevmek için onda birçok faziletler görüp meclup olmuş gibi bir rol oynuyordum.

Raif Bey, yaşına nazaran pek ateşli bir sevdaya düşmüş olmakla beraber yine geçkinliği icabıyla tedbirli, dur-endiş, muktesit bir âşıktı. Hissini menfaatleriyle ölçerek mümkün olabildiği kadar onlara uydurmaya çalışan tecrübeli kimselerdendi. Eskisine nispetle biz arada bir uzunca fasılalarla aç kalmak tehlikesinden kurtularak muntazamca yiyip içiyorduk. Müstakbel zevcimin aşk cömertliğinden edebildiğimiz istifade hemen bundan ibaret gibiydi. Sevdalım bizi iaşedeki bu lütfuna mukabil vuku bulacak izdivacımızın meşruiyetine mahsuben Alber'in yanında arada bir bana sarılmaya kalkışıyor, ani saldırışlarla alnıma, enseme, kollarıma küçük buseler kondurmak tecavüzlerinden kendini alamıyordu. Alber beni gençliğinin bütün kaynar kanıyla sevdiğinden ihtiyarın bu sarkıntılıkları karşısında delikanlının gözleri ateş kesilmiş demir gibi parlıyor, sinirleri kopacak bir gerginlikle çekiliyor, vahşi bir hücum iştihasıyla dişleri meydana çıkıyordu. Bizim izdivaç vaadimiz kuru bir iğfalden başka bir şey değildi. Alber bu yalancıktan izdivacın o gülünç mahsuplarına bile tahammül edemeyerek herifi boğmaya atılmak feveranlarıyla sarsılıyordu.

Nişanlım hazıren pek cömert davranmamakta olmasını tamir için, izdivacımızdan sonra beni İstanbul'un en ferahlı köşklerinde, yalılarında oturtacağını, otomobillerde gezdireceğini, prensesler gibi giydirip kuşatacağını, mutfağımızda kuş sütünden maadası bulunacağını, hâsılı beni birinci sınıf hayatla yaşatacağını yağlandıra ballandıra anlatıyor, bu parlak vaatler ile zifafımı-

zın taciline yol arıyordu. Onun bu sayıklamalarına Alber ile biz aramızda gülüşüyorduk.

İki tarafın vaatten ibaret olan bu komedyası bir müddet sürdü. İhtiyarı istediğimiz gibi yolamadığımız için Alber sinirleniyordu. Mânialara tesadüf ettikçe taşan, köpüren, coşkun sular gibi Raif Bey'in aşkını kabartmak için Alber bu izdivacın husulüne mâni türlü engeller, pürüzler icadına kalkıştı. Bu suretle zavallıyı hıza getirerek evire çevire yolacaktık. Onu en amansız emelinde böyle tehdit usulüyle iyice sızdırmaya başladık. Fakat bu aşk ineğini herhalde umduğumuz kadar bir bereketle sağamıyorduk.

Bir gün üçümüz beraber otururken Alber birdenbire hiddetlendi. Bir parlayıştır parladı. Bu muvazenesiz izdivacın icrası kabil olamayacağını, artık bu namzetliğe, bu mülakatlara, bu gülünç kurlara hitam vermek lazım geldiğini söyledi.

İhtiyarın benzi uçuyor ve dudakları titriyor, gözleri derin bir ümitsizliğin ıstıraplarıı içinde bayılıp sönüyor, mevcudiyeti eriyor gibiydi. O gün biçareyi hemen yarı ölü bir halde bıraktık. Alber'in bu şiddetli mümanaâtı üzerine güya ben de bu acı iftiraları tesiriyle Raif Bey için fitili aldım. Nihayet bir gün dayanamayarak biraderimin nezdinden gizlice âşığıma kaçtım. Onu Kulekapısı'ndaki apartmanında pek elim bir bitkinlik içinde buldum. Hemen teselliye atıldım. Biz iki firkatzede birbirimize derdimizi yanarken apartmanın zili yerinden koparılıyor gibi bir halecanla duvarları çınlattı, yüreklerimizi de beraber çırpındırdı. İhtiyarı ikna için oynadığım bu sadık, fedakâr maşuka rolünü o kadar masumiyet ve muvaffakiyetle temsil ediyordum ki, yalnız onu iğfal değil, kendi kendime bile inanacağım geliyordu. Bu mütehevvir zâirin Alber olduğunu anladık. Kapıyı açalım mı, açmayalım mı? Süratle halli icap eden bu müşkül mesele önünde ikimiz de sararıp soluyor, ani bir karar veremiyorduk. Benim duvardan pencereye, pencereden kapıya atılıp dövünmelerimi görmeliydiniz. Bizim bu tereddütlerimiz esnasında kapının çıngırağı çırpınıyor, çalkanıyor, paralanıyordu. Nihayet açmaya karar verdik.

Bedbaht ihtiyar âşık ve tehlikenin icap ettirdiği cesaretle birdenbire gençleşti, dinçleşti, yiğitleşti. Kapıyı açtı, yirmi yaşında bir tiyatro kahramanı atılışıyla Alber ile benim arama girerek:

"Evvela beni öldürmeden onun kılına dokunamazsın. Çünkü o masumdur. Her kabahat benimdir.."

Güya biz her cihetçe denk iki sevdalı idik... Ölümü istihkâr edecek bir şiddetle birbirimizi seviyorduk. Ben her tehlikeyi göze aldırarak onun nezdine kaçıyordum. O her dehşete göğüs gererek beni müdafaa ediyordu. Alber ile ben gülmemek için koparacak gibi dudaklarımızı ısırıyorduk. Pür-dehşet bir haile sahnesi geçirdikten sonra Alber, yeis ve gazap bürümüş gözlerinin bütün tehdidiyle ihtiyara şöyle bağırarak:

"Artık bizi unutunuz. Bu kız sizin için değildir. Yoksa müthiş bir intikama maruz kalırsınız."

Biraderim beni öne kattı, apartmandan çıkardı. Ayrılırken ihtiyar ile fırlattığımız son nazarlarda daima birbirimizin olduğumuzu, dünyadaki en korkunç tehditlerin tesirsiz kalacağını gözden göze sakit, beliğ anlatıyorduk.

***

Bu tehdit, tedhiş, birkaç haftalık ayrılık, bozuşma, barışma vakaları, sahneleri tekerrür etti. Halimiz her an birbirinden ayrılmaya uğraşıp da muvaffak olamayan belalı sevdalıların sürüp giden maceraları gibi müzmin bir devreye girdi. Fakat ne yapsak ihtiyarı istediğimiz gibi yolamıyorduk. Bizim emelimiz ise onun bütün servetine vâris olmaktı. Gönlü tamamıyla bizimdi. Niçin parası da bütün bütün bizim olmasın?

Bu arzumuzu fiilen icra için Alber türlü türlü projeler kurdu. O ana kadar cinayet aklımızda yoktu. Yahut ki, böyle fena bir niyeti olsa bile Alber bundan bana hiç bahsetmiyordu. Tatbike kalkıştığı son proje şu idi: Bütün servetiyle beraber başka bir memlekete gitmemiz şartıyla benim Raif Bey'le izdivacıma razı olmuş görünmek... Hemen ertesi günü yola çıkmak üzere onu bir bavul

içinde tekmil nükutu ile bizim eve getirmek, o gece içirip bir iyice sarhoş ettikten sonra soymak, mest-i laakal bir halde evde bırakarak ikimiz firar etmek.

Ben bu projeyi ehven-i şer gördüm. Derhal fiiliyâta giriştim. Uzun itirazlara kalkışmaksızın Raif Bey teklifimizi kabul etti. Emlakinden satabildiklerini sattı. Bankalardaki tevdiâtını kaldırdı. Arzumuz veçhile bunların hepsi evvela bir bavula ve sonra Raif Bey'le beraber bizim Kumkapı'daki hanemize girdi... İhtiyar âşığım o gece bizde kalacak, ertesi günü üçümüz birlikte Avrupa postasıyla İtalya'ya hareket edecektik...

Evde nefis mezeler, içkiler hazırladık. Bavuldaki servet bizi en parlak hayalâtın yaldızlı tepelerine uçurarak hayatın o ana kadar bize ram olmayan refah, saadet, zevk ve eğlencelerini ayaklarımızın altına seriyordu. Bu paranın miktarını ben kırk bin lira tahmin ediyordum. Alber elli bin...

İhtiyar âşığım içkiden evvel bu büyük muvaffakiyetinin gurur ve neşesiyle sermest olarak kadeh kadeh üzerine yuvarlıyor, benim açık ense, gerdan ve kollarıma en sevdiği bir yemişe göz atan aç bir çocuğun yutkunduran iştihasıyla bakıyor, Alber de onun bu tecavüz niyetinin fiiliyâtına meydan vermek için sıkça dışarıya çıkarak bizi yalnız bırakıyordu. Zavallı adamcağız, beşeremin dudaklarına verdiği hararetle tutuşuyor, cezbeleniyor, baygınlıklar geçiriyordu.

Raif Bey sandalyesi üzerinde şakulî oturuşunu kaybetti. Yıkılacak bir duvar gibi kâh sağa, kâh sola, öne, arkaya çarpılıyordu. Biz onu bir ayak evvel düşürmek için daima içki ile suluyorduk. Birdenbire ihtiyarın neşesi marazî bir hale döndü. Sunduğumuz kadehleri artık eliyle reddetmeye başladı. Tam bir bî-hoşiye düşmesi için bekledik. Garip hal... Hayır, kendini bütün bütün kaybetmiyor, biz Alber ile konuşur iken arada bir söze karışarak muntazamca lakırdılar savuruyordu. Demek dimağı, etrafında olan biten şeyleri hissetmek faaliyetinden kalmamıştı. O anın en mühim kararını vermek için Alber ile görüşmeye ihtiyacımız vardı. Böyle

tehlikeli bir şeyi her odasında başka bir kiracı bulunan öyle umumi bir hanenin koridorunda konuşamazdık.

Geniş bir işret masasının başında üçümüz bir sıraya oturuyorduk. Raif Bey, başı oturduğu sandalyenin arkalığına dayalı, gözler kapalı fakat bütün ruhuyla kulaklarını bizim edeceğimiz fısıltılara vermiş gibi duruyordu. İhtiyar zenperest, muhtelif milletlerden kadınlar ile çokça ülfetinden her lisandan birer parça anlardı. Onu kuşkulandırmamak için İtalyanca fısıldaşmaya bile korkuyorduk. Alber'in de en iyi bildiği lisan Fransızca idi. Cebinden bir kâğıt çıkardı. Masanın üzerinde lambanın ışığı altına girerek kurşunkalemiyle şu istifham cümlesini yazdı: "Ne yapacağız?"

Elinden kalemi alarak aynı kâğıdın üzerine şu cevabı yazdım: "Zavallı adamı istirahatına terk edelim."

Alber hiddetle kalemi elimden aldı. Aramızda şu tahrir-i muhavere başladı...

O: "Eğleniyor musun Flora? Biz onu sızdırıp da yüzüne bakmak için buraya getirmedik. Şu saatte mukadderâtımızın dönüm yerindeyiz. Hayatımız bu dakikada göstereceğimiz cesaret, cüret, kiyaset veyahut hamakata göre bir şekil alacaktır. Şurada, elimizin altında bavulun içinde elli bin lira yatıyor. Bu fırsat insanın müddeti ömründe iki defa eline geçmez..."

"Öyle ise ne duruyoruz. Bavulu alıp usulcacık kaçalım..."

"Hay çocuk, hay!"

"Neden?"

"Bu sızmış gibi duran ihtiyar arkamızdan hemen zabıtaya koşarak telefonla birbirine merbut bütün merkezlere vakayı fıslatır fıslatmaz iğne deliğinde olsak iki üç saatin içinde bizi çalyaka ederler..."

"Eh ne yapalım?"

Alber'in gözleri büyüdü. Hain, vahşi bir meal ile derin derin yüzüme baktı. Elinde kalem titreyerek kâğıdın üzerine şu caniyâne kelimeleri çizdi:

"Vücudunu dünyadan kaldıralım..."

"Of... Dur... Bayılacağım..."

"Kadınlık istemez Flora..."

"Yok... Yok olamaz. Bu kadar kahpece cinayete müsaade edemem."

"Onu öldürmeden bu servete konamayız. Çünkü bir paranın iki sahibi olamaz."

"Aman ne alçakça, ne müthiş tasavvur..."

"Aldanıyorsun Flora... Her diri, ölmek için yaşar. Bu altmışına yaklaşmış adamın ömrünü birkaç sene kısaltmak zannedildiği kadar büyük bir cinayet değildir. Bu servet ile aşk, bu ihtiyarın dudaklarında porsüyüp kepaze olacağına bizim dimağımızda nurlanır. Kollarımızın arasında mesut olur.. Çünkü bu servettir ki ona seninle izdivaç gibi gülünç bir arzu cesaretini veriyor.. Şahsıyla beraber ihtiyarlığı da rezil ediyor."

"Zamane felsefesini bu yeni fikirler ile ne kadar süslesen bu cinayetin meşruiyetine beni inandıramazsın..."

"Senin kanaat veya inkârınla hayatın tabiî, hayvanî düsturlarından hiçbiri değişmez. Söylediklerimde ne taze bir felsefe vardır ne de yeni bir fikir... Bu milyonlarca yıllık kadim dünyanın gidişi hep o eski gidiştir. Malına, tahtına, saadetine vâris olmak için insan insanı öldüregelmiştir, öldüre gider. Tarihin her sahifesi ve karıncadan file kadar her mahluk arasında devam eden hayat cidali bunu sana ispat eder."

Mücadelemiz uzadı, önümüzdeki kâğıt yazı ile doldu. Madam Parsih'in evinden balık dolması ve pasta sararak getirmiş olduğumuz Ermenice bir gazete ayaklarımızın altında sürünüyordu. Alber bunu yerden aldı. Kenarına birkaç cümle sıkıştırdı. Benim şevk-i aşkımla bu cinayeti işleyeceğini, bu mühim, evet bu müthiş anda müttehiden hareket etmemiz lüzumunu müstacel, halecanlı sözlerle anlatmaya uğraşıyordu. Biz böyle kâğıt üzerinde bir cinayet muadelesi halline uğraşarak çekişirken Raif Bey'in başı büsbütün iskemlenin arkasına düştü. Zavallı adam ölüme medhal olacak son uykusunun ağır meşumiyeti içinde horlamaya başladı.

Ben yarı mağlup, yarı müteneffir sustum. Benim bu mütevekkilâne zaafımı görünce elleri masada, gözleri ahirete yollayacağımız bedbaht adamın şimdi dostlar arasında uyuduğuna emin görünen, işretle biraz morarmış, izdivaç mesudiyetinden mutmain gülümseyen yüzünde Alber vahşi bir tefekkürle düşünüyordu. Raif Bey'in idam kararı aramızda verilmiş gibiydi. Cinayetin nazarî ciheti bitmiş, şimdi amelî kısmı kalmıştı. Of... Bu nasıl olacaktı? Ömrümüzde hiç adam öldürmemiş ve öldürülür iken de görmemiştik. Pek acemi caniler idik.

***

Alber bana bir şey söylemeden tasmim ettiği bu katlin icra suretini de düşünmüş. Bulunduğumuz odada çocuk salıncağı kurmak için karşı karşıya duvara mıhlanmış iki kuvvetli halka vardı. Hazırlamış olduğu yeni, sağlam bir ipin bir ucunu bu halkalardan birine sıkıca bağlayıp ortasını ilmek ederek kurbanlığımızın boynuna ve öbür ucunu da diğer halkaya geçirecek, birdenbire çekivermek suretiyle bu iş olup bitiverecekti.

Alber, bir sair-i fi-l-menam gibi dalgın bir bakış ve dalgalı bir yürüyüşle kalktı. İpin bir ucunu halkaya bağladı. Ortasını ilmekleyerek öbür ucunu da öteki halkaya geçirdi. Raif Bey birdenbire gözlerini açıverir ise onu bu müthiş hazırlığı görmesine hail olmak için ben de ilmekle o zavallının arasında duruyordum.

Tamamdır ilmeği bu suçsuzun boynuna geçireceği sırada Alber'in içinde cenkleşen iki zıt kuvvet, canavarlıkla insaniyet, sanki onlar da son bir harhara ile birbirini boğuyorlardı. Nasılsa cüzi bir müddet insaniyet hissi galip geldi. Elinden ilmeği bırakarak masanın üzerine yüzüstü kapandı. Kaynaya kaynaya sessiz ağlıyordu. Sonra gazetenin kenarına şu sözleri karaladı: "Ah sevgilim, pek mustaribim, bana bir parça kuvvet ver."

Benden cinayete teşvik bekliyordu. Halbuki yeis ve ıstıraptan ben de bir külçe kesilerek masanın öbür tarafına yığıldım.

Allahım, insanın en akurâne dalâlet anlarında karşısına fadıl bir nasihatçi çıkıp da yakasına yapışarak uçurumun kenarın-

dan çekse, ne kadar cinayetler tasavvurda kalır, ne kadar haşarılar bir tövbe ile canilikten kurtulur, ne kadar masum kanlar akıtılmaktan kurtarılmış olurdu.

Fani... Fani, dünyada hemen her şey tesadüf denilen bir cereyanın içinde yuvarlanıp duruyor. Muhitin, maişetin, terbiyenin, hâsılı bizi iyi veya kötü yapan sebeplerin tebdiliyle bu dünyada ne kadar muzır eşhasın müfit ve müfitlerin muzır birer mahiyet alacaklarına şüphe etme...

Bizim gibi ağlayarak adam öldürmek zaruretinde kalan insaniyetli, merhametli canilere her vakit tesadüf olunamaz. Bizi bu meşum tasavvura düşüren sebeplerden birincisi Raif Bey'in yaş, his ve kalpçe hiç denk olmayan benim gibi bir kız ile muaşakaya kalkması, ikincisi bizim, mektepten ziyade bu bozuk zamanın felsefesini hayatın mütefessih şüununden tahsil etmiş olmamız, üçüncüsü bavuldaki para... Evet, kâtil, bizden ziyade işte bu kaime destelerivdi. Bir de sinemalarda cinayet seyrede ede bu menhus fiili kanıksamış, onu adi, vukuu zarurî, pek tabii vakalar sırasında görmeye başlamıştık. Çünkü umumi hayat cinayetsiz hemen devam edemez bir hale gelmişti. Bunlar ihtikâr ve orada burada türlü namlar ile toplanan kuvvetlerin masumlar, zaifler üzerine tazyikleri suretiyle vukû buluyordu. Nazariyâttan ameliyâta geçince biraz şaşaladık. Fakat Alber kendini çabuk toplayarak kalktı. Gözyaşlarını sildi. Sahnede maharet göstermeye uğraşan bir tiyatro kâtili gibi veçhen, tavran canileşmeye çabalayarak ilmeği tekrar eline aldı. Masum, mütebessim bir neşe içinde horlayan Raif Bey'in boynuna geçiriverdi. Ayaklarını duvara dayayarak ipi bütün kuvvetiyle çekti. Bedbaht adam iki halka arasında gerilen ipin ortasında morararak debelenmeye başladı. Ben odanın bir köşesinde vücudumdan müspet, menfi elektrik cereyanı geçiyormuş gibi tiril tiril titriyor, cinayetin kâbusuyla ileri geri bir adım atamıyordum.

Alber'in zannı gibi kurbanımız çabuk ölmedi. İlmek caninin acemi ellerinde kâh gevşeyip kâh sıkışarak maktulün semiz boynuna gömüldükçe zavallıcağız bıçak altında depreşen, sıçrayan

bir koyunun hevl-i canıyla kendini yerden yere atıyor, oda içindeki masa sandalye, bütün eşya pat küt birer birer devriliyordu. Gürültüyü işiten aşağıki, yukarıki kiracılar cinayetten haberdar olacaklardı. Hissedilen tehlikenin büyüklüğü karşısında Alber gayretini arttırdı. Fakat helecandan kesiliyor, bu iri vücutlu adamın işini bitirmeye artık gücü yetmiyor, ipi gevşetince ölü diriliyordu. Bu cinayet böyle yarıda bırakılamazdı.

Alber, en istirhamkâr sözler ve bakışlar ile beni imdadına çağırdı. Gitmeye yüreğim tahammül etmiyor, uzun müddet seyirci kalmaya da bu pek tehlikeli ve son derece de nazik zamanın müsaadesi yoktu. Benim bu küçük tereddüdüm anında Alber bütün kuvvetiyle ipe asıla asıla diyordu ki:

"Flora, niçin yardıma gelmiyorsun? Cinayette fiilen medhaldar olmamak için mi?"

"Hayır Alber, hayır, bu zavallıya çok acıyorum."

"Sentiment ile hareket edecek sırayı çoktan geçirdik. Şimdi sen buna acır isen sonra bize hiç merhamet eden olmayacaktır..."*

"Of, Alber yüreğim dayanmıyor."

"Beni asmaya götürdükleri vakit yüreğin dayanacak mı? Cinayet mahkemesi huzurunda masumiyetini ispata muvaffak olsan da benim mahkûmiyetimden sonra rahat yaşayabilecek misin? Ben bu cinayeti senin gençliğine bir refah temin etmek için yapıyorum..."

Ağlaya ağlaya gittim. İpin bir tarafından tuttum. Gözlerimi yumdum. İkimiz de var kuvvetimizle üç dört defa asıldık. Gözlerimi açtığım zaman Raif Bey'in şişman gövdesini odanın ortasına hareketsiz uzanmış gördüm. Cesedinden ayırmaya uğraştığımız can çıkmış, biz cani olmuştuk. Bu öyle müthiş bir muvaffakiyet idi ki sevinç yerine bizi tarif olunmaz bir melal sardı.

Ah, bu ihtiyarın ölüşü aşk yoluna kurban giden gençlerinkine hiç benzemiyordu. Alber, bavulun anahtarını aramak için ce-

---

* Duygusallık. (Fr.)

sedin ceplerini karıştırdı, buldu. Bize büyük bir servet vadiyle bir hayat kıydırtan bu hazineyi açtık. Anlamadığımız Türkçe bazı evrak arasında kaime desteleri bulduk, saydık. Tamam on iki bin lira idi. Biz elli, altmış bin lira sayıklar iken tasavvurumuzdaki paranın hakikatte böyle dört beş misli küçülüvermesi bu cinayet önünde yeisten başımıza dönme getirdi. Şu zamanda on iki bin lira nedir? Bu para ile gençlik cinnetlerimizden hangisini tatmin edebilirdik? Olsa olsa bununla Avrupa'da on iki ay, evet, yalnız on iki ay müreffehçe yaşanabilirdi. Bundan sonra nereye gitsek her saat adlî takibâttan da kendimizi korumaya mecbur kalacaktık.

Ben cesede bakmaktan korkuyor, tarif olunmaz bir tesirle titriyordum. Başımı duvara verdim. Ağlıyordum. Alber görülecek işleri tesri telaşıyla:

"Flora, bu gece kadınlığı bırak diyorum sana. Boğduğun bu adam için ne kadar gözyaşı döksen cinayetini kimseye affettirtemezsin. Onu öldürdük. Paralarına sahip olduk. Şimdi bizden daha çevik caniler işi haber alsalar bizi öldürürler. Bu nakitleri ceplerine indirirler. Dünyanın iç yüzü böyledir. Bu müteselsilen böyle gider. Servet sahibi olanlar onu hıfz ve idare edecek kadar da akıl ve kuvvete malik bulunmalıdırlar..."

"Bu kadar az para için cani olduk..."

"Az mı? Düşün Floracığım... On iki bin lira değil, on iki kuruşumuz bulunmadığı için aç yattığımız geceleri düşün... Düşün ruhumun neşesi, düşün. Mandolin dersi vererek bu kadar bir serveti toplayabilmek için kaç yüz şakirt bulmamız ve kaç asır yaşamamız lazım geleceğini düşün..."

***

Alber, cinayetimizin dehşetini hafifletmek için böyle işitilmedik bir moral ile beni teselli ve takviyeye uğraşır iken kendi iki çenesini heyecandan takır takır birbirine vurmaktan da men edemiyordu.

Şimdi ortada yatan cesedi ne yapacaktık? Onun deminden kâtil ilmeğin tazyiki altında debelenen, çırpınan halinden ziyade şimdi bu hareketsizliği bizi ürkütüyordu. Ölümün tamamıyla kapayamadığı aralık, mutazallim gözlerinin serzenişi önünde kaçacak yer arıyordum.

Gözlerimin yaşlarını ellerimin tersiyle silerek: "Bu ölüyü kaldırmaya ne papaz gelecek, ne hoca. Bu vücudu örtecek mezarı biz mi kazacağız? Nereye kazacağız? Cinayetimizi nasıl saklayacağız? Etrafıma bakınıyorum, bütün muhit bizi ele vermek için müttehiden lisana gelecek sanıyorum. Çabuk söyle Alber... Ben bu morarmış çehrenin, içine kan dolmuş gözlerin şikâyeti önünde çıldıracağım..."

Alber, cinayeti tasmim ederken cesedin ne yapılacağını da düşünmüş, binaenaleyh dedi ki: "Ben aşağıki mahzeni niçin tuttum?"

"Fotoğrafi için..."

"Hayır, fotoğrafi bir bahane idi..."

"Mahzende bu ceset ne kadar müddet saklanabilir?"

"Mahzende onun turşusunu kurmayacağız..."

"Ya ne yapacağız?"

"Parçalayıp her bir uzvunu bir tarafa atacağız..."

Yapmaya mecbur kaldığımız bu insan kasaplığı ameliyesine karşı duyduğum nefretten vücudum ürperdi.

***

Vakit gece yarısını iki saat geçiyordu. Bütün kiracılar derin uykuya varmışlar, hanede ses yoktu. Cesedi bir battaniye içine koyduk. Dört ucundan tuttuk. Iklaya sıklaya merdivenlerden indirmeye başladık. Bir taraftan çıt olsa bizi şiddetli bir halecan alıyor, bütün kuvvetimiz kesiliyor, ellerimizde yükümüzle beraber aşağı yuvarlanacak gibi oluyor, dehşet saniyeleri geçiriyorduk.

Bin korku ve tıkayıcı heyecanlar içinde mahzeni bulduk. İçeri girdik. Kapıyı sıkıca örttük. Lambayı bir tarafa koyduk. Cenazeyi soyduk. Üzerinden bir yığın esvap çıktı. Aman Yarabbi, imhası icap eden ortada ne çok şey vardı.

Şimdi bu dislocation ameliyesi için alet ve edevat lazımdı. Bizim ne satırımız vardı, ne baltamız... Alber'in usturalarıyla beraber ne kadar ekmek, yemek bıçağımız varsa getirdik. Üzerimize kan bulaştırmamak için sıvandık, çemrendik. Bu ameliyenin çabuk icrası lüzumu önünde rikkatimiz azalıyor, yavaş yavaş yüreklerimiz katılaşıyordu. Biz ömrümüzde bir tavuk bile kesip parçalamamıştık. Bu koca vücudu ayırmaya neresinden başlayacaktık?*

Alber "Maktulün hüviyetini tayine medar olacak en mühim uzvu başıdır. Evvela onu yok etmeliyiz..." dedi. Usturalar ile işe giriştik... Boynuna ilk usturayı vururken bana Raif Bey'i bir daha öldürüyoruz, gibi geldi. Bir insan kafasının bedenden ayrılması zannolunduğu kadar kolay bir iş değil. Boyun derisi, sonra gırtlak, damarlar, sinirler, adaleler kesilince bıçak kemiğe dayanıyor. Amud-ı fekarînin fikarâtını birbirinden ayırmak için çok uğraştık. Güç halle buna muvaffak olduk.

Çünkü telaştan, halecandan ellerimiz titriyor, kulaklarımız uğulduyor, vücudu olmadık gürültüler işitiyorduk. Cürmümeşhud halinde bizi yakalamaya gelenlerin ayak sesleri gittikçe yaklaşıyor gibi oluyordu...

Kesik başı bir tarafa koyduk. Şişman vücut üzerinde parçalama ameliyesine başladığımız zaman Raif Bey'in karşıdan serzenişli, telinkâr gözleriyle bizi seyrediyordu. Artık o ne derse desin biz cinayetimizin âsârını ortadan kaldırmaya mecburduk. O ana kadar bir ölüye temas etmemiştim. Çok korkardım. Çünkü diğer bir âleme intikal etmiş ölünün, uhreviyetinden kendi diriliğime bir şey bulaşacak gibi gelirdi.

Bir iğne batsa, bir çakı ucu değse, bir kıvılcım düşse canı acıyan vücut şimdi bu kadar kesip biçmeden niçin bir şey duymuyordu? Maktulün âlem-i ervaha karışan ruhu vücudun işkencesine hiç alakadar olmaksızın bu ameliyeyi esîrî tabakalardan seyir mi ediyordu? Ölüm kimyevî bir hadise miydi? Bir nefes kesilmesiyle iş ne kadar değişiyordu?

---

* (Fr.) Parçalama, çıkarma.

Ölünün yüzünde daima hayatın sonunu müfessir meal okur ve bütün dirilerin akıbetlerini görerek titrerdim. Fakat Raif Bey'in cesedini paraladıkça nazarlarımızda ölüm eski manasını kaybetmeye başladı. Bu vücudu lime lime parçalıyor, onun kadim sakini ruhun makarrını bulamıyorduk. Ölümü ölüm yapan şeyin papazların duaları, dinlerin ayinleri ve kavimlerin tedfin hususundaki türlü türlü âdetleri, itikatları olduğunu anlıyorduk. İnsanlar öteki dünya için mezarlıklar inşa etmeseler, bu ölü şehirlerini kurmasalardı bir insan cesedi de çalı arasında kalıbı dinlendiren bir tilkininkiyle hemhal olarak ortadan kalkardı. İnsanlar sevgili ölülerini ne kadar büyük itinalar ile mermer mahfazalara saklasalar, zamanın dişlerine kemirtmekten kurtaramazlar. Çünkü onun inkılapçı dişlerinin giremeyeceği mahfuziyette bir yer yoktur. Çünkü bir firavun cesediyle bir fare ölüsünün akıbetlerindeki müsavatı zaman kâfildir. Çünkü tabiat bir vücuda verdiğini son zerresine kadar geri alan en müthiş bir mukrizdir.

Alber bu yolda bir felsefe yürüterek usturalar ve bıçaklarla doğradığımız cesetin kasap dükkânlarında gördüğümüz öküz etlerinden hiçbir farkı olmadığına beni iknaya uğraşıyordu.

***

Biz Raif Bey'i öldürdük. Ona kısas olarak şimdi bizi yakalayıp da öldürmesinler. Telaşımız bu idi. Biz, ağlayarak adam öldüren ince hisli caniler, acemi kasaplar idik. Hayatımızı zamanın felsefesine uydurmaya çalışa çalışa aceleden ne yaptığımızı bilmez bir şaşkınlıkla yukarıki odamızdan elimize her ne geçerse bez, kâğıt, gazete, torba aşağıya indirip kestiğimiz uzuvları bunlara sararak ayrı ayrı paketler yapıyorduk.

O sabah ortalık ağarırken Alber kafayı, kolları, bacakları koltuğunun altına alarak birkaç sefer gidip gelmek üzere her birini bir tarafa, denize, civar viranelerin kuyularına, mahzenlerine attı. Ertesi gece ahşayı da evvela parşömen kâğıtlara, sonra bezlere sarıp sarmalayarak başımızdan def ettik. Daha ertesi gece, mak-

tulün üzerinden çıkan elbiseleri gaza bulayarak mahzende yaktık. Küllerini toplayıp helaya attık. Üzerine birkaç kova su döktük. Alber bana diyordu ki:

"Raif Bey eceliyle vefat edeydi şu zamanda cenazesi kim bilir kaç yüz lira masrafla kaldırılırdı. Biz onu bir para masrafsız ebedî yurduna gönderdik. Şu suretle din, âdet ve anane haricinde barbarca cenaze kaldırışta şeklen bir başkalık varsa da hakikatte netice hep birdir. Altun buhurdanlardan tüten kokular, mübarek ağızlardan yükselen dualarla götürülen cesetler hep aynı toprağa gömülüyor. Her iki kadavra da aynı tabiatın malı; binaenaleyh ayni kanuna tabidir. Tantana ile kaldırılanların ruhları, fakirâne defin edilenlerinkinden başka bir yere gitmez."

***

Cinayetin bütün vesikalarını ortadan yok ettik. Yahut öyle sanıyoruz. Fakat onun yalnız benim gönlümde onulmaz bir ukdesi, beynimin içinde her lahza sinirlerimi burgutan simsiyah bir kâbusu kaldı. Nereye gitsem bu kara rüya beni takip ediyor, tedfinin şekl-i ihtilaflarıyla neticenin değişmeyeceği ve hakiki felsefe bakımından bir insan öldürmenin bir koyun boğazlamadan hiçbir farkı olmadığı hakkında Alber'in yürüttüğü müthiş, ağrep muhakemeler beni teselli değil şimdi büsbütün çileden çıkarıyor, meyus ve adeta deli ediyordu.

***

Biz pılıyı pırtıyı topladık. Konsolosluğumuza pasaportlarımızı vize ettirdikten sonra kapağı İtalya'ya attık. Şark'tan ne menfur bir ticaretle para kazanarak memleketimize dönmüştük. Raif Bey'in uzuvları arkamızdan, denizlerden, kuyulardan, mahzenlerden bağırarak bizi tevkif ettirtebilirdi. Kesik başı Madam Parsih'in evinden gelen dokuma, patiska ve gazeteye sarmış ve maktulün ağzından iğreti dişlerini, parmağından yüzüğü çıkarmayı telaş ve heyecanla unutmuş olduğumuzu sonradan düşündük. Bunlar ne büyük ihtiyatsızlıklardı.

***

Büyük günahlara karşı dinlerin açtıkları bir tövbe kapısı vardır. Hakiki bir nedametle bu halas kapısına sığınanlar günahlarının affı ümidiyle müteselli olabilirler. Bizim gibi tövbe ile affı kabil olmayan günahkârların cezası dünyada darağacı, ahrette cehennem... Ne kadar serbest düşünsek ahreti, cehennemi, her şeyi inkâr etsek yine felah yok. Çünkü hayatımı kaplayan bu müthiş cinayet kâbusu cehennemin dünyevî bir şekli değil midir? Ben ahrete gitmeden bu duzahta yaşıyor, yanıyordum.

***

Ben bu işkencede iken Alber, pek iyi fark ettiğim cebrî bir beşaşetle (çünkü biliyordum anlatılamaz bir şeametle kalben o da musdaripti) gülerek soruyordu:

"Ne oluyorsun?"

"İşlediğimiz cinayetin kâbusu beni öldürüyor."

"Avamın inandığı birtakım gülünç şeylere ve bilhassa ahrete, ruz-ı cezaya mutekit misin?"

"Hayır..."

"O halde neden korkuyorsun?"

"Birçok adamlar vardır cine, periye inanmazlar. Fakat tekin olmadıkları iddia olunan yerlerde gece kalmaya korkarlar. İçimde bu cinayetin irtikabına kadar vücudunu bu saatki vuzuhla hissedemediğim bir ikinci benliğim var ki daima beni takbih, telin, tedhiş ediyor. Gözümde her şeyi karartarak beni titretiyor... Ben buna cinayet kâbusu diyorum..."

"Buna cehalet kâbusu demek daha muvafıktır. Neden korktuğunu bilmeden korkmak... Bu bir nevi sinir halidir. Kuvvetli, katî, sarih fikirlere malik olamayan vehhamlara arızdır."

"Alber niçin böyle söylüyorsun? İşlediğimiz cinayet bir vehim midir? Ahrete inanmamakla dünya hakikatlerini nasıl inkâr edebiliriz? Müthiş bir cinayet işledik. Arkamızdan bizi ithama medar olabilecek birçok vesikalar bırakarak buraya kaçtık. Şu saatte Türk zabıtasının elleri hemen bizi enselemek için buralara

kadar uzanmamış olduğu ne malum? Allah'tan korkma, ahrete inanma, fakat beşerî adaletten ürkmemek kabil mi?"

"İşte en ziyade ben buna gülerim..."

"Neye?"

"Katli katil ile tamir eden, her cinayetten sonra bir cinayette kendi işleyen beşerî adalete..."

***

Raif Bey'in parası kendini maktul, bizi cani etmekle kalmadı. Alber'in büsbütün ahlakını bozdu. Bu ahlaksızlık yan yana çürüyen meyveler gibi bana da sirayet ediyordu.

Cani ve zanî olduktan sonra artık ahlakın tefessühten arî neresi kaldığına şaşılır değil mi? Hayır, hiç öyle değil... Bu dakik hususu sana şimdi teferruatıyla anlatamam Fani... Alber ile her fenalığı irtikap ettikten sonra birbirimize sadık kalmamız da bir nevi ahlaklılık sayılabilirdi.

Evvela küçük gördüğümüz bu on iki bin liralık servetle ömrümüzde hiç deneyememiş olduğumuz zevklerden, eğlencelerden tatmaya başladık. Evet, bu parayı, ferdayı düşünmeyen mirasyediler gibi süratle yiyorduk. Bittikten sonra ne yapacaktık? Kulpasına getirebilir isek galiba bir cinayet daha... Bu nükudun henüz yarısını bitirmemişken Alber paranın diğer yarısıyla yanımdan kayboldu. Beni bir parasız bıraktı, savuştu. Birinci cinayet ve sirkati beraber irtikap ettik. İkincisini o bana karşı işledi. Çaldığımızı benden çaldı.

Tahkik ve taharriye giriştim. Roma'da Sen Lucia'da Eglantia namında bir kız ile yaşadığını öğrendim. Haniya benim için şiddetli, müebbet bir ateşle yanıyordu. Bu nihayetsiz aşkı ne oldu?

Of, o, benden sevdasını kestikten sonra ben onun muhabbetiyle büsbütün tutuştum.

***

Çok geçmedi. Alber'in bu Eglantia ile izdivaçlarını haber aldım. Nasıl oluyor da dinle, izdivaçla, bütün mukaddesâtla eğle-

nen o kâfir Alber kilisede bir papazın nefeslerinden saçılan İncil ayetleri önünde eğilerek evlenebiliyor?

Fani, hayat ne kadar gaddar, zaman ne kadar zalim, talih ne kadar menhus ve müstehzi...

Artık yaşamak istemiyorum. Fakat evvela intikam, sonra ölüm...

Hayatımın hülasası bundan ibaret... Onu da senden başka anlatacak candan kimsem yok... Artık pek kısa kalan cani ömrümün feci sonunu belki yakında başkalarından duyarsın... Elveda azizem...

***

Yine Fani'nin polis memurlarına tevdi ettiği birkaç İtalyan gazetesinde:

"*Sen Lucia Cinayeti*" başlığı altında yazılan tafsilâtın en kısacası şu idi:

Alber Kualkanti isminde zengin bir genç, o âna kadar nâmeşru münasebetlerle geçirdiği sefihâne hayatına bir nihayet vermek isteyerek yine zenginlerden Matmazel Bruno Eglantia ile evlenir. Fakat Alber'in eski metreslerinden Matmazel Flora, sevdalısının bu meşruiyet vesilesiyle kendisini yakadan atmasına tahammül götüremez. Her nasılsa dün yeni gelin güveyin Sen Lucia'daki hususi dairelerine girmeye muvaffak olur. İkisini baş başa bulur. Revolverini çeker. İki kurşunda Alber'i yere serer. Üçüncüsünü kendi beynine çevirir. Hayatına hatime vererek eski âşığının naaşı üzerine düşer. Bu kanlı sahnenin seyircisi kalan zavallı zevce şiddet-i tesirinden tecennün eder...

Kâtil ve müntehir Flora'nın ikametgâhında mahallî zabıtasına ve diğer muhtelif adreslere hitaben yazılmış birkaç mektup bulunur.

Flora, zabıtaya karşı olan mufassal ve müellim itirafnamesinde, Alber ile birlikte Şark'ta işledikleri müthiş bir cinayetten cep-

lerini Türk kaimesiyle doldurarak İtalya'ya döndüklerinden bahsetmiştir.

Bu katmerli cinayet hususunda, iki memleket zabıtasının birbirini tenviri için İstanbul ile tahkikat muhaberâtı başlamak üzeredir.

***

İtalyan zabıtasıyla bilmuhabere vuku bulan tahkikat neticesinde Fani'nin ifadesi tamamıyla teeyyüt etmiştir.

***

Seyit Efendi: "Buna manevi kısas mı dersiniz? Tesadüf mü? İşte bizim ellerimiz canilerin yakalarına yapışmadan adalet yerini buldu..."

Remzi Efendi: "Manevi kısas her zaman böyle sürat ve katiyetle zuhur etmiyor. Avrupalılar tesadüfe polis memurlarının hükümdarı diyorlar. Fakat daima suhuletle yüze gülmeyen tesadüfün zuhurunu beklemeyi bilmeli, dakika geçirmeden onu hemen kucaklamalıdır. Bu intizar çok sabır, inat, ısrar ve soğukkanlılık ister..."

"Tesadüfü hazırlayan şeyler nedir?"

"Nasıl söyleyeyim... Yine tesadüftür demekten başka bir tarif bulamıyorum. Büyük bir cinayet esrarıyla birbirine bağlananlar daima aralarında emniyetsizlikle yaşarlar. Birbirinin vücudunu izaleye uğraşırlar... Ekseriya da iş cinayet semerelerini beynlerinde her birinin tamahlarını tatmin edecek surette paylaşamamaları yüzünden patlak verir. Alber'in, aşkından çıldırır göründüğü Flora'dan paraların bir kısmını kaçırması işte bu kabildendir.

***

Emniyet-i Umumiye dairesinde polis memurları bu bahsi sürürlerken Fazlıpaşa viranelerinin birinde çıplak bir kadın cesedi bulunmuş olduğu haberi alındı. İkisi de yeni cinayetin tahkikine koştular.

***

Bitirirken:

Tabiat, her saniye katliamla meşgul bir kaygısız... O, bir insanla bir böceğin ölümlerinde fark gözetmiyor. Bir ölü yerine bin hayat fışkırtmak kuvvetindeki bu dinamik uzviyet makinesi doğurduklarını çiğneyip geçiyor. Hayatın ilk sermayesi düşünenleri utandıracak değersiz bir mebzuliyette... Hayat, muvazenesini ölümde buluyor. Doğum olmazsa ölüm olmaz. Ölüm olmazsa doğum olmaz.

İnsanlar öldürmek dersini tabiat babalarından alıyorlar. Flora cinayetsiz hayat olmaz diyor. Nietzche gibi bazı filozoflar da ölmemek için öldürmeyi mubah gösterecek mazeretler arıyorlar. Tabiat mahluklarını her ne pahasına olursa olsun diğer hayatların zararına yaşamaya icbar ediyor. Müthiş düstur. Bu histe hayvanlarla müşterek yaşamanın medeniyetle telif-i kabil mi? Kanunlar beşerin bu vahşetini yenmeye uğraşıyorlar. Mücrimi cezalandırmak için bulunan çare yine öldürmektir. Zavallı insaniyet kendi bağrını hançerlemek cinnetine bir tedavi serumu bulamayacak mı?

SON

Heybeliada 31 Mayıs 1337 (1919)

ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?

1

Ağız, kulak, burun, göz, akıl hastalıklarının mütehassısları var. Niçin intihar salgınına karşı bir ihtisas şubesi uyandırılmasın? Bu afetin bir sene zarfında adem diyarına gönderdiği zavallıların sayıları diğer mühlik hastalıklara rahmet okutturacak bir raddeye varmaktadır. Bu hususta istatistikler gittikçe gözlere ürküntü getirecek bir fecaât alıyor...

***

Hekimliğe yeni başlamışların içinde, müşterisizlikten şikâyet eden doktorlar çoktur. Kabahat kimde? Başlarına henüz iştihar humması konmamış olanların yapacakları çok şeyler vardır. Bu devlet kuşunu davet için sokak kapısının üzerine, gelip geçenlere kuru bir nam söyleyen bir plak yapıştırıp beklemekle maksat te-

min edilmiş olamaz. Kendini *en vedette** bir surette âlemin gözüne sokmanın çarelerini düşünmeli, teferrüdün, sivrilmenin yollarını bulmalıdır...

Gazetelere meslekî hüviyeti natık alelade ilanlar verenin faydadan ziyade mazarrâtı görülür... Çünkü havadis sahifelerinde kendi kendini metheden doktorun hazakatine kimse inanmaz. Bu reklamların zımnî ifadesi "Müşterisizim, acıyıp bana da geliniz," demektir. Çünkü hakiki hazakatler reklamdan müstağnidirler.

***

Ne yapmalı? Hasta yakalamak için nasıl ökseler kurmalı? Doktor Nusret Hulki Bey haftalarca, aylarca bu ciheti çok düşündü. Zira Divanyolu'ndaki muayenehanesinin çıngırağı haftada iki defa bile şıngırdamıyordu. Bir hayli zaman henüz tanınmamış bir tabibin, bütün meçhuliyet acılarını yaşadı.

Sokak kapısında mürtesem iki elin şahadetparmaklarıyla hazakatini işaret ettikleri siyah zemin üzerine yaldızlı plağa ehemmiyet veren yoktu.

Bu muayenehanede asıl hasta olan kapının zili idi. Bu mefluç çan, yolunu şaşırmış bir müşterinin parmakları altında haftada, ayda bir harekete gelince doktorun hizmetçisi Münire Hanım hemen koşuyor, Nusret Hulki kendine ağır, müstağni bir tabip çekidüzeni veriyor, evin içine bir ümit ve neşe havası yayılıyordu. Fakat günler geçiyor, bu birinci hastayı bir ikincisi takip etmiyor, kazanç şöyle dursun, doktorun eline geçen para apartman kirasına, hizmetçi aylığına, elektriğe, suya yetişmiyordu.

Nusret Hulki bu kesat karşısında mesleğinden çıkarak manifaturacı veya bakkal olamazdı. Kendi gibi müşterisiz yeni doktorlardan bazılarının komünist bir tavırla meşhurların insaflarına müracaat ederek "Siz hastalardan baş alamıyorsunuz. Biz iki eli böğründe bomboş hasta bekliyoruz. Nöbet değmeyen hastaları-

* (Fr.) Öncü, kılavuz, beğenilen sanatçı.

nızdan bir kısmını da bize gönderiniz. Biz genciz, dinciz; yorgun, bitkin değiliz. Her gün otuz kırk hastanın göğsünü, sırtını dinlemekten kulaklarınız uyuşmuş, sinirleriniz aşınmıştır. Biz yeni başladığımız sanatımızın aşkıyla ateşli bir faaliyet halindeyiz..." demişlerdi.

Nusret Hulki bu müracaata güldü... Tanınmış geçkin doktorlar ne kadar bitkin olsalar hastalarına gençlerin hazakatlerini tavsiye edemezler. Bu tavsiye yorgunluklarını meydana vurarak mesleklerinden bezginlik getirmek demektir. Binaenaleyh hakikat bu merkezde de olsa böyle bir itirafta bulunamazlar... Bu çok nazik bir meseledir. Şöhret kuşunu, konduğu yerde tedirgin etmeye gelmez, bir kere havalanırsa bir daha eski yerine dönmez...

Hem her türlü meslekî mahzurlardan sarfınazar paraya doyulur mu?

"Bu ana kadar ben çok kazandım, bundan sonra kasamın kapısını vâridâta karşı kapayarak kazancımın akıntısını size çevireceğim," diyebilecek ağızlara böyle zamanda cömertliğini takdirden ziyade safvetine gülünür. Bu talep adeta, cebindeki paranın yarısını bana ver, demektir. Şöhret rica ile değil, rekabette üstün çıkmakla kazanılır... Meşhurlara nasıl muvaffak olduklarını sorunuz. Onlar yüzlerce rakiplerin leşlerini yere sererek o mevkilere yükselmişlerdir. Bir meslekte *mediocre** kalanlar bile pek sağ sayılamazlar.

İştihar yavaş yavaş kazanılır. Bazen birdenbire gelir... Nadiren de birkaç mesut tesadüfün yardımları dokunmasıyla olur. Bazen kolay gelen bir şanstır. Bazen de çok çetin mücadelelerle fetholunur. Yalnız, meşru ve payidar şöhret hakiki ehliyetle tekabül edenidir.

Müşterisiz doktor bu mesele üzerine hülya sarayları kuruyordu. Memulingayri bir şansın zuhuruna intizaren ağız açıp beklemek... Bu hiç muvafik değil. Bütün tıp nazariyelerini altüst ede-

* (Fr.) Vasat.

cek bir keşifte bulunmak, bu da imkân hududundan çok uzak bir kuruntu. Farzımuhal olarak böyle bir muvaffakiyete erilse bile bizim memlekette buna metelik veren bulunmaz. Dediğini kime anlatırsın. Meslektaşlar arasında derhal bir rekabet uyanır. Tıbba hıyanetle ittiham edilerek sövülür, sayılır, belki de dövülürsün. Keşif evrakını parçalayıp sobaya atarak aleyhindeki hücumların teşni velvelelerinden dinç olmak için kaçacak yer ararsın.

İşte size itirafi biraz müşkül bir hakikat... Bizde herhangi bir bilgi şubesinde pek koyu vukuf, fenniyât ve ciddiyet para etmez. Hoşafa şeker kor gibi buna biraz da lololo karıştırmalıdır. Ammenin dimağı o zaman sizden tat alır. Bu suretle yüzde doksan işiniz yürür. Kendini değerinden fazlaya satabilmek hüneri bu telkini halka yoluyla yapabilmek de maharete muhtaçtır. Bu bademezmesini rastgeldiğinizin ağzına nezaketle takdim etmeli... Herhalde yutanlar çıkaranlardan fazla olur.

Doktor Nusret Hulki Bey, işi biraz şatafatlandırarak meydana kendi hesabına bir ihtisas çıkarmak yolunu düşündü. İhtisas; fakat hangi şubede? Bütün cadde, yollar tutulmuştu. O şimdi fennin tenha bir sokağını işlek bir hale getirecekti.

İntihar bütün diğer dertlerden en çabuk öldüren bir afet... Doktor çok keramet vaat edecekti. Az insan kurtarabilirse beşeriyet için bu da bir kâr olacaktı.

İhtisasını intihar üzerine kurmak için tetkikâta girişti.

2

Tetkike şimdi nereden başlayacaktı? İntiharın başlıca bir nevi cinnet olduğu henüz fennen kabul edilmiş müsbet bir keyfiyet değildi. Alakadar doktorlar bu hususta münakaşalaşıp duruyorlardı.

Nusret Hulki, bahse ait kataloglar topladı. Yeni neşrolunmuş bir bibliyografide mevzuya müteallik muhtelif lisanlarda yazılmış

3771 eser yığınıyla karşılaştı. Bu miktarın da hakikatten çok eksik olduğu suret-i mahsusada kaydolunuyordu.

Ya bizde intihara dair ne yazılmıştır? Birbirinin dediğini tekrarlayan klişemsi birkaç makale...

Her gün gazetelerimizde bir iki acıklı vaka okunuyor... Zihinlerimiz bu ölüm facialarıyla o kadar işbaa gelmiştir ki bu felaketleri tabiatın, zaruri ve davasız ölümlerinden biri addederek hiçbir çare düşünmeksizin bu meşum haberleri bir vah vah teessürü ile okuyup geçeriz.

Nusret Hulki Bey muhitimizde hiç sürülmemiş, işlenmemiş bir tarla üzerinde bulunduğunu görüyordu. Her şeyi yeniden yaparak tezgâhı kendi kuracaktı. Bu da kolay bir şey değildi. Etrafında emniyet ve itimat uyandırmak için kendi lehinde ustalıklı telkinler yapmayı ve hatta çokça mübalağaya kaçmayı mubah buluyordu. Maharetle, kuvvetle yapılırsa telkin, zamanın her ilaçtan şifalı bir devası hükmüne girmişti. Bir hastaya "Hazakatime dört elle sarıl, mutlak kurtulacaksın," itimadını verebilmekle çok muvaffakiyetlere erilirdi. Lakin intihar *mania*'sı* ucundan kulpundan tutulabilir bir hastalık sınıfına ithal olunabilir miydi?

Nusret Hulki Bey mevzu hakkında şimdiye kadar her yazılıp söyleneni anlamak için 3771 cildi okumak zaruretinde mi kalacaktı? Bu da kabil değildi. Bu adedi haber veren bibliyografi muharrirlerinin de yalnız miktar üzerinde kalem yürüttüklerine şüphe yoktu.

Bahsin tarihte, ahlakiyâtta, edebiyatta, sanatta, tıpta, hukukta, dinde, ilahiyatta mühim yerleri vardır. İntihar en ziyade merhamet ve merakla takip olunacak bir hadisedir. Bizi dünyaya gönderenin geriye çağırmasını beklemeden yapılan bir isyan hareketidir. Hilkate darılıp da ona veremediğimiz cezayı kendi nefsimize tatbike kalkışmak dalaleti...

---

* (İng.) Delilik.

Doktor Nusret Hulki Bey asrın son tetkik ve tetebbularından mülhem olarak intiharlar hakkında gazetelere dikkate şayan makaleler göndermekle işe başladı.

Bu suretle neşriyatın etrafında bir hayli alaka uyandırdıktan sonra intihar ıztırarında kalmış olanlara doğrudan doğruya hitaba girişti.

Bu zavallılara insaniyetin, tıbbın sıyanet kucağını açan işte ilk yazıları:

Meyus insan,

Kalbinin darabanlarını dindirmezden evvel gel beni dinle. Ve derdini söyle. Birbirimizi iknaya uğraşalım. Hak kimde ise onu katiyetle teslim edelim. Sözlerinde isabet görürsem inan ben de seninle beraber öleceğim. Münakaşa galebesi bende kalırsa sen de meşum fikri dimağından sökerek yaşayacaksın...

Metin kafalı mert bir insan geçici dünya elemleriyle ne kadar sarsılsa bir deva olarak ölüme atılamaz. Tabii vadenin hululünden evvel vukua gelen kaza ölümleri her fert için felaketlerin en büyüğüdür. İntihar da şüphesiz bu kazalardan biri sayılabilir. Çünkü müntehirler, aleve aldanarak kendilerini, ne olduğunu bilmedikleri ateşe atan zavallı pervanelere benzerler. Onlara hayat karanlık, ölüm rehakâr görünür...

Hayat caddesinde her ferdin ölümden kaçındığını görüyoruz. Bu sakınma en küçük mahlukâta varıncaya kadar yaşayanlara mahsus insiyakî bir histir. Tabiatın bu umumi yaşama kaidesinden inhiraf eden akıllar kayalık denizlerde dolaşan pusulaları bozuk gemileri andırırlar.

Sıkıntın ne? Yaşamaktan neye bıktın? Kimden kaçıyorsun? Melcen sandığın ölümün ne olduğunu biliyor musun? Hayata küstün. O da sana somurttu. Hayatı sevmeyi bileydin ondan göreceğin güler yüzle bahtiyar olurdun. Onunla güzel geçinmenin sırrını öğrenmeye çalış. Kâinatta sıhhatle bir nefes yaşamaktan büyük saadet yoktur.

"Ölü bir arslan olmadansa yaşar bir sinek bulunmayı tercih ederim," diyen tuhaf mütefekkirin bu sözünü hiç işitmedin mi? Hiç olmak... Bu kolay bir şey. Fakat kendi kendini tekrar yaratabilir misin?

Bazen intiharı mucip ortada bir sebep yokken kendilerini öldürenlerin maceralarını işitiyoruz. O halde bu sebebin görünür bir maddiyatta değil, gizli bir maneviyatta aranılması icap ediyor. Her surette akıllı bir dalaletin kabulü ıztırarında kalıyoruz. Binaenaleyh hasta kendisini tedavi ihtiyacından vareste görebilse tabip şiddetle bu lüzuma kanidir. Böyleleri için her türlü konsültasyona hazırım. Bazı sebeplerin neticesi olan intiharlara gelince; bunlarda da tetkike şayan mühim noktalar vardır. İçinde debelendiğiniz içtimaî ve halli nâ-kabil görünen müşkülâtı kendinize mahsus işkencelerden zannetmeyiniz. Hayatta bu güçlüklere düşenler çoktur. Lakin kuvvetli azm ü irade sahipleri bu felaketlerle göğüs göğse güreşirler, her zorluğu yenerek galip çıkmaya çalışırlar. Müşkülden kaçmak için yalnız zayıfların yüzleri öbür âleme döner. Bu zavallılar en korkulacak şeyin ölüm olduğunu unuturlar; selamet ve rahatı mezarın karanlığında ararlar.

Bütün aşklar, sevdalar, şiirler, insanî, hayvanî teraneler hep hayat operasının overtürleridir. Her şey canlanmaya uğraşırken sen ölüme koşuyorsun. Sende, seni umumi hayat neşesinden ayıran galat bir his var. Bu galatı tashih etmeliyiz. Bu ters görüş ve yanlış düşünüşü kendi kendine düzeltemeyeceksen bana gel. Yüzünden o siyah gözlüğü çekip alayım. Zihninden o kapkara fikirleri söküp atayım.

İnsan anasından bir kere doğar ve bir kere ölür. En büyük felsefe hayatın bu tabii cereyanını takip etmekte ve bu âlemden diğerine göçmek için yine bizi bu hayata gönderenin çağırmasını beklemektedir.

Zorun ne? Borçlu musun? Aç mısın? Açıkta mısın? Ailece sefaletle eziliyor musunuz?

Sabret. Seni açlık, sefalet öldürmüyor. Sen kendi kendine kıyıyorsun. Çünkü henüz bir zehir yutacak, kendini bir iple sallandıracak, beynine bir tabanca sıkacak kadar kuvvet ve cesaretin var. Bu metaneti yaşamak için göster.

Mezar ile senin arana kollarımı uzatıyorum. İtimatla ellerime sarıl. Seni uçurumun kenarından kaçırayım.

Divanyolu 53,
İntihar Mütehassısı Doktor Nusret Hulki

3

Bu ilandan sonra Doktor Nusret Hulki'nin hararetli davetine tek tük alaka gösterenler oldu. Fakat bunlar muayene ücreti için pek de cüzdana el atabilen boydan değillerdi. Binaenaleyh yeni mütehassısımız bu müşkülün halli için de uzun uzadıya zihin yormak mecburiyetinde kaldı.

İşret mahallerinde gazinocu ile müşteri beyninde bilahare ihtilaf zuhurunu men için içki ve meze fiyatlarını gösterir levhalar asıldığı malumdur. Bu kabilden olarak doktorların bekleme salonlarında da hastalara muayene, konsültasyon, rapor vesaire ücretlerini katiyetle bildirir ilanlar bulunur. Doktor Nusret Hulki Bey muayene ücreti için şimdilik üç lira koymuş ve salı günlerini meccani kabullere tahsis etmişti.

Meccani günlerde gittikçe fazla kalabalık basmaya başladı. Doktorun hastalarla teması arttıkça ihtisası da hakikaten ilerliyordu. Bu kalabalığı teşkil edenlerden bazılarının yalancı hasta olduklarını keşifte Nusret Hulki pek gecikmedi. Sefaletten intihar ıztırarına düştüklerini acıklı ifadelerle anlatarak biraz para koparmaya veyahut bir iş bulmak için doktorun vesatetini ricaya geliyorlardı.

Para almadıktan başka üste vermek insaniyeti, diğerlerini kurtarmak değil, Nusret Hulki'yi de intihar vaziyetine düşürebile-

cek bir tehlike idi. Lakin her ne suretle olursa olsun doktorun bu parasızlarla meşguliyeti etrafında birtakım çığırtkanlıklara mahal vererek en büyük reklam mahiyetini alıyordu.

Ekseriyeti şuursuz denecek kadar görgüsüz, saygısız bir hal ile uğraşmanın her gün bir türlü garabetiyle karşılaşan doktor, bazı hususlarda hiddetlenmek mi, gülmek mi lazım geleceğini tayinde aciz kalıyordu.

Salının meccaniliğini diğer günlere teşmil edenler oluyor, intihar tehlikesinden ziyade basur, egzama, romatizma vesaire hastalıklar için müracaat edenler bulunuyordu.

Bir gün muayene odasından içeriye, perde köşesinden Hacivat çıkar gibi zıpırın biri daldı.

Orta çapta bir külhanbeyi... Her biri bitpazarından birer kelepir olarak ayrı ayrı tedarik edilmişe benzeyen ceket, yelek, pantolon birbirini tutmaz, kirlice bir kıyafet. Bir metre mesafeden insana aksırma getirecek kadar mayhoş bir ter kokusu... Gözlerde ara sıra hafifçe şehlalaşıp yine düzelen baygınlığa benzer bir hal...

Doktoru yukarıdan aşağıya endazeleyen çarpık bir boyun kırışından ibaret bir selamdan sonra zâir çökecek yer arar gibi yorgun bir vaziyet alarak durdu.

Doktor: "Neniz var?"

Hasta yapma bir halsizlik telaffuzuyla:

"Nem mi var?"

"Evet..."

"Nem olduğunu ben de bilmiyorum... Onu siz anlayacaksınız."

"Buraya niçin geldiniz? Elbette bir sıkıntınız var..."

"Bir değil, çok sıkıntım var."

"Bu sıkıntınızı sayınız."

"Sayıya gelmez ki... Tepemden topuklarıma kadar sıkıntı içindeyim..."

"En şiddetlileri hangileridir?"

"En şiddetlisi para cüzdanımın boşluğundan gelen sıkıntıdır."

"Ne iş yaparsınız?"

"Bir iş buldum mu yankesicilikten maada ne olursa olsun yaparım..."

"Belli başlı bir sanatınız yok mudur?"

"Vesikasız şoförlük ettim. Bir kocakarı çiğnedim, mahkûm oldum. Yattım, çıktım... Kılburnu'nda garsonluk yaptım. Bir hesap meselesinden patronla aramızda çıngar çıktı. O bana bir tokat attı. Ben kara şişeyi onun başında parçaladım. Yine kodese misafir olduk. Her vaka sonunda 'hapishane palas'ta dinleniyordum. Hapishaneye girmesinden ziyade oradan çıkması firaklıdır. Kodeste yiyecek, içecek, yatacak yer düşünmezsin. Fakat çıkınca yine iş bulmak lazım... Oraya buraya kolaçan edersin. Sana ekşi suratla hep şu cevabı verirler: İş yok. Yok. Yok... Şimdi bir tek sanatla geçinilmiyor. Bilgine, tabiatına uysun uymasın ne hizmet bulursan ona soyunacaksın. Sernöbetlikle beraber hamam natırlığı teklif ettiler. İki büyük rütbe bir arada... Kollarımı kaldırarak kabul dedim. Peştamalı kuşandım. Yüksek nalınları giydim... Şak, şak, şak el kakarak bağırıyorum: 'Beyefendiye çıkma getiriniz...'

"Tellaklar arı gibi. Silecek değiştirme ve uğuşturma esnasındaki bazı taşkınlıklar kanıma dokunurken bir gün müşterilerden biri 'Bana kart tellak gönderiyorsun,' tekdiriyle betelerek ağzını bozdu. Kavga büyüdü. Yine kamalar kınlarından fora edildi. Herifi birkaç yerinden hacamatladım. Yine '*prizon palas*'a* yanladık. Bedava yeme, içme ve istirahat... Günümüzü doldurup çıktık. Felaket... İş ara dur. O hale geldim ki artık ne olursa olsun rastgele birisini kolundan, baldırından dürtüşleyerek meccani otele avdeti düşünüyordum... Ben bu pelesede iken yine şansım açıldı. Tuhaf bir iş teklif ettiler. Beykoz dalyanında balık gözcülüğü etmek. Sırığa tırmandım, ta tepede tünedim. Tepemde güneş, altımda su... Bu sıkıntılı işten hapishane çok rahat... Orada enine

* (Argo) Hapishane.

boyuna gezinebilirsin. Burada kımıldamak yok. Ne ise bir gün sıcaktan sinirlerim gevşemiş. Sırığın ucunda afyonlanmış tiryaki gibi sızmışım. Muvazenemi kaybedince haydi çup suya inmişim. Ağlar birbirine karışmış. Benim sarktığımı görmeyen balıkçılarda dalyana canavar düştü zannıyla bir telaş..."

Sabırsızlanmaya başlayan doktor:

"Bu kadar tafsilâta lüzum yok."

"Sordunuz da söylüyorum..."

"Kısa söyleyiniz..."

"Fazlasını İş Bankası'na ciro ediniz. Elbette sarf edecek bir yerini bulurlar."

"Adınız?"

"Arif..."

"Sadece Arif mi?"

"Evvelden kıymalı idim amma et pahalıya çıkalı sadeleştim... Doktor Bey, bana adıyla sanıyla Çatana Arif derler. Evvelden Ayakapısı'na, Fener'e, Yemiş'e çok uğrardım da bu namı kazandım..."

"Evli misin?"

"İşte öyle bir halt ettik... Atalarımızdan kalma bir söz vardır. Bekârlık sultanlık derler. Artık sultanlık kalmadı. Şimdi bekârlık mebusluk diyeceğim..."

"Çocuğunuz oldu mu?"

"Maalesef sıska, sarartma bir kabak yavrusu... Mız mız mız tıpkı aç kedi gibi ağlar. Anasına meme ver de sustur şunu derim. Bizim karının memeleri terkos muslukları gibi günde ancak bir buçuk saat akar. Çocuk bir tarafta ağlayadursun, biz şimdi lateşbih refikam hanımla marazaya tutuşuruz. O hemen 'Ben ne yiyorum ki memelerimde süt bulunsun,' şikâyetinden başlar. Bu nankörlük karşısında ben de karıya yedirdiklerimi sayıp dökmeye girişirim. Aramızda hırlaşma şöyle alevlenir:

"Ben: 'Ulan üç akşam evvel getirdiğim koca bir kâse işkembe çorbasını unuttun mu?'

"O: 'Oh, sus söyleme bulantıya tutuluyorum. Hâlâ ekşiliği, kokusu midemden gitmedi. Yirmi dört saat kazan dibinde durmuş. Günün artığı, köpeklerin hakkı yeşil tortulu çorba...'

"Ben: 'Fena mı? Sirke sarımsağı kendinden... Şimdi sokaklarda bizden başka köpek kaldı mı?'

"O: 'Kendi payına söyle. Hâşâ ben köpek değilim. Ben kapı çuhadarı Hacı Veli Efendi silsilesindenim...'

"Ben: 'Vay silsilesinin temelini suladığımın karısı... Kocasını köpek yapıyor da kendini daraya çıkarıyor...'

"O: 'Elbet... Elbet... Ben insan evladıyım...'

"Ben: 'Ya ben?'

"O: 'Ne idüğü bellisiz... Sen köpekten de aşağısın çünkü iyi havlayamıyorsun... İyi saldıramıyorsun...'

"Ben: 'İyi saldıramıyor muyum? İşte gör bakalım...' narasıyla karının üzerine çullanırım, hakikaten köpekliğim tutar, ağzıma neresi gelirse dişlemeye başlarım. O, çığlığı basar, ben böğürürüm. Aç çocuk gürültüden korkar, susar. Konu komşu eve dolar, bizi ayırırlar. Şimdi boştayım. Bazı iş zuhur ediyor. Bundan evvel nerede, kimin hizmetinde bulunmuş olduğuma dair benden vesika soruyorlar, geçmişimi karıştırmaya gelmez. Girdiğim işlerin hiçbirinden gönül hoşluğuyla çıktığımı bilmiyorum. Çıngar, mariz, cerh, hapishane... Aleyhimdeki polis zabıtları, mahkeme firarları, hangi patrona gösterilebilir? Niçin böyleyim? Kabahat bende mi? Beni yaratanda mı? Aklım ermiyor. Karı hasta, kucağındaki çocuk can çekişiyor, bir haftadır eve uğradığım yok. Hangisi öldü? Hangisi kaldı? Bilmiyorum... Kendi sefaletimden onların açlıklarını düşünmeye vaktim yok... Pehlivan gibi bir adamdım. Eridim, eridim kilise mumuna döndüm. Allah Cumhuriyet'e zeval vermesin fakülteye gittim, muayene olundum. Vücut-ı acizânemde tamam beş türlü hastalık buldular. Kanalizasyonum bozuk, su yollarım iyi işlemiyor, çatım akıyor, rezelerim tutmuyor. Hâsılı gençlikte en çok kullanılan taraflarım merhamete muhtaç. Kolumu sıktılar, sıktılar ben kan ala-

caklar sandım. Bulurlarsa alsınlar, meğerse damarımı ölçerlermiş, köpoğlu tamam üç buçuk fazla atıyormuş."

"Kaç yaşındasın?"

"Otuz bir... Bu netameli, halecanlı sayıyı da atlatabilirsem belki yaşarım. Fakat yaşamak istemiyorum. Doğrusu bu... İntihara karar verdim."

Çatana Arif sahte bir teessür jestiyle dudaklarını ısırıp gözlerini şehlalaştırarak sağa sola başını çarpıta çarpıta ilave etti:

"Fakat candır bu, ölmesi de kolay değil. Gazetelerde ilanınızı gördüm. 'İntihar edecekler bu meşum kararlarını fiile çıkarmazdan evvel gelip bir kere beni görsünler. Kurtarmak için elimden gelen insaniyeti ifadan geri durmam,' buyurmuşsunuz. İşte geldim. Halimi de baş ağrıtacak tafsilâtıyla anlattım."

Doktor, şüpheli bir nazarla hastayı süzerek:

"Arif Efendi, intihar eğlence değildir. Hasta karını, çocuğunu bırakıp da dünyadan savuşmayı düşünmek mertlik sayılmaz... Şaka söylüyorsan o başka..."

Çatana Arif dudaklarının ucuna toplanan tuhaf bir tebessümü yutarak:

"Şaka mı? Hayır, efendim. Şakalaşacak bir halde olmadığımı görüyorsunuz. Şakalaşan ben değilim. Galiba sizsiniz. İlanlarınızda başka türlü söylüyorsunuz, burada ağız değiştiriyorsunuz. Koskoca bir doktor yalan söylemez, dedim, vaatlerinize inandım. Beni nasıl kurtaracağınızı anlamak için geldim."

Doktor, Çatana Arif'i dikkatle muayene ettikten sonra:

"Beş türlü değil, sende bir türlü bile hastalık bulamadım. Sana tıbbî bazı nasihatler vereceğim, o suretle hareket et. Hekimlere müracaata ihtiyacın kalmaz."

"Beybaba, ben nasihat almam. Eğer intihara karşı kullanacağınız ilaç sade nasihat, yani kuru laftan ibaretse emin olunuz kimseyi kurtaramazsınız..."

"Ya ne istiyorsun? Hekimin bazı vesaya ile reçeteden başka kullanacağı tedavi usulü var mıdır?"

"Orasını bilmem. Bu usul ile hiçbir intihar heveslisini ölümden kurtaramazsınız."

"Ya ne yapmalıyız?"

Çatana Arif omuzlarını dikip tuhaf bir süzgünlükle:

"Benim gibilerine ya iş bulmalı veyahut ceplerine biraz dünyalık koymalı..."

"Senin gibi İstanbul'da ne kadar sefil vardır?"

"Çoook..."

"Binlerce... Binlerce..."

"Malum..."

"Bir doktorun serveti bu kadar açı doyurmaya kifayet eder mi?"

"Etmez, fakat bu binlerce açların çoğu ahmaktır. İntihar fikrine sapıtıp doktorlara müracaat etmezler, sürüne sürüne ölürler."

"İntihar fikrine sapıtmak zekâvet midir?"

"Şüphesiz..."

"Demek, sen çok akıllı bir adamsın..."

"Herkes gibi ben de aklımı beğenirim..."

"Sende zerrece akıl olsa intihar fikrini zihnine getirmezsin. Çünkü akıllı insan ölüme atılan değil yaşamayı seven ve bilendir."

"Ben katiyen kararımı verdim doktor, kendimi öldüreceğim. Böyle beylik laflarla beni niyetimden çeviremezsiniz."

Nusret Hulki Bey, Çatana Arif'in intiharı bahane tutarak kendinden biraz para koparabilmek hilekârlığıyla geldiğini çoktan anlamıştı. Doktorun da böylelerine karşı kullandığı kurnazlıkları vardı.

Bir müddet karşı karşıya çatık kaşlarla sükût ettiler. Nihayet Arif melül bir tavırla gözlerini sulandırmaya uğraşarak:

"Doktor Beyefendi, beni ölümden kurtaramadınız. Az bir para ile birkaç gün daha yaşayabilirdim. Bu birkaç gün zarfında da belki Allah bir sebep halk eder de büsbütün halasa ererdim. Lakin şimdi buradan çıkınca doğru ölüme gidiyorum."

"Ne vasıta ile intihar edeceksin?"

"Ölüm kararım katidir. Fakat ne şekilde olacağını henüz tayin etmedim. Önüme ne çıkarsa, ip mi? Deniz mi? Bıçak mı? Zehir mi? Kurşun mu?"

"Bunların hepsi çok ıstıraplı ölümlerdir. Bu suretle intihar edenler dirilip de ölünceye kadar ne müthiş azaplar çektiklerini anlatabilseler dehşetten tüylerin ürperir."

Çatana Arif biraz şaşalayarak:

"Doktorsunuz. Acısız bir ölüm usulü biliyorsanız söyleyiniz."

"Arif, sana böyle bir iyilikte bulunabilirim."

Çatana'nın dili dolaşarak...

"Te-te-te-teşekkür ederim..."

"Şimdi sana yarım bardak iksir içireceğim."

"Eyyyyy..."

"Bir saat sonra derin bir uykuya dalacaksın; bir daha uyanmayacaksın. Hiçbir acı duymayacaksın."

"Bir kupa ecel şerbetini ha..."

"Taamı da hoştur. Biraz buruk kızılcık şerbetine benzer."

"Lezzetli bir ölüm..."

"Ölüme böyle denebilirse öyle..."

"Bu şerbeti bana verseniz de gece evde içsem olmaz mı?"

"Olmaz. Burada gözümün önünde içeceksin."

Çatana Arif dalgalı bir denizde yalpa vurur gibi iki yanına sallana sallana gözlerini büzüştürüp ensesini kaşıyarak:

"İntihar ha... Hayattan kaçmak iyi ama insan dünyadan ayrılırken onun lezzetini anlar gibi oluyor. Bundan başka mademki bize insan deniyor, biraz da insaniyeti düşünmek lazım. Arkaya kalacakları da unutmamalı. Yoluna koyacak bir iki işim var. Onları tezgâhlayayım... Yarın öbür gün gelirim. Allahaısmarladık, Doktor Beyefendi..."

Çatana Arif'te arkasından kendini ölüm kovalıyormuş gibi folisbit bir kaçış var ama ne kaçış...

Doktorun içireceği tabii, biraz karbonat karıştırılmış kızılcık şerbetinden başka bir şey değildi...

Kaçanın aceleden gümleyen ayak seslerini duyan Nusret Hulki başını sallayarak:

"İntihar komedyasıyla bir doktoru dolandırmaya cüret eden aklını beğenmiş ahmak, şerbetini içeydin yüreğin serinlerdi. İşte bu kadar, martavalcı külhanı seni..."

4

Doktor Nusret Hulki Bey meccani günün pek fazla hücumuna bir set çekebilmek için numara usulünü tatbike mecbur oldu. Yedi sekiz saat zarfında ancak yirmi kadar hasta muayene edebiliyordu, türlü çeşit hastalar sökün etmeye başladı.

Bir taraftan da çoğu müsteara benzeyen imzalarla acıklı, tuhaf mektuplar alıyordu. Nihayet ince eski harflerle yazılmış işte en *orijinal*'lerden bir tanesi:

Muhterem Doktor Beyefendi,

İlanlarınızı büyük bir alaka ile okuyorum. Çünkü tedavi vaat ettiğiniz canından bezmişlerden biri de benim. Gücenmeyiniz ama garip bir meslek tutmuşsunuz. Hayat kaçaklarını polise vermek ister gibi tavırlar alıyorsunuz.

İntihar mania'sına tutulmuş olanları bu meşum arzularından çevirmezseniz kendiniz de beraber öleceğinizi söylüyorsunuz. Bu fedakârlığınıza diyecek yok. Fakat sözün garabeti satırlarınızı okuyanlara sizin benden ziyade tedaviye muhtaç olduğunuz hakkında şüpheler veriyor.

Bizden iseniz daha iyi ya, birbirimizi çabuk anlarız... Çok hazıklara nabzımı uzattım. Banal ilaçlardan, beylik nasihatlerden başka bir istifade görmedim. Daha bir hafta evvel sinirlerimi bir mütehassısa akort ettirdim. Kafamın içinde şanjan kumaşları andırır daima değişen bir şey var. Ben her gün her saat aynı adam değilim. Lodosta asabımın düzeni bozulur. Poyraz-

da, gündoğusunda, yıldızda, meltemde hep başka başka mahluk olurum.

Doktor parmağıyla çekiç gibi vurarak önümü arkamı dinledi. Besbelli gevrek miyim? Hışır mıyım? Kabak mıyım? Anlamak istiyordu. Yüzünü buruşturdu, sessiz, yalnız dudakları kıpırdadı, sözlerini yuttu.

Meğerse köhne bir piyano gibi tellerim gevşemiş. Çivilerim aşınmış, akort, nasihat tutmaz bir hale gelmişim. Bu ahengi bozuk aklımla artık ukala arasında yaşayamıyorum. Zaten çoktandır halk içinde sesimin falso çıktığını anlıyordum. Onlar bana sus dedikçe ben daha ziyade bağırıyordum. Bu âlemi dolduran dertlilerin feryatlarına karışarak topal bacakla, çolak el ile, kör gözle, sağır kulakla, sersem kafayla yaşanır. Lakin umumi ahenkten aykırılaşan makamın mugannisine mahbesle tımarhaneden başka melce yoktur.

Beşer akordu çabuk bozulan bir nevi canlı sazdır. Kâh musikâr gibi öter kâh keman nalesiyle inler kâh ney flüt ıslığı çalar kâh boru kabalığıyla böğürür. Bu sazın fabrikatörü Allah'tır. Onun halikiyeti hakkında iddia olunan kemale rağmen bütün imalatında aynı itina yoktur.

İşte ben bu Sani'nin bozuk yapılarından birisiyim. Bütün darüşşifalardaki benzerlerimde hep bu fabrikanın ulvî markasını taşırlar. Yoksa mecnun imalinde mütehassıs o yegâne Halik'tan başka benim gibi mükemmel bir deliyi kim yaratabilirdi!

Yok iken var olmak, var iken yok olmak... Ana rahminden mezara taşınıp duruyoruz. Kimi eğlendirmek için bu ebedî dramın azaplarını çekmekle muvazzaf bulunuyoruz?

Anana, babana, bütün âleme darılabilirsin. Fakat tabiata gücenemezsin. Onunla hırlaşmak kendi kendini ısırmak demektir. O, seni akıllı, budala, uzun, kısa, şişman, sıska, istediği çapta, beğendiği tipte yaratır. Onunla dalaşıp curcunaya kalkışmak çıldırmaktır.

Kendini akıllı gibi satmak istiyorsan lüzumuna göre ağız kullan. İcabında iyiye fena, fenaya iyi de. Sana menfaat temin etmeyen iyiliklerin fenalıklardan ne farkları olur?

İnsanların canavarlıklarını medeniyetin kahramanlıkları şeklinde methet. Beynini törpüleyen tabiatın zalimâne falsolarında büyük bir kemal eseri seçtiğini söyleyerek hayran görün.

Bu âlemde sözüm ona akıllı çok, deli azdır. Kıymet ekseriyete değil, ekalliyete verilir. Binaenaleyh şeref deliliğindir. Cinnet büyük bir imtiyazdır, çünkü tımarhanenin gömleğini, takkesini, terliğini giydikten sonra ahmak insaniyetin dünyevî, uhrevî, bütün ananevî mesuliyetlerinden soyunmuş bir şah-ı cihan olursun. Vacibü'l-hürme bu sade formasını dünyanın ukalaya mahsus beyhude nizamlarından, gülünç resmiyetlerinden, iğrenç riyakârlıklarından, insafsız hüküm ve cezalarından kurtarır. Kanun demir parmaklıklı kâgir pencerenin önüne kadar gelir, seni dinler, tehevvürlü teşnilerini işitir, homurdanarak dönüp gider. Çünkü sen onun yüzüne hiçbir akıllının söylemeye cesaret edemeyeceği şiddetli sitemleri haykırabilirsin. Çünkü sen ondan ve her şeyden kuvvetli ve mantıkîsin. Yine çünkü sen beşerî belahetlerden doğma ve istibdadın akıllıları takayyüt için icat ettiği bütün ananevî zincirleri, kelepçeleri kırmış, makulât denen bütün tuhaflıkların fevkine çıkmış bir divanesin. Her mesuliyet ve kayttan muafsın. Günahkârlara karşı ateş püsküren dinler bile seni cehenneme sokabilmekten acizdirler. Sen iki cihanda hür, müstakil, mesut ve azizsin... Yalnız kullara değil, Allah'a bile itaatle mukayyet değilsin.

Kulaç kulaç her şeyin enginine dalmaya uğraşarak derin düşünmek delilik ise ben öyleyim. Hayatın sathında yaşamak akıllılık demekse ben bu zümreye iltihak etmemekle müftehirim.

İlanınız hoşuma gitti. Sizinle görüşmeye geleceğim. Kendimi muayene ve tedavi ettirmek için değil, sizi de kendi kanaatlerime getirmek için. Münakaşa kabul ettiğinizi yazıyorsunuz. Kafala-

rımızı bir tokuşturalım, hangisi sağlam çıkarsa o galip sayılır. Benim de aradığım bundan başka bir şey değil.

Vicahî ihtiramlarımı teşerrüfüme saklayarak şimdilik gıyabî hürmetlerimi arz ediyorum efendim.

Halikoğlu Halik

Doktor, bir müddet elinden bırakamadığı bu dumanı bacadan aşkın mektuba bakarak şöyle düşünüyordu:

Mektup acayip, hele imza alelacayip... Halik'ın oğlu Halik... Bundaki remzi anlamak için yalnız doktorluk kâfi gelmez. Gayet hassas bir sembolist olmalı. Halik bizi yaratandır. Yaratan yarattıklarına da yaratmak kudretini vermiştir. Hilkat makinesi öyle kurulmuş ki Halik birbirini yaratmak hizmetini cinslere bırakarak kendisi vücudundan şüphe ettirecek esrara bürünmüş bulunuyor.

Halikzade Halik, seni muayene etmezden evvel kim olduğunu anlar gibi oldum. Sen Lombroso'nun, Grasset'nin eserlerini ve mecnunlar yaratan Maupassant, Paul Hervieu, Michel Corday gibi romancıların hikâyelerini *sû-i hazımla* okuyarak pesimistliğe düşmüş bir muvazenesizsin. Hangi neviden intihar âşığısın? Onu muayeneye geldiğin zaman anlamaya uğraşacağım. Seni de faturamın tasnifine geçireceğim.

5

Doktor, hastalarını muayene ile meşgul bulunduğu esnada telefon çağırdı. Ahizeyi alarak sordu:

"Neresi efendim?"

"Tanımadığınız bir yer..."

"Ne istiyorsunuz?"

"Sizinle görüşmek üzere bir *seans* rica edeceğim."

"Ne hakkında görüşülecek?"

"İhtisasınız dairesinde..."

"İntihara müteallik istizahlarda mı bulunacaksınız?"

"Evet... Mahallemizde birbiri arkasına üç intihar vuku buldu. Bu hal gayetle merakımı mucip oldu. Kolera gibi bu da sarı bir afet midir? Bu sirayeti men için düşünülmüş bir çare var mıdır?"

"Bu akşam saat yedide teşrif ediniz. Sekize kadar olan zamanımı size *hasredebilirim*..."

"Teşekkür ederim, Doktor Beyefendi. Bendenizi minnettar bıraktınız."

Telefon kapandı...

Nusret Hulki Bey günün mesaisini bitirip ufak tefek hususi işleriyle meşgul olurken Münire Hanım bir kart getirdi. Üstünde Ahmet Sami ismi ve boş tarafında şu yazı vardı: "Vaat buyurulan seanstan istifadeye geldim."

Doktor "Buyursun," dedi. Odadan içeriye matruş, kırmızı yüzlü şişmanca ve orta yaşlı bir zat girdi. Selamlaştıktan sonra işaret edilen koltuğa oturdu.

Nusret Hulki Bey istizahlarını dinlemek için sükûtla yüzüne bakmakta iken zâir söze girişti:

"Efendim, bendeniz Çarşamba semti ahalisindenim. Malum ya buraları aristokratik mahallelerden değildir. İstanbul'da kibar ve alelade veya biraz düşkün semtler arasındaki yaşayış farkları büyüktür. Ortada bir halk ve halkçılık sözü dönüyorsa da bütün insanları görgü, âdet, ahlak, terbiye ve zihniyet cihetleriyle aynı seviyeye girebilmenin imkânı yoktur. Binaenaleyh kibar mahalleler ahalisi birbiriyle meşgul olmaya pek vakit bulamazlar. Bazen aynı binanın muhtelif apartmanlarında oturan iki aile birbirini tanımaya merak göstermez, birer istiğna içinde yaşarlar... Beriki semtlerde ise bilakis hal tamamıyla bunun zıddıdır. Oralarda herhangi bir evde çıt olsa bu kımıldanma bütün diğer hanelerde derakap akisler yapar. Bu gece hangi evde ve ne sebeple bir aile kavgası olmuştur, kimlerin iç çamaşırları yamalıdır... Kimin bakkala, kasaba ne kadar borcu vardır, hangi kadının ırzından şüp-

he ediliyor, hangi erkek karısına sadakatsizlik gösteriyor, hangi kız hangi delikanlı ile sevişiyor... Bu dedikodular dolaştıkları ailelerin heyecanlarıyla beslenip, işlenip şişirildikten sonra mahalle kahvelerine intikal eder. Oralarda müzakereye konulur. Lehtar, aleyhtar, bitaraf partiler peyda olur. Ve bu küçük parlamentolarda dedikoduların aldıkları müspet, menfi cereyanlar neticesinde bazen gülünç, bazen müessif hadiseler vuku bulur. Size kısaca söyleyeyim ki Bakkal Osman Efendi'nin oğlu Saadettin, yağlıkçının kızı Nezahet'i seviyor, bu bir... İkinci karısının fıkırdaklığından kıskançlık azabıyla yanan Muammer Efendi, yeni doğmuş çocuğunun kendi sulbüne nispeti hesabında şüphelere düşmüştür, bu da iki... Marangoz Şakir Usta'nın evinde kaybolmuş bir altın bilezik sirkati hakkındaki bütün zanlar hizmetçi Hayriye'ye çevrilmiştir, bu da üç...

"O hafta mahalle parlamentosunda dosyaları müzakere mevkiine konan vakalar bunlardı.

"Kahveci en ziyade dedikodu yapan gazetelerden birine abonedir. Gazeteyi bir kişi okur, dördü beşi arkadan, önden, omuz üstlerinden satırlara göz atarak *accompaniment** yaparlar. Herkesin anlayışı birbirini tutmaz. Derhal siyasi, içtimaî, ahlakî, iktisadî ilh. şiddetli münakaşalar başlar. Bazen kafa göz yarılacak kadar iddialar azışır.

"Geçen hafta gazetelerde üç dört intihar vakası okundu. Tuhaf tesadüf... İkisi üçü bizim mahallede dedikodu teşkil eden mevzuları andırıyor. Kıskançlık, aşk nevmidîsi ve iftiraya uğramak yeisi... Gazetelerin bu gayritabii ölüm haberleri üzerinden iki gün geçmiyor yeni doğan çocuğunun kendi sulbüne nispetini bir türlü zihnine sığdıramayan Muammer Efendi ateşler içinde kalan beynini bir revolver kurşunuyla büsbütün yakarak şüphelerinin azabından kurtuluyor. Sevgilisi Saadettin'in diğer bir kızla nişanlanmak üzere bulunduğunu duyan Nezahet yeisine derin

* (İng.) Refakat, eşlik.

bir kuyunun siyah suları içinde nihayet veriyor. Altın bilezik sirkatinin iftirası altında ezilen zavallı Hayriye bir iple kendini erik ağacına sallandırıyor."

Zâir saatini çıkarıp bakarak:

"Doktor Beyefendi, bu lütufkâr müsaadenizi suiistimal etmeyeyim, şimdi asıl maksada geliyorum... Nasıl oluyor da uzak semtin meşum bir rüzgâr soğukluğuyla esen bu ölüm haberleri hassas bir radyo gibi bizim mahallede yaptığı akislerle aynı hadiseleri ika edebiliyor? Malul ruhlardan mağmum ruhlara çarpan dalgalar mı var?"

Doktor Nusret Hulki Bey cebinden çıkardığı küçük bir kurşunkalemiyle oynayarak:

"Bu hal bazen ıztırarî bir taklit şeklini alıyor..."

"Taklit?"

"Evet... Birini esnerken, gülerken, ağlarken gördüğünüz zaman gayriihtiyari bir sirayetle bizim de aynı jestleri tekrar eylememiz gibi... Kâtil de böyledir. Bir şuurdan diğer şuura geçer. Etrafına yayılan bir kâtil vakasından sonra müşabih hadiseler çoğalır. Frenkler bu manasız taklitlere *singerie*, yani maymunluk derler. Taklidi, mahza taklit yapmış olmak için yapmak..."

"Peki, efendim ama eğer bu sirayet umumi ise bir intihar vukuundan sonra sürü ile insanların aynı fiile atılmaları lazım gelmez mi? Niçin sirayet akl-ı kalîl bir zümreye inhisar ediyor?"

"Tarih, sürüyle intihar vakaları kaydeder. Tutuldukları umumi, şedit bir heyecanla başları dönerek muvazenelerini hep birden kaybeden insanlar gibi... Bu nevi hadiselerin ekseriya bir elebaşının tahriki eseri olduğu iddia edilirse de bu cihet hiçbir delil ile sübuta ermemiştir. Bilakis bunun zıddını gösteren emareler vardır. Elebaşının halkı değil, halkın elebaşıyı husule getirdiği söylenmektedir. Bu karışık iddiaların muğlaklıklarına girişerek meseleyi bulandırmayalım... Maksadınızın ferdî intiharlardan bahse münhasır olduğunu zannediyorum..."

"Evet, efendim fakat bir intihar vukuundan sonra diğerlerinin onu takip etmesi, bu sirayet taklidi midir? Nedir? Nasıl oluyor? Bunu anlamak istiyorum..."

"Hiçbir müdekkik size bu ciheti katiyetle vazıhan tarif edemez. Çünkü vakayı doğuran içtimaî, bünyevî, aklî, iklimî ve ilh. sebepler muhteliftir. Taklit kelimesinden ne mana anlıyoruz? Evvelen bunu tahlil etmeliyiz. Meseleyi en sade cihetinden alırsak cemiyet içinde hemen her şeyin bir taklit eseri olduğunu anlarız. Herhangi bir hususta taallüm ve temeşşuk muayyen bir gayeye benzemeye uğraşmak değil midir? Bu suretle, insanların birbiri üzerinde ve birbirini değiştirmek noktasından olan tesirleri büyüktür. *Orijinal* olmayan her şey taklittir. Orijinali hususî ve şahsî bir icat mefhumuna alırsak bu hadisenin pek nadiren vukua gelmekte olmasına mebni diğer keyfiyetlerin hep taklidî olduğu anlaşılır... Lakin burada da birbirinden ayıracağımız hususlar var. Her şeyi taklit ile ifade etmeye kalkarsak artık tayin ve tahsis edeceğimiz diğer ıstılahlara yer bırakmamış oluruz ki, bu cihetten doğacak karışıklıkların sonu gelmez. Bazı taklidî hareketlerde mukallit olduğumuzu bilmeyerek bulunuruz. Bu hal içinde yaşadığımız cemiyetin sultası, *otorite*'si sevkiyle vuku bulur ki bu itiyatlara ecdadımızdan vâris olmuşuzdur. Binaenaleyh itiyatlarımıza tâbi olduğumuz zaman eslafımızı ve modaya uyduğumuz vakit de muasırlarımızı taklit etmiş oluruz..."

"Efendim, sirayet taklit midir?"

"Doktor Paul Moreau'nun kavlince bu hususta istidat lazımdır. Mesela bir katil veya intihar vakası gazetelerde okunur. Her tarafa şayî olur. Bundan heyecanlanarak aynı fiili ikaya kalkanlar evvelce bu harekete fevkalade bir istidat peyda etmiş olanlardır. Nitekim salgın hastalıklar zuhurunda bünyesi müstaitlerin en evvel yakalandıkları gibi... Fırtınalı havalarda çürük gemiler batar."

"Doktor Beyefendi, hayat tatlıdır, ölüm acıdır, umumi kaide budur. Nasıl oluyor da bir kısım insanlar bu acılığı, o tatlılığa tercih ederek canlarına kıyıyorlar?"

Doktor, elindeki kurşunkalemini birkaç defa evirip çevirerek dalgın bir bakışla:

"Feci bir intihar vakasıyla karşılaştığımız zaman, zihne hücum eden ilk sual budur. Normal bir şuur halinde bulunanlar en fena bir hastalıktan ölmeyi intihara tercih ederler. Her ne suretle ise dünyaya darılıp da öfkesini kendi canından çıkarmak, kendi nefsinin kâtili olmak... Bu, isyanların en müthişidir. Bir kâtil ya intikam veya şenî bir menfaat ilcasiyle cinayete atılır. Fiilî irtikaptan sonra ondan beklediği semereyi iktitafa çalışır. Ya muvaffak olur veya olamaz. Lakin herhalde istihdaf ettiği bir emel vardır, onun tadına varmak ister. İntiharda ise hayatla beraber her şey söneceğinden tadılacak lezzet, ölümün karanlığına karışır gider... Fakat onlar böyle düşünmezler. Onlar için hayat zehir gibi acımıştır. Tat, lezzet sözleri bî-manadır. Onların maksatları yok olmak, yani hiçliğe intikal etmektir veyahut ki hiçbir maksat takip etmeksizin zihin bulantısından gelen bir muhakemesizliğe tâbi olmaktır."

"İnsan ölmekle hiç olabilir mi?"

"Herhalde bu, küre-i arz üzerindeki hayatı, hüviyeti tamamıyla kaybeder. Ondan öteye ruha atfen söylenen sözlerin fennen, ilmen tutamak yeri yoktur."

"Bendeniz intihar sevdasını bir nevi cinnete hamletmek telakkisinde musırrım."

"Fennin hükmü tamamıyla böyle değildir."

"Herhangi bir illetten mustarip olan hastalar hemen ekseriyetle ıstıraptan kurtulmak için doktorlara, ilaçlara sarılırlar, yani çareyi ölümde aramazlar. İmkân derecesinde ondan kaçmak isterler. Binaenaleyh bu umumiyetten ayrılmak gayritabiiliğine düşenleri akılca hasta buluyorum..."

"Efendim, bizi bu âlemde yaşatan bu vücut makinelerimiz çok ince muvazene hesapları üzerine kurulmuşlardır ve sonra bu makinelerin, içinde ömür sürdükleri muhitlerle çok nazik ve hassas münasebetleri ve nispetleri vardır, yani vasıtaların kâfi derece-

de ihtiyaçları tatmine tekabülü muvazenesi, işte bu muvazenelerden biri veya birkaçı bozulunca ferdin zihniyeti hayatın umumi kaidelerinden inhiraf eder. Cismanî ihtiyaçlarımız vardır, ruhanî ihtiyaçlarımız vardır. Hayat merhalesinde hemen her gün, her saat bunların tamamıyla tesviyeleri mümkün değil gibidir. Bazen pek çetin maniler, arızalar, yoksulluklar, bahtsızlıklarla güreşmek mecburiyetinde kalırız... İşte müntehirler bu güreşte mağlup düşenlerdir. Bu makinenin normal surette işlemesini teminen herhangi bir uzvuna maddi manevi lazım gıdasını veremezsek o uzuv ıstıraba düşer. Sanki hayata küser. Evvela yavaş yavaş atalete sonra zumûra, yani kansızlığa, faaliyetsizliğe uğrar ve gitgide bu bozukluk makinenin diğer uzuvlarına da sirayet eder. İçinde çalkandığı birçok temayülleri tatmin edemeyen insanın nihayet hayattan da zevki, meyli kesilir... Hayatta çok şiddetli yoksuzluklar felaket olduğu gibi malihulyalar doğuran tembellikler verecek pek fazla bolluk da muzırdır. İnsanların çoğu kendilerine müsait veya namüsait bir hayat havası içinde yuvarlandıkları zaman maişetlerini tabiatın hadleri dahilinde tanzim edebilmekten acizdirler..."

Ahmet Sami Bey kısa bir yüz buruşukluğuyla birkaç saniyelik bir tefekkür halini aldıktan sonra:

"Demek ki insan benzinle işleyen motorlar gibi muhtaç olduğu vasıtaları temin ile yaşayabilen bir nevi otomatik makinedir. İrade-i külliye ve irade-i cüziye tabirleri laftan ibaret şeylerdir, yani muhitin ve maişetin tesirlerine tâbi bir hayvandır..."

"Şüphesiz insan yeryüzünde yaşayan hayvanlardan bir nevidir, lakin ihtiyaçları kendinden aşağı tabakalardaki hayvanlardan çok fazladır. Hayvan sarf ettiği kuvvetin vücudunda bıraktığı boşluğu tekrar dolduracak miktarda gıdayı bulunca ötesini düşünmeden yaşar. Onların ihtiyaçları cismanîdir..."

"Evet, bir dişiye alaka edip de canına kıyan ata, eşeğe, köpeğe tesadüf edilmemiştir..."

6

Ahmet Sami Bey, doktora karşı minnettarâne bir tavır alarak:

"Efendim, hakkımdaki hüsn-i kabul lütufkârlığınızı suiistimal etmekten korkuyorum..."

"Estağfurullah... Meslekî vazifemiz dahilinde konuşuyoruz."

"Teşekkür ederim. Maruzatım mukaddime ile geçti, asıl maksada henüz girişemedim."

"Buyurunuz, dinliyorum..."

"Bendeniz tütün tiryakisiyim. Bir sigaraya müsaade buyurulur mu?"

"Ben içmem. Bu odada kimseye de içirmem. Lakin sizin için bu kaideye fevkalade bir istisna yapabilirim. İçebilirsiniz."

Doktor zile basarak iki de kahve ısmarladı. Misafir katmerli teşekkürlerden sonra sordu:

"Şimdiye kadar hiç içmediniz mi?"

"Gençlik, cahillik zamanlarımda içtim. Fakat diplomamı aldıktan sonra bir doktorun bu iptilaya karşı zaafını hoş görmedim..."

"Niçin efendim?"

"Nikotin, alkol gibi, morfin gibi, esrar gibi zehirler envaından biridir. Bu iptila ile kendi kendini tesmim eden bir tabip âleme nasıl hekimlik edebilir?"

"Aman efendim, mübalağa ediyorsunuz. Sigaradan zehirlenip de ölen görülmüş müdür?"

"Çokkk... Tütün lehinde umumiyetle gösterilen tecvizkârlık bu muzır şeyin fenalıklarını örtüyor. Tütünü daima tabii ve elzem ihtiyaçlarımızı temin eden maddeler, gıdalar arasında gördüğümüz için bunu da onlardan biri sanıyoruz. Halbuki çok yanılıyoruz. Size fen lisanıyla söyleyeyim ki ***nikotin***'in tesmimi baldıran otunda bulunan ***coniine*** zehrinden tamam on beş defa kuvvetlidir.

"Tütün suiistimalinin sebebiyet verdiği dimağî, sadrî, midevî, kebedî ve ilh. hastalıklar çoktur; lakin tesiri ağır olduğundan tü-

tün tiryakisi ekseriya neye uğradığının pek farkında olamaz. Bazen vahamet son dereceyi bulur. Tehlike çanı çalar. Ölümü haber verir. Zavallı tiryakiyi bu iptilasından vazgeçiremeyiz. Fakat bahsimiz tütün üzerine değildi, esasa gelelim..."

"Evet, efendim. Bahsimiz tütünün mazarrâtından daha müellimdir. Evlenme çağında bir kızım var. Münasip bir isteyeni bekler iken münasebetsizin biri zuhur etti. Mazisini, halini tahkik ettim. İşe yaramaz avare meşrepli bir genç olduğunu anladım. Tabii ret cevabı verdim. Halbuki maslahat benim tahkikimden pek başka türlü imiş. Kız ile oğlan bizim reyimizi istihsale lüzum görmeden aralarında işi pişirmişler. Bu ana kadar babasına muti ve hürmetkâr olan Vasfiye bu noktada bî-perva, isyankâr bir kabarışla başını kaldırdı. Kısaca bir katiyetle 'Ölürüm. Nüzhet'ten başkasına varmam...' dedi. Vüs'ünüz derecesinde bir ihtimam ile evladı büyütünüz. Nihayet bu itaatsizliklerle karşılaşınız. Çok gücüme gitti doğrusu. Hiddetle haykırdım: 'Ölürsen öl. Ben de seni o haytaya vermeyeceğim...'

"Kızım, cevapsız ve mosmor bir çehre ile karşımdan çekildi. Sizinle istişareye geldim. Arz ettiğim müşkül vaziyetteyim. İhtisasınız hasebiyle bu hususiaki tecrübelerinizden istimdada koştum. Bana bir akıl öğretiniz. Kızımın bu sözü kurusıkı bir tehditten ibaret midir? Yoksa tutulduğu aşkta kendini ölüme götürecek kadar kör bir kuvvet var mıdır?"

Doktor, kahve fincanından ilk yudumu alırken burnunun ucuna bakar gibi bir düşünce dalgınlığı göstererek birdenbire cevap vermedi. Yarım dakika sükûtla geçti. Nusret Hulki'nin bu durgunluğundan cevabın sarpa sardığını anlayan baba, daha endişeli bir sesle sualini tekrar etti.

"Kızımın bu tehdidinde bir gençlik fantezisi mi görüyorsunuz? Yoksa bir ciddiyet mi?"

"İşte ben de zihnen bu iki ihtimalin arasını bulmaya uğraşıyorum."

"Her iki ihtimal muvazenede mi? Yoksa bir taraf biraz olsun ağır basıyor mu?"

"Efendim, babasınız. Fikrimi size bütün açıklığıyla söylemeye çekindiğim gibi, hakikati saklamayı da doğru bulmuyorum. Çünkü her iki ihtimalin üzerinde katiyetle bu böyledir diye hüküm yürütebilmek mümkün değildir. Size vereceğim sözün aksi zuhurunda ağır bir mesuliyet mevkiinde kalmış olacağım..."

"Demek kızım bu aşk yüzünden kendine kıyabilir?"

"Maalesef evet... Fakat bu hükmü de mutlak bir şekilde vermiyorum. Maceranın ölümsüz bir netice alması da muhtemeldir."

"Peki, efendim, pirincin taşını nasıl ayıklayalım?"

"Bu nevi aşk vakalarından bazılarının ümitsizlik yüzünden intiharla neticelendiğini çok defa gazetelerde okumuşsunuzdur. Çünkü aşk da intihar saiklerinin kuvvetlilerinden biridir."

"İşte beni telaşa düşüren de bu cihettir. Aman Doktor Bey, herhalde tecrübeli nasihat ve irşatlarınıza muhtacım. Siz bana lütfen fen ve aklın kestirebileceği hususları anlatınız da hükmünüzün zıddı zuhur ederse kabahati size değil, talihime bulurum."

"Size kerimenizin ölümünü muhakkak göstersem yine reddinizde ısrar edecek misiniz?"

"Doktor Bey, vallahi beynim karıncalanıyor. Kızımı o delikanlıya vermekle mezara göndermek arasında büyük bir fark göremiyorum."

"Böyle söylemeyiniz, fark büyüktür."

"Nasıl efendim?"

"Ölümüyle kızınızı ebediyen kaybetmiş olursunuz. Fakat bu evlenmeden sonra Vasfiye Hanım'ı kocasından ayırtmak kabildir..."

"Ah, Doktor Bey, ayaklarınızı öpeyim..."

"Estağfurullah, efendim. Bu yolda ricalara hacet yok..."

"Kızımın ölümüne sebebiyet vermeden onu bu izdivaç belasından kurtarmak kabil değil midir? Bu uğurda pek çok nakdî fedakârlıklara hazırım."

Doktor, zâirin bol para vaadiyle kendini tamaha düşürmek istemesinden bir izzetinefis sarsıntısı duyarak:

"Affedersiniz. Biz büyücü değil, hekimiz... Fennin, ilmin hadleri dahilinde çalışırız. Olamayacak şeylere söz veremeyiz."

"İstirhamımın tecrübeye ve kabule müsait hiçbir noktası yok mu?"

"Belki vardır. İşte onu düşünüyorum."

"Aman efendim, inayet sizden..."

"Kızınızı bir görüp muayene etmeliyim. Onu görmeden her ne söylesem karanlığa kubur sıkmak kabilinden olur. Kerimenizi buraya getirmek kabil mi?"

"Niçin kabil olmasın, efendim?"

"Muayene esnasında siz hazır bulunmamalısınız. Babasısınız. Sizden sıkılır, suallerime serbest cevap verebilmesine belki huzurunuz mani olur..."

"Bu emriniz başım üzerine..."

"Kerimenizin bünyevî, şuurî, tıbbî hüviyetini tayinden sonra belki bu müşküle bir çare düşünebiliriz. Kendi kendilerini öldüreceklerini söyleyenlerin hepsinden korkulmaz. Vasfiye Hanım kaç yaşındadır?"

"On sekiz."

"Evvelden beri malihulyalı bir kız mıydı?"

"Hayır, efendim. Pek şen bir çocuktu..."

"Şimdi nasıldır?"

"Durgun..."

"Ne zamandan beri?"

"Nüzhet'le evlenmeye kalkıp da bizden şiddetli ret gördüğü günden beri..."

"Ailenizde intihar eden veya kendini öldürmeye kalkan kimse var mıydı?"

"Asla..."

"Siz veyahut zevceniz asabî veya diğer türlü kanda kültür yapan hastalıklar geçirdiniz miydi?"

"Rabbim göstermesin. Bizim ailece geçirdiğimiz rahatsızlıklar nezle veya ufak tefek soğuk algınlığından ibaret hafif şeylerdir. Aklınıza gelenleri anlıyorum Doktor Beyefendi; Allah'a şükür ailemizden hiçbir fert o şüphelendiğiniz müthiş illetle musap olmamıştır. Siz sormadan ben söyleyeyim ki soyumuzda deli de yoktur, ayyaş da... İşte karşınızda turp gibi kırmızı ve zinde bir vücutla duruyorum."

"Görüyorum. Kerimenizi de göreyim. Fikrini ve ruhî temayüllerini, zaaflarını da anlayayım..."

"Peki, efendim, yarından tezi yok..."

7

Filhakika ertesi günü muayenehane nöbetine erken girenlerden biri de Vasfiye Sami Hanım olmuştu. Gürbüz, pembe, yeni çiçek açmış bahar fidanı kadar taravetli bir sevda perisi... Gençliğin henüz el değmemiş bu turfanda siması üzerinde bazı endişe bulutlarının gölgeleri dolaştığını doktor derhal fark etti ve yer göstererek onu karşısına oturttu. Hekim ağız açmazdan evvel söze hanım kız başlayarak:

"Babamın ibramı ile buraya geldim, fakat niçin geldiğimi bilmiyorum, çünkü hasta değilim..."

Doktor gülümseyerek:

"Hekim muayenehanesine bazen hasta olmayanlar da gelirler..."

"Niçin efendim?"

"İleride zuhuru muhtemel bir arızanın önünü almak için."

"Bende korkulacak bir hastalık istidadı mı var?"

"Hayır efendim, hayır. Tahaffuzî bir tedbir..."

"Hiç yoktan böyle sıhhî tedbire ne lüzum var?"

"Herkes için ve daima sıhhî tedbirler lazımdır... Mesela hiç hasta değillerken aşılananları görmüyor musunuz?"

Müsaadesini alarak kıza alelade bir muayene yaptı. Doktorun dikkati onun cisminden ziyade ruhuna matuftu. Kızda *maniaque*, *mélancolique*, *obsessionnel*, *impulsif** haller bulunup bulunmadığını araştırıyordu. Bazen en sağlam görünen vücutlarda gizlenmiş "*tar*"lar** vardır. Fakat dikkate şayan bir şey bulamadı.

Kızın yüzünde derin bir teessürün dalgaları dolaşmıyor değildi. Bu da idealine kavuşmak isteyen kadınlık hissiyâtının ilk hararetlerinden gelen, namına sevda dediğimiz tabii bir cinsiyet hali idi.

Muayene hitamında kız sordu:

"Ne buldunuz?"

"Hiçbir şey..."

"O halde müsaadenizle gidebilirim."

"Hayır. Sizinle biraz hususi görüşmek ihtiyacındayım."

Vasfiye Hanım tabiri tekrarlayarak:

"Hususi mi?"

"Evet..."

"Bir hastalık eseri bulamadığınızı itiraftan sonra?"

"Cismanî bir rahatsızlığınız yok, lakin manevi bir elemin zebunu olduğunuzu mütehassıs bir doktora karşı inkâr edebilir misiniz?"

Kızcağızın pembe yüzü büsbütün ateşlenerek:

"Oh, anladım. Ah bu babam, ah bu babam..."

"Evet, babanız bütün elemlerinizle elemlenen bu adam sıhhatinizin, saadetinizin birinci nigehbanıdır."

"Onun üzerimdeki babalık hakkını inkâr etmiyorum. Lakin gizli kalması icap eden bir aile sırrını böyle ortaya dökmekte ne mana var?"

"Tabibe açılan bir sır ortaya dökülmüş olmaz. Biz aşikârelerden ziyade gizli dertlerin hekimiyiz. Burası birer *confessional*'dır.*** Bu-

---

* (Fr.) Hastalıklı, malihulyalı, saplantılı, itici.

** Tare: (Fr.) Eksiklik, kusur.

*** Confessional: (İng.) Günah çıkarma hücresi.

rada dert, devasını bulmak için açılır ve bu dört duvarın arasında ebediyen mektum kalır."

"Efendim, benim, devasını bulmak için doktorlara açacak bir derdim yoktur..."

"Peki, fakat pederinizin karşısında ağzınızdan kaçırmış olduğunuz müthiş bir kelimeyi size hatırlatmak isterim..."

"Zaman o kelimeyi munisleştirdi. İlk dehşeti kalmadı."

"Bir baba için evladının ağzından bu sözü işitmek kadar bir dehşet tasavvur olunamaz..."

"Efendim, işitmemek onun elinde idi. Beni o derece isyana mecbur etmemeliydi..."

"İsyan of... Baba kız arasında bu tabiri hiç hoş göremiyorum."

"Bu dünyada isyanları teşni etmezden evvel sebeplerini araştırmalıdır. Babam kırk beş yaşındadır, ben on sekizindeyim. Hissen, fikren tastamam nasıl birbirimizin aynı olabiliriz? Kendi zihniyetine mahsus hesaplı düşünceleri üzerine bir patron çizerek beni bu kırk beş senelik örneğin üzerinden yürümeye davet ediyor."

"Hayat tecrübelerinde bu kırk beşle on sekizin farkını düşünürsek babanız hak kazanır."

"Yaşlı babalar genç kızlarının kalbî temayüllerine hiç ehemmiyet vermeyerek daima bir ticaret evlenmesi yapmak isterler..."

"Sevda, kesif bir bulut gibi gençliğin gözlerini perdeler. Hedefinden başka bir şey göstermez, düşündürmez. Lakin bu kesafet zail olduktan sonra meydanda çok defa acı hakikatler belirir. Bugünün hayatı müşkül şartlarla bağlıdır. Pederinizin lehinizdeki bu şefkat sıyanetini niçin isyanla karşılıyorsunuz?"

"Efendim, varacağım adamı ben seçmeliyim. Ve seçtim. Babam buna şiddetle itiraz ediyor. İzdivaçta en evvel lazım olan şey *sempati*'dir. Buna ehemmiyet verilmeyince geçim olmaz. Bana *sempatik* olan, babama *antipatik* geliyor. Onun beğendiğinden de ben hoşlanmıyorum..."

"İkinize de sempatik gelecek şartları haiz bir delikanlı bulunması muhal midir?"

Sevdalı kız gözpınarlarına biriken berrak damlaların pembe yanaklarından aşağı yuvarlanmasını men edemeyerek:

"Ben bir kere bütün ruhumla göynümü verdim, bir daha geri alamam. Sizi ruh mütehassısı, büyük insaniyetkâr bir doktor bilerek masum kalbimi tamamıyla açıyorum. Ben Nüzhet'ten başkasına varmam, varamam. Babamla benim aramda sevaplı bir iş görmek istiyorsanız onu bu izdivaca iknaya çalışınız. Bu lütfunuzla iki canı birden kurtarmış olursunuz..."

"Küçükhanım, heyecanla doğru düşünülemez. Siz, şimdi bir nöbet ateşi içindesiniz. Bu geçecek..."

"Evet, geçecek. Lakin nasıl geçeceğini söyleyeyim."

"Dinliyorum..."

"Biz Nüzhet'le kararımızı verdik. Hayatın bu ateşi ölümün soğukluğuyla sönünce..."

"Döndük dolaştık, yine bu meşum kelime üzerine mi geldik?"

"Meşum değil, halaskâr kelime... Önlerinde hayatın bütün ümit ışıkları sönmüş bedbahtlar selameti ancak bu üç heceli kelimenin girdabına atılmakta bulurlar."

"Siz söylüyorsunuz, bedbahtlar..."

"Evet, efendim, bedbahtlar... Mesutlar niçin ölüm istesinler?"

"Dünyada bedbahtlığın en büyüğü vakitsiz ölümdür, hanım kızım. Hayat âleminde ondan büyük bir felaket olamaz ki tutulduğunuzu zannettiğiniz bir bahtsızlığı onunla tadil kabil olsun... Her fert ölmemek için çalışır... Umumiyet itibariyle hayatın cari en büyük, en mühim kanunu budur, sürüden ayrılanı kurt kapar."

"Doktor Beyefendi, hayat, kanunlarını herkesin kulağına bir münadi gibi bağırmaz. Benim yaşayış kanunlarım kendi tabiatıma, hissime, zevkime uygun gelen şeylerdir. Neme lazım sürü

benim. Ona uymak için kendi samimi arzu ve duygularımla zıtlaşamam."

Doktor geniş bir tebessümle:

"Affedersiniz küçükhanım, hayatı anlamamış on sekiz yaşındaki bir kızcağızın *fantezi* düşünceleri ancak bu kadar olabilir."

"Fantezi değil efendim, bu söylediklerim geçirdiğim kendi acı tecrübelerim üzerine müessestir."

"Evvela aşk hakkında doğru bir fikir taşımıyorsunuz. Bugün birbirinizin yoluna ölmek istediğiniz gençle birleştikten birkaç sene değil, birkaç ay sonra birbirinizden bıkarak ayrılmaya kalkışmayacağınız ne malum? Bu sözümün yüzlerce emsalini reddedebilir misiniz? Saniyen sürüden, yani cemiyetin kanunlarından ayrı yaşamak hakkındaki iddianız büsbütün yanlıştır. Ana rahmine düştüğünüz saniyeden beri cemiyet kanunlarının himayesindesiniz. Onsuz yaşanmaz. Onun bu şefkatine mukabil kendinizi hiçbir itaat ve şükranla müvazzaf bilmemek pek yanlış bir yola sapıtmaktır."

"Efendim, ben doğmazdan evvel ne hilkat, ne cemiyet benim muvafakatimi istihsal etmemiş oldukları için onlara karşı kendimde hiçbir vazife borcu göremiyorum."

"Ah, çocuk sözleri... Doğmazdan evvel sizinle bir mukavele yapılabilmesi ihtimali var mıdır?"

"Bu ihtimal olmayınca benim reyim hilafına başımı birtakım vazifelere nasıl bağlayabilirsiniz? Bana sormadan beni bu hayata getirdiler. Ben de onlardan izin almadan geri dönebilirim..."

"Hayır... Kullarından rey sorup ruhsat alarak insan yaratan Halik'a veya tabiata -nasıl isterseniz öyle ad verin- nasıl Allah denebilir? Ezeliyet ve ebediyetini tasdikte mecbur kaldığımız bu kâinat sizin ve benim arzumuzla var veya yok olamaz... Bir kere var olmuşuz. O iş bitmiş. Bu büyük sırrın cereyanı aksine gitmek hataların en fahişi, evet söylemekten çekinmeyeceğim, en caniyânesidir... Tabii ve beşerî birtakım kanunların ortasına doğ-

muşuz. Bunların bizi sıyanete matuf olan hükümlerini şükranla kabul ıztırarındayız. Sürü tabir ettiğiniz umumi kütleler sizin gibi düşünmüyorlar. Cüz, küll'e tâbidir. Yanlış düşünen sizsiniz. Hayat bir saadettir. Binaenaleyh hayat mukaddestir. Ona bıçak çekmek cinayettir."

Gittikçe pembeliği uçan Vasfiye Hanım üşümüş, sıtmalı göğüsten titreyerek çıkan bir sesle:

"Efendim âleme hoş gelen bu hayat genç yaşımda beni çekilmez ıstıraplara düşürdü. Nereye sığınacağımı, kime el kaldıracağımı bilmiyorum. Etrafımda her şey mevhum... Yalnız azaplar müşahhas... Göğsümü bıçaklayarak bütün hıncımı kendimden alacağım. Can benim, acısını ben çekeceğim, buna kim karışır?"

Kızın solgunluğuna mukabil doktor hararetlenerek haykırır gibi:

"Cemiyet karışır. Çünkü onun için beşerî her hayat mukaddestir. Siz canınızı tepelemekle bir cüzü bulunduğunuz umumi hayatı tahkir etmiş oluyorsunuz. Kütle bu azgın hürmetsizliğinizi affedemez. İntiharlar hayatın umumi bedeninde birer kangren gibidirler. Umumi şuur bu yaradan tiksinir. Çünkü siz umumi şuurun otoritesinden çıkmış insaniyete çok fena bir misal göstermiş ve ona adeta suikast etmiş oluyorsunuz. Hayatın umumi intizam şirazesini bozacak her isyankârlıktan kuşkulanmakta cemiyet haklıdır ve izalesi çaresini düşünmek mecburiyetindedir. Beşerî, şahsî ne cemiyetin ve ne de ferdin onun üzerinde keyfe mayeşa tasarrufuna imkân bırakamayacak surette mukaddes addolunmalıdır. Binaenaleyh siz kendinizi öldürmekle cemiyetin mukaddes tanıdığı bir hakkı, bir binayı yıkmış ve katlinizin fena tesirini muhitinize teşmil etmiş oluyorsunuz."

"Fena tesir diyorsunuz, ben meseleyi öyle görmüyorum, intihar benim için bir halâs, binaenaleyh bir faydadır..."

"İntihar bir halâs ve asla bir fayda olamaz... Hepimiz tabii ömrümüzü yaşamak için yaratılmışızdır. Tabiatın bu umumi kanunundan inhirafla herhangi pürüzlü bir meselenin işkencesin-

den kurtulmak için ölüme atılmak büyük hatadır, çünkü halline uğraştığımız meseleye ölümle en fena bir neticeyi vermiş oluyoruz... Buna fayda denebilir mi? Her fert fayda saydığı şeyleri münhasıran kendi nefsinde teksife uğraşmamalıdır. Şahıs için fayda, cemiyetinkilerle uygun gelenlere denir... Cemiyet içinde katil en menfur bir harekettir. Kâtil ile maktulün aynı fertte içtimaî fiili canilikten çıkarmış olamaz. Katl, kendi nefsimize veya ahire karşı irtikap edilmiş olsun daima cinayet sayılır. Her kâtile karşı daima yüreğimizde şiddetli bir nefret kabarır."

Vasfiye Sami Hanım, doktora cevaplar yetiştirmek için yutkunup üzülürken dışarıdan tık tık tık kabinenin kapısı vuruldu.

Doktor: "Kimdir o?"

Dışarıdan heyecanlı bir ses:

"Nüzhet bendeniz..."

"Nüzhet kim? Tanımıyorum..."

Bu sert cevapla heyecanı artıp cüreti kırılan ses anlaşılmaz bir şeyler mırıldanırken Vasfiye hemen telaşlı bir ifade ile:

"Efendim, Nüzhet işte o... Müsaade buyurunuz içeri girsin."

"Ha sevgiliniz delikanlı?"

Kız yalnız bir baş işaretiyle suali tasdik etti. Nusret Hulki Bey birkaç saniye tereddütten sonra:

"Pederinizin reyi hilafına ben sizi burada nasıl birleştirebilirim?"

Vasfiye'nin biraz evvel solan yüzü şimdi kıpkırmızı bir güle döndü. Hırçın bir sesle:

"Efendim, biz kendi kendimizi idama mahkûm etmiş iki zavallıyız. Siz takındığınız fennî bir salahiyetle bizi sorguya çekiyorsunuz. Huzurunuzda ikimizin karşı karşıya gelmiş olmamızdan ne fenalık çıkabilir? Deruhte buyurduğunuz bu vahim vazifede mademki vicdanî hareket ettiğinizi söylüyorsunuz, davanın en mağdur alakadarını da dinlemek mecburiyetindesiniz sanırım... Yoksa bu ikinci davacının haklı sözlerine cevap bulamamak tehlikesinden mi korkuyorsunuz?"

Bu iddia karşısında biraz itidali sarsılan doktor:

"Hayır, hayır. İntihar sevdasına düşmüşlerin sözleri hiçbir vakit haklı olamaz."

"Bir kere görünüz bakalım... Babamın onu size tasvir ettiği şekilde fena bir çocuk mudur?"

"Peki, gelsin onu da dinleyelim."

Vasfiye, ruhundan sızan titrek bir sesle "Nüzhet, gir içeriye..." dedi.

Uzun kirpik ve sık kaşları, tabiattan ondüle gür saçları soluk siması üzerinde ona bir hasta hüznü veren narin, sevimli bir genç nezaketli bir reveransla kabinenin ortasında durdu.

Bu çok sempatik delikanlıya ilk bakışta doktorun yüreği yumuşadı. Bu iki genç sevgili, bakışlarının birbirinden ateş alan ilk şimşeğinde birer süzgünlük geçirdiler. Sonra delikanlı ne olursa sizden olur mealinde derin bir istirhamkârlıkla gözlerini doktora çevirdi ve gösterilen yere oturdu.

Doktor ilk lakırdı perdesini yırtmak için:

"Ey, söyleyiniz bakalım Nüzhet Bey..."

Nüzhet kurumuş ağzını nemlendirmek için birkaç defa yutkunduktan sonra gözlerini doktorla kızın arasında dolaştırarak:

"Efendim, ya ölüm ya hayat... Söyleyeceğim kısaca budur."

Doktor müteaccip:

"Ya ölüm ya hayat ne demek?"

"Biz Vasfiye Sami Hanım'la birbirimizin olursak yaşayabiliriz. Olmazsak..."

"Ölürsünüz."

Delikanlı meyus bir baş eğişiyle "Evet," cevabını verdi.

Doktor, hemen çocuk denecek bir masumiyette bulduğu bu iki gence rikkatle bakarak:

"Ben ikinizi de sabavetten henüz çıkmamış birer safvette buluyorum."

Nüzhet: "Niçin efendim?"

Doktor: "Ya ölüm ya hayat... İşte çocukça bir söz..."

Nüzhet: "Bilakis pek derin düşünerek söylüyoruz."

Doktor: "Hayat böyle nazları, istiğnaları çekmez."

Nüzhet: "Çekmediği için biz de onunla alakamızı kesmeye karar verdik."

Doktor esefle başını iki yana çevirerek:

"Dinleyiniz, çocuklar... Hayat mütemadi bir cidal üzerine kurulmuştur. Onunla ilk müsademede yılarak 'Biz sana darıldık. Allahaısmarladık, öbür dünyaya gidiyoruz' demek akıl kârı değildir."

Nüzhet: "Efendim, saikimiz 'aşk'tır. Akılla, fikirle, zincirle zapta gelmez."

Doktor: "Hep çocuk sözleri... Tabiat insanlara aşkı buna tutulanlar hemen kendilerini öldürsünler diye vermemiş. Aşk bir kuvvettir. Cinnet değil, zekâdır. En miskinleri bile cesarete, cüretе getirir. Eski masallarda bile aşkla dağları devirdiklerini görüyoruz. Aşk gençliğin meşalesi, muharriki, neşesi, harareti, kolu, kanadı, dimağı, her şeyidir. Tabiatın bunu bize hediye işindeki sebep ve hikmeti bilerek onu suiistimalden sakınmalıdır. Tabiatın daha buna benzer birçok kuvvetleri var ki kullanmasını bilmemekten felaketler, ölümler çıkar."

Nüzhet sevimli yüzünü kaplayan hazin bir tebessümle:

"Efendim, iradeyi selbeden arızalar içinde zannederim ki sevda en kuvvetlisidir."

"Peki, sözünüzü kabul edelim, lakin bu kuvveti hüsn-i istimal kabil olduğunu da siz inkâr edemezsiniz."

"Çok defa olamıyor Doktor Beyefendi Hazretleri."

"Olamıyora karar verince elbette olamaz."

"Bizimki gibi menfi kalan aşk vakalarının ekseriyetle aldıkları feci neticeleri siz bizden iyi bilirsiniz."

"Bu iddianızın umuma teşmil edilemeyeceğini de siz bilirsiniz. İcabında sabır, tahammül, feragatle her şeye galebe olunur. Bütün fırtınaların bir müddet devamdan sonra sükûnet bulduklarını görüyorsunuz."

Nüzhet'in yüzündeki hazin tebessüm masum bir çocuğun ağlaması şeklini alarak:

"Bıçak kemiğe dayanırsa ne yaparsınız, efendim?"

"Oğlum, ortada ne bıçak var ne kemik... Meydana böyle kendi kendinizi fitilleyecek sözler çıkarmayınız."

"Efendim, hepsi mevcut... İşi bitirmek için yalnız bir kol hareketi lazım..."

"Bu mevcutları bana gösteriniz, ispat ediniz bakayım?"

"Efendim, Ahmet Sami Bey kızını satmak için yaşlıca fakat zengin bir adamla pazarlığını bitirmek üzeredir..."

Nusret Hulki Bey kelimelerin hecelerini kuvvetlendirip uzatarak:

"Kızını satmak için?"

"Evet. Servet tamahıyla reyi hilafına cebren evlendirilmek istenilen bir kızın izdivacına satmak kelimesinden başka ne tabir kullanılabilir? Ahmet Sami Bey bilmelidirler ki benim aşkım kızının saadeti için en zengin hazinelerden daha büyük bir değerdedir. Karıkoca ikimiz de çalışıp geçiniriz. İşte aşk o zaman demin buyurduğunuz gibi kolumuzu, kanadımızı, dimağımızı işletecek mesut bir mucize kuvvetini alır."

Bu esnada rezeleri üzerinde şiddetle birdenbire sarsılan kapı açıldı. Mosmor bir çehre ile Ahmet Sami Bey göründü. Bu nagehanî girişten hâsıl olan birkaç saniyelik şaşkınlık geçtikten sonra kız babası sert bir âmir tavrıyla elini Nüzhet'e uzatarak böğürdü:

"Çapkın, defol buradan..."

Delikanlı bu muhakkir emre derhal itaat edip etmemek lüzumunu zihninden tayine uğraşır gibi bir tereddütle birkaç saniye Vasfiye'nin yüzüne baktıktan sonra hemen dışarı fırladı. Çünkü demevî adamın kan başına sıçramıştı. Onun emrine karşı gelmekle yüreğine indirmek veyahut kabine içinde allak bullak bir hadise vukuuna sebebiyet vermekten korkulurdu.

Fakat bu kovma muamelesinden son derece müteessir olan Vasfiye pek cüzî bir müddet şaşaladıktan sonra o da sevgilisinin arkasından ok gibi kendini dışarıya atarken babasının boğula boğula "Sen gitme dur..." emrine asla ehemmiyet vermeyerek gözden kayboldu.

Öfkeli baba bir bohça gibi koltuklunun birine yayıldı kaldı. Doktor hemen apartmanın diğer bir odasına koştu. Orada oturan bir kadınla erkeğe süratli emirler verdikten sonra kabinesine döndü.

8

Doktor hemen kabinenin pencerelerini açarak içerisini havalandırma suretiyle müteheyyiç baba üzerinde tıbbî ilk müdavâta girişti. Aklı biraz başına gelen Ahmet Sami Efendi azıcık ağırlaşmış dilinin serzenişli ifadesiyle:

"Doktor Beyefendi, kızım burada iken niçin o çapkını içeriye aldınız?"

"Bu mühim meselede ben bir baba gibi değil, bir doktor tetkikiyle düşünmek mecburiyetindeyim. Kızınızı sevgilisiyle birlikte görmekten ve söyletmekten çok neticeler çıkarabileceğim için Nüzhet'i içeriye aldım. Şunu da itiraf edeyim ki ilk önce ben de sizin gibi düşünmüştüm. Mümanaâtıma karşı kerimenizin kuvvetli itirazları üzerine benim de gözüm açıldı. Vasfiye Hanım içeride iken delikanlıyı kabul etmek lüzumunu hissettim."

"Peki, efendim. Mesele hakkında çıkardığınız mühim neticeleri bildirmek lütfunda bulunur musunuz?"

Doktor, heyecan yorgunu babanın yüzüne doğru eğilerek ağır, samimi bir sesle:

"Beyefendi, macera vahimdir..."

"Ne kadar vahim olursa olsun hakikati söylemenizi rica ederim."

"Bu yorgun halinizde sizi büsbütün müteessir etmek istemiyorum ama üzerine göz yummakla hiçbir müşkül halledilmiş olmaz. Bu türlü hayat fırtınalarına açıkgözle bakıp onlardan en az müteessir olmak metanetine alışmalıdır."

"Kabil mi beyefendi, kabil mi?"

"Bir zararın, bir felaketin en ehven tarafını seçmek kabildir."

"Bu meselenin ehven tarafı neresidir?"

"Kızınızı sevgilisine vermek..."

"İşte asıl felaket o zaman başlayacaktır."

"Macerayı böyle tavsif etmek doğru ise felaket şimdiden başlamıştır. Kızınızı Nüzhet'e vermekle bütün bütün kaybetmenin arasını düşününüz, beyefendi."

"Düşünüyorum. İşi bir kaba kotaramıyorum."

"Uzun boylu düşünmeye de vakit yoktur. Bu iki sevdalının ağızlarında dolaşan intihar sözünü de çocuk lakırdısı zannetmemelidir. Nüzhet iddia ettiğiniz kadar fena bir tipe benzemiyor. Yakışıklı, sempatik, zeki bir genç... Onu damatlığınıza kabule mani şöyle böyle sebepler varsa kızınızın hayatı ve mesudiyeti namına onları da hoş görüveriniz. Birbirini şiddetle seviyorlar. Bu aşkı hayır ile telakki ediniz, işin sonu hayır olsun. Zavallıları ölüm uçurumuna atılacak mertebede meyus etmek de iyi bir şey olmaz."

Bitkin baba melül melül doktorun yüzüne bakarak bir iki oflayıp pufladıktan sonra:

"O hız ile acaba nereye gittiler?"

"İşte mesele burada..."

"Yüreğim bayılıyor, dizlerim kesiliyor, arkalarından koşacak halim yok."

"Siz rahat oturunuz, ben firarilerin arkalarından koşabilecekleri koşturdum."

Doktor diğer müracaatçılarla uğraşmak için Ahmet Sami Bey'i başka bir odaya oturtarak şu tembihle yanından ayrıldı:

"Siz burada bekleyiniz. Firariler hakkında bana şimdi telefonla haber gelir, ben de sizi işten agâh ederim."

Nusret Hulki Bey, böyle işlerde tahkik ve tecessüs vazifelerini gördürmek için iki kişi yetiştirmişti: Şefika Hüsnü Hanım'la Ali Tayfur Efendi... Bunların işleri güçleri intihar vakaları arkasından koşmaktı. Bugün kaç kişi nerelerde, ne sebeple ve ne şekilde kendilerini öldürdüler... Doktora her akşam bu hadiselerin oldukça mufassal raporları gelirdi. Denizden çıkarılmış, ipten indirilmiş, şakağı delinmiş müntehirlerin imkân bulurlarsa hemen fotoğraflarını çekerlerdi; doktor bu resimleri nevilerine göre tasnif ederek bir koleksiyon vücuda getiriyordu. Bazı pek feci manzara arz eden cesetlerin yağlıboya tablolarını yaptırtıyor, bunları intihar *mania*'sına tutulmuş olanlara göstererek "İşte bak sen de böyle olacaksın. Bundan ibret al, aklını başına topla..." tedhişiyle zavallıları meşum fikirlerinden çevirmeye uğraşıyordu. Sevdalıların kaçışları üzerinden bir saatten ziyade vakit geçti. Fakat muakkiplerinden henüz bir ses gelmedi. Telefon birkaç defa çağırdı ama başka hususlar için...

Ahmet Sami Bey yerinde oturamaz oldu. Doktorun şu "Sevdalıların ağızlarında dolaşan intihar sözünü çocuk lakırdısı zannetmemelidir," cümlesi şimdi müthiş bir nakarat gibi zihnini tırmalıyordu. Kızıyla sevgilisi nereye kaçtılar? Bu iki sevda çılgını genç o anda ne yapıyorlardı? Yoksa yeisin verdiği son cüretle dediklerini yaptılar mı?

Eski inatlarından sonra bu yeni endişeye düşen baba ikide birde doktorun kapısına koşarak "Ne haber var?" istifhamına, "Hiçbir şey..." cevabını alıp dönüyordu.

Doktorun öğle fasılasında girdi, yanına oturdu. İkisi de telefondan haber bekliyorlardı. Nihayet çan öttü. Nusret Hulki Bey ahizeyi açtı:

"Alo... Kimsiniz..."

"Biziz, beyefendi..."

Doktor, kız babasına dönerek "İşte onlar," dedi. Zavallı adam doktorun elindeki ahizeye mümkün mertebe kulağını yaklaştıra-

rak kendi de dinlemeye çalışırken Nusret Hulki muhaberede devam ediyordu.

"Ne yaptınız? Söyleyiniz."

"Hiçbir iz bulamadık."

"İki üç saattir ne ile vakit geçiriyorsunuz?"

"Oraya buraya koşmakla..."

"Boş yere koşmaktan ne çıkar?"

"Efendim, biz sokağa fırladığımız zaman onlardan eser göremedik. Hangi tarafa gittiler? Aşağı mı, yukarı mı? Kim kime... Cadde kalabalık... Etrafa soruşturduk, müsbet bir cevap alamadık. Sonra bir şayia çıktı, tahkikine koştuk."

"Ne şayiası?"

"Fındıklı önlerinde henüz boğulmuş genç bir kadın cesedi zuhur etmiş."

"Hüviyeti?"

"Hüviyeti hakkında polisçe tahkikat devam ediyor. Biz de tahkikimizi şimdi arz edeceğiz."

Telefon kapandı.

Ahmet Sami Bey ikinci defa yine bir yığın haline geldi. Doktor yine müdavâta girişerek:

"Beyefendi, lüzumsuz bir ısrar yüzünden böyle bir vakanın tahaddüsüne sebebiyet verdiniz. Mademki kızınızın ölümüne bu kadar müteessir olacaktınız niçin felaketi evvelden düşünmediniz? Hakikat henüz katiyetle belli değil. Eğer meşum bir haber alırsak bu defa da ikinci bir felaketten kendinizi korumalısınız."

Zavallı baba mağmum bir istizah bakışıyla:

"İkinci felaket de hangisi oluyor?"

"Bu defa da kendi kendinize kıymak felaketi... Olmuşa fazla keder ne fayda verir?"

Doktor da müteessir... Şimdi heyecan içinde tahkikatın neticesini bekliyorlar. Yarım saat sürmeden telefon yine çağırdı:

"Alo... Neresi?"

"Biziz, efendim."

"Ne haber?"

"Ceset Vasfiye Hanım'a ait değil. Fotini isminde bir Rum kızı... Bu da bir aşk faciası..."

"Ötekilere dair malumat?"

"Henüz sarih bir şey yok."

"Gayr-i sarih bir şey var mı?"

"Zayıf bir iz üzerinde gibiyiz."

"Aman gayret. İyi bir haber bekliyoruz."

Telefon kapanır. Ahmet Sami Bey'in gözlerinden iki damla yuvarlanır.

Doktor: "Beyefendi yeise mahal yok, haber hayırlı görünüyor."

"Vallahi kederden mi? Sevinçten mi? Bilmiyorum. Bu yaşlar gayriiradi dökülüyor."

"Birkaç saat evvel ölürse ölsün, ben kızımı o çapkına vermem diyordunuz. Şimdi teessürünüz arttı."

"Hakikatin dehşetiyle karşılaşınca insan başka türlü oluyor."

"İntihar ölümü çok fecidir. İstanbul her gün böyle birkaç kurban veriyor. Onlar da ana baba evladı. Bu felaketle bazı bedbaht ailelerin uğradıkları dayanılmaz acıları düşününüz."

"Allah sabırlar versin, güç şey..."

"Bu iki genci kurtarabilirsem ben de sizin kadar sevinerek kendi kendimi tebrik edeceğim. Fakat beyefendi, sizden bir vaat istiyorum."

"Buyurunuz..."

"Sağ ve salim ikisini de tekrar bu kabinede görmeye muvaffak olursak hemen nikâhlarını kıydırıvermek vaadi."

"Vasfiye'nin ben babasıyım, siz de halaskârı olabilirsiniz. İstediğiniz vaadi veriyorum. Fakat asıl mesele onları burada sağ görebilmektedir."

"Ümidim büyüktür..."

"Zayıf bir iz haberinden bu büyük ümidi nasıl çıkarıyorsunuz?"

"Onların zayıf dedikleri ümidin kuvvetini ben anlarım. Meyus olmayınız..."

"Çok heyecan geçirdim, Doktor Beyefendi. Bu vaziyete düşmüş olan analar, babalar benden ibret alsınlar. Bir baba herhangi bir sebeple evladına ölürse ölsün, diyor ama ölüm ciddileşince büyük bir yeisin işkencesine tutulmaktan kendini alamıyor."

"Bir koca ne kadar fena olsa Azrail'den daha müthiş olamaz. Dünya hesaplarını bir tarafa bırakarak gençliğin saf aşkına da hürmet lazımdır. Böyle sevgilerden facialar değil neşeli düğünler çıkarmalıdır."

İkisi böyle konuşurlarken telefonun sonerisi çınçınladı. Doktor ahizeye koşarak:

"Alo kimsiniz..."

"Biziz, beyefendi..."

"Ne haber?"

"İstanbul'un bu emsalsiz kıyılarını okşayan güzel denizlerine kendilerini boğdurmak iki katlı bir cinayettir, beyefendi."

"Çabuk söyleyiniz, intiharlar vuku buldu mu?"

"Hayır, henüz bilmiyoruz."

"Bilmiyorsunuz da boğdurmaktan, boğulmaktan nasıl bahsediyorsunuz?"

"Şimdi sağlam bir iz üzerindeyiz."

"Sağlam?"

"Evet, otomobil ile gittikleri yeri haber aldık. Genç sevdalılar birbirinin kolları arasında ölmek için şairâne bir yer seçmek arzusuna düşmüşe benziyorlar. Bir taksi ile biz de şimdi arkalarından uçacağız."

"Kurtarabilecek misiniz?"

"Biz yetişmezden evvel facia vuku bulmadıysa... Bir saniye kaybedecek zamanımız yoktur."

"Haydi, çabuk. Hayırlı bir haber bekliyoruz."

Telefon kapandı.

Bu meşkûk haberlerin azabı altında ezilen baba:

"Ah, bu ne büyük işkence, onlardan evvel ben öleceğim."

"Ah, efendim, hiç yoktan kendi kendinizi bu vaziyete siz düşürdünüz."

"Doktor Beyefendi, bir şeydir oldu. Şimdi hatayı tamire çalışalım."

"Kabil olabildiği kadar... 'Öfkeyle kalkan zararla oturur' darbı meselini hiç unutmamalıyız. Hiddetimizin ilk feveranlarını yendikten sonra hareket etmeye alışabilmiş olsak çok fenalıkların önünü almış olurduk, amelî hayatı, nazarî hayattan ayırt edecek bir mektep açılmış olsa..."

"Doktor Bey, bin mektep açılsa benim bu şimdiki şüphe ıstırabımı tadil edemez. Üzüntüden bitiyorum. İyi fena, doğru bir haber almak istiyorum. Bu ne mustaribâne hal... Kızım kim bilir nerelerde kendini öldürüyor. Onu kurtarmaya koşamayarak ben burada iki elim böğrümde haber bekleyip duruyorum."

"Bekleyiniz. Şimdi iyi veya kötü kati bir haber almamız muhakkaktır."

İki saatten ziyade bir müddet şek ile hakikati ayıracak bir haber bekleyerek konuştular. Telefonun sonerisi çalıyor. Fakat diğer hususlara ait muhabereler açılıyordu. Nihayet çan yine çıngırdadı. Doktor ahizeyi kavrayarak:

"Neresi?"

"Biziz, beyefendi..."

Doktora bile küçük bir halecan geldi. Mustarip baba kıpkırmızı kızardı. Kim bilir hangi mesafelerden gelerek şimdi ahizeden fırlayacak kelimeler halas veya ölüm haberini vereceklerdi. Doktor hafifçe titrek bir sesle:

"Çabuk söyle."

"Müjde..."

"Aferin ikinize de..."

"Kurtardık fakat neler çektik..."

Sevinçle şaşıran baba yine teessür yaşlarını dökerek:

"Doktor Bey, bu iki genç, bundan sonraki hayatlarını size medyundurlar. Dedektif gibi yetiştirdiğiniz bu kadınla erkek olmayaydı, bu çocukları şimdi ölüm yutmuş bulunacaktı. Ah ah, anlıyorum ki kuduz dalgalar arasından cankurtaran tahlisiye idaresi gibi intiharlar hakkında da bir müessese açılmış bulunsa mezarlardan dünyaya çok hayat çevrilmiş olacak."

Doktor: "Müsaade buyurunuz, efendim. Vakanın arkasını anlayalım."

Ahizeyi dinleyerek:

"Anlatınız, nasıl oldu?"

"Biz Fındıklı'da, polis merkezlerinde falan dolaşıp Rum kızı Fotini'nin intiharını tahkikten sonra diğer bir ipucu bulamayarak yine Divanyolu'na döndük. Tahkikatı membadan yürütmekten başka çare yoktu. Biz telaşla her tarafa soruşturup dururken oralarda dolaşan bir genç sucu tarif ettiğimiz kıbelde iki gencin Şehremaneti önünden bir müddet evvel sarı bir otomobile binip gittiklerini haber verdi. Sarı otomobil çok yoktur. Bu rengi biz bir alametifarika gibi tutarak Emanet civarında bulunan diğer taksilerin şoförlerinden tahkikata giriştik. Sarı otoyu kullanan şoförün adı Sait olduğunu ve bir saat kadar evvel Kilyos'a genç bir çift müşteri aldığını öğrendik. Yeislerini ölüm ile söndürmeye uğraşan bu iki sevdalının Kilyos plajına sadece bir deniz banyosu yapmak için uzanmadıkları malumdu. Kim bilir nasıl bir kaprisle ölümü böyle uzaklarda aramaya gitmişlerdi. Saniye geçirmeden biz de aynı mahallin adını vererek hemen bir taksiye atladık, son vitesle Kilyos'a geldik. Arabamız plaja giden yokuştan indi, sola döndü, plajın önündeki küçük meydanlığa girdi. Kadın erkek denizde yüzenler, kumlara uzananlar, sundurmaların altında çıplak giyimli birkaç aile vardı.

"Aradıklarımız nerede? Onlara benzer kimseyi göremedik. Orada masaların etrafında toplu ve sahilde dağınık ne kadar insan varsa göz gezdirdik, yoklardı. Nereye kayboldular? Yanlış bir

iz takip ederek acaba onlardan büsbütün uzak mı düşmüştük? Vaziyetin böyle uzun boylu tahminlere tahammülü yoktu."

9

"Böyle tereddütler içinde plajı dolaşırken otomobilleri bir sıraya çektikleri sundurmaların önüne geldik. Sırada beşinci duran sarı otomobil gözümüze ilişti. Aman dedik, ipucunu işte yakaladık. Haber bunda...

"Şimdi şoförü bulmak lazımdı. Oralarda dolaşan şoförlerden birine sorduk:

"'Sarı otomobilin sahibi Sait Efendi hanginizdir?'

"Bir zat elini uzattı. Sundurmaların sonunu göstererek:

"'İşte bakınız, orada karpuz yiyen delikanlıdır.'

"Hemen o tarafa koştuk, soruşturmaya başladık:

"'Keyifler Sait Efendi?'

"O, biraz taaccüple bizi süzerek:

"'Teşekkür ederim, hanımefendi. Siz adımı biliyorsunuz ama affedersiniz ben sizi tanıyamadım...'

"'Zararı yok, siz bizi tanımayınız, bizim sizi tanımamız dost olmak için kâfi değil midir?'

"O gülümseyerek 'Hay hay...' dedi.

"Bu söz başlangıcından sonra isticvaba giriştik:

"'Arıyoruz, bulamıyoruz. Vasfiye Hanım'la Nüzhet Bey nereye gittiler?'

"'Erkek kadın buraya iki genç müşteri getirdim amma isimlerini bilmiyorum.'

"'İsimleri işte bizim söylediğimiz gibidir.'

"'Gençliklerine rağmen doğrusu hiç de neşeli kimseler değiller. Arabamda hayli vakit geçirdiler. Güldüklerini değil, şöyle hafifçe bir sırıttıklarını bile görmedim. Ağızdan kulağa hep gizli konuştular. Bana bir tek laflarını bile işittirmediler. Bir dertleri var ama nedir anlayamadım.'

"'Yakında birbiriyle evlenecekler de onu konuşuyorlar, dertleri bu. Ne tarafa gittiler?'

"Şoför Sait Efendi parmağıyla plajın sola uzanan kısmını göstererek: 'İşte bu tarafa yürüdüler. Galiba banyo yapacaklar.' Şoför sonra manalı bir tebessümle ilave etti: 'Evvelden yüzlerini görmeden analarımızın görücü gittiği kızlarla evlenirdik, şimdi birbirini banyoda çıplak seçiyorlar. Hiç aldanış yok. Eski sıkı perhiz de münasebetsiz, şimdiki lahana turşusu da...'

"Şoförden artık başka bir öğreneceğimiz yoktu. İşaret edilen cihete yürüdük. Plajın garba doğru uzanarak denizi kucaklayan geniş kavsi üzerinde ayaklarımız yumuşak kumlara gömüle gömüle gidiyorduk. Dalgalar hafif bir şıpırtı ile şeffaf birer silindir gibi sahile yuvarlanarak kumları dümdüz ettikten sonra köpüklerini bırakıp çekiliyorlardı.

"Karadeniz koyu ve vahşi genişliğiyle gözlerimizi alıp uzak ufuklara götürüyordu. Açıkta birbirinden mesafelice dizilmiş kırmızı dubalar dalgaların tahrikiyle başlarını sallayarak yüzücülere bu işaretlerden öteye açılmanın tehlikesini anlatıyordu.

"Ayakkabılarımızın arasına dolan kumları ara sıra silkerek yürüyorduk. Bazen coşkun bir dalga paçalarımızı ıslatacak bir hamleyle üzerimize saldırıyordu. Sundurmalardan hayli uzaklaştık. Plajın ıssız taraflarından dönen kadın erkek banyo kıyafetli insanlarla karşılaşıyor, bazen çok nezaketlileriyle de selamlaşıyorduk. Yürüdük, yürüdük, artık kimseleri görmez olduk. Ali Tayfur bana soruyor:

"'Şefika Abla nereye gidiyoruz?'

"'Aradıklarımızı bulmaya...'

"'Fakat biliyor musun? Bu yol Bulgaristan'a kadar uzanır...'

"'Her nereye varırsa...'

"'Hiç sola ayrılmadan hep bu kıyıyı takip ettiklerini ne biliyorsun?'

"'Dur bakalım, arkadaş. Düşünerek işi bir muvazene edelim,' diyordum. Düşünüyorduk... Mülahazalarımız şunlardı:

"'Bu sonsuz görünen açık sularda ölüm aramaya çıkan iki genç kendilerini alelade bir intiharın kahramanı göstermekten sıkılarak başka bir usul takibine çalışıyorlar.'

"'Nasıl?'

"'İntiharlarını bir kazaya hamlettirmek, yani herkes gibi yalnız banyo niyetiyle soyunup denize girdikleri halde kazara tehlike mıntıkasını geçerek boğulmuş olduklarına âlemi inandırmak... Manevrası...'

"'Ne için böyle yapacaklar?'

"'Arkalarından kopacak dedikoduları kısa kesmek için.'

"'Onların ne itiraf ve ne maksatla muayenehaneden dışarı fırladıklarını doktor bilmiyor mu? Kız babası bilmiyor mu? Sen bilmiyor musun? Ben bilmiyor muyum? Ve daha etraftan maceraya göz kulak olanlar bilmiyorlar mı?'

"'Bilsinler... Onların niyetleri böyle olduğu için görürsün, eğer boğulmuş iseler bile, soyundukları sahile, biz filan sebepten dolayı intihar ettik, mealinde yazılı bir kâğıt bırakmamış olacaklardır.'

"'Böyle bir kâğıt bırakmış veya bırakmamış olsunlar... Bizim için bundan bir şey çıkmaz. Asıl ehemmiyet verilecek cihet, şu anda onların boğulmuş veya boğulmamış olmalarındadır. Acaba vaktinde yetişemedik mi? Şimdi neredediler. Ne tarafa koşarsak onları ölü veya diri bulabileceğiz?'

"Böyle aklımıza gelen her ihtimal üzerinde dura dura konuşarak etrafımıza dikkatle bakına bakına uzun kıyı yolunu tutturmuştuk. Dalgaların ölü bir ceset gibi sahile atmış olduğu küçük bir gemi kaburgası gördük. Ali Tayfur bundan şeametlenerek 'Abla,' dedi. 'Adımlarımızın önüne çıkan bu gemi ölüsünü ben hayra yormuyorum...'

"'Hayır şer, ölü diri, aradıklarımızı mutlak bulmak mecburiyetindeyiz,' cevabını verdim. O ara sahilin kolayca seçilmeyen bir uzaklığında yan yana oturmuş insana benzer müphem iki şekil gördük. Adımlarımızı sıklaştırdık. Yaklaştıkça görünenlerin insan oldukları vuzuhlanıyordu. Tayfur küçük bir halecanla:

"'Onlar mı acaba?'

"'Pek benzetiyorum.'

"Biz gayrete gelerek tırıstan adeta eşkine kalktık. Şimdi onlar da bizi gördüler. Banyo kıyafetinde idiler. Karşıdan karşıya artık birbirimizi iyi fark ediyorduk.

"Telaşlandılar. Diri diri bize yakalanmak istemeyerek çırpınıyor gibiydiler.

"Biz şimdi eşkinden dörtnala kalktık. Nefes nefese koşarken Ali Tayfur soruyordu:

"'Onlar değil mi?'

"'Şüphesiz...'

"Tamam yaklaşacağımız esnada karadan suya kurbağa sıçrar gibi ikisi birden denize atıldılar. Fakat yüzme bilmiyorlar, tehlike mıntıkasına doğru ayakla koşuyorlardı. Boğulmak için acele ettikleri apaçık görünüyordu.

"Besbelli, aşklarının son sahifelerini Karadeniz'in insafsız dalgalarıyla örtmezden evvel birbirine kaynayan yüreklerinin dudaktan dudağa acıklı vedalarını yapıyorlardı. Bir türlü nihayetlendirmek istemedikleri bu hasbıhallerini bizi görünce kısa kesmeye mecbur kaldılar. Denizin içinde koşarlarken onları görüyorduk. Sular göğüslerinden omuzlarına, sonra boyunlarına, daha sonra çenelerine doğru yükseliyordu.

"Nihayet Karadeniz'in insana doymayan aç ağzı bu iki genç başı da bütün bütün yuttu. Artık tehlike mıntıkasının sularına kapılmışlardı.

"Müntehirlerin elbiselerini bırakmış oldukları yere geldik. Tayfur ile ben İstanbul'un birinci sınıf yüzücülerindeniz. Hemen üzerimizden fazla elbiseleri atmaya başladık. Yarı soyunuk bir halde suya dalarken Tayfur'a 'Haydi,' dedim. 'Sen erkeği kurtar, ben de kadını...'

"İkimiz de suda torpil gibi kulaçlama gidiyorduk. Onlar boylarının birkaç kulaç derinliğinde, açıklarda kâh batıp kâh çıkıyorlardı. Yaklaştık, üzerlerine atıldık. Vücutlarından kavradık. Bize teslim olmak istemeyerek kollarımızın arasında hâlâ boğul-

mak arzusuyla didişiyorlardı. Mücadeleden nihayet bitap düştüler. Kolları, ayakları hareketten kaldı, isyanda devam edemediler, bin meşakkatle onları suların içinde sürükleyerek karaya çıkardık.

"İkisini de kumların üzerine uzattık; kollarını, bacaklarını hafifçe harekete getirdik, vücutlarını ovuşturduk. Gaseyan şeklinde birçok su çıkardılar. İkisi de kavuşmak istedikleri ölüme hemen hemen temasla, tutuldukları heyecandan artık mecalsiz düşmüşlerdi.

"İkisini de kuruladık, giydirdik. Bir müddet teslimiyette bulunduktan sonra akılları başlarına gelince yine isyankârlığa kalkıştılar. Vasfiye Hanım diyordu ki:

"'Atıldığımız sulardan çekerek bizi neye buraya getirdiniz?'

"'Ölümden kurtarmak için.'

"'Biz kazara denize düşmedik, ölmek için kasten dalgaların arasına atıldık.'

"'Vatanın iki genç evladı suların içinde fıkır fıkır boğulurken biz bu kıyıda seyirci kalamazdık.'

"'Fakat efendim, biz ölmek istiyoruz.'

"'Biz kurtarabilmek kuvvetine malik oldukça sizi ölmeye bırakmayız.'

"'Hayatımızın sahipleri biz miyiz? Siz misiniz? Kimsiniz? Nereden ve ne maksatla arkamızdan bu tenha yerlere kadar geldiniz.'

"'Biz Doktor Nusret Hulki Bey'in intihar vakalarında kullandığı cankurtaran memurlarıyız...'

"'Tuhaf memuriyet... Peşimizden koşmak için nafile zahmet etmişsiniz.'

"'Nafile değil, işte kurtardık.'

"'Bugün kurtardınız. Yarın, öbür gün... Bir hafta, bir ay sonra... Böyle veya diğer suretle biz yine ölüme atılacağız. Kararımız katidir. Üşenmez bir dadı ve lala gibi Allah'ın günü peşimizden koşamazsınız ya...'

"'Böyle kati kararla niçin ölüme atılıyorsunuz?'

"'Size cevap vermek mecburiyetinde değiliz.'

"'Ölüme sebep düşündüğünüz husus artık bir sır olabilmek mahiyetinden çıkmıştır.'

"'Biliyorsanız niçin soruyorsunuz?'

"'Ölüm kararınızı bozacak size kati bir şey söylemek için.'

"'Ne imiş o şey?'

"'İntiharınıza mahal kalmadı, sebep ref edildi.'

"'Ne demek?'

"'Pederiniz Ahmet Sami Bey evlenmenize muvafakat ediyor. Müjdelemek için bizi arkanızdan koşturdu.'

"'O kadar şiddetli bir inattan sonra babamın böyle birdenbire muvafakatine inanamam doğrusu. Bu işte yine saklı bir oyun var.'

"'Peki, telefonla babanızın ağzından aynı muvafakati işitirseniz inanır mısınız?'

"'Bir tecrübe ederiz. Meselenin sonu cılk çıkarsa kararımız yine karardır. Bizi maksadımızdan kimse çeviremez.'"

***

Şefika Hüsnü telefonda devam ediyor:

"Doktor Bey, Kilyos'ta geçen tahlis hadisesini size Büyükdere'de bir eczane telefonundan veriyorum. Bu maceraları geçirdikten sonra hepimiz bir otomobile dolarak Büyükdere'ye indik. Şimdi telefonun başında Ahmet Sami Bey'den bu meyus çocuklara edilecek büyük tebşiri bekliyoruz."

Telefonla cevap...

Doktor: "Ahmet Sami Bey çok müteheyyiçtir. Tarafından bilvekâle evlenmelerine katiyetle ben söz veriyorum."

Şefika Hüsnü: "Bu vaadi mutlak pederlerinin ağzından işitmek istiyorlar."

Telefonda Ahmet Sami Bey'in teessürden titreyen çatlak sesi:

"Kızcağızım Vasfiye, seni kaybetmek felaketinin verdiği halecanla ağlıyorum. Çok müteessirim. Seni Nüzhet Faik'e verdim. Nikâhınızı olmuş bitmiş biliniz."

Vasfiye bir hüngürtüyle ahizeyi Şefika'nın elinden kaparak:
"Ah, babacığım..."
"Yavrucuğum..."

***

Bir saat sonra otomobil onları Divanyolu'na uçurdu. Şimdi hepsi doktorun muayene kabinesinde idiler. Vasfiye ile Nüzhet Faik, Ahmet Sami Bey'in biri sağ, biri sol dizine kapanmış sevinçten ağlıyorlardı. Baba, iki titrek eliyle onların sevdalı başlarını okşayarak öpüyordu.

Doktor Nusret Hulki Bey muvaffakiyetin neşesiyle söze girişerek:

"Ahmet Sami Beyefendi, siz kerimenizin ebedî zıyâına ağlarken işte Cenabı Hak size biri de erkek olarak iki evlat ihsan etti. Tabipler psikolog da olurlar. Ben damadınızın yüzünden hüsnühalini okuyorum. Mesut olacaklarından şüphe etmeyiniz. Sizinle beraber ben kendi kendimi de tebrik ediyorum. Denizlerin dibinde sönecek bu gençlik ateşinin insaniyete mevud meyvelerini vermek için tabii cereyanına döndüğüne yalnız siz ve biz değil bütün tevekküller memnundur. Cemiyet hesabına semere-dâr iki genç hayat kazanılmıştır. Şefika Hüsnü Abla, Ali Tayfur Efendi, siz de bu muvaffakiyetin mesnedi iki mühim kuvvetsiniz. Tahlisiye madalyalarının en takdirkârına müstehiksiniz. Lakin bu gibi işlerde çalışanların gayretlerini mükâfatlandırmak için teessüs etmiş bir cemiyetimiz olmadığından size karşı yüreklerimizden kopan büyük aferinlerle iktifa edeceksiniz.

"Ümitsizliklerine intiharla çare arayanlar bilmelidirler ki, bu âlemde daim olan bir şey yoktur. Sürur, keder hepsi gelir geçer, yalnız saadet ve felaket dediğimiz şeylerin müsbet menfi anlarında ne birincisinin zevkine lüzumundan fazla kıymet vererek şımarmalı ve ne de ikincisinin kahrına karşı zaaf göstererek mezar yolunu boylamak cenabetine kalkışmalıdır.

"İstediklerimiz her teşebbüste suhulet, daima muvaffakiyet, müreffehiyet, zevk u sefa mıdır? Bu şekil mesudiyet henüz kim-

seye müyesser olmamıştır. Mesudiyetin bu şekilde tasavvuru da yanlıştır. Böylesi ancak düt dedikçe dağları taşları koyunlar keçilerle dolduran peri masallarında görülür. Hakikatte ise muvaffak olanlar çarpıştıkları müşkülât ve meşakkatleri yenebilenlerdir. Asıl hüner kendini değil, kahrı öldürmektedir. Ölen karanlığa gömülür, yaşayan çok şeyler görür. Açtırmak istediğiniz iki mezarı örttük. Onların yerine simdi bir gelin döşeği süsleyeceğiz."

10

Doktor Nusret Hulki Bey, kendi kendinin celladı olmak isteyenlerden birkaçını daha kurtardı. Fakat yorulmak bilmeyen faaliyetine rağmen kendisine müracaat edenlerden maalesef kurtaramadıkları da oluyordu amma müspet, menfi bu çalışmaları neticesinde ihtisası da artıyordu. İntiharı tevlit eden sebeplerin çokluğu, tenevvüü hasebiyle bazen bunlara galebeyi muhal derecesine getiren zorluklarla karşılaşıyordu. Binaenaleyh bu işte muvaffakiyeti artırabilmek için Şefika Hüsnü Hanım'la Ali Tayfur Efendi'den başka daha meslekî arkadaşların muavenetlerine lüzum hissetti.

Bu lüzumu birkaç doktora açtı, derhal alaka gösterenler oldu. Doktor Nusret Hulki Bey'in Divanyolu'ndaki apartmanında on beş günde bir defa toplanmaya karar verildi. Bu suretle "İntihardan koruma" namında bir tesisin ileride dal budak salıverecek çekirdeği neşvünema tarlasına dikilmiş oldu.

Bu hayırlı teşebbüse şimdilik Hasan Müeyyet, Pertev İhsan, Nedim Muammer, Fahir Nazmi isminde dört doktor iştirak etmişti.

Bu muhterem doktorlar on beş günlük içtimalarından başka ölüm mevzuları üzerine ara sıra halka konferanslar da vereceklerdi.

İlk toplanışlarında Doktor Nusret Hulki Bey bu küçük cemiyetin şu suretle küşat resmine başladı:

"Aziz Meslektaşlarım,

"Bu içtimamız zannederim ki medeni memleketlerin hiçbirinde henüz tecrübe edilmemiş faydalı teşekküllerden birinin başlangıcı olacaktır. İntihar, kâtil ile maktulü aynı şahısta birleştiren bu gayritabii hadise üzerinde yanılanları ikazen fennî ve insanî vazifemizi ifa edeceğiz.

"Medeniyet, ilim, fen, sanat beşerî ibdâların hepsi bünye ve şuurumuzu kuvvetlendirmek, ruhumuza neşe vermek, bizi bugünkünden daha ileri bir refaha yükseltmek için bütün faaliyetlerini hayat üzerinde teksife uğraşırlarken umumi şirazeden çıkarak vakitsiz ölüme atılmak isteyenlerin bu isyankârlıkları birinci derecede tetkike seza bir mesele vahametini alır. Kökünden tetebbu edebilmek için hadisenin esas noktalarını tayin müşküldür.

"İntihar bir cinnet eseri midir? Yani kendilerini öldürenler fiilden evvel çıldırmış mı bulunuyorlar?

"Bazı *alienist*'ler* bu suale tasdik cevabı vererek:

"'Evet, intiharda cinnetin bütün karakterleri görülmektedir. Bir insan hezeyana tutulmadıkça kendini öldürmeye kalkmaz. Binaenaleyh müntehirler mecnundurlar,' diyorlar.

"İşte bu prensipten hareket ile intiharın gayriiradi bir fiil olduğunu söyleyerek müntehirlere bir ceza terettüp edemeyeceğini iddia edenler vardır.

"Münakaşa bu suretle iki şeklin leh ve aleyhinde devam edip gitmektedir. Vehle-i ûlâ da zihinler müntehirlerin mecnun oldukları cihetine mütemayil görünüyor ise de mesele bu suretle halledilivermiş olmak kabiliyetinden çok uzaktır.

"Eğer intiharın, hususi karakterleri haiz ve devirleri malum bir cinnet olduğu ispat edilebilirse mesele halledilmiş olur. Fakat intihar cinneti namıyla bir illet mevcut mudur?

---

* (İng.) Psikiyatrist.

"İntihara temayül cinnet envaından birini teşkil ediyorsa bunun yalnız bir fiile münhasır mahdut ve kısmî bir delilik olması lazım gelir. Bu cinnetin bir hezeyan karakteri husule getirebilmesi için yalnız bir tek hedefi olması icap eder. Temayüller şümullü yani müteaddit olaydı bunun böyle intihar cinneti namıyla tek bir vasfa ircaında bir sebep görülemezdi.

"Malumunuzdur ki ananevî emraz-ı akliye ıstılahâtınca bu mahdut hezeyanlara monomani (cinnet-i vahide) tabir ederler. Monoman, yalnız saplanmış olduğu bir nokta haricindeki şuuru tamamıyla salim bir hastadır. Yalnız vazıhan mahallileşmiş bir seyyie gösterir. Mesela monoman, zaman zaman düşünmeksizin işret, sirkat, küfürbazlık gibi seyyielere atılır. Fakat diğer hareketleri ve düşünüşleri dosdoğrudur. Eğer bir intihar cinneti varsa bu olsa olsa bir monomani olabilir. Ve yine eğer monomani tesmiye edilen hususi neviden hastalıklar varsa intiharın da kolayca bunlar meyanına ithali kabil olur.

"Bu hastalıkların zihnî faaliyette esaslı bir bozukluğu yoktur. Bir monoman ile sağlam akıllı bir adam esas itibariyle ikisi de bir gibidirler. Yalnız monoman hırslarına temayülde mübalağaya şiddete kapılır.

"Düşünüşlerinde yanlış bir fikre saplanır; o derecede ki bu haller hızıyla hareketini, yani ihtiyarını münselip kılar. Hırs-ı tabiîden marazî bir hale döner. Monomaniye inkılap eder. Üzerinde bütün melekâtını teksif ettiği şey dimağının diğer faaliyetlerini felce uğratacak nispette büyür, kabına sığmaz olur. İşte o zaman muvazene bozularak ufak bir sebep büyük bir afet vahametini alabilir. Binaenaleyh intiharların umumiyetle gayritabii (anormale) bir hırsın tesiri altında vukua geldiğini kabul etmek lazım gelir. Bu tesir ya birdenbire olur veyahut tedricen vuku bulur. Bu suretle ya vehleten veya yavaş yavaş enerji zaafa düşer. Hastamız tamamıyla *asthenic** bir hale gelir. İşte o zaman dimağ

* (İng.) Kuvvetsiz.

bütün zî-ruha mahsus en esasî bir kayd olan muhafaza-i hayat insiyakını kaybeder. Hasta canına kıyar.

"Bütün intiharların böyle bir monomani çerçevesine sokulamayacağı malumdur. Bu tafsilâtı vermekten maksadım monomani dolayısıyla intiharı nasıl aklî emraz sırasına geçirmek istediklerini göstermektir.

"Uzun uzadıya mülahazalar serdinden sonra bazıları bir intihar cinneti bulunmadığı neticesini çıkarıyorlar.

"Cinnet mütehassısları tanımış oldukları müntehirlerden ekserisinin cinnet alaimi gösterdiklerini tasdik etmekte iseler de bu şahadet ve tasdikleri meselenin halli için kâfi görülememektedir. Çünkü bu müşahedeleri çok muhtasardır. Böyle nakıs tecrübelerden umumi bir kanun neticesi çıkarılamaz. Bu mütehassısların tanıdıkları müntehirlerin mecnun olmaları tabiidir. Tedkikan tanımadıkları müntehirler ise bittabi tanıdıklarından pek fazla olacağından böyle cüzden bilkıyas küll üzerine çıkarılan hükmün doğru olamayacağı bedihîdir.

"Bu hususta yegâne müşahede usulü şöyle olabilir. Mütecenninen intihar edenleri hususiyetlerine göre bittasnif bu suretle başlıca marazî intihar tiplerini ayırmalı ve sonra ihtiyarî ölümlerin cümleten bu maluliyet kadrosuna girip giremeyeceğini tetkik etmelidir. Yani intiharın delilere mahsus bir fiil olduğunu anlamak üzere bunun cinnette aldığı şekilleri tayin ederek kendini öldürebilmek için mutlak mecnun olmak lazım geleceği hususunu meydana çıkarmalıdır.

"Mütehassıslar marazî intiharların tasniflerine umumiyetle çok ehemmiyet vermemişlerdir. Mahaza atide göstereceğim dört tip marazî intiharların en mühimlerini ihtiva etmektedir.

"*I. Manyak intihar (Suicide maniaque)*: Bu, bir sami veyahut tasavvur hezeyanı tesiriyle husule gelir. Mâriz hayalî bir tehlike veya mayubiyetten kaçmak için veyahut gökten aldığı esrarengiz bir emre tebaiyetle kendini öldürür. Fakat bu intiharın sebepleri ve neşvünema sureti münbais olduğu marazın umumi karak-

terlerini inikas ettirir ki bu da *mania*'dır. Bu illeti fark ettiren alametlerden birincisi kolaylıkla harekete gelmek çabukluğu ve seri bir televvün halidir. *Mania*'lıların zihinlerinde pek muhtelif, mütenevvi ve hatta yekdiğerine zıt, mütenakıs fikirler fevkalade bir süratle birbirini takip eder. Bu hal daimi bir kasırga gibidir. Hastada herhangi bir şuur hali doğar doğmaz derakap bunun yerine diğer bir fikir kaim olur. Manyakların intiharlarına karar verdiren saikler işte bu kabildendir. Bu karar doğar, kaybolur veyahut şayan-ı hayret bir süratle diğer şekle döner. Hastayı intihara sevk eden bir sam veyahut hezeyan hali birdenbire görünür. Kendini öldürmek teşebbüsü bundan neşet eder. Bir anda sahne değişir. Eğer teşebbüs fiile çıkmamışsa artık bu fiil hiç olmazsa o an içinde tekrar edilmez. Eğer bir müddet sonra aynı hareket tekrar edilirse bu defa intiharı mucip olan sebep başkadır. Gayetle ehemmiyetsiz bir hadise işte bu seri tahayyülleri husule getirebilir.

"Durkheim, *İntihar* adlı eserinde şu garip vakayı yazıyor:

"Bu neviden bir hasta hayatına hitam vermek isteyerek kendini pek derin olmayan bir nehre atar. Boğulabilmek için suların derin tarafını aramaya uğraşıp dururken onun bu hareketini gören bir gümrükçü şüphelenerek tüfeğini bu adama tevcihle 'Eğer sudan çıkmazsan şimdi seni öldürürüm,' tehdidiyle bağırır. Ölüm arayan adam ölümden korkarak derhal sükûnetle sudan çıkar, hanesine döner ve artık kendini öldürmeyi düşünmez.

"II. Malihulyalı intihar (Suicide melancolique): Bu, son derecede bir tazyik, sıkıntı, hadden efzun bir yeisin umumi haliyle münasebettardır. Artık hasta etrafını muhit eşhas ve eşya ile olan rabıta ve münasebetini makul ve salim surette takdir ve idrakten aciz düşer. Artık onun için hiçbir zevk ve eğlencenin cazibesi yoktur. Her şey simsiyah karanlıktır. Artık hayat onun için can sıkıcı ve ıstıraplıdır. Hastada bu hal daimi olduğundan intihar fikri de böyle değişmez bir surettedir. Bu fikirler sabit ve bunları husule getiren umumi sebepler ise hemen daima hissedilir surette aynı şeylerdir.

"Sağlam ana ve babadan doğmuş bir genç kız, çocukluğunu köyde geçirdikten sonra tahsilini tamamlamak için on dört yaşına doğru kırları terk etmeye mecbur olur. Tenhalığa alışıklığı cihetiyle o zamandan itibaren büyük bir yeis ve fütura uğrayarak hiçbir şeyin dağıtamayacağı bir merakla intihar fikrine düşer. Gözleri saatlerce yere dikili ve göğsü sıkıntıyla dolu olarak öylece bilâ-hareket durup bir felaketin vukuundan korkan bir insan gibi müthiş bir halde düşünür. Kendini nehre atmak kararıyla ve kimsenin kurtarmaya gelememesi için en tenha yerleri arar. Sonra icrasını tasmim ettiği hareketin bir cinayet olduğunu düşünerek bir zaman için bu niyetinden vazgeçer. Fakat bir sene nihayetinde intihar temayülü evvelkinden şiddetli bir savletle yine zihnini sarmaya başlar. Vakit vakit bu teşebbüsünü fiile çıkarmaya kalkışır.

"Ekseriya bu umumi nevmidiye, hastayı doğruca intihara götürecek bir samlar, hezeyanî fikirler inzimam eder. Yalnız bu fikirle manyaklarda görmüş olduğumuz surette oynak değil, tevlit ettikleri hal-i umumi gibi bilakis sabittir.

"Hastayı saran korkular, kendi kendine ettiği serzenişler, itaplar, duyduğu yeisler daima aynı şeylerdir. Eğer bu intihara evvelce olduğu gibi birtakım hayalî sebeplerle karar verilmiş ise bunun onlardan farkı, müzmin bir karakter haline geçmiş olmasıdır. Ve bu hal çok muannittir. Bu nevi hastalar intihar vasıtalarını sükûnetle hazırlarlar. Maksatlarını takipte büyük bir sebat gösterirler. Ve bazen inanılamayacak hilelere tevessül ederler. Malihulyalıların bu ısrar halleri manyakların kararsızlıklarına hiç benzemez. Birinde devamlı sebeplerden ari gelip geçici bir dürtüştürme ve diğerinde ise hastanın umumi karakterine merbut daimi bir hal vardır.

"*III. Zihne ölüm arzusunun musallat olması (Suicide obsessif)*: Bu nevide, intihar ne hakiki ve ne de hayalî hiçbir sebebin tesiriyle vuku bulmaz. Fakat ölüm fikr-i sabiti göze görünür hiçbir sebep yokken hastanın zihnini şiddetle kaplamıştır. O za-

vallı ortada makul hiçbir sebep bulunmadığını kendi de bilmekle beraber bu ölüm arzusunun tasallutundan zihnini bir türlü kurtaramaz... Monomaniler sırasına geçirilmiş çalmak, öldürmek, yangın yapmak nevinden bazı delilikleri gibi, intihar fikri de hastada hiçbir tefekkür ve mülahazanın men edemeyeceği insiyakî bir ihtiyaç halini alır. Hasta bu arzusunun pek abes karakterde bir merak olduğunu anlayarak evvela nefsiyle mücadeleye kalkar ise de bu mukavemetinin devam ettiği müddetçe kendisi, meyus derunî bir sıkletin tazyiki altında bitap düşer. Bu sebepten dolayı bu neve bazen melalî intihar (suicide anxieux) namını verirler.

"İşte bu neviden bir hastanın itirafâtı: 'Bir ticaret evinde memurum. Hizmetime ait vazifelerimi hüsn-i suretle ifa ediyorum; fakat otomatik bir makine gibi çalışıyorum. Bana söylenen lakırdılar kafama girmiyor. Bir boşluk içinde dağılıp gidiyor. Bu mustaribâne dalgınlık bana intihar fikrinden geliyor. Zihnimi bu fikirden bir lahza kurtarmak kabil olmuyor. Bir sene var ki işte bu dert ile mücadeledeyim. Başlangıçta bu hal bu kadar şiddetli değildi. Fakat iki aydan beridir ki nereye gitsem bu fikir beni takip ediyor. Mahaza kendimi öldürmek için ortada hiçbir sebep göremiyorum. Sıhhatim yerindedir. Ailem efradından hiçbirinde böyle bir hastalık görülmemiştir. Hiçbir zıyâya uğramış değilim. Aldığım maaş sinnimin eğlencelerini icraya kifayet ediyor.'

"Fakat hasta bu mücadeleden feragatle kendini öldürmeye karar verince bu merak ve ıstırap geçiyor. Huzur ve sükûnet avdet ediyor, teşebbüs fiile çıkamasa da buna cürete kıyam bu marazî arzuyu bir müddet için yatıştırıyor. Güya hasta arzusunu biraz yerine getirmiş gibi oluyor.

"IV. Iztırarî, feveranî yahut gayriiradi intihar (Suicide impulsif or automatique): Bu da, evvelki gibi bir sebebe müstenit değil gibidir. Bunda da ne hakikatte ve ne de hastanın hayalinde hiçbir sebep yoktur. Yalnız bunun öbürlerinden farkı ani olmasındadır. Mesela bu nevi intihar iradeyi tedricen sarıp kısa

veya uzun müddet devam eden bir fikr-i sabit neticesinde vukua gelmez. Bu birdenbire zuhur eden mukavemet nâ-kabil, ani bir feveranla vaki olur. Bu hemen lemha-i basarda belirip kıvama gelerek hastayı fiilin ikaına veyahut icra mukaddimesine sevk eder. Bu aniyet yukarıda bahsetmiş olduğumuz *mania* hakkındaki müşahedemizi hatırlatır. Şu fark ile ki manyak intiharda nâ-makul olmakla beraber daima bir sebep vardır. Bu, hastanın hezeyanî tasavvurlarından münbaistir. Iztırarîde ise intihar meyli bilakis evvelce geçmiş hiçbir mücbir hadise ve akıl ve muhakemeden doğmuş hiçbir sebep mevcut olmadığı halde birdenbire infilak ederek hakiki bir otomatizm suretiyle tesirâtını gösterir. Bir bıçak görmek, bir uçurum kenarında gezinmek vesaire nevinden şeyler ani olarak intihar fikrini doğurur ve bu ani fikri derhal fiil takip eder. O derecede gayrişuurî bir süratle ki ekseriya hastalar kendileri de neye uğradıklarının farkına varamazlar. Bir adam dostlarıyla sakin, halim, güzel güzel konuşup dururken birdenbire yerinden fırlayarak korkuluğu atlar, kendini suya atar. Derhal imdadına koşulup kurtarılır. Kendinden bu hareketinin sebebi sorulunca 'Ne yaptığımı kendim de bilmiyorum. Beni bu harekete sevk eden bir kuvvete gayriiradi tâbi oldum,' cevabını verir.

"Bir diğerinden de şu cevabı alırsınız: 'İşin tuhaf ciheti şu ki, kendimi aşağıya atmak için pencereye nasıl tırmandığımı ve beni bu fiile sevk eden fikrin beynimi nasıl sardığını hatırlayamıyorum. Katiyen kendimi öldürmek niyetinde değildim. Bu hadisenin nasıl vakıa geldiğine şimdi ben de şaşıyorum...' Hastaların bu ıztırarî feveranı hissedip de gördükleri ölüm aletlerinin cezp ve teshirinden hemen firar suretiyle kurtulabilmek hususundaki şuurları zayıftır.

"Velhasıl bütün marazî intiharlar ya bilâ-sebep veyahut ki büsbütün hayalî sebeplerle vuku bulur. Binaenaleyh bu nevi ihtiyarî ölümlerin ekserisini filan sınıf veyahut kategoriye idhal mümkün olamaz. Bu intiharlardan birçoğunun hakikatte esas-

sız olmayan sebepleri de vardır. Her intiharda bir deli görmek kelimeyi suiistimal etmek demektir. Karakterlendirdiğimiz dört nevi intihardan en zor kabil-i tefrik olanı aklen salim insanlar arasında vukua gelen malihulyalı intihardır. Zira hal-i tabiîde kendini öldüren insan da ekseriyet üzere mecnunlar gibi bir fütur, sıkıntı ve bezginlik içinde bulunmaktadır. Fakat aralarında şu esasî fark vardır ki birincinin hali ve bu halin husule getirdiği fiil afakî sebepten ari değildir. İkincinin ise haricî hadiselerle hiçbir münasebeti yoktur. Hayal ve bir samla tabii idrakin ve ıztırarî otomatik ile düşünüp taşınılarak yapılan fiillerin aralarındaki fark ne ise, marazî intihar ile diğer nevilerinin beyinlerindeki farklar da odur. Her ne olursa olsun bu tetkiklerden anlaşılan hakikat şudur ki, bu intiharların bir nevinden ötekine devamlı bir hal ve kayd ile geçilmiyor. Yani bir nevi, tamamıyla halledildikten sonra ötekinin tetkikine girişilmiyor. Bu hal ikisini bir addetmek için bir sebep sayılabilirse umumi bir surette sıhhatle hastalığı da birbirine karıştırmak lazım gelir. Çünkü hastalık sıhhatin bir tenevvüüdür. Biri ötekinden çıkar. İntiharın gayritabiilik arz edenlere mahsus bir hal olduğu ve vasat derecedeki insanların kendilerini öldürmedikleri hakikati tebeyyün etmiş olsa bile cinneti, intihar için lazım bir şart gibi göstermeye hakkımız olamaz... Çünkü şuuru muhtel bir insan vasatîlerden biraz başka türlü düşünen bir mahluk değil, işin içinde çok karışıklıklar vardır...

"Birçok bedbahtları intihara sevk eden sebepler arasında cemiyete bu yüzden en çok kurban veren nevrasteni hastalığıdır. Cinnet asabî tereddinin mütevessi, yani ilerlemiş şeklidir.

"Filvaki melalî bir nevrasteniği göz önüne getirelim. Hasta ruhanî, cismanî yorgunluklar, ıstıraplarla bitiktir. Daima kendini dinleyerek elemlerini vehimlerle dolu korkulu bir mübalağanın pertavsızı altında büyültür. Zekâda, cinsî hislerde kudretsizlik, hazımsızlık, uykusuzluk, sancılar... İyi olamamak endişesi... Son ümitsizlik, nihayet intihar teşebbüsü...

"Daimi bir ölüm tehlikesinin raşeleri içinde yaşayan bu hastalar mübalağalı ıtırazlarıyla kaçtıkları şeye büsbütün yaklaşmış olurlar... Ve nihayet, gelmeyen ölümün kucağına atılırlar. O korku, o firar ve sonra geciken ölümü tacil hareketi...

"Bu zavallılar yalnız tabiplerin değil, bütün insaniyetin merhametine muhtaçtırlar. Hem maddi, hem manevi tedavi isterler. Sıkıntılar altında ezilen ruhları geçimsizdir. Hastalıklarının hemen yarı azabını da içinde yaşadıkları aile efradına çektirirler. Kıldan nem kaparlar. Her söz onlar için acı sitemler, imalarla doludur. En hoş lakırdı onlara diken gibi batar... Bir şeyi beğendirmek mümkün değil gibidir. Tekrarlıyorum, bu hastalıklara kızmamalı, acımalı. Fakat her aile insanları bir hekim zihniyetinde olamaz. Bazen bu nevrasteniklerin sözleri ciddiye alınır. Zıddına basılan hasta büsbütün harap olur.

"Fen, her intiharın cinnet neticesi olarak vukua geldiğini henüz ispat edemiyor... Bu nevrasteniklere, asteniklere merhamet etmeli fakat zihinleri, sinirleri sağlamların intiharlarına daha ziyade acımalı değil mi? Evvelkiler aklî teşevvüşlerinin buhranlı bir anında belki ne yaptıklarını bilmeden nefislerini katil cinayetine atılıyorlar. Lakin dimağ ve asapça salimiyetleri kabul edilenlerin ne büyük bir gönül azabı ve ümitsizlik ıstıraplarıyla bu fiile kalkışmış olacakları mülahazaya sezadır.

"Malullerin tedavisini tıbba bırakalım. Fenni onların başlarına nigehban koyalım. Lakin iktisadî veya diğer sebeplerle kendilerini öldürmek mecburiyetine düşen gayr-i malullerin tahlis sıyaneti de cemiyete düşer. Bu gibilerin dertleri felaketin vukuundan evvel bilinse, bu son müthiş çareye tevessüllerinden evvel onlara başvuracak bir melce gösterilebilse ve alelhusus hilekâr ile ciddiyi derhal fark edebilmek imkânı elde edilse şöyle böyle, büyük küçük muavenetlerle kim bilir ne kadar canlar ölümden kurtarılmış olurdu. Harik-zede-gâna imdada, zelzele, kasırga vesaire musabinine muavenete cemiyet kendini borçlu biliyor da ne için kendi kendinin mezarını kazanları yakalarından tutarak geri çekme-

yi bir vazife saymıyor... Böyle vakıalarla meşgul olmaya başladığımdan beri beş on liranın fikdanı yüzünden vukua gelmiş, çok elim intihar vakalarıyla karşılaştım. Hayvanları Himaye Cemiyeti olsun da, insanları intihardan çevirmek için neden bir teşekkül yapılmamış bulunsun...

"Tabip kardeşlerim, işte bu teşekkül için biz önayak oluyoruz. Bu kurtarma hususunu kendime iş güç ettiğimin henüz uzun bir mazisi yoktur... Fakat şimdiye kadar yirmiden fazla insan kurtardım. Bu yirmi adedini her sene iki üç rakamıyla darp edersek küreiarzın on dörtte ve onu takip edecek sayısız yıllarda cemiyete ne kadar adam kazandırmış olacağımı tasavvur ediniz.

"Şimdilik azamız az, vesaitimiz nakıs, bütçemiz fakirdir. Lakin bu hayırlı teşebbüsümüzün faydaları halk nazarında tahakkuk ettikçe tabii ehemmiyeti artar. İştirak edenler çoğalır. Yalnız İstanbul nüfusunda hal ve vakitleri müsait olanlardan yüz bin kişi senede birer lira teberru etseler toplanacak para ile sefalet intiharlarından çoğunun önü alınmış olur. Cüzdanları dolu olanlar için yılda bir lira nedir? Dört kadeh rakı parası... Bu zıkkımın dört yudumundan alınacak neşe, yılda birkaç yüz canı kurtarmak zevkinden daha büyük olabilir mi?

"Bu teşebbüsümüzün istikbalde alacağı ehemmiyet pek büyük olacaktır. Bu hakikati size birkaç cümle ile ispat edebilirim. İki sene evvel kurtardıklarımdan birkaçı minnet ve teşekkürlerini söylemek için bana geldiler.

"Hepsinin birbirine az çok benzeyen ifadeleri şu mealdedir:

"'Şiddetli yeisten gözlerimiz tamamıyla kararmıştı. Hiçbir tarafımızda bir selamet nuru seçemiyorduk. Artık hayattan büsbütün ölüme dönmüştük. Meşum ana atılacağımız dakikada siz imdadımıza yetiştiniz. Verdiğiniz nasihatlere, ettiğiniz vaatlere o meyus saatimizde bile gülüyorduk. Lakin sizin hayat lehindeki kuvvetli telkinleriniz, ölümün bizi sarmış olan sihrine nihayet galip geldi. Mezarın kenarından tekrar evimize döndük. Savmasını muhal sandığımız güçlüklerin bağları, gösterdiğimiz

son vüs'ümüzün ciddi metanetleri önünde yavaş yavaş çözüldü. Azimkâr insanın muannit mücadelesi karşısında hiçbir manianın tutunamayacağını anladık. Hayatımızın ufuklarında yeniden hiç ummadığımız şafaklar attı... Öleydik şimdi mezarda çürümüş olacaktık. Fakat imdat ve irşadınızla, bütün zî-ruha mukadder olan hayat hissemizi şu anın güneşi altında yaşıyoruz. İntiharın galat bir his, yanlış bir hareket olduğunu öğrendik. Şimdi biz de bu hakikati bilemeyen zavallılara öğretmeyi bir vazife tanıyoruz. Ölüm ziyan, hayat kârdır. Bu mütearife üzerinde niçin şaşırılıyor? Kaybedilip veya kazanılan şey candır. Dünyada da bundan aziz ne vardır?'"

11

Saat henüz sabahın altısı... Doktorun hasta kabulüne epey vakit var. Telefon çağırdı. Nusret Hulki Bey ahizeyi alarak:

"Alo, neresi efendim?"

Halecanlı bir kadın sesi:

"Hiç tanımadığınız bir aile..."

"Bir emriniz mi var?"

"Estağfurullah, büyük bir istirhamım var efendim..."

"Buyurunuz..."

"Hemen yetişiniz, beyefendi. Kurtarılacak bir can var. Bir dakikalık gecikme büyük bir felaket doğurabilir. Revolveri aldı, odaya kapandı. Kapıyı içeriden kilitledi. Bir ev halkı başa çıkamadık."

"Bir çilingire çarçabuk kapıyı açtırtıp silahını elinden alamaz mısınız?"

"İmkânı yok. Açmak için kapıyı kurcalarsanız derhal kurşunu beynime sıkarım, diyor."

"Peki, amma sıkmak için ne bekliyor..."

"Bize söyleyecek son sözleri varmış. Ah beyefendi, ne saçma sapan şeyler bir işitseniz... Sözleri bitince kendini öldürecek...

Biz de lakırdıyı uzatmak için manalı manasız şeyler soruyoruz. Lütfediniz pek müşkül bir vaziyetteyiz, efendim."

"Adresiniz?"

"Beşiktaş, Yüksek Sokak, 24 numara..."

"Hanımefendi, bu intihar teşebbüsü ilk midir? Yoksa hastanız evvelce bu oyunu birkaç defa daha yapmış mıydı?"

"Efendim, bu üçüncüdür... Çabuk yetişerek ilk evvelki tehlikenin önünü aldık. Lakin bu defa aranızda kilitli bir kapı var..."

"Peki, geliyorum."

Doktor Nusret Hulki Bey gitmeye hazırlanırken zihninden şöyle düşünüyordu:

"Mütehassıslar gelsinler de bakalım bu türlüsünü de intihar nevilerinden birine idhal etsinler... Hakikaten kendilerini öldürmek kastında bulunacaklar bu niyetlerini ekseriyetle gizli tutarlar... Henüz yüzünü görmedim amma bu adam böyle bir şey yapacağını söyleyerek ara sıra ailesini korkutmayı kendine eğlence edinmiş bir müstereddi olmalı..."

Doktor, lüzumu görülmesi ihtimaline mebni ecza çantasını beraber alarak Şefika Hüsnü Hanım ve Ali Tayfur Efendi'yle birlikte otomobiline bindi. Yarım saat sürmeden araba Beşiktaş'ın Yüksek Sokak'ındaki 24 numaranın önünde durdu...

Konağın açık kapısı önünde genç, yakışıklı bir uşak bekliyordu. Doktor iki muavinini arabada bırakarak kendisi indi. Uşağın delaletiyle içeri girdi. Bu eski tarzdaki meskenin geniş mermerliklerinden geçip çifte merdivenlerinden çıktıktan sonra karşılıklı yüksek yaldızlı aynalarla süslü büyük bir sofaya geldi. Bu koca berhane sekenesinin hanedan, zengin ecdadın vârisleri olduklarını doktor anladı. Tereddinin her türlüsünü böyle kibar babalardan, dedelerden gelen oğullarda, torunlarda görmeye alışmıştı. Para çok, iş yok... Ne ile vakit geçecek... Meşguliyetsiz kafalar için ağır geçen ömür saatlerinin boşluklarını dolduracak eğlenceler lazım. Hareketsizlikten yorulan sinirleri depreştirecek vasıtalara müracaat ihtiyacı var.

Böyleleri için bu eğlence vasıtaları ne olabilir? Kadın, kumar, işret, morfin, kokain, eter ve ilh. Dimağları zihinlerinin cennetleri içinde galat hislere, hezeyanlara sevk eden şeyler...

Doktor Nusret Hulki Bey her gördüğü şeyden icap eden manayı yaraştırıp derhal çıkarıyordu. Konak sahibi Hümayun Paşazade Âdil Cevri Bey'de servet hayliden hayli suyunu çekmişti. Eskisine nispeten şimdi fakir gibiydiler. Fakat atalardan kalma bir söz vardır. Bir zengin kırk senede fakir düşmez. Bir fakir de kırk yılda zengin olamaz derler. Vakıa, bu sözün zamanımızda hiç hükmü kalmamıştır. Bugün bir zengin beş dakikada bütün varını kaybedebilir. Keza bir fakir de o müddet zarfında servet sahibi olabilir.

Âdil Cevri Bey ailesi henüz konağı satmamışlardı ve eski ihtişam zamanından kalma lüks eşyanın bir kısmını da hâlâ muhafaza edebiliyorlardı.

Bütün konak halkı üst kat sofasının oda kapılarından birinin önüne birikmişlerdi.

Kesik kumral saçlarının biraz perişan çerçevesi içinde aristokratik solgun bir sima gösteren orta boylu, nazik tavırlı, geçkince bir hanım hemen doktorun istikbaline koşarak:

"Aman efendim, buyurunuz. Hızır bekler gibi teşrifinize intizarda idik."

Doktor bu kibar jestli kadının önünde biraz eğilerek:

"Pek geç kalmadım zannederim, hanımefendimiz."

"Teşekkür ederiz, beyefendimiz..."

Oda kapısının önündeki insan birikintisi doktora yol vermek için açıldı. Hanımefendi doktoru biraz durdurarak:

"Beyefendi, siz bu hastayı azıcık tanıyacaksınız..."

Nusret Hulki Bey küçük bir hayretle:

"Hayır, efendim. Konağınıza ilk defa geliyorum. Hastanızın yüzünü ise hiçbir yerde görmüş değilim..."

"Henüz yüzünü görmediniz. Fakat size bir mektup göndermişti."

"Çok mektup alırım... İmza ne idi?"

"Halikoğlu Halik."

"Ha evet, hatırladım. Taşkın bir bedbinlik felsefesiyle güneşe, aya itiraz eden bir mektup..."

İkisi de oda kapısının önüne geldiler. Halikoğlu Halik içeriden muvazenesiz felsefesini şöyle bağırıp duruyordu:

"Ey Azrail aleyhisselam, Rabbin kurduğu çürük binaları yıkan mübarek melek neredesin? Evvelden insanları fart-ı semenden, imtila-i mideden öldürürdün. Nefis şarapların, şampanyaların yakutlarıyla parıldayan muhteşem sofraların başındakileri yıldırırdın. Şimdi müştakların seni ucuz tentürdiyot şerbetiyle davet ediyorlar. Gelmeye nazlanıyorsun. Zehrin bütün vecalarını çektirerek işkencelerle can alıyorsun. Her çaresizliğe eyvallah demek ıztırarında kaldık. Fakat ölümün istiğnası çekilmiyor. Tentürdiyot... Bu mayi alevi yut, amma tutuştum feryadını koparma... Can evin çatır çatır parlasın. Ruh denen habis içinden bir yere kaçamadan yansın kül olsun. Vücut ölür, ruh yaşarmış... Oh ne bayat itikat... Her türlü efsanenin membaı bu melunu yok et. Âlem tasallutundan kurtulsun. Allah, peygamberler, dinler insanlara işkence etmek için artık tutunacak bir kulp bulamasınlar...

"Biz dünya sekenesi hep ahret için her gün kurasını bekleyen seferberleriz. Nereden geldik? Nereye gidiyoruz? Bu ebedî azimet avdetin işkencesini neden çekiyoruz? Bize bu müthiş muammayı kim halledebilecek?

"Ananı bağırta bağırta dünyaya geldin. Bu geniş âlemin kapısı o kadar dar ki... Etrafına bakındın. Kendini senden evvel gelmiş bir izdihamın ortasında buldun. Hep ağızlar açık, yiyecek diye bağrışıyor, itişiyor, didişiyor, kırılışıyorlar. Bir gülizârın bol bolamatlığı içine doğmadığını anladın. Sen acı acı ağlamadıkça ananın bile ağzına memeyi sunmadığını gördün. Bu yuvarlak dünyayı yerde gökte devre uğraşan zavallı insanlar siz hep birer lokma ekmek için yumruklaşan boksörlersiniz. Bu vuruşmanın,

kaynaşmanın asıl içyüzü nedir bilir misiniz? Zekâvetle hamakatın güreşi...

"Galip kim? Birinciler mi? Ne safderunâne sual? Dünyanın her hali bunun zıddını ispat etmiyor mu? Ortada belahet kadar kuvvetli, nafiz, müessir, müstevli bir amil görebiliyor muyuz? Akan suları durduran bu ekseriyetin hayvanî gürültüsü arasında hiç birkaç şuurlunun tahzir, teessüf, istihza ıslıkları işitilir mi?

"Bazı memleketlerde tevellüdâtın azlığından şikâyet ediliyor. Oh, bilakis doğanların çokluğu beni ürkütüyor. Dünya yüzü, aşkın kızdırdığı âşık maşuklarla dolu... Hayat pazarında bundan daha işlek, daha ateşli bir alışveriş var mı?

"Her ne vakit bir izdiham karşısında bulunsam önümde kaynaşan her bir kafanın kadınla erkek arasındaki zellenin mahsulü olduğunu düşünerek kendi kendimden sıkılırım.

"Ya Erhamerrahimin, sana bin şükür. Bir yumurtanın üzerine oturarak yirmi günde iki düzine evlada malik olan tavuğun tenasül bereketini insanlara da teşmil etmiş olsaydın ne yapardık?

"İzdivaçta insanların horoza, tavuğa benzetilmesi yabana atılacak bir teşbih değildir. Aşk müsabakasında âdemoğlu hayvanlarla yarışabilir mi? Üçüzlü, dördüzlü yavrulamalarıyla maltız keçilerini utandıran kadınlar yok mu? İnsanlardan kâh buzağıya, kâh kurbağaya andırır sû-i teşekküller doğmuyor mu? Bu cinsiyet harici meşkûk hamiller zihinleri ne elim şüphe vadilerine çekip götürüyor.

"Kadın tek doğursun, çift doğursun. Her diyarda hayat nüfusu tabii iktisat ve tahammülün fevkine çıkıyor, muharebeler, vebalar türlü mühlik hastalıklar, kazalar, afetler imdada yetişmese şüphesiz birbirimizi yiyeceğiz.

"İntiharlar da işte, hayat emniyet süpabının fırlayışını ifade etmiyor mu? Dünyaya ihtiyarımız haricinde geldik. Fakat bizi öldürecek marazı beklemeksizin buradan kendi irademizle gitmek insanlığa daha yaraşır bir celadet değil midir?

"İntihar bir karasevdadır. Kapkara... Tabiatta asıl olan gecedir. Her varlık hudutsuz bir karanlığa müntehi olmuyor mu? Zavallı intihar âşıkları... Bu daüssıla gibi bir illettir. Bir kere insanın yüreğinde geldiği yere gitmek iştiyakı uyanınca dünya gözüne görünmez olur."

12

Beşerî fikir bacasının son numara irtifaından tüten bu hikmetleri dinlemekte iken Doktor Nusret Hulki Bey yan taraftaki kapı aralığında genç bir kız ile deminden kendisine yol gösteren delikanlı uşağın fıkırdaşmakta olduklarına dikkat etti.

Kapalı odadaki intihar sevdalısı hep duyulan tempodaki hitabesine bir müddet daha devamdan sonra nakarat edindiği Azrail'i davet figanlarına girişti:

"Ey Azrail aleyhisselam... Ey Allah'ın celladı mübarek melekü'l-mevt. Halik'ın kurduğu çürük binaları yıkan kâtillerin piri neredesin? Niçin çağırılan yere gelmez de senden korkan evlere tırpan atarsın... Fransızlar sana yardım etmek için giyotini icat ettiler. Amerikalılar elektrikli koltuğu... Günlerce sekeratü'l-mevt geçirmek... O eski usul ölüm... Her şeyde olduğu gibi şimdi can almakta da sürat lazım... İnsanlar mahkûmları en çabuk vasıtalarla öldürmek için aletler icat ediyorlar da, Yahudilerin Allah'ı, gayr-i mahkûm birçok masumlara niçin bazen haftalarca can çekiştiriyor?"

Doktor Nusret Hulki Bey aşınmış bir akıl zıvanasından fışkıran bu muvazenesiz felsefeyi boyuna dinlemeye gelmemişti. İçerdeki adam dolup dolup boşanırken doktor tık tık kapıyı vurdu. Odada küçük bir müddet ses kesildi.

Doktor: "Açınız kapıyı, ben geldim..."

Hasta: "Sen mi geldin?"

Doktor: "Evet..."

Hasta: "Azrail aleyhisselam?"

Doktor: "Hayır..."

Hasta: "Saklama canım... Çok nazlandın. Nihayet geldin. Teşekkür ederim. Fakat sana kapı baca olmaz... Ne için konağın sofasından dolaşıp da kapıdan geldin? Benden evvel karımın canını almak için mi?"

Doktor: "Beyefendi, latifeyi bırakınız. Bendeniz mektup göndermiş olduğunuz Doktor Nusret Hulki'yim. Müşerref olmaya geldim..."

Hasta: "Doktor mu? Ha! Azrail kendi gelmedi de muavinini mi gönderdi?"

Doktor: "Ben Azrail'in muavini değil, en büyük hasmıyım."

Hasta: "İnkâr etme canım, aranız pek o kadar açık değildir."

Doktor: "Benim girdiğim yerden o kaçar..."

Hasta: "Hazakat şöhretini tehlikeye düşürmemek için onun girdiği yerden de sen kaçarsın."

Doktor: "Zatıalinizle uzun boylu müşerref olmaya geldim. Lütfen açınız kapıyı yüz yüze inceden inceye görüşelim..."

Hasta: "Benim bu yalancı dünya ile bir alakam kalmadı. Senin ahrete dair yapacağın siparişler varsa görüşelim..."

Doktor: "Çok ricalarım var..."

Nihayet oda kapısı açılır. İçerisi alan talan... Sanki odada iki kişi dövüşüp de birçok eşya yerinden öteye beriye fırlatılmış, bazıları devrilmiş gibi bir karışıklık... Asıl dehşet Âdil Cevri Bey'in elinde koca bir revolverle misafirini karşılamasındadır. Hastada beniz soluk, gözler donuk, saç sakal birbirine karışmış, çelimsiz, orta çapta zayıf, ellilik altmışlık, belki de hastalıktan yaşından fazla gösteren bir adam... Mecnunlarla uğraşan doktorlar bazen maruz kaldıkları böyle tehlikeleri idare etmeyi bilirler. Onlara korktuğunuzu asla hissettirmeye gelmez. Sizi daha ziyade dehşete düşürmek isterler.

Doktorun gözü revolvere kaydığını hisseden hasta hemen sorar:

"Tabancaya ne bakıyorsunuz? Korkuyor musunuz?"

"Hayır, revolvere çok meraklıyım da markasına bakıyorum!"

"Bu revolver bende hayli zamandır gizli durur. Markasına dikkat etmek hiç aklıma gelmedi... Çünkü bunların hepsi öldürür, sizin ilaçlarınızdan daha çabuk öldürür. Görüşeceklerimizi görüşelim. Şimdi huzurunuzda bununla beynimi deleceğim."

Doktor bu meşum sözden ürküntü yerine bilakis hafif bir tebessüm göstererek:

"Zannediyorum ki elinizdeki 6 milimetre kalibrede otomatik bir Brovning'dir."

Âdil Cevri Bey tabancayı doktora uzatarak:

"O kadar meraklıysanız alınız bakınız."

Doktor eline tabancayı aldı, markasına dikkat eder gibi bulunduğu bir anda içeriye Mebrure Âdil Hanım girdi. Çünkü biçare kadın içeride geçen tehlikeli son muhavereyi kapı arkasından dinlemişti.

Karısının odaya geldiğini gören hasta birdenbire parladı:

"Bu ne saygısızlık... Terbiyeyi göğe mi çektiler? Kapıya vurup da izin istemeden içeriye nasıl giriyorsun? İşte hayatımın mühim bir anındayım. Yakında benden kurtulacaksınız... Doktorla son sözlerimi etmeye de rahat bırakmayacak mısınız?"

Hanım: "Ben, son sözlerinizi işitmekte bir mahzur tasavvur olunacak kadar yabancı bir kadın mıyım? Sizin ölümünüzden sonra bırakacağınız ailenin felaketinden en ziyade alakadar olacak benden başka kim var?"

Karıkoca böyle atışırlarken hastanın bu meşguliyetinden bilistifade doktor revolverin dolu şarjörünü çekti, aldı, cebine sakladı.

Âdil Cevri şimdi doktora dönerek:

"Veriniz silahımı."

Doktor boş tabancayı iade etti. Hasta hiçbir şeyin farkında olmayarak:

"Nasıl, beğendiniz mi?"

"Mükemmel..."

"İhtira edene yüz bin rahmet... Bu alet şimdiye kadar ne kadar dertli, ne kadar borçlu, ne kadar hayat yılgını, hâsılı ne kadar bedbaht kurtarmış, ne kadar düşman öldürmüştür, halli muhal görünen ne kadar müşkül meseleleri bir anda halledivermiştir. Ben de halâsımı ondan bekliyorum. Bir tık işte bu kadar. Bu âlemin ıstıraplarından öbür dünyanın istirahatına bir anda intikal etmiş olursun... Arkandan kovalayanlardan hiçbiri artık seni tutamaz. Sakil bir cisim iken gayr-i maddi bir ruh oluverirsin. Maddeyi idare eden kuvvete Allah diyorlar. Sen de maddiyetten çıkıp Allah'ın görünmez unsuruna karışmış olursun."

Doktor sükûnetli, ağır bir ifade ile:

"Peki, beyim ama bu aletle düşman öldürüldüğünü şimdi siz söylüyordunuz. Siz kendi kendinizin düşmanı mısınız?"

"Ben bütün âlemle ve kendi kendimle dost olmaya çalıştım, fakat olamadım. Bütün hüsn-i niyetlerime rağmen emeklerim boşa gitti..."

"Bu hüsn-i niyete benimle beraber bir daha rücu etseniz olmaz mı?"

"Beyhudedir. Beni kimse tedavi edemedi. Siz de edemezsiniz."

"Bir tecrübe edelim."

"Beni tedaviye uğraşmaya kalkarsanız büsbütün çıldırtırsınız."

"Kendi kendinize iftira ediyorsunuz. Sizde uzun tedaviye ihtiyaç gösterecek bir hastalık bulamıyorum..."

"İşte siz de anlamadınız, doktor. Benim derdimi hekimler teşhis edemiyorlar."

"Peki, hekimler teşhiste acze düşüyorlarsa siz kendi rahatsızlığınızı tarif edemez misiniz?"

"Doktor, benim ruhumda iki hilkat vardır."

Doktor, bir istizah sadasıyla:

"İki hilkat?"

"Evet, Halik bende şeytanla insanı cem etmiştir."

"Siz yüksek kültürlü bir zatsınız. Şeytanın, efsanevî varlığına inanıyor musunuz?"

"Nasıl inanmam. İşte bazı bazı ben oyum, şeytanım. Bir vücutta iki şahsiyetle yaşarım, biri gelir, biri gider."

"Şimdi hangi şahsiyettesiniz..."

"İnsanım..."

"Ne zaman şeytan olursunuz?"

Bu suale beyden evvel zevcesi hanım cevap vererek:

"O beyaz tozu çektiği vakit..."

Hasta adam karısına doğru bir saldırış hareketi yaparak:

"İşte bu kadının gözleri bana iğne gibi batar. Beraber geçinebilmek ihtimalimiz kalmamıştır... Vakti geçti, pörsüdü gitti. Ben henüz genç bir kadına muhtaç hararette bir erkeğim. Konakta güzel bir hizmetçi kız vardır, bu hanım onu benden kıskanır..."

Hanım büyük bir infial tavrıyla:

"Nesini kıskanayım. Kız senden bucak bucak kaçıyor, gönlünü edebilirsen Allah mübarek eylesin."

Hasta: "Kız senden korkusundan benim yanıma uğrayamıyor ki."

Hanım: "Seni beğenecek olduktan sonra benden neye korksun. Kabahat kimsede değil hep sende, kendini büyük bir filozof, zinde bir erkek, kâh insan kâh şeytan zannediyorsun. Böyle adamın kahrını benden başka hangi kadın çeker... Kullandığı o beyaz toza bizi de alıştırmak için oğlunu, kızını, bütün ev halkını zorlayıp duruyor."

Hasta: "Hocaların vaat ettikleri ahret cennetinden evvel sizi dünya firdevsine sokmak istiyorum. Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu..."

Âdil Cevri Bey hiddetli hiddetli kaşınarak ilave etti:

"İşte bu kadının bana yaptığı fenalıklar... Kutuların içine tahtakurularını doldurup doldurup haberim yok iken getirir benim döşeğime, üzerime boşaltır. Bir lahza beni rahat uyutmaz."

Hanım: "Allah Allah, iftiranın bu türlüsüne de tahammül olunur mu? Evimizde bir tek tahtakurusu yoktur!"

Hasta: "İnkâr et bakalım, inkâr et... Benden çok siz de şaşmıyorsunuz. Kaç defa üzerinizden toplayıp toplayıp sobaya attım. Sade tahtabiti mi ya... Muziyâtın her türlüsü... Bu âlemde herkes bana düşmandır. Elektrik şirketi bile hasımdır. Bizim sokaktan geçen cereyan bazı bazı benim vücudumdan dolaşır. Saralara tutulup kıvranırım. Ben yalan, riya bilmem. Recüliyet hissimin galeyanıyla tutulduğum şiddetli arzularımı bağırırım... Gülfem'e sarılmak, onun kemiklerini kollarımın arasında çatırdatmak isterim..."

Hanım: "Sus, yetişir, ayıptır, ötesini söyleme... Çoluğun çocuğun yanında ağza alınmaz laubalilikler yapıyorsun. Bu yere batası toz kullananlarda edep, hayâ da bırakmıyor..."

Hasta gülerek:

"Edep, hayâ... Bana ondan da ver on paralık... Sana bunun psikolojisini söyleyeyim mi?"

Hanım: "Söyleme sakın, sus."

Hasta: "Benim gibi büyük bir filozof dünyaya her zaman gelmez. Sözlerim mermerler üzerine altın kalemle hakkolunacak bir ulviyettedir. Nadanlar arasına düştüm... Vecizelerim takdir olunmuyor."

Hanım: "Arzunuz veçhiyle biz de o menhus toza alışırsak o zaman birbirimizin sözünü iyice anlarız..."

Hasta: "Senin edep dediğin perdenin dış tarafında ayıp, iç tarafında mubah ve beşer neslinin tükenmemesi için Allah'ın emri, peygamberin kavliyle lazımü'l-icradır. Hanım, sen yaşlandın, bu sebeple ben niçin erkekliğimde muattal kalayım? Seni bırakacağım, Gülfem'i alacağım. Biliyorum, oğlum Fahir'in o kızda gözü var. Kıskançlık beni cayır cayır yakıyor. Sevgilime göz atanı gözbebeğim bile olsa hiç acımam çıkarırım. İcap ederse gebertirim, anlıyor musun?"

Hastanın yüzünde bir intikam takallüsü dolaştı ve devam etti:

"İşte insan hüviyetimden çıkıp şeytan hilkatime giriyorum. Şeytan benliğim kulağıma diyor ki evvela insan benliğini öldür, büsbütün şeytan kal, sonra sevgiline göz atanlardan intikamını al..."

Hanım: "Rabbim göstermesin, oğlunu mu öldüreceksin?"

Hasta: "Evet, aşkımın yoluna hepinizi, hepinizi kurban edeceğim. Bana şuradan bir bıçak, bir makas, bir demir parçası bulunuz. Kollarımın derisi içine haşerat gömüldü. Etlerimi kazıyacağım, oyacağım..."

Hasta sert sert kaşınır. Doktora dönerek:

"Ailemin, yani bu ev halkının ahlakı bozuldu. Ben düşündüğüm gibi söylüyorum... Onlar riyakârlık ediyorlar, kalpleri başka, ağızları başka... Evlatlarım bir ayak evvel mirasımı yemek için beni intihara teşvik ediyorlar. Hele oğlum, hele oğlum... O melun hem mirasımı yiyecek hem Gülfem'le evlenecek. Revolveri alıp da bu odaya kapandığım zaman gösterdikleri telaşlar hep sahtedir..."

O esnada kapıyı biraz gürültü ile iterek odaya narin yapılı solgun bir genç girdi. İnfialinin şiddetinden yüzünün çizgileri sertleşmişti. Mühim bir rol için sahneye çıkan bir aktör gibi kollarını çapraz göğsüne kavuşturarak gözlerini sükûnla babasına dikti.

Hasta, vücudunu kemiren mevhum haşeratın azabından kurtulmak için elbisesinin içinde silkinerek oğluna attığı müteneffir bir nazarla:

"Hah, işte geldi adüvv-i ekberim."

Fahir aynı müteneffirâne bakışını babasınınkiyle çarpıştırarak:

"Gösterdiğiniz nefret mukabilinde elbette benden hürmet beklemeye hakkınız olamaz..."

"Keşke anan seni dünyaya getireceğine bir yılan doğurmuş olaydı."

"Vakıa doğru, sizin zürriyetinizden yılandan, canavardan başka bir mahluk beklenemez. Nasıl olmuş da bilmem ben bir hilkat galatıyla insan doğmuşum."

"Şeklen insan, fakat hulkan canavar."

"Baba, ben size ne yapıyorum?"

"Abdülhamid'e oğlu Selim Efendi ne yaptıysa sen de bana onu yapıyorsun..."

"Ben sultanların tarihlerini okumadım, bilmiyorum. Şehzadenin babasına yaptığından haberim yok. Fakat sizin neslinizden bir asilzade geleceğime keşke göçebe Çingenelerinin çergilerinden birinde doğmuş olaydım daha mesut olurdum..."

"Benim neslimden geldiğin ne malum... Bu da annenle Allah'ın arasında bir sır..."

Kadının soluk yüzü pembeleşerek oğluna bağırdı:

"Fahir, babanı böyle kötü kötü söyletmek için mi buraya geldin?"

Delikanlı gittikçe zaptından aciz göründüğü bir hiddetle:

"Anne darılma, bu adamın meşru oğlu olmadansa bir yabancının gayrimeşru evladı olmayı tercih ederim..."

Mebrure Hanım boğuk bir sesle:

"Sus utanmaz, babana hasta diyoruz. Sen de mi çıldırmaya başladın? Nasıl söz onlar? Doktor Bey işitiyor musunuz bu edepsizlikleri. Bunların arasında benim neler çektiğimi anlayınız."

Doktor: "Beyefendi biraz sinir halindedir. Onun sözlerine bakıp da böyle şiddetle mukabele etmemelisiniz."

Fahir: "Bizim vücutlarımız sinirsiz yaratılmamışlar. Biz de sinirliyiz... Babam söylediklerinden büsbütün gayr-i mesul tam bir cinnet halinde değildir. Eğer deli ise niçin onu burada tutuyoruz? Değilse niçin bizi her lahza ağza alınmaz acı sözlerle yaralıyor?"

Doktor, susması için Fahir Bey'e işaret etti. Fakat baba oğul aynı kadının sevdası yüzünden birbirine sulh kabul etmez birer şiddetle kin bağlamışlardı.

Delikanlı sözünü kesti:

"Babama deli diyenin aklına şaşayım. O her şeyi bilir, inadına yapar. Bizi en hassas damarlarımızdan vurmak fennine vâkıftır.

İkide birde bizi korkutmak için intihara kalkar. Annem saftır, onun bu tehdidine inanır. Telaşa düşer. Onun maksadı bizi öldürmektir. Kendini değil. Korkmayınız bu adam intihar etmez, edemez. O daha çok kuzu başı yiyecektir..."

Hasta bir davranış vaziyetiyle:

"Ben mi intihar edemem?"

Fahir: "Evet, sen... Bu sözü eğlence edinmişsin. Cidden intihar fikrinde olaydın şimdiye kadar çoktan öbür dünyayı boylamış olacaktın."

Hasta doktora dönerek "İşte bakınız, beni intihara nasıl teşvik ettiklerini kulağınızla işittiniz," dedi. Ve sonra yanındaki boş revolveri kapıp oğluna doğrultarak "İlk önce seni... Sonra kendimi melun..." teliniyle tetiği çekti. Fakat şarjörü çıkarılmış tabanca ateş almadı. Henüz hakikati bilmeyen valide yarı baygın bir atılışla kocasının elinden silahı kavramaya saldırdı. Fahir dışarıya kaçtı.

Âdil Cevri Bey revolverin patlamadığına taaccüple haykırıyordu:

"Bu yezit oğlan fişeklerimi çaldı, yerlerine boş kovanları doldurdu."

Zorla tabancayı bu kokainmanın elinden aldılar, buhranını yatıştırmaya uğraştılar.

Doktor Nusret Hulki Bey müsekkin bir reçete yazıp hastanın yanından çıkınca aile azasından başlıcalarını etrafına toplayarak nasihate girişti:

"Ne yapıyorsunuz... Böyle hastaların zıddına basılmaz. Bunları güzellikle idare etmeli. Siz bunun her sözüne şuuru tam bir adam gibi mukabele ediyorsunuz."

Evin kadını Mebrure Hanım mendilini gözlerine bastıra bastıra:

"Ne yapalım beyefendi, biz de şaşırdık. Hastanın bir günü bir gününe uymaz. Bugün nispeten siz iyi zamanına tesadüf ettiniz. Bazı halleri vardır. Tam deli midir? Akıllı mıdır? Anlaşıla-

maz. Kendi çektiğinden ziyade bize çektirir. İyi söylersin fena anlar. Her şeyden akla gelmez kötü manalar çıkarır. Kendisiyle geçinmek imkân haricindedir. Bazı günler öyle dalgın sükûtî oturur. Yanında kimseyi istemez. Bazı zamanlar da kabına sığmaz... Afacan bir çocuktan beter olur. Affedersiniz, gördüğü genç kadınlara saldırır. Günden güne iştahı azalıyor. Uyku uyumuyor. Zayıflıyor. Sararıp soluyor. Çok hekimler çağırıp gösterdik. Faydasız..."

Doktor: "Hekimler ne dediler?"

Hanım: "Ruhî tahriş kabiliyeti artmış, idrar azalmış. Kalp fena işliyormuş... Bazen renkleri birbirinden fark edemez. Bazen teki çift görür. Lakırdı ederken bazen dili dolaşır kekeler, ne söyleyeceğini unutur, lakırdının alt tarafını getiremez. Bazen de en yakın şeyleri hatırlayamaz. Gülünmeyecek lakırdıya sırıtır. Kahkaha koparır. Doğru söze hiddetlenir... Mosmor burnu üfürür, şişer. Çıbanlar çıkarır. Vücudunda egzamanın her türlüsü vardır. İyi kokular kendisine bazen fena gelir. Çok defa hiç vücudu olmadık kokulardan şikâyet eder... Bilmem nereden kulaklarına alelacayip sesler gelir. Gözlerine olmadık hayalât görünür... Hakikiyi hayal, hayali hakikat zanneder. Hangi birini anlatayım, beyefendi. Zevcim günden güne cismen, ruhen düşmektedir. Ciddi bir işle meşgul olabilmek kabiliyeti kalmadı. Ev idaresi, aile ihtiyaçları hiçbir şey umurunda değil. O yolunu tutturdu, gidiyor. Maalesef biz de hiçbir şey yapamıyoruz..."

Doktor: "Bunda yapılacak yalnız bir şey vardır, hanımefendi..."

Hanım: "Nedir efendim, söyleyiniz."

Doktor: "Hastayı kokain kullanmaktan suret-i katiyede men etmek."

Hanım: "Nasıl men edelim, efendim? O tozu bulamadığı zaman büsbütün çıldırıyor."

Doktor: "Onu bu iptiladan çarçabuk kesemeyip de işi uzatırsanız sonra hastalığı hiçbir suretle tedavi imkânı kalmaz."

Hanım: "Ne yapalım, Doktor Beyefendi? Bize siz bir akıl öğretiniz."

Doktor: "Siz bu iptilanın önünü alamayacaksanız hastayı bir tedavihaneye kaldırınız. Birinci tavsiyem bu... İkincisi, nasıl oluyor da böyle bir zihin hastasının eli altında revolver bulunduruyorsunuz? Bu cihete taaccüpten kendimi alamıyorum... Üçüncüsü, Fahir Bey'e söyleyiniz, babasına karşı gösterdiği çok haşin hürmetsizliği doğrusu muvafık bulmadım. Bu tavrını değiştirsin."

Mebrure Hanım tekrar gözyaşlarını silerek:

"Ah, beyefendi kabahat yine zevcimde..."

Doktor: "Nasıl, efendim?"

"Nasıl olacak... Oğlunu da o beyaz toza alıştırdı. Şimdi ikisi de çekip çekip birbiriyle dalaşıyorlar."

Biraz öteden ağlama hıçkırıkları geldi. Doktor o cihete başını çevirerek:

"Kimdir o katıla katıla ağlayan?"

Bu suale yine Mebrure Hanım cevap vererek:

"Kızım Nazmiye..."

"Neye ağlıyor?"

"Ah, efendim bizim dert bir değil ki... Ona demişler ki baban delidir. Cinnet irsen evlada intikal eder. İleride bir gün sen de çıldıracaksın..."

"Manasız şey. Babası irsî bir cinnetle malul değil, kullandığı keyif tozunun tesiriyle kanını, dimağını, asabını tedricen zehirleye zehirleye böyle olmuştur. İrsî hastalıklardan arî en sağlam bir adam da kokain çekmekle bu hale gelebilir. Söyleyiniz, hanımefendi; yoksa kızınız da mı bu müthiş iptilanın tehlikesine düşmüş bulunuyor?"

"Ah, beyefendi ah, ben söylemeden siz keşfettiniz, bu tozdan bir iki defa çeken artık kendini kurtaramazmış..."

"Evet, maalesef böyle gibidir. Ağrıyı dindirmek için pamukla çürük dişlere konulan kokainden duydukları haz ve neşe tesiriyle bu müthiş şeye alışanlar olmuştur. Hanımefendi size daha tu-

hafını söyleyeyim. Bu istimale müptela bir madamın sevgili bir maymunu varmış. Bu mukallit hayvan hanımını taklit merakıyla eline geçirebildiği bu nesneyi gördüğü surette kullana kullana mükemmel bir kokainman olmuş... Tehalükle hanımın ceplerini yoklar, dolapları, çekmeceleri karıştırır, gıdasını bulamadığı zamanlarda bağırır çağırır, delilikler gösterirmiş..."

Bu esnada doktorun etrafını alanların arasından bir kocakarı konağın eski kâhya kadını erkekleşmiş çatlak sesiyle:

"Bakınız hele bir kere, yalnız insanlar değil, hayvanlar bile bu fena şeye dadanıyorlar. Cümlemizi Rabbim korusun... Zaten bu konakta da onu kullanmayan kim kaldı ki... Bir hanımefendi, bir ben..."

Mebrure Hanım: "Zahide Hanım, lakırdıya karışma sen, çekil. Doktor beyefendiyle mühim şeyler görüşüyoruz..."

Zahide Hanım: "Hanımefendiciğim, zaten neye karıştığım var... Ama adım kâhya kadın... Doktor beyefendinin buyurdukları gibi bu kör olası enfiyeyi çekenleri hep hastaneye kaldırmak lazım gelirse bu koca konakta, hanımefendiciğim, yapayalnız ikimiz kalacağız..."

Doktor birtakım vesayada daha bulunduktan sonra gidiyorken hanımefendi ona bir hayli vizite ücreti takdim ederek:

"Doktor Beyefendi, lütfunuzun şükranını ifadan acizim. Siz yetişip de revolverden kurşunları çıkarmamış olaydınız, kim bilir bugün başımıza ne felaketler gelmiş olacaktı..."

Yine o genç uşak, doktorun önüne düştü, onu sofalardan geçirip merdivenlerden indirirken kâhya kadın Zahide Hanım bir takrip hekimin kulağına eğilmek fırsatı bularak:

"Ah Doktor Beyciğim ah, boş bir vaktiniz olsa da bu konakta olup bitenleri gelip de size bir anlatsam... Parmağınız ağzınızda kalır... Beni işe karıştırtmazlar. Bana ağız açtırtmazlar. Birisi bana gelip de, nene lazım deli kahpe dese ya. İşte içim durmaz... Burada dönen rezaletler elbette bir gün patlak verecektir... (Eliyle biraz önden giden genç uşağı göstererek) Bu Veysi oğlanı gö-

rüyor musunuz? İşte o bu konağın horozudur. Şimdilik aceleten bu kadar söyleyebilirim. Siz arif, zarif doktorsunuz, her şeyi anlarsınız..."

Doktor, otomobilde bekleyen Şefika Hüsnü ile Ali Tayfur'un yanlarına gelince müteessif bir çehre ile:

"Bugün sizin muavenetinize lüzum görülmedi, işi pamuk ipliğiyle bağlayıp çıktım. Morali çok karışık bir aile... Kırmızı kiremitlerle örtülü bu çatıların altında neler oluyor. Her evde hususi bir aile tarihi yaşanıyor... Ne komedyalar, ne facialar... Dertlerini eksiltmek için hayatı tedavi etmek lazım geliyor."

13

Filvaki Âdil Cevri Bey ailesinin "moral"i Doktor Nusret Hulki Bey'in zannettiğinden de daha çok karışıktı. Konakta iki sevda mabudu vardı, biri erkek, diğeri kadın... Veysi ile Gülfem... Bütün kadınlar Veysi'ye tutkundu... Erkekler de Gülfem'e vurgundu. Bu iki sanem de etraftan üzerlerine yağdırılan sevda oklarına karşı tamamıyla bî-his idiler, çünkü ikisi de şiddetle birbirini seviyorlardı. Bu vaziyete bir de kokain cinneti karışınca halin kesp edeceği garip vahamet teemmüle muhtaç kalır...

Oğlan, dört yaşında iken konağa alınmış bir Arnavut çocuğuydu. Kız da esaretin lağvedilmiş olmasına rağmen anası tarafından para mukabilinde küçük bir yaşta satılmış halayıktı. Fakat eski esaret şartları altında değil... Gülfem kendini hür bir evlatlık biliyordu.

Veysi, ihtiyar kokainmanın kıza karşı olan pek cüretkâr tasallutlarından ruhî bir isyanla sarsılıyor ve Fahir'in gizlemeye lüzum görmediği ateşli düşkünlüğünden muazzep oluyor. Fahir ise sevgilisini kendi babasından ve Arnavut oğlanından kıskanıyor. Gülfem de Nazmiye'nin Veysi için kızışan kalbi nümayişlerine tahammül edemiyordu. Arapsaçı bir sevda dolambaçlığı...

Gecenin karanlığında âşıkların ruhlarını sevgiye tahrik eden üzüntülü bir sır vardır. Yalnız ruhlar aradıkları eşlere mülaki olmak için çırpınırlar. Âdil Cevri Bey kokaini çekti, âlemini değiştirdi, şimdi cennet bahçelerinin güzel kokulu çiçek ve çimen tarhları arasından Tuba ağacının gökleri kaplayan dalları altında kendine eş bir huri arayarak tek başına dolaşıyordu. Bazen şeffaf elbiseleri içinde bütün vücutlarının nuranî dolgunlukları sabahleyin, oraya buraya serpilmiş meleklere tesadüf ediyordu. Fakat bunların hiçbirini hayalindeki Gülfem'i unutturacak kadar cazip bulmuyordu.

Hizmetçiyi çağırmak için zile bastı. Ellilik Nevres Bacı buruşuk yüzü, biraz tümsekleşmiş vücuduyla karşısına çıkarak:

"Efem, kulunuzu mu çağırdınız?"

Gülfem'i beklerken bu acuzenin arz-ı endam etmesi Âdil Cevri Bey'in kokainini beynine sıçrattı. Hiddetle bağırdı:

"Sen kulumu çağırmadım. Seni yakında Allah çağıracak..."

İhtiyar halayık sinirlenerek:

"Rabbim çağırırsa ne yapayım. Lebbeyk der giderim."

"Allah çağırırsa lebbeyk de git. Fakat zil çalınırsa buraya gelme."

"Hizmetkârınız değil miyim, efendim? Çağırırsanız niçin gelmeyeyim?"

"Gelme, ihtiyarsın. Gördürülecek hizmeti sana söylemeye sıkılıyorum."

"Sıkılmayınız, efendim. Kulunuz buyuracağınız her hizmeti görebilirim."

"Olmaz, sen git Gülfem'i gönder..."

Nevres dışarı çıktı. Kâhya kadın Zahide Hanım kulağını anahtar deliğine vermiş içeride söylenenleri dinliyordu. İhtiyar halayığa sordu:

"Ne var? Ne dedi?"

Nevres acayip bir jest ile "Bu adamın içinde bana söyleyecek bir lafi var ama söylemeye sıkılıyor," dedi.

Kâhya kadın küçük bir hoplama ile iki elini dizlerine vurarak:

"Bu adam nihayet sana da mı göz attı? O tozu çektikten sonra genç, ihtiyar, bütün kadınlar gözlerine huri gibi görünürmüş... Doğrusu ben yanına girmeye çekiniyorum; dünyadır bu, neler olmaz!"

Zil yine çalındı. Bu sefer hanımefendi yetişti. Kokainlenmiş adam davetlerine hep hoşlanmadığı çehrelerin cevap vermelerinden bî-tahammül kalarak:

"Hanım seni çağırmadım. Fakat mademki geldin, sana mühim söyleyeceklerim var. Çabuk anlaşalım iş bitsin."

Kadın kocasına acıyıcı bir gözle bakarak:

"Otuz beş senedir bir türlü anlaşamamış olduğumuz halde bugün mü anlaşacağız?"

"Benden evvel işte sen söylüyorsun. Otuz beş senelik karılık kocalık. Yetişmez mi artık? Bu yılların kırk elliye varmasında ne haz, ne saadet mutasavverdir. Sinirlerimiz aşındı, bitti. Ben seni artık zevce gibi değil, annem gibi görüyorum..."

Kocasının zihin bozukluğunu bilmekle beraber bu hakarete tahammül edemeyen hanım şöyle bir müstehzi tavır alarak:

"Ben de seni babam gibi görüyorum..."

"Ne galat görüş... Ben cavidânî hayata erdim, gittikçe gençleşiyorum, güzelleşiyorum. Hoşlaşıyorum, şuhlaşıyorum."

"Galat-ı his, galat-ı rüyet ikimizden birinin beynini sarmış amma hangimizin?"

"Şüphesiz senin. Sen sözlerime muhatap olabilecek bir kadın mısın? Benim fikrim helezonlar çizerek esirî tabakaların fevkine yükselmiş bir kartal gibi maddiyetten uzaklaşıyor. Sen ise daima iniyor, daima düşüyorsun."

"Bu kokain sana hasta çocuk rüyaları gösteriyor. Hep zannettiklerinin aksi hallere uğruyorsun haberin yok. Hep hayalât içinde yaşıyorsun. Artık hakikatle bir alışverişin kalmadı. Benim ise elhamdülillah ne alçaldığım var ne de yükseldiğim... Daima olduğum dünya seviyesinde bulunuyorum... Güzelliğe gelince suratın

kirli haki rençper elbisesi rengini aldı. Bu renk palyaçoların kâh kızarıp kâh sönen uzuvlarına döndü. Vicdanlı bir hakemin önünde durup da hangimizin baba, hangimizin ana manzarasını almış olduğumuzu bir sorsak. Otuz beş senelik bir karıkocalığın üzerimize yığdığı çekilmez bir yük varsa bu bâr altında ezilip mahvolan benim... Sen bütün vakitlerini gayrişuurî bir halde geçiriyorsun... Yıkmak, kaçmak lazım gelirse ben senden kaçmalıyım..."

"Haydi kaç, gözümün önünden çekil. Kafdağı'nın arkasına kadar kaç, belki oradaki cinlerden, şeytanlardan kendine bir koca bulursun..."

"Benim koca aradığım yok. Ömrümde bir kere varmış olduğuma bin kere pişmanım."

"Senin koca aradığın yoksa malumun olsun ki ben hinthorozu gibi eşinerek karı arıyorum..."

"Senin aramana mani olan var mı? Çık ara. Karagöz oyununu takliden, yar bana bir eğlence, diye haykır. Sokaklarda tellal çağırt. Gazetelere ilan ver. Köşe başlarına afiş yapıştırt."

"Yeni kanun mucibince sen nikâhımda iken başka kadınla evlenemem ki."

"Birbirimize perçinli değiliz ya, beni bırak..."

"Bırakma muamelesi uzun sürer o vakte kadar sabra mecalim yok."

"Ne yapalım, efendim?"

"Gülfem'i gönder biraz dizlerimi ovdurayım..."

"Benim sözümle gelmiyor. Sen kalk kendin çağır..."

Bu karıkoca mücadelesini kapı arkasından dinleyen kâhya kadın Zahide Hanım konağın içine bir arayıcı fişeği gibi şu sözü salıverir:

"Beyefendi, Gülfem'i çağırıyor. Dizlerini ovduracakmış..."

Veysi alt katta kızı bir kapı arasına sıkıştırarak:

"Gitmeyeceksin Gülfem. O bunağın dizlerini Azrail ovsun... Dün Azrail, Azrail diye bağırıyordu. Bugün neden seni çağırıyor?"

Fahir merdivenlerden aşağıya yıldırım hızıyla inerek taşlıkta tesadüf ettiği Veysi'ye:

"Gülfem nerede?"

Veysi somurtkan bir suratla:

"Bilmiyorum..."

Ferhad'la Şirin'in cadısı gibi hemen oracıkta peyda olan kâhya kadın buruşuk ağzıyla Veysi'yi yalancı çıkararak:

"Neden bilmiyormuşsun? Şimdi ağız ağza burada konuşuyordunuz... Kız nereye saklandı? Yahut nereye sakladın söyle..."

Veysi damarlarında dolaşan ırkı Arnavut kanının ateşini gözlerinden kocakarının suratına boşaltarak bir lahavle çekti. Cevap vermedi.

Bu sefer Fahir parlayarak:

"Söylesene ulan, kızı nereye sakladın?"

Veysi, şimdi huylanmış kaplan bakışlarını Fahir'e çevirerek:

"Tabakamın içine sakladım. Cebime koydum..."

Fahir boynunu uzattı. Yüzünü Veysi'nin suratına yaklaştırarak gözlerinin içine yakından baka baka:

"Benimle eğleniyor musun terbiyesiz?"

Arnavut haşarılığını azdırarak:

"Sende insan eğlendirecek surat var mı ki eğleneyim?"

Küçük bey pür hiddet hasmına bir yumruk indirmek için kolunu kaldırdı. Fakat daha tetik davranan Veysi onu iki bileğinden sımsıkı yakalayarak bir sarstı. Ve geriye itiverdi. Arkasında kâhya kadın bulunmamış olsaydı Fahir yere yuvarlanacaktı. Küçük beyi kucaklayan kocakarı kulağına yavaşça "Aman beyim, bu haydut oğlanla uğraşma; cebinde silah taşıyor," dedi. Zahide Kadın sözünü şimdi Veysi'ye çevirerek:

"Velinimetine el kaldırmaya utanmıyor musun? Dünya fena oldu fena. Ne saygı kaldı ne korku kaldı. Ne uşak belli ne efendi... Sen sen, ben ben... Yumruk yumruğa bir kör dövüşüdür gidiyor. Altta kalanın canı çıksın. Kıçlar baş oldu. Başlar kıç oldu. Allah encamını hayır eyleye, her şey tersine döndü vesselam..."

Fahir, kokainin verdiği kaba cesaret ve sahte kuvvetle davranarak "Silah mı taşıyor? Ben onun silahını alır da şimdi bilmem neresine sokarım," dedi. Sövmeler, saymalarla karışık fazla gürültü yapmaya başladı. Bu şamataya ev halkından birkaç kişi daha koştu. Bilhassa Nazmiye Hanım ağabeysinin imdadına yetişti. Yardımcıların çoğaldığını gören küçük bey etrafına şöyle emirler savurmaya başladı:

"Gülfem saklanmış... Yer yarılıp da yedi kat toprağın altına girmedi ya... Elbette bu konağın bir kıyısına bucağına sinmiş olacak. İğne deliğine gizlenmiş olsa onu şimdi bulup bana getirmeli..."

Nazmiye "Ağabeyciğim, sen merak etme. Musibet uğursuzu ben şimdi bulup meydana çıkarırım," dedi. Müntakim bir tavırla Veysi'ye göz attı. Arnavut oğlanı soğuk bir bakışla mukabele etti. Arayıcılar konağın saklanmaya müsait kuytu yerlerine dağıldılar. Nihayet Gülfem kömürlüğün en karanlık köşesinden çıkarıldı. Fahir'in huzuruna getirildi.

Küçük bey sevgilisinin yüzünü görünce yumuşayarak sordu:

"Gülfem, kimden kaçıyorsun?"

Kız üstüne başına sürünmüş kömür tozlarını silkerek önüne baktı. Cevap vermedi. Bey sualini daha hararetli bir sesle tekrar etti:

"Niçin ve kimden kaçıyorsun?"

Kız aynı ebkemiyeti muhafaza edince kâhya kadın lafa atılarak:

"Kız, sana lakırdı soruyorlar, cevap versene... Dilini sıçan mı yedi?"

Gülfem nefretle kocakarıya bakarak:

"Dilimi niçin sıçan yesin? Sıçanlara gıda olmaya layık başka diller varken benimkini mi yiyecekler?"

Kâhya kadın bu kinayeye dayanamayarak:

"Senin dilini ısıran büyük sıçanı ben bilirim de onun içindir."

Bir kapı sövesine dayanarak duran Veysi bu telmihin galeyanıyla homurdadı ve kocakarıya bakarak dişlerini gıcırdattı... Bir iki baş bu homurtudan tarafa döndü.

Kocakarı bu sevdalı iki gencin hassas damarlarına basmış olduğunu anlamaktan mütevellit bir memnuniyetle söze devam ederek:

"Çok şükür kızım, dilin açıldı. Beyefendiye cevap ver, neye kaçtın?"

Gülfem kocakarıyı da, beyefendiyi de şöyle tiksintili bir nazarla süzdükten sonra ezgin istihzalı bir telaffuzla:

"Bunda söylenecek bir şey yok. Bu abes suale ne cevap vereyim?"

Kâhya kadın: "Hele de şu yelloza bakınız, neden oluyormuş abes?"

Gülfem: "Kimden kaçtığım, niçin kaçtığım malum. Bunu sormakta ne mana var?"

Şimdi Nazmiye söze atılarak:

"Allah Allah, biz sizin efendileriniz değil miyiz? Emrimizi alınca koşmak mecburiyetinde olduğunuzu bilmiyor musunuz? Bu itaatsizliğinizin sebebini sormak hakkımızdır, cevap vermek de sizin en birinci vazifeniz iktizasındandır. Söyle bakalım neye kaçtın?"

Nazmiye, Gülfem'i böyle sıkıştırırken intikam alıcı gözlerini Veysi'ye kaldırarak ince tebessümünün acılığıyla onu ezmek istiyordu. Bu defa Arnavut'ta tahammül kalmadı. O da keskin bir süzülüşle cevaba girişerek:

"Küçükhanım, bu öyle bir macera ki bunun aramızda hiçbir sır noktası kalmamıştır. Sizin gönlünüzü biz biliyoruz, bizim gönlümüzü siz biliyorsunuz... Bu hakikat her iki taraf için bu kadar vuzuhla malum iken bilmem nasıl bir inatla tecahülden gelerek bu acı bedahetleri tekrar tekrar söylemeye uğraşıyorsunuz..."

Nazmiye tuhaf bir kabartıyla:

"Veysi, sana söz soran yok. Sen bu kızın avukatı mısın?"

Veysi erkekçe bir böbürlenme ile gerdan kırarak:

"Ben o kızın her şeyiyim..."

Nazmiye tekrar etti:

"Her şeyi?"

"Her şeyden evvel zamparası..."

"Hayır, bütün gönlümün saf ateşiyle candan âşığı..."

Kokainman babanın kokainli oğlu gürültülü bir kahkaha salıvererek:

"Siz kendi kendinize malik misiniz ki birbirinizin âşık maşuku oluyorsunuz..."

Kâhya kadın dedikoducu ağzının müfsit nefesiyle:

"Oğlum Veysi, kendine gel, bu kızı sana vermezler. Onu bu aile kendi biricik mahdumu için büyüttü..."

O esnada büyük beyefendi kokainden aldığı memul edilmez bir çeviklikle merdivenden paldır küldür inerek kâhya kadına "Halt etmişsin kocakarı, o gül ağızlı kızı ancak ben kendi özüm için büyüttüm," dedi.

Bu iddiaya Veysi ekşi bir suratla güldü. Gülfem'in gözlerinden birkaç damla yaş yuvarlandı.

İki gencin aşkına karşı ihtiyarın bu meydan okuyuşuna en ziyade Fahir ateşlenerek:

"Baba, bizimle bu sevda rekabeti sizin için bir şeref değildir, bu macerada bir galebe ummanız da adeta cinnettir."

Âdil Cevri Bey: "Haydi, ahmak... Bu kız benim pençikli esirimdir. Anasına paraları saydığım zaman almış olduğum senet hâlâ çekmecemde duruyor. Haydutlar, kimin malını paylaşamıyorsunuz? Ben sizi kendime rakip görmeye tenezzül bile etmem ki karşıma çıkıp da aşık atıyorsunuz?"

Fahir: "Baba, bugün hangi mahkemeye pençik iraesiyle herhangi bir şahıs üzerinde esaret iddia edebilirsiniz? Gülfem'in anasından almış olduğunuz kâğıdın bu anda günü geçmiş bir borç senedinden gayri bir hükmü olamaz... Siz bu yaşınızda ve malul halinizde bu kızdan gönlünüzü alamıyorsunuz? Mademki aynı puta tapmıyoruz; bizim gençlik ateşlerimizi düşünerek insaf etmelisiniz. Siz aradan çekiliniz. (Veysi'yi göstererek) Ben bu zorba ile kozumu pay ederim."

Baba oğul arasında bu paylaşamama mücadelesi olurken Gülfem'le Veysi birbirine derin derin göz kaydırarak yine hemen önlerine bakıyorlar, aralarında nazardan nazara bir şeyler kararlaştırır gibi haller gösteriyorlardı.

Kokainli adam birdenbire çıldırmış gibi galeyana gelerek haykırdı:

"Ölüm isteyen karşıma çıksın..."

Aynı zamanda havaya kaldırdığı elinin arasında bir revolver namlusunun parıltısı görüldü. Karşısındakiler çil yavrusu gibi dağıldılar... Gülfem bu şuursuz âşığının elinden kaçmak için kömürlükten daha karanlık bir yer arıyordu.

Koşuşanlardan birkaçı hızla kâhya kadına çarparak onu iki kapı arasına yuvarladılar... Bir ikisi de çiğneyerek üstünden geçti... Kocakarı şirret ağzının bütün şamatasıyla yaygaraya başlayarak:

"Hay topunuzun da bok canına olsun mart kedileri... Genci ihtiyarı bu ne kızgınlık? Bu konağa geldiği zaman o mundar kızın kelini, uyuzunu, bitini, kehlesini ben temizledim, yüzüne bakılır gibi değildi. Şimdi neden bu kadar kıymetli oldu? Can evime bastılar. A dostlar ölüyorum. Hangi bacağı kırılasının tekmesine uğradığımı bilemiyorum ki. Kaburgalarımı çökerttiler..."

14

Nusret Hulki Bey'in telefonu çaldı. Doktor ahizeyi alarak:

"Alo, neresi efendim?"

"Bendenizim efendim... Mebrure Âdil..."

"İyisiniz inşallah, hanımefendimiz?"

"Ah, Doktor Beyefendi sormayınız halimizi..."

"Hayrola efendim..."

"Veysi ile Gülfem kaçtılar..."

"Nereye?"

"Belli değil. Aratıyoruz, bulamıyoruz... Üzerlerinde ya hiç paraları yoktur ya varsa da pek az bir şeydir. Akrabasızdırlar. Kimseyi tanımazlar. Büyüdükleri konaktan başka bir yer bilmezler. Bir sabah kalktık, onları evde bulamadık. Gece mi? Gündüz mü? Saat kaçta kaçtılar bilmiyoruz."

"Firarlarına bir sebep göstermek için bir yazı falan bırakmadılar mı?"

"Hayır. Yalnız Veysi firarlarından iki gün evvel hizmetçilerden birine 'Ben Gülfem'le beraber bir günde öleceğim,' demiş. Hizmetçi sağlam bir mana çıkaramadığı için bu söze hiç ehemmiyet vermemiş. Biz şimdi onun bu ifadesinden bir intihar maksadı çıkarıyoruz. Her günün gazetelerini dikkatle takip ediyoruz; fakat böyle iki gencin birden intiharı vakasına henüz tesadüf edemedik. Siz yevmî havadislerin bu kısmıyla meşgulsünüz. Böyle bir şey duydunuzsa lütfen söyleyiniz."

"Hayır, efendim. Bu hafta altmışlık ihtiyar bir adam sefaletten kendini astı. Denizden iki ceset zuhur etti. Birinin hüviyeti tayin edilerek intihar tespit olundu. Ötekinin hüviyeti ve vakanın kaza neticesi bir boğulma mı, yoksa intihar mı olduğu henüz anlaşılamadı. Fakat bütün bu vakalardaki bedbaht şahısların Veysi ile Gülfem'i andırır bir cihetleri yoktur."

"Beyefendi, zevcim ile oğlum, kızın gaybubetinden dolayı pek galeyana geldiler. Bu nasıl muhabbet bilmem. Oğlanla kızı bir ele geçirirlerse ikisini de öldüreceklerini yeminlerle söylüyorlar. Kokain sarhoşluğuyla savrulan lakırdılar ehemmiyeti haiz sözler değil, fakat bu iki firariye olan gayzlarının şiddetinden zabıtaya verdikleri ifadede onları konaktan bazı kıymetli eşya çalarak kaçmış olmakla ittiham ettiler. Ben Allah'tan korkarım. Zavallılar bir çöpe dokunmadan gittiler. Kız toydur. Oğlan da mert bir çocuktur. Pek meraktayım. Zavallıların ölümlerinden dirimlerinden bir haber alıncaya kadar çok üzüleceğim."

"Mademki intihar ettiklerine dair şimdilik hiçbir tarafta katî bir emare yoktur. Henüz sağ bulundukları kuvvetle memuldur.

Üzülmeyiniz efendim. Ben bugünden tahkikata girişirim. Benim iki arayıcım vardır. Onları şimdi devlethaneye gönderirim. Tetkikâta konaktan başlarlar. Yakında iyi bir haberle sizi memnun edeceğimi zannediyorum, efendim."

"Nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum, beyefendi. Bu dünya, sizin gibi hayırhâh zatların yüzü suyu hürmetine duruyor."

"Bu işi meslek edindik. Vazifemiz efendim..."

"Herkes vazifesini böyle sizin gibi vicdanî bir itina ile ifa etmeyi bilmiş olsaydı her şey düzelirdi."

"Adamlarımı derhal gönderiyorum. Sordukları suallere doğru cevaplar verilmesi cihetini de siz temin ediniz."

"Elimden geldiği kadar çalışırım, efendim."

Telefon kapandı...

***

Yarım saat sonra Şefika Hüsnü ile Ali Tayfur, Nusret Hulki Bey'in bu iki detektifi, Âdil Cevri'nin Beşiktaş'taki konağında idiler...

Büyük kokainmanın uyuşuk bir günüydü. Gıdasını çekmiş, odasında bir köşeye büzülmüş, zehrin tesiriyle hasta dimağının icat ettiği şuur hududunun öte tarafındaki fevkattabia âlemlerin hayalâtına dalmıştı.

Küçük kokainman ise firari maşukasının aşkıyla bir yanardağ kesilmişti. Onun Veysi ile beraber kaçmış olmasının kıskançlığına bir türlü tahammül edemiyordu. Bu yeisle morfinden, eterden, kokainden maada kendini içkiye de vurmuştu. Bu dumanlı kafa ile Aslı'sını arayan Kerem gibi semt semt dolaşıyor, en çok zamanını kızın bulunması katiyen muhtemel olmayan yerlerde yani meyhanelerde geçiriyordu.

Eskilerden uslu akıllı bir iki yaşlı kalfa ile hanımefendi kendisi bu tahkik memurlarının önlerine düştü.

Şefika Hüsnü sordu:

"Ne günü, saat kaçta kaçtılar?"

Peymane Kalfa cevap verdi:

"Ayın dokuzuncu salı sabahı uyandık; onları konakta bulamadık. Gece mi, yoksa ortalık ağardıktan sonra sabahleyin erkenden mi kaçtılar bilmiyoruz."

"Konağın kapıları gece kilitlenmez mi?"

"Hayır, eski usul sürgüleri vardır, onlar sürülür. Fakat her kim isterse bu sürgüleri içeriden açabilir."

"Oğlan nerede yatardı? Kız nerede yatardı?"

"Kız, haremdeki küçük odasında. Oğlan selamlıkta."

"Kız, odasında yalnız mı yatardı?"

"Evet..."

"Bu odayı görmek isterim..."

Odaya doğru yürüdüler. Kâhya kadın da peşlerine takıldı. Hanımefendiden çekinmesinden pek ağız açamıyordu. Veysi'nin sevdasından sararıp solan Nazmiye de saçı başı perişan, gözler yaşlı bir yeis haliyle bu tahkik heyetine karışmıştı.

İçeri girdiler. Burası duvarları salkım salkım sarı güller açmış kâğıtla kaplı, tavanı havaî mavi boyalı ferah, sevimli, bahçe üzerinde küçük bir oda idi.

Eski tarzda bir köşe minderi, aynalı, mermerli küçük bir tuvalet, diğer köşede ufak bir demir karyola, iki sandalye, bir masacık bu genç kız odasının başlıca eşyasını teşkil ediyordu. Duvarın hemen bir dıl'ını kaplayan bir yük de gardırop hizmetini görüyordu. Bardak kapağı, resim çerçevesi, masa örtüsü, yastık gibi Gülfem'in bazı elişleri de göze çarpıyordu.

Tuvalet aynasının kenarına sıkıştırılmış birkaç kadın ve çocuk fotoğrafları vardı, arayıcılar bunları birer birer alıp tetkik ederlerken Nazmiye Âdil Hanım matemli sesiyle:

"Burada Veysi'nin de birkaç fotoğrafisi vardı, ben aldım. Bakınız hain kahpe babamın, ağabeyimin, benim hiçbir resmimizi odasına koyar mı?"

Şefika Hüsnü ilk sözüyle Veysi'ye olan aşkını ilan eden bu perişan yüzlü, meyus sözlü kızın dikkatle suratına baktı.

Arayıcı kadın pencerelerden birinin camını sürerek dışarıyı gözden geçirmeye başladı. Hariçten odaya girilip girilemeyeceğini tetkik ediyordu. Onun bu maksadını anlayan kâhya kadın artık kendini tutamayarak:

"Hırsız ile âşığa kapı baca olur mu? Onlar meram edince duvarlardan atlarlar. Yüksek pencerelere sıçrarlar. Demir kapıları kırarlar."

Hanımefendi çatkın bir çehre ile:

"Zahide Hanım böyle lüzumsuz sözlerle hanımın zihnini karıştırma."

Kâhya kadın sırıtkan bir teklifsizlikle:

"Hanım, çok akıllı şey maşallah. O bizim gibi ebkemcüş değil. Pek çokbilmişe benziyor. Yüzüne bakmaya korkuyorum, alimallah gençliğimde yaptığım hoppalıkları keşfediverecek diye yüreğim oynuyor."

Hanımefendi: "Allah Allah, ne münasebetsiz lakırdılar bunlar..."

Şefika Hüsnü Hanım etrafında dönen bu sözlere hiç aldırmıyor, tetkikâtında devam ediyor, Ali Tayfur Efendi de ağız açmayarak bir çırak vaziyetinde bulunuyor, Şefika'nın kumandasıyla hareket ediyordu.

Her tarafı, deliği, deşiği karıştırdılar. Gülfem'in yükte bırakmış olduğu elbiselerinin ceplerine varıncaya kadar yokladılar. Zavallı kızın aşüfteliğine delalet eden bir habbe bulamadılar. Sanki yokladıkları her şeyde hazin bir masumiyet kokusu alınıyor gibiydi.

Nihayet karyolanın ayakucuyla perdenin arasına sıkışmış bir not *pupitre*'si* gördüler.

Şefika sordu:

"Bu kız çalgı meşk eder miydi?"

Hanımefendi: "Evet, ud'a çalışırdı..."

Şefika: "Kimden meşk ederdi?"

---

* (Fr.) Üzerinde kitap, nota okunan sehpa.

Hanımefendi: "Bedriye isminde bir kadın ustadan..."

Arayıcı kadın *pupitre*'nin altına dökülmüş nota defterlerini, kâğıtlarını karıştırırken en üstte eski harflerle ve el ile yazılmış bir şarkı buldu. Her nota satırının altına güfte dizilmişti. İlk mısralar şunlardı:

Ezelden sen benimsin
Canımsın hemdemimsin
Benimsin sen benimsim
Gül yüzlü dilberimsin.

Nazmiye Âdil hemen eğilip nota kâğıdına bakarak:

"Bu güfte Veysi'nindir. Ut hocasına verip hicazdan besteletttiler. Gülfem gözleri yaşara yaşara tımbır tımbır her gün bu şarkıyı çalardı."

Şarkıdaki saf temenni Şefika'nın bile rikkatine dokundu. Mahzun Veysi sevgilisini elinden alacakları korkusuyla yüreği titreyerek ona mükerrer kelimelerle "Benimsin," diye candan inliyordu. Zavallı çocuklar... Şimdi neredeler acaba? Bu toprağın altında mı? Üstünde mi? Ancak öbür dünyada mı birbirinin olabildiler?

Şefika zihninden geçen bu şeylerden hanımefendiye hiçbir renk vermeyerek:

"Hanımefendimiz, bu çocukların berhayat bulunduklarından ümidim büyüktür. Eğer katiyen intihar kararıyla buradan çıkmış olaydılar bir iki satırla bu müthiş niyetlerinden sizi haberdar ederlerdi. Onların bu konaktan ne yapacaklarını bilmez bir kararsızlıkla çıktıkları anlaşılıyor. Bir melce bulmakta ümitleri olmalı. Bu ümitleri boşa çıkarsa felaketlerinden korkulur. Hanımefendi, siz o ut ustası Bedriye Hanım'ın lütfen bize adresini salık verir misiniz?"

"Başüstüne efendim, ondan kolay ne var. Zeyrek'te set üstünde 19 numara..."

"Teşekkür ederiz, hanımefendimiz. İktiza ederse buraya yine geliriz," vedasıyla konaktan çıktılar.

15

Yarım saat geçmeden erkek, dişi bu bir çift hususi dedektif Zeyrek'te 19 numaranın zilini öttürüyorlardı. Sarışın küçük bir kız kapıyı açtı ve sordu:

"Kimi istiyorsunuz?"

"Ut ustası Bedriye Hanım'ı... Burası değil mi?"

"Evet, fakat halam meşktedir..."

"Başka evde mi?"

"Hayır, yukarıda..."

"Kendisini görmek istiyoruz, haber ver kızım."

Çocuk yukarı çıkıp indikten sonra "Buyurunuz..." dedi. Misafirleri üst katta derli toplu bir odaya aldı. Burası ustanın kabul salonu olacak. Kıymetli ağır eşya yoktu; fakat her şey temiz ve yerli yerinde idi...

Duvarlar hep musikiye ait çerçeveli resimlerle doldurulmuştu.

Şefika etrafına göz gezdirerek:

"Bedriye Hanım iyi bir aile kadınına benziyor. Ucuz eşya ile oda düzeltmesi, o da bir hünerdir."

Ali Tayfur duvarda bir erkek fotoğrafisi göstererek:

"Bakar kör gibi bir duruşu var, bu da kim?"

"Kim bilir hangi meşhur ut ustasıdır..."

Bitişik odadan meşk tımbırtıları geliyordu. Kulak kabarttılar.

Bir ses: "Yavrum, iyi dikkat et. Üç mızrap, bir fasıla... Kirişi koparacak gibi vurma. Yavaş... Tatlı... Hem 'do'yu daima falso basıyorsun. Parmağını biraz daha aşağı al. (Sağlam bir do vererek) İşte bak böyle..."

Bir müddet dinledikten sonra Ali Tayfur:

"Ut da sanki çalgı mıdır?"

"Eh, herkesin piyano almaya kudreti var mı? Ut hem ucuz, hem de kolay öğrenilir hazin bir çalgıdır..."

"Oh, hazin çalgı... Pencere önünde çalarken kapının yanından işitilmez."

"Ustalık da kolay bir iş değil. Bak zavallı kadın ne kadar yürek tüketiyor."

"Bu meşki kafası alan var, almayan var."

"Ne yapsın geçinme dünyası bu... Biz de canlarından bıkmışları ölümden kurtarmaya uğraşmıyor muyuz?"

"Evet, yeni sanat, bakalım sonu ne olacak. Bu işle uğraşa uğraşa bir gün bizim de intihar *mania*'sına tutulmamızdan korkuyorum."

"Olabilir?"

"Fakat arkadaş, aradıklarımızı burada bulabileceğimizi hiç memul etmiyorum. Bu evde ut tımbırtılarından başka ses yok."

"Bedriye Hanım şimdi bizi meşke gelmiş ut heveskârları zannedecek."

Öteki odadan işitilen ut tımbırtılarını dinleye dinleye böyle bir saatten fazla konuşarak vakit geçirdiler. Nihayet Bedriye Hanım çıraklarının bir kısmını savarak yanlarına geldi. Orta yaşta, kısa boylu, tombalakça güler yüzlü bir kadın... Klasik safa geldiniz ikramından sonra karşılarına oturdu. Hiç tanımadığı bu insanların ziyaretlerindeki sebebi anlamak için istizahkâr bakışlarla onları süzmeye başladı.

Zeki Şefika işin farkına vararak:

"Üstat Hanım, uttaki kemalâtınızdan istifade edebilmek için pek geç kalmış olduğumuzu görüyorsunuz değil mi?"

Bedriye Hanım tebessümünü genişleterek:

"Hayır, efendim. Kırkından sonra saz çalmak darbımeselinin ben tamamiyle aleyhindeyim. Çalgı her yaşta öğrenilebilir. Fakat istidada bakar..."

"Böyle bir istidat kırkına kadar kendini göstermezse çok geç kalınmış olmaz mı, efendim?"

"Pek umumiyet üzere söyleyemem. Lakin bu hususta bazı müstesnalara da tesadüf etmedim değil... Ben bir hanıma ut öğrettim. Kırk değil vallahi ellisini de geçmişti. Gençlerden çabuk aldı. Ve beni geride bıraktı."

"Şaşılacak şey..."

"Evet... Bilmem ki o yaştan sonra bu kadının gönlüne nasıl feyzdâr bir aşk doğmuştu... Gece döşeğinde sevgili bir evlat gibi udu koynuna alıp öyle yatıyordu... Aşk olmayınca meşk olmaz derler."

Üstat hanım sustu. Karşısındaki bu erkek kadın misafiri dikkatli dikkatli bir daha gözden geçirdi. Besbelli onları âşık maşuk zannediyordu.

Şefika, kadının kalbinden geçen bu şüphe gölgesini de sezerek:

"Hanımcığım biz maişetimizi temin derdiyle didişiyoruz, sevgiye de, çalgıya da vaktimiz yok. Ziyaretimizin sebebi başkadır."

Biraz taaccübe kapılan ut ustası şimdi bakışını değiştirerek:

"Buyurunuz efendim."

"Mebrure Âdil Hanımefendi'nin çok çok selamları var."

"Teşekkür ederim efendim, gönderen getiren sağ olsun. Sevgili çırağım Gülfem ne yapıyor? Asabi bir hal geçirdi. Meşke biraz fasıla verdik. Epeyce bir zamandır elim değip de gidemedim. Onlar da gelmediler, merak edip duruyordum."

Kadının bu habersizliği câli miydi? Hakiki mi? Şefika ile Tayfur bu istifhamla birbirine bakıştılar.

Ali Tayfur, bu manidar bakışmaları üzerine şaşalayan ut ustasına dönerek birdenbire:

"Hiçbir şeyden haberiniz yok mu?"

"Hayır... Ne var? Bir felaket mi oldu?"

"Felaket henüz tamamiyle tahakkuk etmedi, önünü almaya çalışıyoruz."

Bedriye Hanım sesinde titreyen ufak bir halecanla: "Bana merak verdiniz, ne olduysa çabuk söyleyiniz."

Şefika Hüsnü telaffuzunu hüzünlendirmeye uğraşarak:

"Veysi ile Gülfem ikisi de meydanda yok. İntiharlarından korkuluyor."

Bedriye Hanım iki avucuyla yanaklarını sıkarak bir teessür jesti gösterdikten sonra:

"Vah, bedbaht çocuklar... Onlar birbirlerini çılgınca seviyorlardı. Ben çoktan anladım. Halbuki kızın üzerinde Âdil Cevri Bey'in büyük emeli vardı. Beri yandan mahdum bey de yanıp tutuşuyordu. Nihayet macera bu fena neticeye mi döküldü? Kızcağız ne o ihtiyar adama layıktı, ne de ahlaksız oğluna. Onlar birbirinin olmak için ahdetmişlerdi ve yaraşığı da böyle idi. Veysi bir şarkı güftesi yapmıştı, bana bestelettiler. Onlara şarkıyı ilk çaldığım günü oğlan bir yanımda, kız öbür yanımda birbirine sevdalı sevdalı bakıp bakıp da akıttıkları yaşlarının hüznüne vallahi benim de gözlerim sulandı. Veysi mütemadiyen bana yalvarıyordu: 'Ustacığım bir daha çal, haydi. Benimsin sen benimsin.' Birbirinin olmak için acaba hangi tenha bucağın ıssızlığına sığındılar?"

Ali Tayfur: "Bu çocukları bulmak için bize yardım etmeye söz verir misiniz?"

Bedriye Hanım: "Vereyim efendim, ama bu fena haberi şimdi ben sizden aldım. Hiçbir şey bilmiyorum ki. Ne suretle yardım edebileceğimi söyleyiniz..."

Ali Tayfur: "Bunların gizlenebilecekleri yerler hakkında bir tahmin yürütemez misiniz?"

Bedriye Hanım: "Yürütemem..."

Ali Tayfur: "Bunların tanıştıkları insanlar hakkında azıcık olsun malumatınız yok mu?"

Bedriye Hanım: "Hemen yok gibi..."

Şefika: "Siz meşke konağa mı giderdiniz, onlar buraya mı gelirlerdi?"

Bedriye Hanım: "Bazen ben giderdim, bazen onlar gelirlerdi."

Şefika: "Onlar geldikleri zaman meşk hanenizde tabii başka çıraklarınız da bulunurdu."

Bedriye Hanım: "Evet, başkaları da bulunurdu."

Şefika: "Bu diğer çıraklarınızdan hangisiyle Gülfem en ziyade konuşurdu? En ziyade dost olmuştu?"

Bedriye Hanım düşünerek:

"Ha, durunuz bakayım... Gülfem nazik, sevimli bir kızdı. Herkesle iyi geçinirdi, kendini çarçabuk sevdirirdi. Fakat çıraklarımın içinde en ziyade Nihad Fevzi Hanım'la dost olmuştu."

Şefika: "Bu Nihad Fevzi Hanım kimdir, efendim?"

Bedriye Hanım: "Bir eczacı kızıdır."

"Buraya hâlâ meşke geliyor mu?"

"Birkaç aydır geldiği yok. Validesi mi hastaymış, ne imiş pek iyi bilmiyorum."

"Evleri nerededir, efendim?"

"Tavşantaşı'nda, yokuşun alt başındaki çeşme ile karşı karşıya. Numarasının farkında değilim."

"Teşekkür ederiz, efendim. Şimdi müsaade buyurunuz, icap ederse buraya yine geliriz..."

"Hay hay efendim, başımla beraber. İnşallah hayırlı bir haber alırsanız lütfen bana da bildirirsiniz."

"İnşallah efendim..."

***

Hemen oradan çıktılar, doğru Tavşantaşı, yokuşun alt başı, çeşme ve karşısındaki tahinî boyalı ev... Çıngırağı çektiler. Kapı açıldı, karşılarına yaşlıca bir hizmetçi kadın çıktı.

"Eczacı Fevzi Bey'in evi burası mı?"

"Evet..."

"Nihad Fevzi Hanım'ı görmek isteriz..."

"Nihad Fevzi Hanım burada yoktur..."

"Nerededir?"

"Validesi rahatsız, birlikte Bursa'ya kaplıcalara gittiler."

"Eyvah..."

"Pek mi lazımdı?"

"Evet... Evde başka kimse yok mu?"

"Nihad Fevzi Hanım'ın halası var. Daha başkaları var..."

Şefika, Ali Tayfur ile ufak bir fiskostan sonra:

"Hala Hanımefendi'yi göremez miyiz?"

"Kendisinden bir sorayım..."

Hizmetçi gider. Üç dört dakika sonra avdetle kapı dışında bekleyenlere:

"İçeri buyurunuz..."

Misafirleri pek de hatırlı kimselere mahsus olmayan alt katta bir odaya alırlar. Hala Hanım çok bekletmez, yanlarına iner. Uzun boylu, zayıf, geçkin bir hanım. Belki Eczacı Fevzi Bey'in ablası... Çizgileri derinleşmiş çehresinin olgunluğuna nispeten saçları şüpheli surette siyah. Başının aklarını kaybetmek için biraderinin sanatından istifade etmiş olmalı...

Şefika Hüsnü mutat yaltaklığıyla söze başlayarak:

"Hanımefendi, affedersiniz. Rahatsız ettik."

Hala Hanım beylik nezaketle mukabele ederek:

"Estağfurullah... Sizleri tanıyamadım, acaba evvelce bir yerde görüşülmüş müydü?"

"Hayır efendim, sizinle ilk defa müşerref oluyoruz. Elim bir şekil alan bir mesele hakkında sizden bazı istizahâtta bulunmaya geldik, lutfederseniz minnettar kalırız."

Hala Hanım biraz şaşırarak:

"İyi, fakat elim gayr-i elim benim hiçbir meseleden haberim yok."

"Biz bir defa keyfiyeti arz edelim de, işe vukufunuz olup olmadığını o zaman anlarsınız."

"Peki, dinliyorum."

"Biz buraya Nihad Fevzi Hanım'ı görmeye geldik. Kendisi burada değilmiş."

"Evet, validesiyle beraber Bursa'ya gittiler."

"Ondan soracağımız bir şeyi sizden de anlayabilmemiz imkânını düşündük."

"Sorunuz, biliyorsam söylerim."

"Ut ustası Bedriye Hanım'ı tanırsınız..."

"Tanırım, çünkü yeğenim Nihad ondan ut meşk ederdi."

"Nihad Fevzi Hanım bu meşk esnasında elbette buraya devam eden diğer çıraklarla da tanışmıştır..."

Hala Hanım elini dizine vurarak:

"Durunuz, meseleyi anladım. Gülfem'le Veysi macerası değil mi?"

Bu defa hayret etmek sırası Şefika ile Tayfur'a düştü. İpucunun bulunduğuna sevinerek ve halanın ferasetini takdiren Şefika ufak bir çığlıkla:

"Evet, efendim evet, işte tamam o macera..."

"Ben bu işin altından fenalık çıkacağını zaten anlamıştım. Onların hakkında tahkikat yapmak için buraya polisler de geldiler. Konaktan birtakım kıymetli eşya aşırarak savuşmuşlar. Bedriye Hanım'ın meşkhanesinde yeğenimle hâsıl olan dostluk münasebetiyle buraya geldiler. İki gece bizde kaldılar. Biz onların Âdil Cevri Bey'in konağından hırsızlık yaparak kaçtıklarını bilmiyor, bize alelade misafir sıfatıyla geldiklerini zannediyorduk. Kızın da, oğlanın da yüzlerinde derin bir yeis hali vardı. Gülfem, biraderimin kütüphanesinden zehirlere dair bir kitap çıkarmış, daima onu karıştırıp duruyordu. Hatta ben latife tarzıyla: 'Kızım o kitabı ne okuyup duruyorsun, eczacı mı olacaksın,' dedim. 'Hayır, bazı zehirlerin garip tesirleri var da merak edip roman gibi okuyorum,' dedi."

"Onların burada bulunduklarını zabıta nasıl haber almış?"

"Vallahi işte o ciheti bilmiyorum."

"Buradan çıktıktan sonra nereye gittiler?"

"İşte ondan da katiyen haberimiz yok."

"Nihad Fevzi Hanım burada bulunmuş olsaydı bu hususta bize acaba bazı malumat verebilir miydi?"

"Hiç zannetmem, çünkü nereye savuştuklarına dair yeğenimin de bizden fazla malumatı yoktur."

"Hanımefendi, o çocuklara sirkat isnadı vicdansızca büyük bir iftiradır. Bir habbeye el sürmeden kaçtıklarından emin olunuz. Onların birbirini şiddetle sevmelerinden başka kabahatleri yoktur."

"Ne olduğunu bilmiyorum, duyduğumu söylüyorum. O masum yüzlü çocuklardan böyle fena bir hareketi ben de memul etmem..."

16

Kayıplara dair bundan fazla bir şey öğrenemeyerek eczacının evinden çıktılar. Zabıtaya müracaatla bu işle meşgul olan şubeyi tahkik ederek malumat sordular. Cevap vermezden evvel şube de onlardan sordu:

"Siz kimsiniz? Ne salahiyetle kayıpların arkasından tahkikata kalkışıyorsunuz?"

Keyfiyeti anlattılar. İntihar mütehassısı Doktor Hulki Bey'in hususi dedektifleri olduklarını bildirerek bir de sertifika gösterdiler. Zabıtadan şu cevabı aldılar:

"Bu keyfiyet hakkındaki tahkikatımız henüz bitmemiştir. Her kim olursanız olunuz, taharriyâtımızın mabâdini güçleştirmemek için bu babda şimdilik size bir şey söyleyemeyiz."

İster fazilet deyiniz, ister seyyie bu nevi dedektiflerle gazete muhbirleri için vücudu mübrem bir hal vardır: Aldıkları menfi cevaplardan asla yılmayarak tahkikata koyuldukları işin arkasını bırakmamak... İşte erkek, dişi iki arayıcı da öyle yaptılar. Polis şubelerine gide gele, etrafı döne dolaşa nihayet şu malumata erdiler: Veysi ile Gülfem'in Eczacı Fevzi Bey'in evinden çıktıktan sonra nerelerde geceledikleri malum değil. Fakat son defa olarak onlara benzeyen bir çift genç Sarayburnu Parkı'nda görülmüştür.

Zahire ambarı cihetindeki rıhtım iskelesiyle gazino iskelesi arasında bir müddet dolaştıktan sonra büyücek bir taşın altına bir kâğıt saklayarak ortadan kaybolmuşlardır.

O esnada oralarda iki çocuğuyla beraber gezinen bir Musevi kadının şahadeti bu merkezdedir. Ve filhakika gösterilen taş kaldırılarak altında şu kâğıt bulunmuştur:

Muhterem Zabıtaya,

Bu dünyada Allah'tan gayrı kimsemiz yoktur. İçine doğduğumuz ve ölümümüzden sonra döndüğümüz iki dünya da bir Rab-bin malikânesidir. Ona daha yakın olmak için bu maddi âlemden manevisine hicret ediyoruz. Bize sirkat iftirası atanlar kulları inandırabilirler fakat Allah'ı aldatamazlar...

Masumâne seviştik. Heyhat ki birbirimizin olamadık. Medeniyetin kalp birliklerine mani insafsızca o kadar garip âdetleri var ki... Sevmeyi hak tanımayan beşeri kanunların istibdadından kaçıyoruz. Kurtarılmak tehlikesine uğramamak için sahilin en tenha bir yerini intihap edeceğiz... Pek çok aşkları örten büyük mezarın mavi suları halaskâr dalgalarının kucağında bizi de uyutmak lütfunu gösterecektir.

Ölümleri kimsenin yüreğini sızlatmayacak işte iki imza:

Veysi, Gülfem.

Bu satırlar bulunup okunduktan sonra o civar sahillerinde yapılan sıkı araştırmalardan ancak şu müellim neticeye erildi: Denize arabasını boşaltan bir tanzifât amelesi gördüğünü şöyle anlatıyor:

"Şu yüksek duvarın üzerinden kuş gibi uçtular. Havada birbirine sarılmış iki vücut gördüm. Denize indiler. Ayaklarının altında su kaynadı. Köpürdü, açıldı. Kayboldular gitti. Daha başka bir şey görmedim."

Masarifi Âdil Cevri Bey tarafından tesviye edilerek sahile dalgıçlar indirildi. Sular karış karış aranıldı. Lakin deniz yuttuğu bu

iki körpe vücudu iade etmedi. Avını yemek için inine sürükleyen bir canavar gibi akıntı onları çekip derinlere götürmüştü.

Kokainman, gıdasını aldıktan sonra şöyle bağırıyordu:

"Bu iki cesedi bulana bütün servetimi bahşedeceğim. Gülfem'le Veysi'nin deniz altında birbiriyle sarmaş dolaş yatışlarına tahammül edemeyeceğim. Kıskançlık beni yakıyor. Konağın bahçesine iki mezar kazdırıp onları gömeceğim. Aralarına da ben yatacağım. Vasiyetim budur."

Bu baba oğlun aşklarından suların altına kaçan bedbaht Gülfem hâlâ bu ikisinin rekabetinden kurtulamamıştı. Âdil Cevri Bey böyle sayıklayıp dururken oğlu Fahir karşısına geçerek:

"Hayır, baba, seni onların arasında yatırmam. Orası benim döşeğimdir. Sularda boğulan Veysi'yi parmaklarımla bir daha boğduktan sonra Gülfem'e sarılacağım. Kıyamet koptuğu zaman da sevgilimi kimse kollarımın arasından alamayacaktır."

Bir ölünün paylaşılamayan hayali yüzünden ikisi arasında çıkan kavga büyüye büyüye nihayet bir akşam oğlun babayı revolverle yaralamasına müncer oldu. Vaka zabıtaya, gazetelere aksetti. Macerayı işitenlerden kimi babaya, kimi oğla hak verdi. Fakat çokları ikisine de lanet okudu.

Acıklı, gülünç, böyle havadisler âlem için vakit geçirmeye vesile hazırlayan bir nevi eğlence şunudur. Bu çifte intihardan cidden müteessir olan biri vardı: Nusret Hulki Bey. Bahtsızların imdatlarına vaktinde yetişemedikleri için dedektiflerini çok tekdir etti. Bu ikisinin teessürleri de şeflerinden aşağı değildi. Hiç ihmalleri yoktu. Ellerinden geleni yapmışlardı. Lakin kadere hâkim olmak kimin elindedir? Olacağa çare bulunur mu? Vukuatı parmağının üzerinde oynatan muannit enerji sahiplerinin vücutlarını iddia edenler vardır. Bu hususta tarihten bir misal almak icap ederse Napoleon birinci gelir. Her şeyi uzun zamanlar evvelinden gördü. Harp meydanlarında mucizeler yarattı. Siyasette Allah kesildi. Fakat sonu ne oldu? Menfasında bir İngiliz kâhyasının emirleri altında yattı, kalktı. Adi bir mahpusun bü-

tün elem ve zilletlerini çekerek can verdi gitti. Her şeyi bilen bu dâhi kendi sonunu niye görmemişti? Bütün beşerî enerjilerimizin fevkinde tepemizde oynayan bir hokkabaz değneği var. Onu göremiyoruz. Bütün ihtiyatlarımıza, bütün gayretli çabalanmalarımıza ve bütün dûr-endişliklerimize rağmen iyi veya kötü tesadüflerin tesirleri altındayız. Vasfiye Sami ve Nüzhet Faik vakasında bu iki dedektife yâr olan şanslar bu son hadisede onlara yardım etmemişti.

İleride vukuu melhuz mümasil vakada daha açıkgöz ve tetik olmaları ihtarıyla mesele kapandı.

Koca İstanbul bu... Herkesin tuzu kuru değil. O kırmızı kiremit kapaklı çatıların altında şu anda kim bilir neler oluyor. Aşktan, açlıktan, yeisten, hırstan, cinnetten intihar faturası önünde numune seçmeye uğraşanların sayıları kaça vardığını biliyor muyuz?

Bu dargınları hayatla nasıl barıştırmalı? Hayatın mübrem kanunlarına nasıl alıştırmalı? Hayatın bize kast eder gibi görünen sert kanunlarını kendi zevkimize göre tadil edemezsek kendimizi onlara göre tanzim etmeyi zevk bilmeliyiz. Hayat bir varlıktır. Ölüm hiçliktir. Bir mevcudiyeti bir sıfırla değiştirmekte niçin acele ediyorsunuz...

Aldığı kan kokusuyla mezbahaya götürüldüğünü anlayan bir öküz, bir manda bile ağızlarından köpükler saçarak yegâne silahları olan boynuzlarıyla ortalığın altını üstüne getiriyorlar. Onlar gabavete misal getirdiğimiz hayvanlardır. Bu hantal boynuzların kulaklarına, gözlerine, ruhlarına tabiat bize olduğu gibi şiirlerini söylemiyor. Onlar için hayatta otlayıp çiftleşmekten başka zevk yok. Öyle iken yaşamayı bir nimet, ölümü en büyük felaket biliyorlar, nefislerini koruma kaygusunda müntehirlere tefevvuk ediyorlar.

Doktorun bu nutkunu biraz istigrapla dinleyen Şefika Hüsnü:

"Beyefendi, affedersiniz. Hayat telakkisinde öküzleri, mandaları insanlardan üstün mü buluyorsunuz?"

"Şüphesiz. Hayvanlar insiyaki bir anlayışla hayatın muhafaza-i nefsî kanununa daha riayetkâr görünüyorlar. Bu mukaddes bir kanundur. Zıddına hareket küfürdür. Herhangi bir ıstırapla hayattan muazzep olanları tedavi için beşeriyet bu kadar hastaneler inşa ve fennî, tıbbî usuller icadıyla çalışıp duruyor. Yaşamaktan bî-zar kalanları ölümle kurtarmak doğru bir hareket olaydı sıkıldım diyeni giyotinin önüne yatırırlar, kafasını bedeninden ayırıvermek suretiyle bu müşkül meselenin çaresini bulmuş olurlardı. Her memleket böyle bir kanun ilan etmiş olsaydı seni temin öderim Şefika Hanım dünyadan intihar sözü kalkmış olurdu. Bazı zenginler para kıymeti bilmezler. Çünkü ona mebzulen maliktirler. Hayat da böyledir. Ona enine boyuna sahip olanlar bir nevi marazî şımarıklıkla ondan usanç getiriyorlar. Ölümümüzün hükmü muayyen bir zaman için kendimizden bir başkasının salahiyetine girince zaman, hayat nazarımızda kıymetlenir. Ölmek isteyen kalmaz."

17

Kıyafetinde düşkünlük yok. Otuz beşlik, kırklık, kumral bir adam. Pek zayıf değil. Solgun. Bakışları neşesiz. Yüzünün çizgileri can sıkıntısı gösterir daimi bir işmizaz halinde...

Doktor Nusret Hulki zâiri bir koltuğa oturttuktan sonra:

"Neniz var, efendim?"

"Siz intihar mütehassısı imişsiniz."

"Evet. Öyle bir branş uyandırmaya çalışıyoruz."

"Zor sanat..."

"Niçin?"

"Canından usanmışlarla uğraşması kolay mı?"

"Beyefendi, hal-i tabiide can tatlıdır, usanılmaz."

"Fakat bu iddianızın zıddını müsbit bu kadar deliller var."

"Hayatın tadını bozdukları zannolunan acılıklar vardır. Fakat bu lazım melzumu, hayatın makul felsefi nazarıyla görmelidir. Acılık olmayaydı tatlılık tebarüz edebilir miydi?"

"Dünyanın sefaletine şuurî bir göz atarsanız bu nispeti pek açık bulursunuz."

"Hayır, beyefendi. Canını sevenlerle ondan bıkmış olanların arasında adetçe bir nispet yapmak istersen bu sayıda ikincileri kaale alınmayacak bir azlıkta buluruz. Sefaletin büyük bir çokluğu sarmış bulunmasına nazaran canlarından bıkanların da o nispet dahilinde artmış olmaları lazım gelirdi; halbuki öyle mi? Bir milyon nüfusta üç dört yüz intihar vakası sefalet-zedelerin bu nevi ölüme en çok vergi vermekte olmalarını ispattan çok uzaktır. İntiharların münhasıran sefalet yüzünden vukua gelmediği de malumdur. Maişet sefaletinden başka bir de ruh sefaleti vardır. En büyük müsebbep bu ikincisidir."

"Doktor Beyefendi, ıstıraplara düştüğüm anlarda intihar ufukta yanan bir cankurtaran feneri gibi gözlerimin önünde parladı durdu."

"Istırabınız nedir?"

"Belki şimdi buyurmuş olduğunuz gibi ruh sefaleti."

"Evli misiniz?"

"İkisini boşadım. Üçüncüsüyle de dargınım..."

"Bu sıkıntılarınız zevcelerinizle olan imtizaçsızlıklardan mı ileri geliyor?"

"Vallahi bilmiyorum. Bu asabi halim mi imtizaçsızlıkları tevlit ediyor? Yoksa imtizaçsızlıklar mı bu asabiyeti husule getiriyor? Erken evlenmiş olduğum için bu ciheti pek fark edemiyorum."

"Teehhülünüzün ilk günlerinde zevcelerinizi çok sevdiniz miydi? Araya kıskançlık vakaları filan girmiş miydi?"

"Bir kadın kaç gün sevilir. Doğrusunu isterseniz hepsinden bıktım. Hislerimizde bir uygunluk, bir ahenk peyda olamadı. Ben tabiatın derinliklerine dalmaya uğraşırken onların bir çocuk gibi her şeyin sathında kalmaları beni çok sıktı."

Doktor saf bir jestle tekrar etti:

"Tabiatın derinlikleri..."

"Evet..."

"Terekkübü biraz müphem buluyorum, bu derinliklere nazar nasıl nüfuz ettirilir?"

"Satıhtan umka doğru..."

"Her şey bir maden ocağı mahiyetinde değildir ki yüzden derinliğe doğru bir kuyu kazılarak tabakaları tetkik edilebilsin... Tabiatın esrarı serttir. Çoğuna kazık, burgu, küskü işlemez."

"Fakat siz mademki intiharda ihtisas iddiasındasınız, bu hadise hakkında herkesin düşünüşünü satıhta bırakarak derinleşmelisiniz."

"İfadenizde bir muayyeniyet göremiyorum. Bu yüzden içe doğru derinleşmek söz modası da yeni çıktı. Bunu söyleyen çok, fakat hakiki bir mana tatbik edebilen yok gibidir. Birisi böyle bir lakırdı çıkarır. Bu tabir artık kubbeyi çınlatır. Sözü ilk çıkarana orijinal derler. Ötekilere mukallit. Nasıl derinleşmeliyim, söyleyiniz."

"Ben intihar etmek istiyorum. Niçin istiyorum? Bunu bana söyleyeceksiniz..."

"İstemek elinizde olduğu gibi istememeye de muktedir değil misiniz?"

"Hayır, değil gibiyim."

"Kendinizde tahlil edemediğiniz derunî bir hadisenin hallini haricî bir adamdan soruyorsunuz..."

"Evet, hasta kendi marazını teşhis edemez, bu husus tabibe aittir. Tabibin aynı illetten salimiyeti teşhisine mani sayılamadığını her gün görüp duruyoruz."

Doktor, dikkatini teksifle zâirin yüzüne baktı. Bu dikkate maruziyeti kendini biraz sinirlendirmiş gibi bir hararetle zâir devam etti:

"Bana dikkatle bakınız. Fakat bende bir deli tipi görmek fikr-i mukarreriyle değil... Ben kendi kendimin ne olduğumu anlaya-

madım, bakalım siz keşfedebilecek misiniz? Akıllı kimdir? Akılsız kimdir? Önce bana bunu tayin ediniz."

"Dimağın iyi veya fena teşekkülü ve haricî âlemden olan teessür istidadının marazî veya salimiyeti itibariyle bir nispet yapabiliriz."

"Bırakınız efendim, fen kisvesi altındaki bu kof lakırdıları... Pratik konuşalım, pratik..."

"Ne gibi pratik?"

"Dinleyiniz, akıllı adam her şeye tercihen daima kendi menfaatini düşünmeyi bilen ve âleme yâr-ı vefadar gibi görünerek doymak bilmez bir hırsla kütüğü mütemadiyen önüne yontandır. Ve akıllılığın yüksek derecesi egometro ile tayin olunur."

"Egometro nedir?"

"Hodbinî mikyası."

"İddianızı ispat için ıstılahlar da icat ediyorsunuz."

"Aman efendim, bu dünyada icat eseri olmayıp da bütün ilahî hâlisiyetiyle gökten inmiş ne vardır?"

"Telakkinizce akılsız adam da bunun zıddı olacak..."

"Evet, akılsız adam boyuna akıllıya istismar olunandır. Akılsız, akıllının hem en büyük velinimeti hem en pespaye uşağıdır. İşte dünyadaki bu muvazenesizlik benim aklımı sarsıyor."

"İntihar fikri size bu endişeden mi geliyor?"

"Bilmiyorum. Bunu siz keşfedeceksiniz."

"Soyunuzda intihar etmiş olanlar var mı?"

"Evet... Büyükbabam..."

"Asıl pederiniz sağ mı?"

"Hayır."

"Neden öldü?"

"Suiistimalden..."

"Hangi nevi?"

"İşret, kadın, kumar..."

"Size bu intihar arzusu nasıl geldi? Vakit vakit gelip geçiyor mu?"

"Doktor Bey, rica ederim beni hem bir hasta, hem de bir *consultant** gibi kabul ediniz. Bu arzu bana nasıl geldi? Galiba ilk defa can sıkıntısıyla... Kendini öldür... Kendini öldür hitabıyla kulağıma hatiften bir ses erişir gibi oldu. Ölmek nasıldır bilmiyorum, tatlı mı? Acı mı? Fakat kablelvuku bir hisle ben ölümde şehvanî büyük bir haz ve son baygınlığa varacak gayede bir lezzet seziyorum. Ağzı zağlı, ucu sivri bir kama, dolu bir revolver gördüğüm zaman adeta afsunlanıp titrerim. Bir uçurum kenarında aynı tatlı halecanla sarsılırım. Bir ufak el veya beden hareketiyle hiçbir kimsenin henüz esrarına eremediği bu büyük hadise olup bitiverecek... Bir vapur bordasından pervanenin köpürttüğü sulara bakarken, hat boyunda yerleri sarsarak bir katar geçerken ölüm beni şehvetiyle çeker. Yine bilemem nasıl halaskâr bir el geriye iter..."

"Demek ki siz dünyada tevehhüm ettiğiniz azaplardan kurtulmaktan ziyade lezzetini tatmak için ölüme atılmak istiyorsunuz?"

"Ah, evet, ölüm vuslatının iştiyakını çekiyorum."

"Kendinizi bana bir hastadan ziyade bir *consultant* olarak kabul ettirmek istiyorsunuz; lakin bu son sözlerinizle zihnimi nerelere çekip şaşırttığınızı biliyor musunuz?"

"Efendim, ben size hissettiklerimi söylüyorum. Bunların tahlilen tetkiki size aittir. İşte hep bunlar zihnimden büsbütün kovup kurtulamadığım şeylerdir."

"Sizi bu *obsession*'dan kurtarmak için çalışacağım; fakat sualimi garip bulmayarak bana doğru cevap veriniz."

"Peki sorunuz..."

"Vuslat hasretini çektiğiniz ölüme kavuşmaktan sizi men eden kuvvet nedir?"

"Hah, işte şimdi meselenin can damarına basacak bir sual sordunuz. Ölümü istediğim halde niçin ölemiyorum?"

---

* (İng.) Danışman.

"Sualim yanlış anlaşılmasın. Niçin ölemiyorsunuz değil. Bu emelinizin icrasına hâil olan kuvvetin üzerinizdeki mania tesiri ne suretle vuku buluyor?"

"Emelimin icrasına hâil olan değil, maksadımın fiile çıkmasını tehir eden kuvvet deyiniz."

"Niçin böyle diyelim?"

"Çünkü bu kuvvet, emelimin icrasından beni büsbütün men edemiyor. Ancak birkaç zaman için tehire sebep olabiliyor..."

"İzah ediniz."

"Bir gün ben muhakkak intihar edeceğim. Bu kati..."

"Bu katiyet neden?"

"Çünkü bilverase ben bu vakitsiz ölüme mahkûmum."

"İşte, bu noktada çok yanılıyorsunuz, beyefendi. Zira bu veraset fennen henüz katiyetle tahakkuk etmemiştir."

"O halde ölüme karşı tutulmuş olduğum bu aşk bana nereden geliyor?"

"Hayat memat hakkındaki birtakım yanlış telakkilerinizden..."

"Bazı emrazın irsen intikalini siz bana karşı inkâr etseniz de, tıp bu hususu katiyetle reddedebilir mi? Bazı ailelerde babadan evlada müteselsilen intikal eden intihar vakalarını göz yumarak geçmek kabil midir?"

"Beyefendi, mevzuumuz karışıktır. Vakıa böyle veraset şeklinde görülen vakaları patoloji kitapları da kaydederler. Bu veraseti nasıl tespit edeceğiz? Uzviyetin babadan, anadan evlada intikal eden bir hususiyeti şeklinde mi? Mutlakiyetle böyle bir şey olsa müntehir babanın çocuklarının da bilâ-sebep hep otomatikman kendilerini öldürmeleri lazım gelirdi. Bir intihar vukuundan sonra artık o ailede müteselsilen felaketin devamını beklemeliydi. Çok şükür ki böyle bir tekerrür yoktur. Olaydı insaniyetin hali nereye varırdı. İntihar hakkında bir istidat intikali üzerinde münakaşa edilmiştir. Fakat istidatla vaka arasında mesafe vardır. Bazı müessir sebepler bu istidadı inbisata getirebilir diyelim.

Lakin bu sebeplerden kaçmak mümkündür. Bakınız, siz büyükbabanızın müntehiren ve asıl pederinizin mevud eceliyle vefatlarını söylüyorsunuz."

"Evet, fakat veraset bir batın atlayabilir. Bu atlama diğer hastalıklarda da görülüyor... Ben kendimde patolojik bir irsiyetin emarelerini buluyorum."

"Nasıl?"

Hasta zihnini toplamaya uğraşır gibi bir mülahaza vakfesi geçirirken doktor tekrar etti:

"Beyefendi, bu intihar fikri size ilk defa nasıl geldi?"

"Durunuz, söyleyeyim. İstinye'de bir yalımız vardı. Denizde boğulmuş bir adamın cesedini dalgalar bizim rıhtıma getirmişti. Ölü şişmiş, gözünün biri patlamış, öbürü karanlık bir çukur kalmış. Dudaklar mosmor ve parça parça oyuk, bir kısım dişler açıkta, hâsılı görülecek şey değil. Yapılan tetkikat neticesinde mağrukun intiharı tespit edildi. Bir müddet bu müthiş manzarayı gözlerimin önünden def edemedim. Şiddetli bir ürküntü içinde zihnim hep bununla meşgul oluyordu. Düşünüyordum. Birkaç gün evvel bu zavallı da hayatın sağlam bir ferdi idi, fakat hayat o ne kadar müstear bir şey. Hayvan leşiyle insan leşinin hiç farkı yok... İkisini de balıklar, böcekler, canavarlar aynı iştiha ile yiyorlar. İkisinin de tefessühünden aynı bulantı getirici kokular intişar ediyor. İkisinden de havaya aynı zehirli gazlar yayılıyor. Benim vücudum da aynen böyle müstekreh şekilde çürümeye namzet maddelerden yapılmış değil mi? Bedenimde taşıdığım kalp tulumbası, ciğer körüklerim işlemeyince nefesim kesilerek ben de tıpkı öyle olacağım. Biz insanlar bu dünyada ebedî tasarrufla neye malikiz? Hiçbir şeye... Bu bacaklar, bu kollar, bu kafa hâsılı vücudumun aksamından hiçbiri benim değil. Tabiat bunları bana bir müddet kullanmak için iğreti vermiş. Vade hululünde geri alacak. Yani açıkça manasıyla ben benim değilim. Benim mayamda da o gördüğüm leşe dönmek muhakkakiyeti var. Berhayatlardan hiçbiri bu müthiş hakikati inkâr edemez. Bu

korkunç düşüncelerle o hale geldim ki adeta kendi kendimden kaçmak istiyordum. Heyhat bu mümkün mü? Bu dehşet zihnimi istila ede ede beni çıldırttı. Ben neden korkuyordum? Ölüme o şekli veren intihardan. Fakat kendimi öldürmemek elimde değil miydi? Bu istifham önünde beynimi çatlatıncaya kadar düşündüm. Ve neticede kendi kendime şu cevabı verdim: 'Hayır, değildir.' Büyükbabam intihar etmiş, bu verasete ben de kurban gideceğim. Bu müthiş düşünceler sıkıntıdan ıstıraba ve sonra muannit asabî bir hastalığa döndü. Bu azap içinde yaşayamayacağımı anlıyorum. Beni bu işkenceden ancak korktuğum ölüm kurtarabilir. Lakin onu bekliyorum, gelmiyor. Mademki alnımın yazısı budur. Ölüme ben mülaki olmalıyım. Olacak şey bir ayak evvel olup bitsin. Şimdi ölümü vuslat şeklinde görmemin sebebi budur..."

"Beyefendi, korktuğunuz şeye kendi ayağınızla gitmeye uğraşıyorsunuz. Sizi temin ederim bir şeyiniz yok. Vesayama dikkatle kulak verirseniz bu sıkıntılardan kurtulursunuz..."

"Bir şeyim olmadığını bana teminen söylemek, apaçık benimle eğlenmektir."

"Biz kimse ile eğlenmeyiz. Ciddiyetim size geçirdiğiniz buhran sebebiyle öyle görünüyor."

"Bir şeyin yok diyorsunuz, buhrandan bahsediyorsunuz."

"Buhran, evet... Fakat sizde derinden derine ruhî bir vahamet görmüyorum..."

"Peki, nem var?"

"İntihar hakkında sabit bir fikre tutulmuşsunuz. Bunu zihninizden koparıp atmaya uğraşacağınıza kendi kendinizi fena düşüncelerle telkin ediyorsunuz. Vehminizi intihara sebepler aramakla dolduruyorsunuz."

"Verasete ne buyuracaksınız?"

"Bu sizin için vârid değildir."

"Bu mücerred kavlinizle beni ikna da mümkün değildir, doktor."

"Büyükbabanız intihar etmiş. Fakat asıl babanız etmemiş."

"Evet..."

"Dedenizin babası, daha onun babası, babasının babası hep bunlar müteselsilen intihar etmişler mi?"

"Bilmiyorum."

"Bunu bilmediğiniz halde katiyetle bu verasetin tesirine nasıl hükmediyorsunuz? Eğer silsilenizde böyle bir zincirleme intihar garabeti olaydı aile şecerenizde de muhakkak bunu mukayyet görecektiniz."

"Eski adamlar böyle şeylere ehemmiyet vermezlerdi..."

"Keşke siz de bunu bu kadar merak etmeseydiniz. Sizde böyle bir irsiyetin muhakkak olmadığını kendi halinizle ispat ediyorsunuz."

"Nasıl efendim?"

"Eğer bu irsiyet hakikaten vâki olaydı şimdiye kadar siz ne yaptığınızı bilmeyerek otomatikman intihar etmiş bulunacaktınız. Sizde intiharın irsiyeti değil, vehmi var. Ölümden korkuyorsunuz. Bu korkunun şiddeti bir aksülamel yaparak sizi dehşetlendiğiniz cihete çekiyor. Korktuğunuza uğratmak istiyor. Eğer yalnızın rıhtımına o müntehirin mütefessih cesedi çarpmamış olaydı bu vehim istidad, sizde belki diğer vadilerde zuhur edecekti... Pederiniz, büyükbabanızın intiharından bir irsiyet merakına düşmemiş. İşret, kadın, kumar... Yemiş, içmiş, eğlenmiş. Eceliyle ölmüş gitmiş. Siz de böyle yapınız. O şekilde suiistimallerle değil, bu fena fikri aklınızdan çıkaracak makul eğlencelerle... Ne işle meşgulsünüz?"

"Hemen hiçbir şeyle..."

"Hah, işte bu çok fena... Kendinizi yormadan zihin avutacak şeylerle meşgul olmalısınız."

"Hiçbir şey ile meşgul değilim, dedim amma zihnen boş durduğum yoktur."

"Ne düşünürsünüz?"

"İntihar vakıalarını tetkik ederim. Bu mevzua ait eserler bulursam büyük bir halecanla okurum. İntihar şekilleri en ziyade merakımı cezbeder."

"Tetkiklerinizden birkaçını bana anlatır mısınız?"

"İntihar edecek İngiliz asilzadeleri asılma şeklinden nefret ederlermiş."

"Niçin?"

"Çünkü şaiben idam kanlı, kâtil, hırsız ve haydutlara mahsus adi bir ölümdür. İngiliz centilmenleri bu şekil intiharı hiç aristokratik bulmazlarmış."

"İngilizler hayatta büyük bir taassupla takip ettikleri zadegânlık iddiasını mezardan daha öteye kadar da mı götürüyorlar?"

"Zadegân yaşayıp ve ona şeref verecek ölümü seçmek merakındadırlar."

"İntihar insaniyete uygun bir ölüm değildir ki, zadegânlığa şeref versin. İngilizlerin ellerinden gelse ahrette de fukarayı cennete sokmayıp bu mümtaziyeti aristokratlara hasredecekler... Zadegânca ölüm hangisi imiş?"

"Tabanca, kurşun... Artist, şair, muharrir, memur gibi güzide sınıflar intiharın hep bu şekliyle ölüyorlarmış. Ben gazetelerde okuduğum intihar vakalarında daima bu cihete dikkat ederim. Filhakika kendilerini öldüren memurdan, tüccardan, kibardan birkaç kişi ve kapitalist bir Musevi şakaklarına kurşun sıkarak intihar ettiler."

"Demokratik intihar hangisi imiş?"

"İşleri iyi gitmeyen esnaf, gündelikçiler, sefil aileler yani hep melankolikler. İple kendilerini bir hevenk gibi sallandırıyorlar. Kadınlar ekseriyetle zehir kullanıyorlar. Kendilerini denize boğdurtuyorlar."

"Beyefendi, en sağlam zihinli bir adam bu düşüncelerle birkaç zaman meşgul olsa çok geçmeden pusulayı şaşırır, sizden beter olur. İsminiz?"

"Saffet Avni..."

"Saffet Avni Bey, çocukluğunuzdan beri ne hastalıklar geçirdiniz?"

"Belli başlı bir hastalık geçirmedim. Bu hakikate rağmen daima hasta gibi idim. Çocukluğum pek sinirli idi."

"Nasıl?"

"Karanlıktan çok korkardım. Işıksız odada uyuyamazdım."

"Hâlâ da öyle misiniz?"

"Evet... On beş yaşına kadar dadımın koynunda yattım. Çünkü yalnız döşekte korkudan beni uyku tutmazdı. Gece ayakyoluna yalnız gidemezdim, kapıda mutlak beni biri beklemeliydi."

"Bu korku ile intihar fikri ne kadar tuhaf bir tezat teşkil ediyor."

Bu tezat garabetini izah edebilmek için doktor da, hasta da bir müddet sükûtla düşündüler. Nihayet Saffet Avni Bey:

"Doktor bir huyumu iyi keşfettiniz."

"Hangisini?"

"Uğramaktan veya yapmaktan korktuğum bir hususta kaçarken anlayamadığım bir kuvvetin beni bilakis o şeye doğru çekmesi garabetini..."

"Bu hal, korkunuzun şiddetine mukabil iradenizin kuvvetine emniyet edememenizden ileri geliyor."

"Evet, tamamiyle böyledir. Bakınız nasıl... Kama, tabanca, uçurum nevinden ölüm vasıtaları yılanın kuşu efsunlaması gibi nasıl beni çekiyorsa muaşeret içinde de buna benzer hallere uğruyorum. Gayet yüksek tabakadan muhterem bir zatla konuşurken içimden çok tuhaf bir vesveseye tutuluyorum. Şimdi ben bu adamın üzerine atılarak kafasını yumruklar, suratını didiklersem endişesi fena halde beni sarıyor. Böyle yapmak için de ortada hiçbir sebep yoktur. Bu merak bana bilakis o zata karşı duyduğum fart-ı hürmetten geliyor. Beynimi dolduran, sinirlerimi sarsan, irademi yakan bu hareketten kendimi men için ellerimi ceplerime sokuyorum. Kızarıyorum, bozarıyorum, terliyorum, geri geri

çekiliyorum. O muhterem kimse çehremin geçirdiği bu tagayyürlerden bir şey anlayamayarak soruyor:

"'Beyefendi, rahatsız mısınız? Bir ağrı, bir ıstırap mı geçiriyorsunuz?'

"Bu sual beni bütün bütün bitiriyor. Terleyerek ağzımdan 'Hayır,' cevabı çıkarken içimden 'Ah seni iyice bir pataklasam bir şeyim kalmayacak,' diyorum.

"Mesela bir gazinoda veya mükellef bir salondayım. Yerden tavana kadar duvarı kaplayan bir ayna var. Ona bir tekme indirerek yere indirmek arzusu, hayır, korkusu içimi yakıp kavuruyor. Ve yine mesela vapurda veya trendeyim. Bir çocuk pencereden bakıyor, onu bacaklarından yakalayıp dışarıya atıvermek halecanı yüreğimde bir yılan gibi kıvranıp duruyor. Niçin böyle cinaî bir şeyi yapmak evvela aklıma geliyor ve sonra bu fiilin icrasından kendimi men edememek korkusuyla terleyip titriyorum? Evet, doktor, bu müthiş harekette bulunmamak elimde değil mi? Bir kalantor bakkal dükkânına girdiğim zaman açık gaz tenekelerinden birine yanar bir kibrit fırlatmak zevki aklımı gıcıklar durur. Alevlerin birdenbire dükkâna sarması, bakkalın, çırakların telaşlı feryatları, hariçten koşuşmalar, civarı alan velvele... İtfaiye boruları, şangır şungur otomobilleri... Terkosta su yok... Şirkete kantarlıyı atanların küfürleri... Yangın dört cihete kol atmış. Evlerinden taşınan taşınana... Sokaklar mahşer. Bir kibrit, bakınız... Bu ne temaşa... Bütün sanatlarda heyecan aranmıyor mu? Tiyatrolara, sinemalara başkalarının felaketlerinden çıkarılan böyle feci sahnelerin taklitleri seyredilip eğlenilmek için gidilmiyor mu? Benim için bu eğlencenin sermayesi bir kibrit... Bu zamanda kul kula pek acımıyor... Evleriyle beraber canları yananlara Allah acısın... Çünkü Cenabıhak iyilik yapmayı o kadar zorlaştırıp kötülük yapmayı bu kadar kolaylaştırmamalıydı. Ama ben bu kötü meyelanlara kendimi kaptırmamaya uğraşıyorum. İntiharı kendime felah bildiğimin sebebi de böyle bir cinayet işlemeden bu bozuk düzen dünyadan gitmek emelidir. Hocalar, papazlar

cehennem cehennem tehdidiyle bağrışıyorlar. Son kâfir filozoflar da 'Bir şey yok... Şer, hayır müsavi... Dünyada bu felaketleri ibdâ edip de ahrette mükâfat, mücazât için mahkeme kurmak gülünç şeydir,' diyorlar.

"İntiharların nasıl önüne geçilir? Sebepleri ortadan kaldırmadan eserleri men etmek kabil midir? Hem bu fani, bu hayırsız hayatın türlü cehennemler yaratan elemleri içinde bunalarak her şeyi aklımca ölçüp biçtikten sonra intiharı ehven-i şer buluyorum. Benim çektiğim ıstırapların bir dakikasına uğrasanız sizin gözlerinize de kamalar, tabancalar, cankurtaran aletleri gibi sevimli, füsunkâr görünür... Beni ölüm emelimden ayırarak ıstıraplar içinde yaşatmaya ve buna da insaniyet namı vermeye ne hakkınız var?"

Doktor, bu uzun ve ıttıratsız ölüm hitabesini dinledi, dinledi. Bu sözlerin bağı, nihayetini ve ortası iki ucunu hiç tutmuyordu. Bu adeta, Saffet Avni Bey'in bozuk aklından dört cihete sapıtarak esen bir bora idi...

4 Haziran 1931

SÖZLÜK

A

adl: Adalet
adüvv-i ekber: Büyük düşman
afakî: Objektif, nesnel; rastgele, somutluktan uzak
af-ı umumiye: Genel af
ağleb: Kuvvetli
ağleb-i ihtimal: Yüksek ihtimal
ahlakiyyun: Ahlak ilmi ile uğraşan âlimler
ahşa: İç organlar
akl-ı kalîl: Kıt akıllı
aksülamel: Tepki, reaksiyon
akur: Azgın, kızgın
akurâne: Kudurmuşçasına, saldırırcasına
alaim: İzler. İşaretler, deliller
alamet-i deha: Deha belirtisi
alan talan: Karmakarışık, allak bullak, darmadağınık
alelacayip: Acayip üstü, çok acayip, bambaşka
alelekser: Ekseriya, çok vakit
alelhusus: Hele, özellikle, en çok
âlem-i ervah: Ruhlar âlemi
alettakrip: Yaklaşık olarak
amud-ı fekarî: Omurga
amudî: Dikey, dikine
ananevî: Geleneksel
ârız: İkinci derecede
âri: Boş, çıplak, soyut, ...sız, arınmış, yüksüz
arz-ı endam: Boy pos gösterme
âsâr: Eserler
atalet: Uyuşukluk, boş durma
atik: Eski, eski zamanla ilgili

B

babafingo: Yelkenli gemilerde direklerin ve gabyanın üstünde bulunan en yüksek bölüm
bahusus: Hele, özellikle, üstelik
bâlâ: Yüksek, yüce, yukarı
bani: Bina eden, yapan, yapıcı
bâr: Yük, külfet
bedaheten: Birdenbire, ansızın, düşünmeksizin
bedbinâne: Kötümser şekilde
bedhah: Her şeyin kötü olmasını isteyenler
bedihî: Aşikâr, belli ve açık olma
bediiyât: Estetik bilimi, güzel sanatlar
bedmest: Kendinden geçmiş derecede sarhoş
belahet: Alıklık
bendeniz: "Kulunuz" anlamında, alçakgönüllülük bildiren söz
berhane: Büyük, harap, kullanışsız ev
berhayat: Hayatta, yaşamaya devam etmekte

berî: Salim, kurtulmuş. Temiz, Arınmış
bermutat: Alışılagelen biçimde
ber-vech-i tercih: Tercih edilebilir olan
beşaşet: Güler yüzlülük
beşere: Ten
betelemek: Kötü davranmak
bî-fütur: Fütursuz, düşünmeden
bî-hoşî: Sersemlik.
bilâ-istisna: İstisnasız
bilâ-muhakeme: Düşünüp taşınmadan
bilkıyas: Kıyasla
bilkimya: Kimyaca
bilmukayese: Mukayeseli
bilvekâle: Vekil olarak, vekil sıfatıyla
bilverase: Miras yoluyla
bî-mana: Manasız
binâ: Arapça fiil çatısını konu edinen bilim ve kitap
bî-perva: Pervasız
bir düziye: Kesintisiz, sürekli, ardı arkası kesilmeksizin
bittabi: Tabiatıyla, doğal olarak
bittasnif: Sınıflayarak
bî-zar: Tedirgin, bezgin, usanmış
bol bolamatlık: Refah, zenginlik

C

câli: Yapmacık, düzmece, sahte
caliyet: Yapmacık
cami: Toplayan, bir araya getiren
cari: Olagelen, geçen, yürürlükte olan
cavidânî: Daimi kalacak olan, sonrasız
celadet: Yiğitlik, kahramanlık
cesamet-i tabiiye: Doğal yapı, irilik
cevap-ı red: Olumsuz cevap
cidal: Savaşma, cenk
cürmümeşhut: Suçüstü

D

dağdar: Pek acıklı, üzüntülü
dar-ı dünya: Bu dünya memleketi
daüssıla: Yurt özlemi, yurtsama
defaât: Defalarca
dehrî: Dehr ve zamana dair
demevî: Kanlı, kanı çok
derakap: Hemen arkasından, hemencecik
deruhte: Üzerine alma, üstlenme
dıl': Kenar
dimağî: Aklî
dinî evamir: Dinî emirler
duhuliye: Giriş ücreti
dûr-endiş: İlerisini düşünen, tedbirli, akıllı
duzah: Cehennem, tamu

E

ebkemcüş: Dilsiz, konuşamayan
ebkemiyet: Dilsizlik. Konuşamamazlık
eblehâne: Ahmakçasına. Eblehçesine
ebna-yı sebil: Yolcular, seyahat edenler, seyyahlar
eda-yı mahsus: Özel bir eda
ehl-i ırz: Namuslu
ekalliyet: Azınlık
emraz-ı akliye: Akıl hastalıkları
emsile: 1. Arapça fiil çekimlerinin gösterildiği kitap 2. Misaller. Örnekler
encam: Son, işin sonu
endazelemek: (Mecazen) Ölçmek
enva: Çeşit
enyap: Köpek dişi
eracif: Uydurma, yalan sözler
esfel-i safilin: Sefillerin en sefili, cehennemin en aşağı tabakasındakiler

esîr: Bütün kâinatta bulunan ve her tarafi kaplamış olduğuna inanılan madde, eter
eslaf: Bizden öncekiler, geçmişler
eşkin: Atın bir tür hızlı yürüyüşü
etibba: Tıp ilmini bilenler, doktorlar
evlad ü iyal: Çoluk çocuk
eytam ve eramil: Yetimler ve dullar
ezkiya: Çabuk ve güzel anlayışlı kimseler

F

fart-ı hürmet: Aşırı hürmet
fart-ı semen: Aşırı semizlik
farziye: Bazılarına göre kabul edilir sayılan
fasile: Familya
fecaât: Çok acıklı, yürekler acısı durum
fenniyât: Teknik bilgiler
ferda: Yarın. Gelecek Zaman
ferik: Kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç
fevkattabia: Tabiat üstü
feyzdâr: Feyizli, bol, bereketli, gür
fikarât : Omurga kemiklerindeki boğumlar
fikdan: Yokluk, kıtlık, darlık, bulunmazlık
fi: Mekâna ve zamana aidiyeti bildiren edat
fikr-i mukarrer: Kesin fikir
filhakika: Gerçekten, gerçi aslında, doğrusu

G

gabavet: Anlayışsızlık, kalın kafalılık
galat: Yanlış, yanılma
galat-ı rüiyet: Yanlış görme
garaip: Görülmemiş, şaşılacak şeyler, işitilmemiş olaylar
gaseyan: İç bulantısı
gayr-i cismani: Maddi olmayan
gayr-i malul: Hasta olmayan
gayr-i mekşuf: Keşfolunmamış
gayr-i memul: Düşünülmeyen
gayr-i muntazam: Düzenli olmayan
gayur: Gayreti olan, gayretli, çok çalışkan
gıyabî: Bulunmadığı sırada yapılan, verilen
güherçile: Barut yapmaya yarayan bir madde

H

habbe: Tahıl tanesi
hacamat: Vücudun herhangi bir yerini hafifçe çizip, üzerine boynuz, bardak veya şişe oturtarak kan alma
hacer-i semavî: Gökten gelmiş bir taş
hakk etmek: Kazmak, oymak
halaskâr: Kurtarıcı
halecan: Titreme. Kalp çarpıntısı. Heyecan
hal-i aslî: Esas hal
halikâne: Yaratıcı gibi
halikiyet: Yaratıcılık
hâlisiyet: Doğruluk
hamakat: Aptallık, budalalık
harik-zede-gân: Yangından kurtulanlar
haşiv: Yazıyı veya sözü gereksiz yere uzatan söz
hatif: Sesi işitilen fakat kendisi görülmeyen
havaî fişeng ahlaklı: Havaî
hayırhâh: İyilik dileyen, iyilik isteyen
hazakat (Hekimler için): Ustalık, uzluk
haz-âver: Keyif veren

hazık: Usta, uz
hâzıran: An itibariyle
hevl-i can: Can korkusu
heyet-i içtimai: Toplumsal kurul
hındım: Eğlence, işret
hırs-ı tabiî: Doğal hırs
hikemiyât: Hikmet ve felsefeye ait söz ve düşünceler
hilkıyyet: Yaratılışta olma, hilkî olma
hisset-i pirî: İhtiyarlara mahsus cimrilik
hodbinî mikyası: Bencillik ölçüsü
huddam: Hizmette bulunanlar. Hizmetçiler
hulkan: Huy ve tabiatça
hulul: Gelme, gelip çatma
hurdahaş: Onarılamayacak biçimde kırılıp parçalanmış, paramparça
hükema: Âlimler. Çok bilgili kimseler
hüsn-i istimal: İyi yöne kullanma
hüsn-i kabul: İyi karşılamak. Güzellikle kabul etmek
hüsn-i suret: Görünüş, şekil güzelliği, dış güzellik

I

ıstampa: Ağaç, metal vb. üzerine oyulduktan sonra bir yere basılan biçim, mecazi anlamda "çok makyajlı"
ıstılahât: Istılahlar. İlmî tabirler
ıtra': Aşırı derecede övme
ıttırat: İntizamlı, uygun şekilde. Saat gibi intizamlı hareket
ıztırar: Çaresizlik
ıztırar: Çaresizlik
ıztırarî: Çaresizlik içinde oluş

İ

ibdâ etmek: Yoktan var etmek
ibram: Israrla rica etmek. Usandırıncaya kadar üzerine düşmek
ibret-amiz: İbret verici
ifhamât: Suçlamalar
ifraz: Bütünün parçalara ayrılması
iftitah: Açmak, başlamak, fethetmek
ihtikan: Kan toplanması. Bir uzva kan birikmesi sebebi ile oranın şişip kabarması
ihtikâr: Vurgunculuk, vurgun, spekülasyon
ihtilas: Aşırma, özellikle para aşırma, aşırtı
ihtilat: 1. Karışma, katışma 2. Karşılaşıp görüşme
ihtira: Teknik buluş
ihtiram: Hürmet olunmak, tazim olunmak, hürmet, saygı
ika etmek: Yapmak
iktitaf: Sözün özünü almak
iktiza: Gerek
ilam: Bildirme, anlatma
ilanen: Duyuru yoluyla
ilca: Zorlama. mecbur etme
ilh: "İla ahir" (sonuna kadar) sözünün kısaltılmışı
ilhamkâr: İlhamlı
iltiyam: Yaranın kapanıp iyi olması
imtila-i mide: Mide dolgunluğu
inbisat: Yayma, genişletme
inhidam: Çökme, yıkılma
inhiraf: Sapma, dönme, doğru yoldan çıkma
inhisar: Tek başına sahip olma
inikas: Yansıma
inkisar-ı hayal: Hayal kırıklığı
insat: Susup dinleme, susma
insicam: Düzgünlük, tutarlılık, bağdaşım
insiyak: İçgüdü

insiyaki: İçgüdüsel
intizam-ı mahsus: Özel bir düzen, nizam
intizaren: Bekleyerek, gözleyerek
inzimam: Katılma, ulanma, eklenme
irade-i cüziye: İnsan iradesi
irade-i külliye: Allah'ın iradesi
irae: Göstermek, göstererek öğretmek
irca: Eski biçimine sokma, çevirme
irsen: Kalıtım yoluyla
irtikap: Bekleme, gözleme
irtikap etmek: Rüşvet almak, kötülük etmek
iskarmoz: Gemilerin kaburgalarını oluşturan eğri ağaçların adı
isticvap: Cevap istemek. Sorguya çekmek
istidlal: Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma
istiğna: Önerilen bir işe karşı nazlanma, nazlı davranma
istiğrap: Şaşırmak, garip bulmak
istihdaf: Amaçlama, hedef alma
istihkâr: Hor görme, aşağılama
istihsal: Çıkarma, elde etme
istikrah: İğrenme, tiksinme
istimal: Kullanma
istimdatkâr: isteyen
istinat: Dayanma, yaslanma
istinsah etmek: Bir şeye bakarak aynısını yazmak
istizah: Herhangi bir konuda açıklayıcı bilgi isteme, bir sorunun açıklanmasını isteme
istizahkâr: Açıklama isteyen
işaa: Bir haberi yaymak, duyurmak
işba: Doyum, doygunluk
işkâl: Güçleştirme, zorlaştırma, çetinleştirme
işmizaz: Yüzünü buruşturma, yüzünü ekşitme
iştihâ-âver: İştah veren
iştihar: Ün salma, tanınma
itap: Paylama, azarlama
itidal: Aşırı olmama durumu
itminan: İnanma, güvenme
itminankârâne: Özen göstermek suretiyle
ittiham: Suç altında bulunmak. Suçlamak
izam-ı kabil: Göndermesi mümkün

K

kabil-i tefrik: Ayrılması mümkün
kadit: Çok zayıf
kâfil: Kefil olan, üstüne alan
kani: Kanaat eden, fazlasını istemeyen
kapela: Şapka
kasem: Yemin, and
kaşkariko: Oyun, talan, düzen
kat' ameliyesi: Kesme işlemi
katıa: Kesici diş
kavl: Söz
kebedî: Karaciğerle ilgili
kemiyet: Nicelik; sayısal durum
kesafet: Yoğunluk, sıklık; bulanıklık, berrak olmama
kesalet: Tembellik. Üşenmek. Uyuşukluk
kesp etmek: Kazanmak, elde etmek
keyfe mayeşa: Kendi başına, istediği gibi
kıbel: Taraf, yön
kıranta: Saçları ağarmaya başlamış orta yaşlı erkek
kıtal: Vuruşma, birbirini öldürme
kibriya: Azamet
kiyaset: Uyanıklık, anlayışlılık
kubur: Bir çeşit tabanca, dolma tabanca

kudret-i keşfiyye: Keşfetme kudreti
kutr: Taraf
kutren: Çap, büyüklük olarak
künh: Öz, kök, iç yüz
küreiarz: Dünya
küşat: Açış
küşayiş: Açıklık. Ferahlık
küttedek: Birdenbire ve küt diye ses çıkararak

L

lateşbih: Benzetmeksizin. Benzetmek olmasın
latif cins: Kadın
lazımü'l-icra: İcrası, infazı gerekli
lemha-i basar: Pek az bir zaman. Göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman

M

maada: -den başka, gayri
maaliyât: İnsan aklının yetişemediği veya zor yetiştiği yüksek fikir ve derin bilgiler
mabâd: Sonu, sonrası
madut: Sayısal
mafüvv: Bağışlanmış
mağmum: Tasalı, üzgün
mağruk: Suda batmış olan
mağşuş: Karışık, saf olmayan, katıştırılmış
mahaza: Bununla beraber, böyle iken
mahbes: Cezaevi, hapishane
mahdut: Çevrilmiş, sınırlanmış
mahfuziyet: Gizlilik, korunaklılık
mahkûk: Kazılmış, hakkedilmiş
mahnuk: Boğulmuş. Boğazı sıkılmış
mahrek: Yörünge
mahrutî: Konik
mahsup: Hesap edilmiş, hesaba geçirilmiş
mahsusât: Gözle görülen, hisle anlaşılan şeyler
mahza: Salt, saf, katkısız, tam
maişet: Geçim, geçinme
maişet-i hazıra: Geçim kaynağı
makam-ı resmî: Resmî makam
makarr: Karar yeri. Karargâh
maktel: Cinayetin mahalli
makulât: Çeşitler, takımlar
malul: Özürlü, sakat, hasta
mania: Engel
mantıkî: Mantıklı, mantıkla ilgili
maruziyet: Maruz kalma
matruş: Tıraş olmuş
matuf: Bir yöne eğilmiş
maun: Tespih ağacıgillerden, Hindistan ve Honduras'ta yetişen büyük bir orman ağacı
mayubiyet: Ayıplı olmak, kusurlu olmak
mazarrât: Zarara uğrama, zarar
mazhar: Erişmiş, erişen
mebde: Başlangıç
mebhut: Hayretle, şaşkın, mütehayyir
mebni: 1. -den dolayı, -den ötürü 2. Yapılmış, kurulmuş, bina olunmuş
mebzul: Bol miktarda
meccani: Parasız, bedava
meclup: Tutkun
meçhuliyet: Bilinmezlik, meçhullük
medhal: Girilecek taraf. Dahil olacak yer
medhaldar: Bir işe karışmış olan, bir işte parmağı bulunan
medyun: Borçlu
mefhum: Kavram
mefkûre: Ülkü, ideal
mefluç: İnmeli, felçli
mefruş: Döşeli

mefruz: Farz edilmiş, varsayılmış
mehcuren: Uzaklaşarak
mektum: Gizli, saklı, gizli kalmış
melahat: Yüz güzelliği. Cemal
melce: Sığınılacak yer
melekât: Melekeler
melek-ül-mevt: İnsanların ruhlarını alan Azrail
melhuz: Mülahaza edilen, düşünülen
melzum: Lüzumlu, gerekli
memba: Kaynak
memulingayri: Umulandan başka
menfa: Bir kimsenin sürgüne gönderildiği yer, sürgün yeri
menhus: Uğursuz
mensi: Unutulmuş, hatırdan çıkmış
merbut: Bağlı
mesaha şeridi: Ölçme şeridi, metre
mesnet: Dayanak
mest-i layakal: Sarhoş halde
meşkûk: Şüpheli, kuşkulu, açıkça belli değil, su götürür
meşum: Uğursuz, kötü
methal: Katılma, girme, giriş, dahil olma
methaldar: Bir işte parmağı olan, bir işe parmağı karışmış, suç ortağı
mevadd-ı uzviye: Canlı doku
mevhum: Varsayılan; var olarak kabul edilen; kuruntuya dayanan
mevhup: Bağışlanan mal
mevud: Söz verilmiş, vaat edilmiş
meyelan: Meyletme
mıknatısiyet: Mıknatıslık
mızraklı ilmihal: İslam dininin ilkelerini öğreten, kapağında mızrak resmi bulunan ilmihal kitaplarından biri
mingayrihaddin: Haddim olmayarak
muadele: Eşitlik, beraberlik, denklik
muakkip: İzleyen, arkasından koşan, takip eden
muamelât-ı tüccariye: Ticari işlemler
muannit: İnatçı, inat eden
muattal: İşlemez, kullanılmaz duruma gelmiş
muavenet: Yardım
muayyen: Belli, belirli
muazzep: Acı, sıkıntı, azap çeken
mucip: Gerektiren, gerektirici
mufassal: Ayrıntılı
muganni: Şarkı söyleyen kimse, şarkıcı
muğber: Gücenmiş, gücenik, küskün
muhabere: Haberleşme, yazışma
muhafaza-i hayat: Hayatı korumak
muhafaza-i nefsî: Kendini korumak
muhakkir: Hakaret eden
muhal: Olanaksız olan, mümkün olmayan, olmaz
muharrik: Hareketini sağlayan, harekete gelen
muhat: Kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş
muhik: Haklı, geçerli, uygun, gerekli
muhtasar: Kısaltılmış olan, kısa; özet
muhtazır: Can çekişen
muhtel: Düzeni bozulmuş, bozuk
muhteri: Yeni bir şey yaratan, icat eden
muin: Yardımcı
mukallit: Benzemeye veya benzetmeye çalışan. Taklit eden
mukassi: Sıkıntılı, sıkıntı verici, bunaltıcı
mukavim: Dayanıklı, güçlü, dirençli
mukriz: Ödünç para veren
muktedir: İktidar sahibi, güçlü
muktesit: İktisatlı; tutumlu; cimri
munis: Alışılan, alışılmış, yabancı olmayan

murabba: Dört şeyden oluşan, dörtlü
musabin: Müsibete (felakete) uğramışlar
musahabe: Konuşma, görüşme, söyleşi
musap: Musibete uğramış; felaket-zede
musırr: Direnen. Ayak direyen
musikâr: Gagasındaki deliklerden rüzgâr estikçe türlü sesler çıktığına inanılan bir masal kuşu
muslihâne: Barışçı bir yolla
mustatil: 1. Uzayan, istitale eden 2. Dikdörtgen
mutad: Alışılmış, normal
mutasarrıf: 1. Tasarruf eden 2. Sancakların en büyük mülki amiri
mutasavver: Tasvir olunmuş; tasarlanmış
mutavaât: Boyun eğme, uyma, itaat etme
mutazallim: Kendisine yapılan haksızlık ve zulümden şikâyet eden, sızlanan
mutekit: Dindar, dini bütün
muterifâne: İtiraf edercesine
muteriz: İtiraz eden. Kabul etmeyen
muti: İtaat eden, baş eğen, veren
muvacehe: Yüzleşme, yüz yüze gelme
muvahhiş: Korkutan. Korkutup ürküten
muvazzaf: Görevli, ödevli, meslek olarak yapan
muzad-ı taaffün: Koku giderici
muziyât: İnsanı rahatsız eden küçük şeyler. Hayvancıklar
mübeşşir: Muştu veren, müjde getiren
mübrem: Çok gerekli olan, kaçınılmaz, vazgeçilmez
mücazât: İşlenen bir suçtan ötürü ceza verme
mücbir: Zorlayıcı, zorlayan
mücerrep: Tecrübe olunmuş. Sınanmış, denenmiş
mücrimiyet: Suçluluk
müdavât: Deva bulma. Hastaya bakma. İlaç bulma. Tedavi etme
müddeiumumî: Savcı
müdekkik: İnceleyici
müdellelen: Delil göstererek ve şahit ile isbat edilerek
müebbeden: Daimi olarak. Sonsuza kadar
müesses: Tesir edilmiş, kendisine bir şey tesir etmiş olan
müessif: Üzücü, üzüntü veren
müeyyit: Teyit eden, doğrulayan, kuvvetlendiren
müfit: Yararlı, faydalı
müfsit: Ara bozucu, karıştırıcı, fesatçı, münafik
müftehir: Bir şeyi övünç bilerek onunla sevinen, övünen, iftihar eden
mühlik: Öldürücü, tehlikeli
mükâfat-ı nakdiye: Nakit ödül, para ödülü
mükâleme: Karşılıklı konuşma
mükerrer: Tekrarlanan, yinelenen
müktesebât: Edinilen, kazanılan bilgiler
mülaki: Kavuşan, buluşan, görüşen
mülemma: Alaca renkli, renk renk
mülhem: İçe doğmuş, birinin içine doğmuş, esinlenmiş
mümanaât: Engelleme
mümasil: Benzeyen, andıran
münadi: Nida eden, seslenen, çağıran
münasebettâr: İlgili

münbais: Gönderilen
müncer: Bir yana doğru çekilip sürüklenen
münhasır: Bir kimse veya bir şey için ayrılmış, mahsus
münhasıran: Özellikle, yalnızca, özel olarak
münhemik: Bir işin üzerine çok düşen
münselip: Yitirme, kaybetme
müntakim: İntikam alan, öç alan
müntehi: Nihayet bulan; son; bir şeyi taamlayan
müntehir: İntihar eden, canına kıyan
müphem: Belirsiz
müptedi: Başlangıçta olan; bir şeye yeni başlayan
mürebbi: Eğitici erkek
müreffehiyet: Rahatlık
mürettip: Her şeyi tertip ve düzene sokan
mürtesem: Resmolunmuş
mürur: Geçme, bir taraftan girip diğer taraftan çıkma
müsademe: Çatışma, döğüşme, çarpışma
müsavât: Eşitlik, denklik
müsbit: İspat eden, ispatlayıcı
müsebbep: Sebebleri ve vesileleri mevcut olan. Sebeb ile meydana getirilmiş olan
müsekkin: Sakinleştirici
müsrifâne: İsraf ederek, boş yere harcayarak
müstacel: Acele yapılması gereken, ivedi, evgin
müstağni: Elinde olanla yetinen, doygun
müstait: Kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı
müstantik: Sorgu yargıcı
müstear: Eğreti olarak alınmış, takma
müstecir: Kiracı
müstehik: İstihkak sahibi, hak kazanmış, hak etmiş
müstehzi: Alaycı
müstehziyâne: İstihza ederek, alay ederek ve eğlenerek
müstekreh: İğrenç
müstenit: Dayalı, dayanmış
müsteskal: Soğuk muamelede bulunulan
müstevli: İstila eden, işgal güçleri
müşabehet: Benzeyiş, benzeme
müşabih: Aralarında benzerlik olan, benzer, benzeş
müşahede: Gözlem
müşahhas: Somut
mütalaa: İrdeleme, müzakere, görüş
müteaccip: Şaşan, şaşakalan
müteali: Yüksek olan, yükselen
müteallik: İlişkin, ilgili
mütearife: İspatı gerekmeyen söz, aksiyom
müteazzim: Büyüklük taslayan
mütecenninen: Delirmişçesine, çıldırmış. Mecnun
mütecessis: Gizliyi arayan, gizliyi gözetleyen
müteessif: Üzülen, acınan, yerinen
mütefessih: Kokmuş, çürümüş, bozulmuş
mütehassir: Hasret çekilen
mütehassirâne: Özleyerek, hasret çekerek
mütehayyirâne: Şaşkınca, şaşkın şaşkın, şaşırarak
mütehevvir: Öfkeli, kızgın
müteheyyiç: Heyecana gelen, coşan, coşkun, heyecanlı

mütekait: Emekli
mütemadi: Devamlı, kesiksiz, sürekli, daima
mütemmim: Tamamlayıcı
mütenakıs: Azalan, eksilen
mütenebbih: Aklını başına toplamış, akıllanmış, uslanmış
müteneffir: İğrenmiş, tiksinmiş
mütenevvi: Türlü, çeşitli
müteredddi: Yozlaşmış, soysuzlaşmış
müteselsilen: Sıra ile, zincirleme olarak
mütevahhiş: Ürken, korkan, yadırgayan
mütevekkil: Her işini Tanrı'ya veya oluruna bırakmış, kadere boyun eğmiş
mütevellit: Doğan, ileri gelen
mütevessi: Genişleyen
müttehiden: Birlikte, birlik olarak
müvahhiş: Vahşet veren
müverrih: Tarih yazan kimse, tarihçi
müyesser: Kolaylıkla ortaya çıkan

N

nafiz: Delip geçen, içe işleyen
nagehanî: Ansızın
nâ-kabil-i red: Reddedilmesi mümkün olmayan
nakdî: Para ile ilgili, para bakımından, paraca, parasal
nakıs: Eksik, tam olmayan, bitmemiş, noksan
nakisa: Eksiklik
nakl-i macera: Maceranın anlatılması, nakledilmesi
namuskârâne: Namusluca
nasb etmek: Tayin etmek
nasiye: Çehrenin gösterişi, alın, yüz
natık: Konuşan, söz eden, söyleyen
nazariye: Teori, kuram
nebatât: Bitkiler
nebatî: Bitki ile ilgili, bitkisel
neşet: Meydana Gelme, Gelişme. Kaynak Olma
neşvünema: Büyüyüp gelişme
netameli: Gizli bir tehlikesi olduğu sanılan, tekin olmayan
neuzibillah: Allah'a sığınırız, Allah korusun
nevmidî: Ümitsizlik
nevrasteni: Gevşeme ve bitkinlik biçiminde görülen, sinirsel güçlerin zayıflamasından doğan nevroz
nigehban: Gözcü, gözetici, bekçi
nisyan: Unutmak, hatırdan çıkarmak
nükut: Paralar
nümayiş: Gösteri

O-Ö

orsa boca: Geminin bazen rüzgâr yönüne yaklaşarak, bazen ondan uzaklaşarak yol alması
ökse: Kuş tutmakta kullanılan, bu macunla bulanmış değnek

P-R

pertavsız: Büyüteç
pür-telaş: Telaşlı
radde: Derece, sıra, oran
recüliyet: Erkeklik, erkek olmak
ref etmek: Kaldırmak
ruh-efza: Ruha tazelik veren
ruz-ı ceza: Ceza günü
rücu: Dönme, geriye dönme, cayma
rüsuh: Maharet, meleke

S

sabavet: Çocukluk, sabilik
sadr: 1. Her şeyin evveli ve başlangıcının en iyisi 2. Kalb, göğüs, ön

sadrî: Göğüsle İlgili, göğse Ait
safderunâne: Kalbi safi olanlara ve kolay aldananlara yakışır surette
safranî: Safran renginde
safvet: Saflık, temizlik, paklık, arılık, halislik
sahibe-i muhtereme: Muhterem sahibe
saik: Sevk eden, götüren
sair-fi-l-menam: Uyurgezer
sakîm: Bozuk, sakat
sakin: Bir yerde oturan
sakit: Düşen, düşmüş
salibiye: Turpgiller
sam: Ölüm, mevt. Sersemlik hastalığı
sami: İşiten, duyan dinleyen
samimâne: Samimi olarak
samit: Susan, sükût eden
sanayi-i nefise: Güzel sanatlar
sanem: Put. Çok Güzel Kadın
sani: 1. Yapan, işleyen, meydana getiren 2. İkinci
sania: Düzme, uydurma iş, tuzak, hile
saniyen: İkinci olarak
sarfınazar: Sayılmama, vazgeçme, dikkate almama
sarih: Açık, meydanda
satıh: Yüz, yüzey
savlet: Şiddetli saldırı, hücum
sebzevâtçı: Sebzeci
sekene: Bir yerde oturanlar, sakinler
sekeratü'l-mevt: Ölüm halindeki kimsenin kendinden geçmesi, can çekişmesi
sekr: Sarhoşluk
selamün kavlen: Sağlık dileme sözü
selb etmek: Zorla almak, kaldırmak, gidermek
sellemehüsselam: Ulu orta, çekinmeden, destursuz
sene-i haliye: Bu sene
sernöbet: Nöbet başı
sevk-i tabiî: İçgüdü
seyyie: Kötülük
sıdk-ı vefa: Vefalılık
sırrullah: Allah'ın sırrı
sıyanet: Koruma
sinn: Yaş, ömrün derecesi
sirayet: Geçme, bulaşma
sirkat: Hırsızlık
suhulet: Kolaylık
sû-i hal: Kötü hal
sû-i hazm: Sindirim bozukluğu
sû-i teşekkül: Kötü oluşum
sukut: Düşme
sulb: 1. Omurga kemiği 2. Döl 3. Sert, katı
suret-i aks: Yüzün yansıması
suret-i katiye: Kesinlikle, kati surette
suret-i mahsusa: Özel bir suret
sübut: Sabit olma, gerçekleşme; ispatlama, ispatlanma

Ş

şah-ı cihan: Cihan şahı
şakirt: Talebe
şakulî: Düşey
şan-ı uluhiyet: Tanrılık şanı
şanjan: Yanardöner, janjan
şarkadak: Ansızın düz ve sertçe bir yüzeye vurulduğunda çıkan sesi anlatır
şasi: Fotoğrafçılıkta içine duyarlı bir cam veya kâğıt konulan, yassı, ışık geçirmez kutu.
şâyi: Herkesçe bilinen
şayian: Ortaklaşa
şeamet: Uğursuzluk, kademsizlik, nuhuset
şedit: Sert, sıkı, şiddetli

şehremaneti: Belediye
şenî: Kötü, fena, alçak
şer'an: Şeriat bakımından
şevk-i aşk: Aşk şevki
şiddet-i tesir: Etki şiddeti
şun: İşler, fiiller
şuurî: Akıllıca
şüun: İşler, yeni çıkan işler, olaylar, gerçekler

T

taaccüp: Şaşırma, şaşakalma, hayret etme
taallüm: İlim edinme
taam: Yemek, yiyecek
tacil: Hızlandırma, çabuklaştırma, tezleştirme
tadil: Değiştirme, değişiklik
tahaddüs: Yok iken peyda olmak. Ortaya çıkmak
tahaffuzî: Korunma ile ilgili
taharriyât: Araştırmalar. Aramalar
tahattur: Hatırlama, hatıra getirme
tahkir: Hakaret etme, aşağılama, hor görme, küçük görme
tahlilen: Tahlil ederek
tahlis: Kurtarma ve yardım
tahrir-i muhavere: Yazılı sohbet
tahzir: Saklama, sakındırma, yasaklama
takallüs: Büzüşme, kasılma
takayyüt: Özen gösterme, bağlanma, kayıtlanma
takbih: Beğenmeme, kınama
takdirkâr: Takdir eden, beğenen
tamah: Doymazlık, açgözlülük, daha da isteme
tan-ı beşer: İnsanların kınamaları
tanzifât: Belediyece yaptırılan temizlik işleri
tarassut: Bir şeyi çok dikkat ederek gözetleme
taravet: Körpelik, tazelik
tarik: Sabah yıldızı, zühre, venüs, yol
tasallut: Sataşma, musallat olma
tasım: Doğru olarak kabul edilen iki yargıdan üçüncü bir yargı çıkarma temeline dayanan bir uslamlama yolu, kıyas
tasmim: Tasarlama
tasni: Yapma, düzme, yakıştırma, uydurma
tavazzuh: Aydınlanma, açıklığa kavuşma
teayyün: Meydana çıkmak. Görünmek
tebaiyet: Kanun buyruk ve benzerlerine uyma
tebarüz: Belirme, görünme
tebdil-i fikir: Düşünceyi değiştirme
tebdil-i hava: Hava değişikliği
teberru: Bağışlama, bağış
tebeyyün: Belli olma
tebriye: Aklama, temize çıkarma
tecennün: Delirme, çıldırma
tecvit: Kur'an'ın doğru okunmasını sağlayan bilim
tecvizkâr: Yapılmasını uygun bulma, izin verme
tedfin: Gömme
tedhiş: Dehşet verme, yıldırma
tediben: Haddini bildirmek için
tediye etmek: Ödemek
tedkikan: Tetkik ederek
tedricen: Azar azar, yavaş yavaş
tedvir: Çevirme, döndürme
teehhül: Ehlileşme, evlenme
teemmül: Düşünüp taşınma, etraflıca düşünme
teenni: Yavaş davranma, yavaş gitme

tefahhus: İnceden inceye araştırma
teferrüt: Tek, yalnız olma
tefessüh: Çürüme, bozulma, kokuşma
tefessüh: Çürüme, bozulma, kokuşma
tefevvuk: Üstünlük, üstün olma, üstüne çıkma
tehalük: Can atma, çok isteme
tehevvür: Kızma, öfkeye kapılma
tekabül: Karşılıklı olma, karşılama
tekdir: Azarlama, paylama
teksif etmek: Yoğunlaştırmak, toplamak
tekziben: Yalanlamak için
telaki: Buluşma, kavuşma
telebbüs: Giymek, giyinmek
televvün: Renkten renge girme. Renk değiştirme
telinkâr: Lanet okuyan
temayül: Bir tarafa eğilme, meyletme
temeşşuk: Meşk alma, meşk yazma, alıştırma
tenasül: Üreme, türeme, birbirinden doğup üreme
teneffür: Çekinme. Kaçınma. Nefret etme. İğrenme
tenevvü: Çeşitlenme, çeşitlilik
tenezzül: İnme, alçalma, düşme
tensip: Uygun görmek, münasip kılmak
tenvir: Işıklandırma, aydınlatma
tereddi: Soysuzlaşma, yozlaşma
terekküp: Birleşmek. Karışmak
terettüp: Gerekme, icap etme
terkip: Oluşum, tamlama
terütaze: Çok taze, körpe
tervic: (bir düşünceyi) Tutma, destekleme
teshir: Ele geçirme, zapt etme
tesmim: Zehirleme
tesri: Çabuklaştırma, hızlandırma
tesviye: Düz duruma getirme, düzleme
teşerrüf: Bir kimse ile tanışmaktan onurlanma
teşevvüş: Bulanıklık, karışıklık
teşmil: Kapsamına alma, genişletme, yayma
teşni: Kötüleme
teşyi etmek: Uğurlamak, geçirmek
tetebbu: İnceleme, araştırma
tevakkuf: Durma, duraklama, eğleşme
tevakkuf: Durma, duraklama, eğleşme
tevali: Arası kesilmeksizin sürme
tevdiât: Mevduat
tevehhüm: Kuruntuya düşme
tevellüdât: Doğum
tevessül: Başlama, girişme
teyiden: Kuvvetlendirerek
tırıs: Atın kısa adımlarla hızlı yürüyüşü

U-Ü

uhrevî: Öbür dünya ile ilgili
umk: Derinlik. Dibi derin
ünbube: İnce boru, borucuk
üstüvâne: Silindir

V

vacibü'l-hürme: Hürmet edilmesi gerekli olan
vahit: Bir, Tek, Yalnız
vârid: Ulaşan, yetişen, gelen, erişen
varidât: Gelirler
vasatî: Ortalama
vazıhan: Açık olarak. Açıkça. Açık açık

vefiyât: Ölümler
vehham: Çok vehimli. Fazla şüphe eden
vehle-i ûlâ: İlk başlangıç, birdenbire
vehleten: İlk anda, birdenbire, ansızın
vekâyi: Olaylar, vakıalar
vesatet: Aracılık
vesaya: Öğütler, vasiyetler
vicahî: Yüz yüze olan veya yapılan, yüzüne karşı olan
vücut-ı acizâne: Aciz vücut
vücut-ı ahkârâne: Değersiz vücut
vüs': Güç, kuvvet

Y

yâr-ı vefadar: Vefalı sevgili
yekta: Tek, eşsiz
yevmî: Günlük

Z

zadegân: Aristokratlar; soylular sınıfı
zâir: Ziyaret eden, ziyaretçi
zâni: Zina yapan
zatullah: Allah'ın kendisi
zehap: Bir düşünceye uyma, gitme, sapma, zihnen bir yola sapma
zekâvet: Çabuk anlama ve kavrama, zeyreklik, zekâ
zelle: Sürçme, sürçüp kayma
zenperest: Kadına düşkün
zevahir: Bir şeyin dışardan görünüşü, dış yüz, görünüm
zevkiselim: En yüksek zevk
zımnî: Kapalı olarak yapılan veya söylenen, dolayısıyla anlatılan
zıvana: İki ucu açık küçük boru
zıyâ: Kaybolma, yitme, kayıp, yitim
zî-ruh: Canlı
zuhur: Ortaya çıkma, görünme, belirme, baş gösterme, meydana çıkma

Edebiyatımızın en önemli yazarlarından Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın polisiye kurgu tekniğiyle yazdığı *Kesik Baş* adlı roman, okurlara merak dolu bir okuma sunarken bir yandan da mizah dolu bakışın gerisindeki insanlık dramını aktarıyor. Günlük hayattan en canlı sahnelerle bezediği romanlarında her zaman güldürücü olanın arkasındaki dramı ele alan, yaşadığı dönemin en canlı aktarıcılarından biri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Kesik Baş* adlı romanının yanı sıra *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* adlı yapıtı da bu kitapta yer alıyor. İntihar konusu üzerine ince gözlemlerin yer aldığı *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* okuyanları yer yer gülümsetirken kendini öldürmenin koşulları üzerine de düşünmeye zorluyor.

twitter.com/everestkitap

ISBN: 978-975-289-781-6

9 789752 897816

www.everestyayinlari.com

§ EVEREST